

Make your choice

Over jongeren en geloofskeuzes maken

Afstudeerproject in opdracht van de HGJB

Auteurs:

Klas:

Begeleider CHE:

Begeleider HGJB:

Kelly de Hoop & Nelleke van Vliet

G4A

Robert Doomenbal

Wout Schonewille

Christelijke Hogeschool Ede
Afdeling Theologie
Opleiding Godsdienst Pastoraal Werk

Juni 2010

Samenvatting

Dit onderzoeksverslag is geschreven ter afronding van de opleiding Godsdienst Pastoraal Werk aan de Christelijke Hogeschool Ede (CHE). In opdracht van de Hervormd Gereformeerde Jeugdbond (HGJB) is er een onderzoek onder jongeren uitgevoerd naar de manier waarop jongeren in de hedendaagse cultuur geloofskeuzes maken en de mogelijkheden om hen daarbij te begeleiden.

Keuzes maken in de hedendaagse cultuur

Eigen keuzes maken is voor jongeren anno 2010 haast vanzelfsprekend. Vijftig jaar geleden was dat echter niet zo. Je leefde in je eigen 'wereld' en maakte vaak dezelfde keuzes als de andere mensen die deel uitmaakten van jouw wereld. Na de cultuurbreuk in 1960 zijn er veel ontwikkelingen geweest die bijgedragen hebben aan de huidige cultuur. Er zijn veranderingen in gezag en gezagsverhoudingen, relativering van tradities, technologische ontwikkelingen, liberalisering van diensten, emancipatie en er is sprake van pluralisering. Door deze veranderingen is er een cultuur ontstaan waarin veel gekozen *kán* worden, maar ook veel gekozen *móet* worden.

Onderzoeksvraag en doelstelling onderzoek

In het onderzoek is onderzocht in hoeverre deze cultuur ook invloed heeft op het maken van geloofskeuzes zoals de keuze voor een gemeente en de keuze om het geloof te belijden. Daarnaast is onderzocht op welke manier jongeren begeleid kunnen worden bij het maken van deze keuzes. Centraal in dit onderzoeksverslag staat dan ook de volgende onderzoeksvraag:

In hoeverre beïnvloedt de cultuur de manier waarop jongeren van 16-23 jaar geloofskeuzes maken en hoe zouden jongeren geholpen kunnen worden bij het maken van geloofskeuzes?

Bij dit onderzoek is ook een doelstelling geformuleerd. Aan het eind van dit onderzoek is het de bedoeling dat de volgende doelstelling behaald is:

De HGJB ontdekt hoe jongeren geloofskeuzes maken, in hoeverre de cultuur invloed heeft op het maken van deze geloofskeuzes en op welke manier jongeren geholpen kunnen worden bij het maken van geloofskeuzes.

Opzet onderzoek

Het onderzoek bestaat uit twee delen: een literatuurstudie en een praktijkonderzoek. De literatuurstudie gaat met name over de hedendaagse cultuur, de manier waarop jongeren in deze cultuur keuzes maken en mogelijke begeleiding bij het maken van keuzes. In het praktijkonderzoek is onderzocht hoe jongeren geloofskeuzes maken en op welke wijze de cultuur hen daarbij beïnvloedt. De onderzoeksmethode die voor dit onderzoek gebruikt is, is een digitale enquête. In de enquête beantwoordden jongeren algemene vragen, vragen over de keuze voor een gemeente, vragen over de keuze om het geloof te belijden en enkele afsluitende vragen.

Jongeren konden op vijf manieren in aanraking met de enquête komen: de HGJB-Link (een digitale nieuwsbrief van de HGJB), de website van de HGJB, de BIJ (een digitale nieuwsbrief van de CHE), een mailing door studentenvereniging Alpha en via derden (HGJB-Jongerenwerkers, eigen netwerk e.d.).

Geloofskeuzes

Het onderzoek richt zich specifiek op twee keuzes: de keuze voor een gemeente en de keuze tussen belijdenis doen en (over)dopen. Hiervoor is gekozen omdat dit actuele vragen zijn waar christelijke jongeren van 16-23 jaar vaak mee te maken krijgen.

Literatuuronderzoek over de cultuur

Jongeren groeien op in *onderhandelingshuishoudens*, waar ouders weinig ingrijpen, weinig grenzen stellen en geen normen opleggen aan hun kinderen. Zij zijn vertrouwd met de informatie- en

communicatietechnologie en maken veelvuldig gebruik van netwerksites en mobiele telefonie om hun sociale contacten te onderhouden.

Door het proces van individualisering wordt de mening van het individu steeds belangrijker en elk persoon is verantwoordelijk voor zijn eigen doen en laten. Jongeren stellen hun eigen identiteit samen (bricolage) en pluraliteit wordt steeds meer als ideaal gezien.

In deze maatschappij is er een grote nadruk op gevoel en beleving. Er is een relativering van dé waarheid, er ligt een grote nadruk op zoveel mogelijk genieten, er is veel vrijheid en een grote vrijblijvendheid en een hang naar extreme en excessieve dingen. Tegelijkertijd is de argumentatie van een bepaald standpunt belangrijk.

Jongeren leven in een consumptiemaatschappij waarin eindeloos veel mogelijkheden zijn om te consumeren wat hen het meest aanstaat. Het leven lijkt hierdoor maakbaar te zijn: je kunt alles bereiken wat je wilt als je maar de juiste keuzes maakt.

De invloed van de cultuur op het maken van keuzes

Van jongs af aan kunnen en móeten jongeren al volop hun eigen keuzes maken. Deze keuzes worden vaak op gevoel gemaakt. Omdat jongeren zoveel mogelijk willen genieten en beleven, worden hun keuzes steeds extremer en excessiever.

In deze cultuur wordt benadrukt dat iedereen zijn eigen keuzes moet maken. Iedereen is ook zelf verantwoordelijk voor de keuzes die hij maakt. Dat maakt het voor jongeren moeilijk om te kiezen. Het idee heerst dat een perfect leven maakbaar is als je maar de juiste keuzes maakt. Verwacht wordt dat één optie de beste is. Sommige jongeren kunnen geen keuzes maken omdat aan elke keuze voor- en nadelen zitten. Zij zijn bang om foute keuzes te maken en gevolgen van de verkeerde keuze te moeten dragen. Hierdoor worden veel keuzes uitgesteld of als voorlopige keuzes gezien. Er heerst een zekere vrijblijvendheid in gemaakte keuzes.

Om keuzes te kunnen maken, proberen jongeren op allerlei wijzen advies in te winnen. Bij die adviezen is het geven van goede argumenten voor een bepaalde keuze heel belangrijk.

Om keuzestress te voorkomen worden er verschillende strategieën gebruikt.

Literatuuronderzoek over begeleiding bij keuzes maken

Deskundigen geven aan dat het bij het maken van goede keuzes belangrijk is dat jongeren weten wie ze zijn. Daarnaast moeten jongeren leren dat kiezen in de eerste plaats 'ja' zeggen is tegen één bepaalde optie. Dat is de enige mogelijkheid om ergens helemaal voor te gaan.

Kiezen is een vaardigheid die jongeren moeten leren. Ouders en andere volwassenen kunnen hen daarbij helpen door met hun wijsheid en ervaringen een identificatiefiguur te zijn. Ouders en jongeren moeten leren luisteren naar elkaar en hun gedachten kunnen verwoorden. Daarbij is het van belang dat volwassenen aansluiting zoeken bij de leefwereld van jongeren. Vanuit die leefwereld kun je een perspectief openen dat groter is dan de wereld van de jongeren.

De kerk kan jongeren niet vormen tot een 'eindidentiteit', maar ze kunnen wel een waardevolle bijdrage leveren aan het vormingsproces van jongeren. De kerk is bij uitstek de plaats waar jongeren mensen 'uit één stuk' kunnen ontmoeten.

Enkele kritische noten bij de hedendaagse cultuur

Vanuit christelijk oogpunt zijn er enkele kritische opmerkingen te maken naar de cultuur. Zo kan gezegd worden dat het leven niet maakbaar is. God heeft het leven gegeven en Hij is ook degene die dit leven leidt. Het individualisme en de vrijheid om eigen keuzes te maken wordt teveel als ideaal nagestreefd. We zijn geschapen in relaties. Dat betekent dat we rekening moeten houden met anderen én dat we anderen nodig hebben.

Hoewel we mogen genieten van het leven en de beleving op zich niet verkeerd is, moet de beleving niet overgewaardeerd worden. Wat goed voelt, is niet altijd waar. Het leven moet geleid worden op gevoel én verstand.

Daarnaast is het belangrijk om als christen niet mee te gaan in de vrijblijvendheid van deze cultuur. Juist door commitments te maken kun je ergens echt voor gaan en laten zien wat het betekent om als christen in deze cultuur te leven.

Resultaten enquête

In totaal hebben 387 jongeren tussen de 16-23 jaar de digitale enquête ingevuld. De enquête is ingevuld door meer meisjes dan jongens, meer hoogopgeleide dan laagopgeleide jongeren en meer jongeren binnen de HGJB-achterban dan buiten de HGJB-achterban.

Kerkkeuze

Veel jongeren voelen zich (een beetje) thuis in de gemeente waar ze 's zondags meestal naar toe gaan. Hiervoor worden vooral redenen genoemd als instemming met de geloofsopvattingen, gewoonte en goede contacten met gemeenteleden. Jongeren die zich niet (zo) thuis voelen geven vooral aan dat de invulling van de eredienst hen niet aanspreekt, zij weinig contacten hebben met gemeenteleden en het niet (helemaal) eens zijn met de leer in de gemeente.

Heel veel jongeren hebben wel eens nagedacht over de keuze voor een gemeente. Een kwart van de jongeren die zich thuis voelt, weet nog niet naar welke gemeente ze in de toekomst zullen gaan. Van de jongeren die zich niet thuis voelen, vraagt bijna iedereen zich af of ze van gemeente zullen veranderen.

Bij de keuze voor een gemeente spelen voor al vragen als *'In welke gemeente zou ik mij het meeste thuis voelen?', 'Wat wil God dat ik doe?', 'Welke gemeente sluit het beste aan bij mijn geloofsopvattingen?' en 'Waarom zou ik wel/niet in deze gemeente blijven?'*.

Jongeren geven vooral aan dat gesprekken met vrienden/ouders, gebed en Bijbellezen, meer inzicht in de leer van de kerk en het bezoeken van andere gemeentes hen kan helpen / geholpen heeft bij het maken van een keuze voor een gemeente. In een gesprek helpt het jongeren vooral wanneer hen enerzijds een luisterend oor geboden wordt en zij anderzijds de mening van de ander te horen krijgen. Daarnaast willen ze graag weten wat de voor- en nadelen zijn om wel/niet in hun huidige gemeente te blijven.

Keuze voor het geloof belijden

Ongeveer de helft van de respondenten heeft op een of andere wijze het geloof beleden. Veel van deze jongeren kozen daarbij voor openbare belijdenis.

Redenen om de keuze voor openbare belijdenis als gemakkelijk te ervaren zijn dat jongeren met hun belijdenis antwoord willen geven op hun doop, zij hun keuze vooral zien als een keuze om God te volgen en niet als een keuze voor een bepaalde kerk en dat zij vooral aan hun omgeving willen laten zien dat ze in God geloven. Onzekerheid over eigen geloof en twijfel over lidmaatschap in de huidige gemeente zijn de grootste redenen om de keuze voor openbare belijdenis als (heel) moeilijk te ervaren.

Tweederde van de jongeren die nu nog niet het geloof beleden heeft, is wel van plan om dit binnen vijf jaar te gaan doen. De meeste jongeren willen dan hun geloof belijden via openbare belijdenis. De grootste redenen dat jongeren het geloof nog niet beleden hebben zijn dat ze er nog niet aan toe zijn, dat ze nog niet weten in welke gemeente ze hun geloof willen belijden en het in hun gemeente niet gebruikelijk is om op hun leeftijd al het geloof te belijden.

Bijna de helft van de jongeren denkt wel eens na of heeft nagedacht over de vraag *'Ga ik belijdenis doen of laat ik me (over)dopen?'*. Inzicht in de betekenis van de kinderdoop en belijdenis doen, gesprekken met vrienden/gemeenteleden en gebed en Bijbellezen heeft hen het meest geholpen om een antwoord op deze vraag te vinden. In een gesprek helpt het jongeren vooral dat ze de betekenis van de kinderdoop en belijdenis doen meer gaan begrijpen, dat ze Bijbelse richtlijnen te horen krijgen en dat jongeren een luisterend oor geboden wordt.

Advies HGJB

N.a.v. het literatuuronderzoek en het praktijkonderzoek zijn de volgende adviezen aan de HGJB gegeven:

Thuis voelen

1. Ga met jongeren in gesprek over de invulling van de eredienst.
2. Stimuleer contacten tussen jongeren en andere gemeenteleden.
3. Verwoord en onderbouw de geloofsopvattingen van je gemeente op een duidelijke en aansprekende manier naar je jongeren. Bied hen zonder veroordeling de ruimte hierop te reageren.

Begeleiding in de keuze voor een gemeente

4. Rust jongeren die al een keuze voor een gemeente gemaakt hebben toe om hun vrienden te helpen bij het maken van een keuze.
5. Bezoek met jongeren een andere gemeente en laat de jongeren zelf ontdekken welke verschillen er tussen de gemeentes zijn.

Gesprekken met vrienden / ouders / gemeenteleden

6. Bied jongeren in gesprekken een luisterend oor, zodat ze hun gedachten op een rijtje kunnen zetten en uiteindelijk zelf de geloofskeuzes kunnen maken.
7. Verwoord je eigen mening persoonlijk en met onderbouwde argumenten.
8. Laat jongeren in een gesprek over de keuze voor een gemeente zien wat voor- en nadelen zijn om wel of niet in de huidige gemeente te blijven.
9. Geef jongeren in een gesprek over de keuze tussen belijdenis doen en (over)dopen inzicht in de betekenis van belijdenis doen en (over)doop.

De Bijbel als hulpmiddel

10. Laat jongeren zien hoe Bijbellezen hen kan helpen bij het maken van geloofskeuzes. Help hen om zelf de Bijbel te lezen.

Voorwoord

Voor je ligt een onderzoeksverslag over jongeren en geloofskeuzes maken. Dit is het resultaat van het afstudeerproject **Make your choice – over jongeren en geloofskeuzes maken**. Van februari tot juni 2010 hebben wij in opdracht van de Hervormd Gereformeerde Jeugdbond (HGJB) dit afstudeerproject uitgevoerd om onze studie Godsdienst Pastoraal Werk af te ronden.

Het idee voor dit onderwerp is ontstaan n.a.v. onze eigen ervaringen met het maken van geloofskeuzes zoals *‘Zal ik in deze gemeente blijven of zal ik naar een andere gemeente gaan?’* en *‘Ga ik belijdenis doen of laat ik me als volwassene dopen?’*. Ook zagen we diverse jongeren in onze omgeving worstelen met deze vragen. Graag wilden we meer inzicht krijgen in de manier waarop jongeren in de hedendaagse cultuur geloofskeuzes maken en ontdekken hoe de HGJB jongeren kan helpen bij het maken van deze geloofskeuzes.

Dit onderzoeksverslag is met name bedoeld om jongerenwerkers, conceptontwikkelaars en gemeenteadviseurs binnen de HGJB te informeren op welke manier jongeren geloofskeuzes maken en hen te adviseren hoe gemeentes jongeren kunnen helpen bij het maken van deze keuzes. Wij hopen dat HGJB-collega's in de uitvoering van hun werkzaamheden deze informatie mee zullen nemen, zodat de jongeren werkelijk geholpen zullen worden bij het maken van een kerkkeuze en de keuze tussen belijdenis doen en (over)dopen.

Ten slotte willen we enkele personen bedanken voor hun hulp en begeleiding van dit afstudeerproject. Allereerst Wout Schonewille die ons de mogelijkheid gaf om met dit onderwerp bij de HGJB af te studeren en in de begeleidingsgesprekken ons hielp bij de voortgang en aanscherping van het project. En daarnaast ook Robert Doornenbal, die met zijn begeleiding vanuit de CHE ons ondersteuning bood om het onderwerp af te bakenen en het gehele afstudeerproces op een verantwoorde manier uit te voeren.

Kelly de Hoop en Nelleke van Vliet

Juni 2010

Inhoud

Inhoud	7
Inleiding.....	8
Hoofdstuk 1 - Algemene informatie over de organisatie van de opdrachtgever	9
Hoofdstuk 2 - Verantwoording van het onderzoek	11
2.1 Make your choice – over jongeren en geloofskeuzes	11
2.2 Onderzoek	11
2.3 Verwerking enquête	14
Hoofdstuk 3 - Keuzes maken: een ontwikkeling van de laatste jaren?.....	16
Hoofdstuk 4 – Geloofskeuzes.....	20
4.1 De keuze voor belijdenis	20
4.2 Over de keuze voor een kerkelijke gemeente	22
Hoofdstuk 5 - De literatuur over de hedendaagse cultuur.....	24
5.1 Opgroeien in de samenleving van 2010	24
5.2 De opkomst van de media.....	27
5.3 Als je maar gewoon jezelf bent!.....	29
5.4 Als het maar goed voelt.....	32
5.5 Leven in een consumptiemaatschappij.....	35
5.6 Samenvatting.....	38
Hoofdstuk 6 – De literatuur over keuzes maken.....	40
Hoofdstuk 7 - Reflectie op de hedendaagse cultuur	43
Hoofdstuk 8 - Kort verslag van de resultaten van de enquête	46
Hoofdstuk 9 - Vergelijking literatuurstudie en praktijkonderzoek.....	54
Hoofdstuk 10 Tien adviezen voor de gemeente om jongeren te helpen bij het maken van geloofskeuzes.....	60
Hoofdstuk 11 - Beantwoording van de onderzoeksvraag	63

Bijlagen

Boomstructuur enquête

Enquêtevragen

Rapportage Make your choice

Inleiding

Voel je je thuis in de gemeente waar je zondags meestal naar toe gaat? Heb je er wel eens over nagedacht om van gemeente te veranderen? In hoeverre speelt voor jou de vraag *‘Ga ik belijdenis doen of laat ik me (over)dopen?’* wanneer je erover nadenkt om je geloof te belijden? Welke aspecten uit de hedendaagse cultuur hebben te maken met de geloofskeuzes die je als jongere maakt?

Dát zijn de vragen waar het in dit onderzoeksverslag **Make your choice – over jongeren en geloofskeuzes maken** om draait. Je kunt lezen hoe jongeren van 16-23 jaar geloofskeuzes maken, welke aspecten uit de cultuur zichtbaar worden bij het maken van geloofskeuzes op welke manier jongeren geholpen kunnen worden bij het maken van geloofskeuzes. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan verschillen tussen jongens en meisjes, jongeren van 16-20 jaar en jongeren van 21-23 jaar, hoog- en laagopgeleide jongeren en jongeren binnen of buiten de HGJB-achterban (bij het maken van deze geloofskeuzes).

Het onderzoek onder jongeren is uitgevoerd in opdracht van de HGJB. In hoofdstuk één wordt een korte beschrijving van de missie, doelstelling en structuur van de organisatie gegeven, zodat in grote lijnen helder is voor wat voor soort organisatie de opdracht uitgevoerd is. Daarna wordt in hoofdstuk twee een verantwoording gegeven van de opbouw van het gehele onderzoek over de hedendaagse cultuur en geloofskeuzes van jongeren. Er wordt uitleg gegeven over de aanpak van het literatuuronderzoek, de opzet en uitvoering van het praktijkonderzoek en de verwerking van de resultaten van het onderzoek.

Ter oriëntatie op het onderwerp wordt in hoofdstuk drie beschreven waarom het tegenwoordig voor jongeren zo moeilijk kan zijn om (geloofs)keuzes te maken. In aansluiting hierop volgt hoofdstuk vier met een beschrijving van de geloofskeuzes waar we ons onderzoek op toespitsen: de keuze voor een gemeente en de keuze tussen belijdenis doen en (over)dopen.

In hoofdstuk vijf en zes zijn de belangrijkste bevindingen uit het literatuuronderzoek te lezen. Hoofdstuk vijf beschrijft een aantal aspecten uit de hedendaagse cultuur en geeft aan welke invloed die aspecten hebben op het maken van keuzes. In hoofdstuk zes wordt op een rijtje gezet welke adviezen enkele deskundigen geven om jongeren te begeleiden bij het maken van keuzes. Mogelijk zijn deze adviezen ook toepasbaar bij de begeleiding van jongeren in het maken geloofskeuzes. Als vervolg op deze hoofdstukken wordt in hoofdstuk zeven een reflectie op de literatuur gegeven. Hoe moeten we het gedachtegoed van de hedendaagse cultuur beoordelen? Vanuit christelijk oogpunt worden in dit hoofdstuk enkele kritische noten geplaatst.

Hoofdstuk acht volgt met een korte samenvatting van de belangrijkste resultaten van de enquête die onder jongeren is uitgevoerd. Daarna is in hoofdstuk negen te lezen welke overeenkomsten en verschillen er zijn waar te nemen tussen de informatie uit de literatuur en de resultaten uit de enquête. Hoofdstuk tien is een hoofdstuk waarin tien adviezen aan de HGJB gegeven worden op basis van de uitkomsten van het gehele onderzoek.

Ten slotte wordt in hoofdstuk elf een antwoord gegeven op de hoofdvraag van dit onderzoek.

Hoofdstuk 1 - Algemene informatie over de organisatie van de opdrachtgever

In dit hoofdstuk is wat algemene informatie over de organisatie van de opdrachtgever te vinden. Het afstudeerproject wordt uitgevoerd voor de Hervormd-Gereformeerde Jeugdbond (HGJB). Deze organisatie bestaat uit verschillende afdelingen. Specifiek heeft het Studiecentrum (zie onderstaande organogram) de opdracht voor het afstudeerproject verstrekt.

Doelstelling/Missie

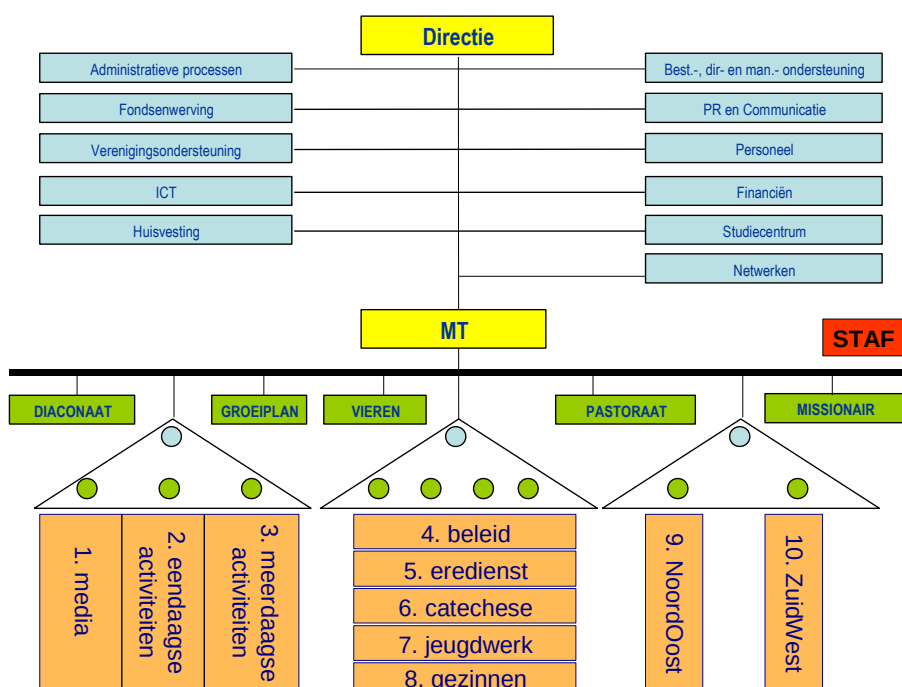
Het doel van de HGJB is werkzaam te zijn in het belang van de jeugd en de jongeren, vooral die van de Protestantse Kerk in Nederland en in het bijzonder van de bij de HGJB aangesloten leden, clubs en verenigingen. Aangezien de HGJB ervan overtuigd is dat het belang van de jeugd en jongeren het beste gediend wordt, wanneer zij in de volle breedte van de gemeente tegemoet getreden worden, wordt dit doel vertaald naar de context van de volle breedte van de kerkelijke gemeenten.

Kort gezegd is de missie van de HGJB om jongeren in beweging te zetten om Jezus te (gaan) volgen. Hiervoor wil zij kinderen, tieners en jongeren begeleiden bij het leven in gemeenschap met God de Vader, het worden en zijn van discipelen van Jezus Christus, het ingroeien in de kerkelijke gemeente en het maken van keuzen in het persoonlijke leven, in de kerk en in de samenleving als discipelen van Jezus Christus. Daarnaast wil zij gemeenten ondersteunen bij hun roeping kinderen, tieners en jongeren te begeleiden door een kring van verbondenheid te vormen rond de jongeren in hun levensloop, door identificatiefiguren aan te bieden aan jongeren en door de jongeren in te wijden en te laten participeren in alle aspecten van gemeente-zijn (leren, vieren, dienen, getuigen en zorgen)¹

Activiteiten

De diversiteit van wat de HGJB aanbiedt komt naar voren in onderstaand organogram van de organisatie. Enkele voorbeelden van activiteiten zijn: uitgave van boeken en bladen (Spirit, Cruciaal), avonden en dagen door het land (Verspietersdagen, TOV-avonden, Belijden-Is-Doen), weekenden (Scholierenweekend), conferenties (Kerstconferenties), vakanties, ontwikkeling van methoden/ visie/ materialen ter ondersteuning van het jeugdwerk in gemeentes, advisering aan gemeentes.

Organogram

¹ 'In beweging' Beleidsplan HGJB 2007-2010

Omvang van de organisatie

De HGJB is een grote organisatie waarbij zo'n 45 mensen (incl. administratief personeel) een parttime of fulltime functie op kantoor hebben. Daarnaast zijn er nog diverse jongerenwerkers die vanuit de HGJB in een kerkelijke gemeente werken en honderden vrijwilligers die meehelpen bij activiteiten.

Hoofdstuk 2 - Verantwoording van het onderzoek

2.1 Make your choice – over jongeren en geloofskeuzes

Het onderwerp van ons onderzoek is jongeren en geloofskeuzes. Om dit onderwerp te onderzoeken hebben we een literatuurstudie gedaan en een enquête gehouden onder jongeren van 16 tot 23 jaar. Vanuit de literatuur en de uitkomsten van de enquête willen we onderstaande doelstelling behalen.

Onderzoeksvraag en doelstelling

De onderzoeksvraag luidt als volgt:

Hoe kunnen jongeren uit de HGJB-achterban geholpen worden bij het maken van geloofskeuzes en welke culturele aspecten zijn bij deze geloofskeuzes terug te zien?

De doelstelling:

De HGJB ontdekt hoe jongeren uit de HGJB-achterban geholpen kunnen worden bij het maken van geloofskeuzes en welke culturele aspecten bij deze geloofskeuzes terug te zien zijn.

2.2 Onderzoek

Ons onderzoek bestaat uit twee delen, een literatuuronderzoek en een praktijkonderzoek d.m.v. een enquête.

Literatuur

Het eerste deel van ons onderzoek bestaat uit een literatuurstudie. We hebben er voor gekozen om een literatuurstudie te doen om een helder beeld te krijgen van de cultuur waarin jongeren leven. Ook hebben we literatuur gelezen over de manier waarop jongeren keuzes maken, en hoe ze hierbij het beste begeleid kunnen worden. Dit hebben we gedaan om de kennis van deskundigen te kunnen combineren met ons eigen praktijkonderzoek. Ook heeft de literatuurstudie ons geholpen om in de enquête goede vragen te kunnen stellen.

In het literatuuronderzoek hebben we aandacht besteed aan de veranderende (jeugd)cultuur in Nederland. Jongeren moeten in deze cultuur keuzes maken op allerlei gebieden. In dit onderzoek richten we ons op die punten van de cultuur die mogelijk zichtbaar zijn bij de (geloofs)keuzes die jongeren maken. We beseffen dat we door deze selectie een aantal punten uit de (jeugd)cultuur overgeslagen, of alleen zijdelings benoemd hebben (zoals muziek, televisie, straattaal, oprukkend racisme). Over deze dingen is veel gezegd en geschreven, maar het viel buiten ons onderzoek om dit allemaal te bespreken.

De volgende onderwerpen hebben we in ons literatuuronderzoek verder uitgewerkt

- Rol van het gezin
- Medialisering
- Individualisering
- Beleving en gevoel
- Consumptiemaatschappij

In ons literatuuronderzoek hebben we gekeken naar jongeren in het algemeen, niet naar jongeren die geloven (of nog specifieker: tot de HGJB-achterban behoren). We hebben hiervoor gekozen omdat we denken dat de cultuur bij alle jongeren terug te vinden is. Jongeren komen in aanraking met de verschillende aspecten van de cultuur, ze volgen en vormen de cultuur. Tegelijkertijd beseffen we dat jongeren uit de HGJB-achterban vermoedelijk in mindere mate met bovengenoemde punten in aanraking zullen komen dan andere (niet-christelijke) jongeren. Een groot deel van de

jongeren uit de HGJB-achterban komt uit de zogenaamde 'Biblebelt' waar ze te midden van relatief veel (gelijkgestemde) christenen wonen en leven. In veel gevallen zullen zij daarom in een omgeving opgroeien, waar de verschillende culturele aspecten minder ver doorgedrongen zijn dan in andere delen van de samenleving. In onze literatuurstudie hebben we gekeken naar jongeren in het algemeen. Daarom is het mogelijk dat bepaalde culturele aspecten die genoemd worden niet zo sterk terug te vinden zijn bij jongeren uit de HGJB-achterban.

In de literatuur werden enkele handreikingen gegeven die betrekking hebben op ons onderwerp, en daarom hebben we ze in een apart hoofdstuk opgenomen. Deze handreikingen zijn zinvol omdat ze ons geholpen hebben om erachter te komen op wat voor manieren jongeren geholpen kunnen worden bij het maken van keuzes.

Enquête

Om een duidelijk beeld te kunnen vormen van de manier waarop jongeren hun geloofskeuzes maken en welke culturele aspecten er terug te zien zijn bij deze geloofskeuzes, is het van belang om veel jongeren hierover te bevragen. Daarom hebben we besloten om een digitale enquête te maken en deze onder jongeren te verspreiden. Op deze manier kunnen veel jongeren op een eenvoudige en snelle manier de vragenlijst invullen.

De enquête wordt op diverse manieren uitgezet onder de jongeren:

- De HGJB-Link, de digitale nieuwsbrief van de HGJB
- Website van de HGJB
- HGJB-jongerenwerkers
- BIJ, de digitale nieuwsbrief van de Christelijke Hogeschool Ede
- Mailing door studentenvereniging Alpha
- Eigen netwerk van jongeren

De drie laatstgenoemde manieren worden gebruikt om meer jongeren uit de achterban van de HGJB te bereiken én om te onderzoeken of er m.b.t. het maken van geloofskeuzes verschillen zijn tussen christelijke jongeren binnen en buiten de HGJB-achterban.

Opzet van de enquête

De vragenlijst bestaat uit vier onderdelen:

- **Algemeen**
De enquête wordt gestart met enkele algemene vragen die door elke jongere beantwoord worden. Het gaat hierbij om vragen als geslacht, leeftijd en opleidingsniveau.
- **Jij en je gemeente**
Allereerst krijgen jongeren enkele algemene vragen over hun kerkelijke achtergrond. Daarna wordt doorgevraagd over de mate waarin jongeren zich thuis voelen in de gemeente en redenen om hun lidmaatschap van de gemeente zo te ervaren. Afhankelijk van de gegeven antwoorden worden verder vragen gesteld rondom kerkkeuze (wel/niet in dezelfde gemeente blijven, hulp om de keuze te maken e.d.). Dit onderdeel wordt afgesloten met enkele stellingen over wel of niet van gemeente veranderen.
- **Je geloof belijden**
In dit onderdeel wordt jongeren allereerst de vraag gesteld of ze belijdenis gedaan hebben. Afhankelijk van het gegeven antwoord (waarin jongeren ook aan kunnen geven dat ze op een andere manier hun geloof beleden hebben), wordt doorgevraagd op ervaring van de gemaakte keuze. Aan hen die nog niet de keuze gemaakt hebben om hun geloof te belijden,

wordt gevraagd naar achterliggende redenen om nog niet hun geloof te belijden en naar hun toekomstplannen hierover.

Dit onderdeel wordt afgesloten met enkele stellingen over de keuze om belijdenis te doen of over te dopen.

- Afsluitende vragen

De enquête wordt afgesloten met de mogelijkheid om vragen en opmerkingen te plaatsen over de enquête. Tevens kunnen de jongeren aangeven of zij als dank voor hun deelname kans willen maken op de nieuwste cd van Trinity.

Met het opstellen van de vragen hebben we geprobeerd om het onderwerp ‘geloofskeuzes’ zo concreet mogelijk te maken voor jongeren. Daarom hebben we hen niet direct gevraagd welke culturele aspecten zij herkennen bij het maken van geloofskeuzes. Dit hebben we niet gedaan omdat we denken dat jongeren hier zelf nog geen voldoende zicht op hebben en dus niet in staat zijn om dat soort abstracte vragen te beantwoorden. Om de cultuur toch terug te laten komen hebben we de verschillende trends uit de cultuur verwerkt in de antwoordmogelijkheden. Door te kijken naar de antwoorden die jongeren aanvinken, kunnen we een beeld krijgen van welke aspecten uit de cultuur zichtbaar worden bij het maken van geloofskeuzes. Met name in de antwoordmogelijkheden en in de stellingen hebben we verschillende aspecten van de cultuur verwerkt.

Opbouw enquête

Onze enquête bestaat zoals gezegd uit vier onderdelen, waarin we ons hebben gericht op twee thema’s, namelijk kerkkeuze en keuzes op het gebied van belijdenis doen/(over)dopen. We hebben voor deze twee thema’s gekozen omdat we denken dat dit de belangrijkste geloofskeuzes zijn waar jongeren in de leeftijd van 16 tot 23 jaar mee bezig zijn. In de enquête hebben we ervoor gekozen om naar aanleiding van de gegeven antwoorden verschillende vervolgvragen te stellen. Dit betekent dat niet alle jongeren dezelfde vragen hebben gekregen. Ook zal de ene jongere meer vragen gekregen hebben dan de ander. De volledige vragenlijst en de structuur van de enquête zijn te vinden in de bijlagen.

Kerkkeuze

In de boomstructuur (zie bijlage) is duidelijk te zien dat we in het eerste deel van de enquête al snel twee kanten op gaan. Door middel van de vraag *‘Voel je je thuis in de gemeente waar je ’s zondags meestal naar toe gaat?’* maken we onderscheid tussen jongeren die zich helemaal of een beetje thuis voelen en jongeren die zich niet zo of helemaal niet thuis voelen in hun gemeente. Naar aanleiding van het antwoord op deze vraag kregen de jongeren vervolgvragen voorgelegd. Steeds als jongeren een vraag ingevuld hadden, kregen ze een vervolgvraag die steeds verder inging op de gegeven antwoorden. We hebben ervoor gekozen om steeds verder door te vragen omdat we daardoor vergelijkingen konden maken tussen verschillende groepen jongeren. Gekeken naar onze doelstelling was het voor ons belangrijk om te weten te komen wat de behoeften van de verschillende jongeren zijn. Om uiteindelijk de jongeren te kunnen helpen, was het nodig dat we inzicht kregen in de verschillende groepen.

Eerst zijn we ingegaan op de vraag of jongeren zich wel of niet thuis voelen in hun gemeente, en wat de redenen daarvan zijn. Vervolgens stelden we de vraag of ze wel eens nagedacht hebben over eventuele kerkverandering. Als ze hier bevestigend op antwoordden hebben we hen gevraagd naar welke vragen hen bezighouden als ze hierover nadenken. Ook hebben we hen gevraagd naar wat hen geholpen heeft om een keuze te kunnen maken of, als ze nog geen keuze gemaakt hebben wat ze verwachten dat hen kan helpen. Op het moment dat een jongere aangegeven heeft dat een gesprek hem of haar geholpen heeft, werd er gevraagd naar de manier waarop dat gesprek invloed gehad heeft.

Ook maken we in de enquête onderscheid tussen jongeren die al een keuze gemaakt hebben, en jongeren die dat nog niet gedaan hebben. Hier hebben we voor gekozen om te kunnen zien in hoeverre jongeren in staat zijn hun eigen behoeften in te schatten. Terugkijkend kunnen heel andere dingen van belang gebleken zijn dan dat jongeren van tevoren misschien denken.

Het gedeelte over kerkkeuze sluiten we af met een aantal stellingen met betrekking tot kerkkeuzes. In deze stellingen komen verschillende verschijnselen uit de hedendaagse cultuur naar voren. Door de jongeren te vragen of ze het eens of oneens zijn met de stelling, konden we zien of jongeren zich herkennen in verschillende aspecten uit de cultuur. Ook was er de mogelijkheid om de optie 'weet ik niet' aan te vinken. In de literatuur hebben we bijvoorbeeld gekeken naar de rol van het gezin in de huidige cultuur, waarop we de stelling 'mijn ouders hebben invloed op de keuze die ik maak' geformuleerd hebben. De stellingen vormen op deze manier een soort controle om te zien in hoeverre hetgeen gezegd wordt in de literatuur van toepassing is op onze respondenten.

Belijdeniskeuze

Het tweede deel van de enquête bestond uit vragen rondom belijdenis/(over)doop. De eerste vraag die we gesteld hebben is: *'Heb je openbare belijdenis van het geloof gedaan?'*. We hebben ervoor gekozen om deze vorm van het geloof belijden in de eerste vraag aan te halen omdat we de enquête gehouden hebben in opdracht van de HGJB. Binnen de HGJB is het geloof belijden via openbare belijdenis van het geloof de meest gebruikelijke manier. Op de vraag konden jongeren verschillende antwoorden geven of en hoe ze hun geloof beleden hebben. Als ze hun geloof beleden hebben, door belijdenis en/of (over)doop, hebben we hen gevraagd hoe ze deze keuze ervaren hebben. Ook hebben we hen gevraagd naar wat hen geholpen heeft bij het maken van een keuze.

Als jongeren aangaven hun geloof niet beleden te hebben, kregen ze de vraag voorgelegd of ze dit binnen 5 jaar wel van plan zijn. Ook werd hen de vraag gesteld waarom ze het tot nu toe nog niet gedaan hadden.

We hebben dit onderscheid gemaakt om deze twee groepen met elkaar te kunnen vergelijken. Als duidelijk zou worden waarom jongeren hun keuze wel of niet uitstellen, krijgen we ook meer zicht in eventuele manieren waarop jongeren geholpen kunnen worden om een keuze te maken.

Nadat de jongeren deze vragen beantwoord hadden, kregen ze de vraag voorgelegd in hoeverre ze nadenken of nagedacht hebben over de vraag *'Ga ik belijdenis doen of laat ik me overdoen?'*. Afhankelijk van het antwoord dat ze hierop gegeven hebben, hebben we hen doorgevraagd naar wat hen heeft geholpen bij het maken van een keuze. Als ze nog geen keuze gemaakt hebben tussen belijdenis of overdoop, hebben we hen gevraagd naar wat ze verwachten dat hen zou kunnen helpen bij het maken van een keuze. Net als bij kerkkeuze hebben we in dit onderdeel onderscheid gemaakt tussen jongeren die terugkijken op hun keuze, en jongeren die vooruit kijken naar een eventuele keuze. Ook als het gaat om het belijden van het geloof wilden we te weten komen of er verschillen zijn tussen de dingen die jongeren zeggen dat hen geholpen hebben, en de dingen die jongeren verwachten die hen kunnen helpen bij het maken van een keuze.

Ook het gedeelte over belijdeniskeuze hebben we afgesloten met een aantal stellingen. Hierin kwamen dezelfde stellingen naar voren als bij kerkkeuze, alleen moesten de jongeren de stellingen nu invullen met het oog op belijdeniskeuze. Hierdoor kregen we inzicht in de verschillen waarop jongeren tegen deze onderwerpen aankijken. Hierdoor konden we zien op welk gebied de verschillende culturele aspecten in meerdere of mindere mate voorkomen.

2.3 Verwerking enquête

De reacties op de enquête zijn verzameld in een Excel-bestand. Vanuit het Excel-bestand hebben we diverse selecties gemaakt om de data met elkaar te vergelijken en conclusies te trekken. Er is een rapportage gemaakt van de verzamelde data. Daarna is de informatie uit dit praktijkonderzoek vergeleken met de informatie uit het literatuuronderzoek. Naar aanleiding van de resultaten van de enquête en ons literatuuronderzoek geven we aan de HGJB een advies hoe jongeren het beste geholpen kunnen worden om geloofskeuzes te maken te midden van de huidige cultuur.

Er hebben 386 jongeren op onze enquête gereageerd, dit aantal geeft ons de mogelijkheid om vergelijkingen te maken tussen verschillende respondenten. Door deze vergelijkingen krijgen we meer inzicht in de verschillende groepen waaronder de HGJB werkt. Verschillende groepen hebben andere vragen en behoeften, en op deze manier hopen we duidelijk te krijgen op welke manier de HGJB het beste aan kan sluiten bij de verschillende jongeren. We beseffen dat de HGJB de jongeren uit haar achterban vaak als één groep benaderd met dezelfde materialen en activiteiten. Door de verschillen binnen deze groep jongeren helder te krijgen, kan afgevraagd worden of er specifiek aandacht aan aparte doelgroepen besteed moet gaan worden.

In de eerste plaats hebben we onderscheid gemaakt tussen jongeren van binnen de HGJB-achterban en jongeren van buiten de HGJB-achterban. In eerste instantie wilden we onze enquête alleen uitzetten onder de HGJB-achterban. Maar om meer respondenten te krijgen hebben we de enquête ook uitgezet op andere plaatsen zoals de Christelijke Hogeschool Ede en Alpha-studentenverenigingen. Dat we onze enquête ook daar gehouden hebben, betekent dat een deel van onze respondenten niet tot de HGJB-achterban behoort. Deze groep heeft normaal gesproken niet veel te maken met de HGJB. Dit is de reden dat we onderscheid gemaakt hebben in achterban en niet-achterban. We kunnen zien of jongeren uit de HGJB-achterban met andere vragen bezig zijn dan jongeren daarbuiten. Jongeren uit de HGJB-achterban kunnen op bepaalde gebieden meer of juist minder vragen hebben, omdat ze eerder in hun leven in contact geweest zijn met de HGJB.

De tweede vergelijking die we gemaakt hebben is het verschil in antwoorden van jongens en van meisjes. De HGJB benadert jongens en meisjes in de leeftijd van 16 tot 23 jaar meestal op één manier (hoewel er wel eens een workshop voor alleen jongens of alleen meiden gegeven wordt). Tegelijkertijd weten we dat jongens en meiden verschillend zijn, en daarom misschien ook op een verschillende manier benaderd moeten worden. Om erachter te komen wat precies de verschillen zijn, hebben we hun antwoorden met elkaar vergeleken.

In de derde vergelijking is het verschil te zien tussen hoogopgeleide en laagopgeleide jongeren. Als je kijkt naar de activiteiten van de HGJB is te zien dat er aanzienlijk meer hoogopgeleide dan laagopgeleide jongeren bereikt worden. De vraag is ook hoe de laagopgeleide jongeren bereikt kunnen worden. Hierom hebben we gekeken naar verschillende antwoorden, om erachter te komen of de behoeften van laagopgeleiden anders zijn dan die van hoogopgeleiden. Als dit het geval is zou de HGJB hier in producten en activiteiten rekening mee kunnen gaan houden.

Tot slot hebben we gekeken naar het verschil in antwoorden van jongeren van verschillende leeftijden. We hebben de groep jongeren verdeeld in de jongere jongeren van 16-20 jaar en de oudere jongeren van 21-23 jaar. We hebben hiervoor gekozen omdat we denken dat deze jongeren in verschillende levensfasen zitten, met verschillende vragen rondlopen en op een verschillende manier benaderd willen worden. Of dit inderdaad zo is hebben we bekeken aan de hand van de verschillende antwoorden die ze gegeven hebben.

Hoofdstuk 3 - Keuzes maken: een ontwikkeling van de laatste jaren?

Waarom kiezen tegenwoordig een stuk moeilijker lijkt te zijn...

Een aantal decennia terug waren veel keuzes een stuk gemakkelijker om te maken: door je achtergrond stond voor een groot deel al vast wat je op verschillende gebieden zou gaan kiezen. Voor jongeren van vandaag is dit echter wel anders, zij zijn in veel opzichten vrij om te kiezen wat ze willen. In dit hoofdstuk is te lezen op welke manier deze verschuiving plaats heeft gevonden.

‘Ons soort mensen’ maakt ‘Ons soort keuzes’...

Anno 2010 lijkt het haast vanzelfsprekend: je maakt je eigen keuzes. Dat een jongere dezelfde keuzes maakt als zijn ouders, is meer uitzondering dan regel. Maar vroeger –de tijd rond de Tweede Wereldoorlog– was dat wel anders. Kinderen werden haast vanzelf richting een volwassen leven geleid. ‘Ons soort mensen’ trouwde met ons soort mensen, ging naar ons soort scholen, zocht ons soort werk en woonde in ons soort buurten. Jongeren hoefden nauwelijks zelf te kiezen hoe zij hun leven inrichtten. Er werd voor hen gekozen.¹

Tot de eerste tien jaar na de Tweede Wereldoorlog was de Nederlandse samenleving over het algemeen erg keurig en overzichtelijk. Het leven speelde zich af in vaste patronen. Doordeweeks overdag was de man aan het werk en bekommerde de vrouw zich thuis om het huishouden en de kinderen. Wetten op het gebied van arbeidstijden en winkelsluitingstijden zorgden ervoor dat er na 18.00u niet gewerkt werd als dat niet noodzakelijk was.²

Daarnaast speelde het gemeenschappelijke belang een grote rol. De samenleving was verzuild. Je liet je leiden door de mensen uit je eigen zuil en deed wat er van je verwacht werd.

De kerk nam in die tijd een belangrijke rol in in de samenleving. Zij vormde voor een groot deel de Nederlandse cultuur. Christelijke normen en waarden werden nagestreefd. Het geloof was iets dat mensen haast vanzelfsprekend overnamen van hun ouders. Je ging naar dezelfde kerk als je ouders en stond achter de geloofsopvattingen die deze kerk had, ook al kon je niet altijd uitleggen wat die precies inhielden.

Enkele belangrijke ontwikkelingen in vogelvlucht

Het hierboven beschreven leven met veel vanzelfsprekendheden en vaste patronen is vanaf 1960 sterk veranderd. Zo sterk, dat diverse geschiedschrijvers spreken over 1960 als het jaar van de cultuurbreuk. Ontwikkelingen na deze cultuurbreuk hebben mee gewerkt aan het ontstaan van de huidige cultuur in Nederland. Enkele belangrijke veranderingen worden hieronder beschreven.

Gezag en gezagsverhoudingen

De heersende cultuur waarbij het gezag hoog in het vaandel stond, werd op de proef gesteld. Gezag van ouders, leraren, politici, geestelijke en kerkelijke leiders werd niet meer zomaar als gezag erkend en aanvaard. Het was niet meer vanzelfsprekend dat je deed wat je van ‘hogerhand’ werd opgedragen. Uitspraken van instituten waren minder gezaghebbend en mensen gingen meer hun eigen voorkeuren volgen. Normen en waarden veranderden. Het verlies van gezag had vooral grote gevolgen op kerkelijk, pedagogisch en seksueel gebied.³

Binnen de kerken werd de traditionele theologie steeds meer aangevochten. Het gezag van de Bijbel, het gezag van het ambt en het gezag van de kerkelijke leer raakten omstreden. Nieuwe theologieën

¹ Wilcke, M., 2002, ‘De dwang van de keuzevrijheid’. In: *Raakvlak*, Evangelische Hogeschool, Amersfoort

² Breedveld, K. & Broek, A. van der, *De meerkeuzemaatschappij: Facetten van de temporale organisatie van verplichtingen en voorzieningen* (Den Haag: SCP, 2003), p. 3

³ Heitink, G, *Een kerk met karakter. Tijd voor heroriëntatie* (Kampen: Kok, 2007), p. 50

ontstonden en belangrijke onderwerpen van het christelijk geloof stonden ter discussie. Wie gezag had moest wat te zeggen hebben, ander gezag werd niet langer erkend.¹

Doordat de kerk gezag moest inleveren, werd haar positie in de samenleving minder sterk. Mensen besloten zelf steeds meer om niet meer naar de kerk te gaan. De kerk kreeg steeds minder te zeggen, het geloof werd meer en meer een persoonlijke zaak.

Ook begon de protestantse kerk uit angst voor scherpe kritieken op de kerk en het geloof zich meer naar binnen te richten.² Heitink geeft in zijn boek *Een kerk met karakter* aan dat de protestantse kerk het sinds de jaren '70 in het publieke domein teveel heeft af laten weten. Voor een deel kwam deze nieuwe 'wereldmijding' voort uit angst, omdat de kerkleden zich niet opgewassen voelden tegen de rationaliteit van het ongeloof. Religiekritiek en kerkkritiek waren zo pijnlijk dat het maar beter leek zich in eigen huis terug te trekken en de luiken naar de cultuur te sluiten.³ Daardoor verschoof de kerk steeds meer naar de rand van de samenleving. Waar de kerk eerst *cultuurvormend* was, is zij nu *cultuurvolgend*.⁴

Groot zijn ook de veranderingen op het gebied van opvoeding. Van een autoritaire opvoeding ging men naar een anti-autoritaire opvoeding.⁵ De verticale verhoudingen tussen ouders en kinderen vielen weg, waardoor ouders in mindere mate voorbeelden en identificatiefiguren voor hun kinderen werden. Jongeren gingen zich daardoor in toenemende mate identificeren met leeftijdsgenoten, tienersterren en idolen uit de sport en showbusiness.⁶

Ont-traditionalisering

In de verzuilde samenleving leefde iedereen volgens de normen en waarden van zijn zuil. Je deed wat van je verwacht werd. Na de cultuurbreuk kwam daar verandering in. Individuen gingen zich los maken van de bestaande traditionele opvattingen. Traditionele sociale verbindingen, traditionele geloofsopvattingen en traditionele zekerheden werden gerelativeerd of zelfs aan de kant geschoven. Men volgt niet meer zomaar de jaren- of zelfs eeuwenlange tradities, maar is op zoek naar uitleg, redenen en functies hiervan. Op alle gedragingen van het individu wordt continu en diepgaand gereflecteerd.⁷ Pas daarna worden er meningen gevormd of beslissingen gemaakt.

Technologische ontwikkelingen

Sinds de Tweede Wereldoorlog heeft de wetenschap en de techniek zich sterk ontwikkeld. Dit werd versterkt door een grote groei van de welvaart. Mensen kregen meer inkomen en konden meer gaan besteden. Daarnaast nam het opleidingsniveau in Nederland toe.⁸

Door technologische ontwikkelingen op het gebied van informatie en communicatie is een beeldcultuur ontstaan. De kreet 'een beeld zegt meer dan duizend woorden' is werkelijkheid geworden. De woordcultuur van boeken, de dagelijkse krant met lange, verdiepende artikelen en preken van langer dan een half uur, wordt verdrongen door een beeldcultuur met flitsende beelden, aansprekende voorbeelden en korte Powerpoint-presentaties. Waar oudere generaties zich nog bewust zijn van deze ontwikkelingen door de jaren heen, is de huidige beschikbaarheid van deze ontwikkelingen voor jongeren een vanzelfsprekendheid. Zij groeien hier mee op en weten niet beter. De consumptie, beschikbaarheid en kwaliteit ervan wordt als normaal ervaren.⁹

Deze ontwikkelingen op informatie- en communicatiegebied zorgden ook voor grote veranderingen op sociaal gebied. Die contacten die je had, waren vooral met mensen die in de buurt woonden. Deze contacten werden vooral onderhouden via onderlinge ontmoeting. Je sprak elkaar op straat of

¹ Idem, p. 50 & 89

² Heitink, G., *Een kerk met karakter. Tijd voor heroriëntatie* (Kampen: Kok, 2007), p. 73

³ Idem, p. 73

⁴ Dekker, G., *Heeft de kerk zichzelf overleefd?* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2010), p. 35

⁵ Heitink, G., 2007, p. 82

⁶ Heitink, G., 2007, p. 89

⁷ Breedveld, K. & Broek, A. van den, *De veeleisende samenleving: de sociaal-culturele context van de psychische vermoeidheid* (Den Haag: SCP, 2004), p. 31

⁸ Stoep, J. van der, Kuiper, R. & Ramaker, T. (red), *Alles wat je hart begeert?* (Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 2007), p. 28

⁹ Idem, p. 28

nodigde iemand uit om langs te komen. De ontwikkelingen van de afgelopen jaren maken het echter mogelijk om een netwerk van vrienden en relaties op afstand op te bouwen en te onderhouden. Email, chatten, sms'en en bellen via je mobiel lijkt een serieuze contactvorm geworden te zijn.¹

Door de technologische ontwikkelingen zijn mensen ook mobieler geworden. Lange afstanden worden steeds minder een probleem. Je reist gemakkelijk met de auto of het openbaar vervoer naar je bestemming en desnoods vlieg je binnen een dag op en neer voor een afspraak in het buitenland. Deze mobilisering zorgt er ook voor dat mensen minder gebonden zijn aan een bepaalde plek.

Mede door de ontwikkeling van allerlei technische apparaten vindt er een versnelling van het leven plaats. Er hoeft minder tijd besteed te worden aan huishoudelijke klusjes, producten kunnen sneller gekocht en geleverd worden en contacten worden makkelijker onderhouden. Er zijn meer producten beschikbaar en er zijn meer mogelijkheden om je leven in te richten. Dat maakt dat mensen ook meer willen doen in de tijd die ze beschikbaar hebben. Het leven wordt intensiever.²

En last but not least: de techniek en de wetenschap heeft zijn invloed gehad op het menselijk denken en handelen. De wil is ontstaan om alle problemen rationalistisch op te lossen via wetenschappelijke en technische wegen. De kerk als organisatie en het geloof gaat daar (onbewust) in mee en moderniseert. Veel moderne mensen hebben niet veel op met dogma's en vastgestelde geloofsbelijdenissen.

Liberalisering van diensten en emancipatie

De vaste patronen die er waren m.b.t. het huishouden en de arbeid veranderden. Enkele regels die in het verleden opgesteld waren, verdwenen. Zo kwamen er meer mogelijkheden om na 18.00u te werken en kregen winkels de mogelijkheid om langer open te zijn.

Ook gingen er meer mensen werken. De vrouw was niet langer veroordeeld tot het aanrecht, maar kreeg meer mogelijkheden om betaalde arbeid te verrichten. Er ontstonden huishoudens met 'anderhalf verdieners'. Dit heeft meerdere gevolgen gehad voor het gezin. Zo worden huishoudelijke taken tegenwoordig meer onderling verdeeld onder mannen en vrouwen. En ook kinderen krijgen er op jonge leeftijd mee te maken door het bezoek aan het kinderdagverblijf en de naschoolse opvang.³

Pluralisering

Doordat er door de jaren heen steeds meer mogelijkheden zijn gekomen om het leven op een eigen, individuele manier in te delen, leven mensen in toenemende mate in verschillende werelden. Diversiteit wordt niet alleen als een feitelijk gegeven aanvaard (pluraliteit), maar wordt nu ook als ideaal nagestreefd (pluralisme).⁴ Het maken van eigen keuzes wordt gewaardeerd en aangemoedigd.

Een veelheid aan keuzemogelijkheden

De bovenstaande ontwikkelingen hebben er aan bijgedragen dat de cultuur ontstaan is waarin de jongeren nu leven. Een cultuur waarin jongeren hun eigen keuzes kunnen maken, maar ook hun eigen keuzes móeten maken. We leven in een meerkeuzemaatschappij waarin heel wat te kiezen valt.⁵ Steeds minder is vanzelfsprekend en buiten discussie geplaatst doordat het is vastgelegd in wetten, regels of informele codes. Jongeren willen de vrijheid om hun eigen levensloop te bepalen. Daardoor komt er meer variatie in het proces van volwassen worden. Jongeren maken keuzes die bij hen passen en dat betekent dat de één andere keuzes maakt dan de ander.⁶ In het maken van deze keuzes krijgen zij een grote vrijheid. Niemand wil en durft haast nog te corrigeren, omdat individuele keuzes als een groot goed gezien worden. Volgens godsdienstsocioloog Heitink leidt de grote

¹ Idem, p. 28 & 168

² Stoep, J. van der, Kuiper, R. & Ramaker, T. (red), *Alles wat je hart begeert?* (Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 2007), p. 28

³ Breedveld, K. & Broek, A. van der, *De meerkeuzemaatschappij: Facetten van de temporale organisatie van verplichtingen en voorzieningen* (Den Haag: SCP, 2003), p. 3 & 9

⁴ Stoep, J. van der, Kuiper, R. & Ramaker, T. (red), 2007, p. 28

⁵ Breedveld, K. & Broek, A. van der, 2003, p. 3

⁶ Wilcke, M., 2002, 'De dwang van de keuzevrijheid'. In: *Raakvlak*, Evangelische Hogeschool, Amersfoort

keuzevrijheid tot grote onzekerheid bij opvoeders en opleiders. Die onzekerheid heeft zijn invloed op de jongeren. Bij hen komt de vraag naar boven hoe zij de juiste keuzes kunnen maken.¹

¹ Heitink, G, *Een kerk met karakter. Tijd voor heroriëntatie* (Kampen: Kok, 2007), p. 89

Hoofdstuk 4 – Geloofskeuzes

In ons onderzoek richten we ons in het bijzonder op twee geloofskeuzes, namelijk de keuze voor belijdenis doen en de keuze voor een kerkelijke gemeente. Deze onderwerpen zijn gekozen omdat ze actueel zijn voor jongeren, en daarmee ook voor de HGJB. Hoewel het geloof op verschillende manieren beleden kan worden, hebben wij in ons onderzoek de openbare belijdenis van het geloof als uitgangspunt genomen, omdat dit de manier van belijden is die in de Protestantse Kerk in Nederland, waarbinnen de HGJB werkzaam is, gebruikelijk is. De HGJB staat achter de kinderdoop, en daarmee ook achter het doen van openbare belijdenis. Zowel binnen als buiten de HGJB is er veel gezegd en geschreven over belijdenis doen. In dit hoofdstuk komen de belangrijkste punten aan de orde.

Het tweede deel van dit hoofdstuk gaat in op de keuze voor een kerk, waarover ook verschillende standpunten bestaan. Ook deze verschillende standpunten zullen aan de orde komen.

4.1 De keuze voor belijdenis

In ons onderzoek besteden we aandacht aan de keuze van jongeren om het geloof al dan niet te belijden. Omdat het doen van openbare belijdenis nauw samenhangt met de kinderdoop, wordt daar eerst op ingegaan. Vervolgens wordt er nog iets gezegd over discussie die heeft plaatsgevonden over de leeftijd waarop jongeren belijdenis mogen doen. Aan het einde wordt er nog kort iets gezegd over de geloofsdoopt en de overdoop.

De kinderdoop

Belijdenis doen hangt samen met de kinderdoop, waarbij de ouders hun kind ten doop houden. God sluit bij de doop een verbond. In het Doopformulier¹ dat gebruikt wordt, komt de kern van de betekenis van de doop in drie punten naar voren. Hieronder samengevat weergegeven:

- 1) Wij als mensen, en daarmee ook onze kinderen, zijn zondig en zijn niet in staat om op eigen kracht bij God te komen. Alleen als wij wedergeboren worden, kunnen we bij Hem komen. De doop laat ons zien dat we onze zaligheid buiten onszelf moeten zoeken.
- 2) De doop laat ons de afwassing van onze zonden door het werk van Jezus Christus zien. Daarom worden de kinderen gedoopt in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. In de naam van de Vader, omdat Hij een verbond met ons sluit en ons tot Zijn kinderen aannemen wil. In de naam van de Zoon, omdat Hij ons reinigt van onze zonden en ons laat delen in Zijn opstanding. In de naam van de Geest, omdat Hij in ons wil wonen en ons wil heiligen, dat wil zeggen: ons dagelijks vernieuwen en bijstaan in de strijd tegen de zonde.
- 3) Een verbond bestaat altijd tussen twee partijen, bij de doop zijn dit God en het kind, God roept ons door de doop op om te leven naar Zijn wil. De doop is een zegel en getuigenis dat we een eeuwig verbond van genade met God hebben. Hoewel de kinderen dit (nog) niet begrijpen, mogen ze toch gedoopt worden. Onder het oude verbond moesten de kinderen van Israël besneden worden, als verzegeling van het verbond en van de gerechtigheid van het geloof. Onder het nieuwe verbond is de doop in plaats van de besnijdenis gekomen, daarom worden jonge kinderen als erfgenamen van het rijk van God en Zijn verbond gedoopt. De ouders hebben de plicht hun kinderen in het opgroeien hierin verder te onderwijzen.

Vervolgens geven de ouders antwoord op de volgende drie vragen:

- 1) Belijdt u dat onze kinderen, hoewel ze in zonden ontvangen en geboren zijn en daarom aan allerlei ellende, zelfs aan de verdoemenis onderworpen zijn, nochtans in Christus geheiligd zijn en daarom als leden van de gemeente van Christus behoren gedoopt te zijn?

¹ *Liturgische formulieren uit de gereformeerde traditie, een hertaling* (Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum, 2004)

- 2) Belijdt u dat de leer van het Oude en Nieuwe Testament, die in de artikelen van het christelijk geloof samengevat en hier in de christelijke kerk onderwezen wordt, de ware en volkomen leer van de zaligheid is?
- 3) Beloofd u en neemt u voor uw rekening deze kinderen, van wie u de vader en de moeder bent, bij het opgroeien in deze leer naar uw vermogen te onderwijzen of te laten onderwijzen? Wat is hierop uw antwoord?

De ouders antwoorden hierop met 'ja'.

Antwoord op de doop

De doop alleen is echter niet genoeg om behouden te worden. Waar het uiteindelijk om gaat is dat het gedoopte kind op latere leeftijd tot een persoonlijk geloof komt. Dit doet echter niets af aan Gods belofte, die blijft namelijk altijd staan, ook al antwoordt een kind daar niet op. Bij de belijdenis geven jongeren als het ware antwoord op hun doop of, anders gezegd: ze nemen het jawoord van hun ouders over. Hiermee geven ze te kennen dat ze een antwoord willen geven aan de beloften van God, en nu zelf persoonlijk willen leven uit het geloof in God.

Bij de belijdenis worden de volgende vragen gesteld¹:

- 1) Belijdt u te geloven in God, de Vader, de Almachtige, Schepper van hemel en aarde, en in Jezus Christus, Zijn eniggeboren Zoon, onze Heere, en in de Heilige Geest?
- 2) Aanvaardt u de roeping om, als lidmaat van de Gemeente, die God zich in Christus ten eeuwigen leven verkoren heeft, door Zijn genade tegen de zonde en de duivel te strijden, uw Heiland te volgen in leven en in sterven, Hem te belijden voor de mensen en met blijdschap te arbeiden in Zijn Koninkrijk?
- 3) Wilt u, in de gemeenschap van de Protestantse Kerk in Nederland en onder haar opzicht, getrouw zijn onder de bediening van het Woord en van de sacramenten, volharden in het gebed en in het lezen van de Heilige Schrift en naar de u geschonken gaven medewerken aan de opbouw van de Gemeente van Christus?

De nieuwe lidmaten antwoorden hierop met 'ja'.

Discussie over belijdenis

In de meeste gemeentes is het gebruikelijk dat jongeren vanaf 18 jaar belijdenis mogen doen. Dat jongeren op 17-jarige leeftijd of nog jonger belijdenis doen, komt zelden voor. Deze situatie wekt vragen op, omdat jongeren soms al wel op jongere leeftijd tot een persoonlijk geloof komen. Begin 2009 is hier binnen de Gereformeerde Bond een discussie over ontstaan².

Aan de ene kant werd er gepleit voor de mogelijkheid om jongeren op een eerdere leeftijd openbare geloofsbelijdenis af te laten leggen. Als argumenten worden hiervoor de cultuur, de belevingswereld van de jongeren én de reformatie genoemd. Jongeren moeten in de huidige cultuur steeds vroeger keuzes maken, en vaak doen ze dat dan ook al op jonge leeftijd. De kerk zou aan moeten sluiten bij de beleving van deze jongeren, zodat ze de mogelijkheid krijgen om hun keuze openbaar te maken. In de reformatie mochten 12-jarigen belijdenis doen, wat laat zien dat het helemaal niet zo vreemd is om tieners al de mogelijkheid te geven om het geloof te belijden.

Aan de andere kant zijn er ook tegenstanders, die niet willen dat de belijdenisleefijd wordt vervroegd. Zij erkennen dat jongeren al veel eerder dan op 18-jarige leeftijd tot geloof kunnen komen, maar achten het niet noodzakelijk dat zij dit geloof dan ook direct moeten belijden. Ze vinden het gevaarlijk om de belijdenis in te zetten als antwoord op de belevingscultuur waar jongeren in leven. Het draait in het geloof niet om de beleving van de gelovige, maar om het geloof in God. Een belijdenis op basis van beleving is een wankelende basis, jongeren kunnen het daarna nog erg moeilijk krijgen. Wel is het nodig dat jongeren begeleid worden bij en na het maken van een

¹ *Liturgische formulieren uit de gereformeerde traditie, een hertaling* (Zoetermeer: Boekencentrum B.V. 2004)

² Ds. A.J. Mensink, 2009 Vijftienjarigen te jong om belijdenis te doen In: *Nederlands Dagblad*, 23 februari.

bewuste geloofskeuze. Al op jonge leeftijd mogen tieners opgeroepen worden tot een persoonlijk geloof, dit mag door de catechese heen steeds de leidende draad zijn. Het onderwijs binnen de catechese leidt uiteindelijk tot het doen van belijdenis.

Het beroep dat gedaan wordt op de reformatie om de belijdenis leeftijd te vervroegen, zien de tegenstanders niet als argument, de reformatie is immers net zo goed een cultureel gegeven zoals ook de huidige leeftijd van ongeveer 18 jaar dat is. In de vroege kerk moesten jongeren voordat zij hun geloof beleden, drie jaar onderwijs in de geloofsleer, de ethiek en persoonlijke spiritualiteit volgen. Het pleidooi van de tegenstanders is dan ook dat de 15-jarigen die tot een persoonlijk geloof gekomen zijn, goed en stevig onderwijs krijgen tot het moment dat zij belijdenis mogen doen. Op die manier wordt de keuze om belijdenis te doen diep geworteld.

Geloofsdoop

In evangelische gemeenten, baptistengemeenten en pinkstergemeenten is de volwassendoop gebruikelijk. Deze doop wordt ook wel geloofsdoop genoemd, omdat mensen met deze doop wil zeggen dat ze in God geloven en voor Hem willen leven. Door zich te laten dopen laat de dopeling zien dat hij met Christus begraven is in Zijn dood, en met Hem opgestaan is in een nieuw leven. Deze doop vindt plaats nádat de gelovige zijn of haar geloof heeft beleden, de doop volgt op de belijdenis. Met de doop laat de gelovige zien dat hij/zij gelooft in God. Vanaf het moment van de doop begint het nieuwe leven als kind van God. Veelal is deze doop ook een teken van toetreding tot een gemeente, hoewel de geloofsdoop in de Pinkstergemeenten een teken is van toetreding tot de kerk als geheel, niet een bepaalde plaatselijke gemeente.

Overdoop

In ons onderzoek gebruiken we met enige regelmaat het woord 'overdoop'. We hebben hiervoor gekozen omdat de geloofsdoop als een tweede doop gezien wordt, indien de dopeling al de kinderdoop ontvangen heeft. Vanuit gereformeerd perspectief is de kinderdoop een volledige, geldige doop en is een extra doop op volwassen leeftijd dus volstrekt overbodig. Vanuit evangelisch perspectief gezien bestaat 'overdopen' niet, omdat de kinderdoop vaak niet wordt erkend. De doop is voor hen enkel geldig als de dopeling zich bewust is van wat er gebeurt. Omdat we ons onderzoek doen in opdracht van de HGJB, hebben we ook in de enquête de term 'overdoop' gehanteerd. Bovendien zorgt het gebruik van de term 'overdoop' voor duidelijkheid, omdat het helderheid geeft of iemand alleen als volwassene is gedoopt of ook als kind.

4.2 Over de keuze voor een kerkelijke gemeente

Ouders beloven bij de doop van hun kinderen dat ze hun kinderen zullen onderwijzen en laten onderwijzen in de dingen van het geloof. De ouders hopen hierbij dat hun kinderen zich het geloof eigen zullen maken, en dat ze tot een persoonlijk geloof komen. De vreugde en dankbaarheid zijn dan ook groot als kinderen als ze volwassen worden inderdaad een levend geloof blijken te ontwikkelen. Toch maken ouders en andere gemeenteleden zich soms ook zorgen, juist als hun kinderen bewust met het geloof bezig zijn. Maar al te vaak zijn jongeren niet tevreden met hun eigen gemeente, en gaan ze met enige regelmaat op bezoek bij andere kerken, waar ze het beter naar hun zin hebben. Waarom maken ouders zich zo druk als hun kind naar een andere gemeente wil? Moeten ze niet gewoon blij zijn dat hun kind gelooft? Er zijn verschillende redenen¹ waarom ouders, en ook de gemeenteleden, willen dat jongeren in hun oorspronkelijke gemeente blijven.

- 1) De gemeente is er voor jong en oud, zij mogen en moeten van elkaar leren. Kinderen, tieners, jongeren, volwassenen en ouderen, ze horen er allemaal bij. In de gemeente vind je geen mensen die je zelf uitgezocht hebt, maar mensen die je gegeven zijn. Juist door die verscheidenheid kun je, door met elkaar te praten, veel van elkaar leren over God en het

¹ Van Dijk, J.W., 2009/2010 Blijf zitten waar je zit en verroer je zoveel mogelijk In: *Cruciaal*, jaargang 7, nr. 6.

geloof. Het is fijn om als gezin naar dezelfde gemeente te gaan, zodat je dezelfde dingen meemaakt, over dezelfde ervaringen kunt (na)praten.

- 2) Ouders hebben bij de doop beloofd dat ze hun kind zullen onderwijzen in de leer, of zullen laten onderwijzen. Hiermee gaat samen dat de ouders geloven dat de leer die in de kerk geleerd wordt, een goede leer is. Daarom willen zij dat hun kinderen deze leer ook gaan begrijpen en deze leer overnemen. Ouders, maar ook andere gemeenteleden, kunnen hun twijfels hebben bij de leer in andere gemeentes, en hebben daarom liever dat hun kinderen naar de eigen gemeente blijven gaan.
- 3) Niet alleen de inhoud, maar ook de vorm waarin andere gemeentes bijvoorbeeld de eredienst inrichten kan voor onbegrip zorgen. Moeite met de manier waarop gepredikt wordt, de liederen die gezongen worden, de muziekinstrumenten waarop gespeeld wordt, het kunnen allemaal redenen zijn voor ouders/gemeenteleden om het niet eens te zijn met bezoek/lidmaatschap van andere gemeentes.
- 4) De laatste, en veelgehoorde reden waarom je in je oorspronkelijke gemeente zou moeten blijven, is het argument dat je moet blijven om te helpen aan de opbouw van de gemeente. Je moet trouw blijven aan je kerk omdat je er geplaatst bent. Ook al heb je het niet helemaal naar je zin of ben je het niet met alles eens, toch heb je de taak om de gemeente op te bouwen. Als je kritiek hebt moet je niet zwijgen en weglopen, maar aan de bel trekken en oproepen tot verandering. Door in gesprek te blijven met je gemeente help je de gemeente uiteindelijk om meer te groeien en sterker te worden. Je mag niet weglopen voor je verantwoordelijkheden.

Deze argumenten zijn lang niet altijd voldoende om jongeren te overtuigen om in de gemeente te blijven. Als jongeren zich niet thuis voelen in de eredienst, of het simpelweg niet eens zijn met de leer, is het moeilijk om ze bij de gemeente betrokken te houden. Bovendien hoort het bij het proces van volwassen worden dat jongeren op zoek gaan naar hun eigen weg in het leven, ook als het gaat om de kerk. Daarom is het belangrijk dat jongeren begeleid worden bij het maken van de keuze voor een gemeente, of ze nu kiezen voor hun oorspronkelijke gemeente of voor een totaal andere. In eerste instantie wil de HGJB jongeren oproepen om van betekenis te zijn in de gemeente waar ze nu zitten. Dat is de reden dat ons onderzoek ingaat op de vraag wat ervoor zorgt dat jongeren zich thuis voelen in hun gemeente. Als jongeren zich thuis voelen, zullen ze immers eerder geneigd zijn om te blijven. We zijn ons er echter ook van bewust dat er jongeren zijn die zullen besluiten om naar een andere gemeente te gaan. Deze jongeren willen we niet aan hun lot overlaten, maar begeleiden bij het maken van een weloverwogen keuze.

Hoofdstuk 5 - De literatuur over de hedendaagse cultuur

In dit hoofdstuk geven we de resultaten van onze literatuurstudie weer. Verschillende aspecten uit de cultuur worden na elkaar behandeld. Als eerste wordt er gekeken naar de rol van het gezin, waarin het gaat over opgroeien in de samenleving van 2010. De tweede paragraaf gaat over de opkomst van de media, waardoor de wereld voor jongeren steeds meer binnen handbereik komt te liggen. De derde paragraaf gaat over de individualisering van de samenleving. Vervolgens wordt er ingegaan op de toenemende rol van de beleving. Tot slot wordt de consumptiemaatschappij beschreven, waarin duidelijk wordt dat er niet alleen meer gekozen mag worden, maar ook steeds meer gekozen móet worden.

Zoals we in hoofdstuk 2 'Verantwoording van het onderzoek' beschreven hebben, gaat deze literatuurstudie over jongeren in het algemeen en niet over gelovige jongeren (uit de HGJB-achterban) in het bijzonder.

5.1 Opgroeien in de samenleving van 2010

Hoe de opvoeding en het gezin invloed heeft op de manier waarop jongeren keuzes maken...

Opvoeden zonder grenzen

Was opvoeden in vroegere tijden dat je als kind gewoon moest doen wat je ouders zeggen, nu is dat wel anders. Door de veranderingen in de gezagsverhoudingen¹ zijn gezinnen onderhandelingshuishoudens geworden.² Ouders grijpen weinig in, stellen weinig grenzen en leggen geen normen op aan hun kinderen. Zij willen de relatie met hun kinderen vooral leuk, aangenaam en vriendschappelijk houden en durven niet goed streng op te treden.³ Alles is in principe bespreekbaar en onderhandelbaar. Journalist en publicist Groenhuijsen zei hierover: '*Alles kan, alles mag en niets heeft consequenties.*'⁴ Het corrigeren van hun kinderen wordt door ouders meer gezien als een taak van onderwijzers, jeugdzorg en andere instanties dan hun eigen taak.

Sociaal wetenschapper Spangenberg noemt de huidige generatie jongeren de 'grenzeloze generatie'. Jongeren krijgen nauwelijks te maken met grenzen over wat wel of niet mag en er zijn ongekende mogelijkheden om hun tijd en toekomst in te vullen.⁵ Ouders geven hun kinderen veel vrijheid. Doordat ouders het zo druk hebben met hun eigen leven, zijn ze soms nauwelijks op de hoogte van wat hun kind bezighoudt.⁶ Het gebrek aan 'quality-time' met hun kind(eren) wordt gecompenseerd door een overvloed aan materiële zaken.

De materiële welvaart die er thuis is, draagt bij aan individualisering van het gezinsleven. Het beeld van een gezin dat thuis de avond door brengt in de woonkamer en samen een spelletje doet, een boek leest of met z'n allen achter de TV zit is hopeloos achterhaald. Onafhankelijk van elkaar kunnen gezinsleden hun eigen tijd invullen zoals ze zelf willen.⁷

Doordat jongeren door onderhandeling en materiële luxe thuis hun eigen leven kunnen leiden, wordt de drang om zo snel mogelijk uit huis te zijn, uitgesteld. Vroeger was het volwassen worden verbonden met het verlangen om onafhankelijk te zijn en zelf je eigen keuzes te maken. Nu lijkt dit verlangen al meer dan vervuld te zijn.⁸ Jongeren hebben er geen problemen mee om langer thuis te wonen. Generatieconflicten in het gezin die het leven onaangenaam maken en de wens versterken

¹ Zie het hoofdstuk 'Keuzes maken: een ontwikkeling van de laatste jaren?'

² Broek, A. van der & Haan, J. de, *Tijdverschijnselen. Impressies van de vrije tijd* (Den Haag: SCP, 2003), p. 108-109

³ Spangenberg, F. & Lampert, M., *De grenzeloze generatie en de eeuwige jeugd van hun opvoeders* (Amsterdam: Nieuw Amsterdam Uitgevers, 2009, 3^e druk) p. 26-27

⁴ Groenhuijsen. In: Spangenberg, F. & Lampert, M., *De grenzeloze generatie en de eeuwige jeugd van hun opvoeders* (Amsterdam: Nieuw Amsterdam Uitgevers, 2009, 3^e druk) p. 26

⁵ Spangenberg, F. & Lampert, M., 2009, p.5

⁶ Kooi, M. van der & Horst, W. ter, *Als kinderen andere wegen gaan* (Heerenveen: Filippus, 2009), p. 157

⁷ Broek, A. van der & Haan, J. de, 2003, p. 108-109

⁸ Wilcke, M., 2002, 'De dwang van de keuzevrijheid'. In: *Raakvlak*, Evangelische Hogeschool, Amersfoort

om buitenshuis te wonen, zijn minder aanwezig. De relatie tussen ouders en kinderen is in veel gezinnen heel harmonisch.¹

Kindgericht opvoeden vanuit een volwassen wereld

Er zijn meer mogelijkheden dan ooit om je leven in te vullen op een manier zoals jezelf wenst. Al deze mogelijkheden maken dat veel mensen ook meer dingen willen doen, het leven wordt intensiever.² Voor ouders wordt het steeds moeilijker om te ontsnappen aan de cultuur van 'alles-wat-kan-dat-moet'. Ze hebben vaak bewust voor kinderen gekozen en voelen zich verplicht om hun kind gelukkig te maken. Ouders hebben hoge verwachtingen van hun kind en ze stellen hoge eisen aan hun ontwikkeling. Mogelijkheden onbenut laten, is je kind tekort doen. Een gemiste trend is een gemiste kans.³ En hoewel ouders kindgericht opvoeden, doen zij dit uit de volwassen gedachte dat alles wat kan, ook gedaan moet worden.

De pedagogische paradox

Opvallend is de *pedagogische paradox* die in deze cultuur zichtbaar wordt. Kinderen zijn meer kind, maar tegelijkertijd zijn kinderen ook minder kind. Er is volop aandacht voor de wensen van het kind (meer kind) en tegelijkertijd dragen kinderen al een grote verantwoordelijkheid (minder kind). De goede leiding en werkelijke aandacht die kinderen en jongeren nodig hebben, ontbreken vaak. Dit stelt godsdienstsocioloog Heitink in zijn boek *Een kerk met karakter*. Volgens Heitink kan op twee manieren naar de opvoeding gekeken worden: vanuit de wereld van de volwassene en vanuit de wereld van het kind.

Wanneer gekeken wordt naar de opvoeding vanuit de wereld van de volwassenen, dan moet de opvoeding erop gericht zijn om kinderen zo soepel mogelijk in te voegen in de wereld van volwassenen. Kinderen kunnen daarom het beste al op jonge leeftijd geconfronteerd worden met de gevaren van het leven, zoals geweld, leven en dood. Zij moeten oefenen om tegen het leven opgewassen te zijn. Voor deze manier van opvoeden is het belangrijk dat kinderen als mens serieus genomen worden en hen zo vroeg mogelijk normen en waarden bijgebracht worden. Er moet discipline zijn en grenzen gesteld worden, zodat de kinderen om kunnen gaan met het leven.

Wanneer gekeken wordt naar de opvoeding vanuit de wereld van het kind, dan zoekt de volwassene aansluiting bij de wereld van het kind en probeert hij zich daarin te verplaatsen. De volwassene probeert de ontwikkeling van het kind zo ongestoord mogelijk te laten verlopen door mee te gaan in de ontwikkelingsfasen van het kind, zich aan hun tempo aan te passen en hun geen dingen voor te leggen waar ze nog niet aan toe zijn. Hierdoor wordt de volwassenheid uitgesteld en naar een latere leeftijd verschoven. De afstand tussen de wereld van het kind en die van de volwassene groeit. Er ontstaan nieuwe levensfasen tussen de kindertijd en volwassenheid, zoals bijvoorbeeld puberteit, adolescentie tot ver in de twintigen postadolescentie.

Het tegenstrijdige in de huidige cultuur is dat in de opvoeding de tweede manier benadrukt wordt, terwijl in de media de eerste manier gehanteerd wordt.⁴

Veel en weinig verantwoordelijkheid

De kindgerichte opvoeding heeft zijn consequenties. Ondanks alle goede bedoelingen van de ouders om hun kinderen veel te bieden, nemen zij op deze manier hun kinderen veel verantwoordelijkheid uit handen. Kinderen krijgen zoveel aangereikt dat ze zelf weinig initiatieven hoeven te nemen, wanneer ze iets willen bereiken.⁵ Als het enigszins mogelijk is, dan zorgen ouders ervoor dat het gebeurt.

¹ Heitink, G, *Een kerk met karakter. Tijd voor heroriëntatie* (Kampen: Kok, 2007), p. 114

² Zie het hoofdstuk 'Keuzes maken: een ontwikkeling van de laatste jaren?' en het onderdeel 'Leven in een consumptiemaatschappij'

³ Wilcke, M., 2002

⁴ Heitink, G, *Een kerk met karakter. Tijd voor heroriëntatie* (Kampen: Kok, 2007), p. 89

⁵ Wilcke, M., 2002, 'De dwang van de keuzevrijheid'. In: *Raakvlak*, Evangelische Hogeschool, Amersfoort

Aan de andere kant kan het gevoel van verantwoordelijkheid bij jongeren ook zwaar op de schouders drukken. Juist omdat ze de vrijheid hebben om hun eigen wegen in te gaan en er veel mogelijkheden aangereikt worden, wordt het lastig om de juiste weg te gaan. Alle mogelijkheden moeten zo goed mogelijk benut worden. En jongeren beseffen dat zij zelf verantwoordelijk zijn voor de gevolgen van gemaakte keuzes. Want wanneer niemand voor je bepaalt welke weg je moet gaan, dan is er ook niemand die je de schuld kunt geven van een verkeerd uitgekarteerde keuze.

Daarbij moeten jongeren op een gegeven moment ook positie kiezen op een aantal levensterreinen: de relatie met hun ouders, relaties in het algemeen, hun toekomst en hun studiekeuze. Volgens Wilcke (mentor en decaan studiekeuzebegeleiding op de Evangelische Hogeschool) is er m.b.t. de relatie met de ouders, vaak angst bij jongeren voor het loslaten van afhankelijkheid. Jongeren moeten in de adolescentiefase de kindrol loslaten en op een andere manier ten opzichte van hun ouders komen te staan. Ook moeten ze eigen wegen in gaan en leren op eigen benen te staan. Jongeren kunnen opzien tegen het dragen van deze verantwoordelijkheid. Vaak weten ze namelijk wel wat ze niet willen, maar nog niet wat ze wel willen.¹

N.B. Hierbij moet wel gezegd worden dat er op dit moment een nieuwe tendens ontstaat dat ouders meer orde en regels stellen om kinderen al vroeg zelfstandig te maken en verantwoordelijkheid te geven.² Op deze manier leren kinderen geleidelijk om steeds meer verantwoordelijkheid te dragen.

De invloed van de opvoeding op het maken van keuzes

De onderhandelingshuishoudens waarin jongeren weinig grenzen aangereikt krijgen, zorgen ervoor dat jongeren al op jonge leeftijd veel keuzes kunnen maken. Duidelijke grenzen en sturing van de ouders, waardoor het aantal keuzemogelijkheden in het leven van jongeren beperkt wordt, ontbreekt. Hoewel de keuzevrijheid van de jongeren niet absoluut is – de keuzevrijheid wordt enigszins beperkt door de routines van alle dag en de sociale verbanden waarin de jongere leeft –³, kunnen jongeren volop eigen keuzes maken.

Niet alleen jongeren, maar ook hun ouders krijgen te maken met de veelheid aan keuzemogelijkheden in deze samenleving. Voor jongeren is het echter wel lastiger om hier goed mee om te gaan. Zij hebben namelijk nog geen ‘biografisch advies’ d.w.z. ze hebben nog geen ervaring hoe ze hier mee om moeten gaan. Ouders hebben die ervaring wel, maar ze nemen weinig verantwoordelijkheid om dit ook aan hun kinderen te leren. Als excuus geven zij dat jongeren er ‘later’ wel achter komen hoe ze in deze wereld moeten staan en dat zij –doordat ze in hun ogen zelf nog erg jong zijn– nog weinig levenservaring hebben.⁴ Jongeren krijgen dus weinig steun van hun ouders in het maken van keuzes.

Anderzijds dragen ouders er ook aan bij dat het maken van sommige keuzes minder noodzakelijk is. Jongeren hebben het over het algemeen in materieel opzicht erg goed. Door een eigen kamer en diverse communicatiemiddelen hebben jongeren volop de ruimte om thuis hun eigen dingen te doen. Hierdoor en door de vrije opvoeding is het voor jongeren mogelijk om thuis in grote mate een eigen leven te leiden. De beslissing om uit huis te gaan (met de daarbij behorende keuzes) wordt uitgesteld.

Niet alleen de keuze om ergens anders te gaan wonen wordt uitgesteld. Door de kindgerichte opvoeding wordt de volwassenheid uitgesteld, met de daarbij behorende keuzes.⁵ Zo breekt de periode van settelen en een gezin stichten later aan. Volgens geestelijk verzorger Van der Kooij heeft dat onmiddellijke gevolgen voor de keuze voor een levensovertuiging. Die keuze moet voor velen pas echt gemaakt worden als er een gezin gesticht wordt, als er iets overgedragen moet worden.⁶ Tot dat moment kan er gemakkelijk een tijd van vrijheid-blijheid bestaan.

¹ Wilcke, M., 2002, ‘De dwang van de keuzevrijheid’. In: *Raakvlak*, Evangelische Hogeschool, Amersfoort

² Heitink, G., *Kerk met karakter, Tijd voor heroriëntatie* (Kampen: Kok, 2007), p. 89

³ Ramaker, T. *Vrij om te kiezen. Keuzes maken in een mediacultuur* (Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum, 2009), p. 14

⁴ Roebben, B., 1997. ‘Shaping a playground for transcendence: postmodern youth ministry as a radical challenge’. In: *Religious Education*, vol. 92, no. 3.

⁵ Wilcke, M., 2002, ‘De dwang van de keuzevrijheid’. In: *Raakvlak*, Evangelische Hogeschool, Amersfoort

⁶ Kooij, M. van der & Horst, W. ter, *Als kinderen andere wegen gaan* (Heerenveen: Filippus, 2009), p. 171

In die tijd van vrijheid-blijheid worden wat tegenstrijdigheden bij jongeren zichtbaar. Aan de ene kant willen jongvolwassenen vastigheid en bindingen, een meer stabiele levensstructuur; aan de andere kant willen ze nog uitproberen, experimenteren, zich nog niet binden en vastleggen. Ook willen ze nog vrij blijven van de plichten en lasten van 'de volwassenen'. Definitieve keuzes worden daarom uitgesteld of –vaker nog- beschouwd als 'voorlopig'.¹

5.2 De opkomst van de media

De wereld binnen handbereik

Ontwikkeling van de media

Sinds WOII is hebben wetenschap en techniek een grote ontwikkeling doorgemaakt. De jeugd groeit op met de media en vanuit hun slaapkamer hebben ze toegang tot de hele wereld. Ze bekijken er hun favoriete tv-zender of dvd's, beluisteren er hun favoriete muziek of spelen er hun favoriete game, al dan niet tegelijk (mobiel) bellend, sms'end of chattend met leeftijdsgenoten die, eveneens op hun eigen kamer, hetzelfde zitten te doen². Jongeren zijn vertrouwd met de informatie- en communicatietechnologie en visuele cultuur. Ze weten niet beter. De consumptie, beschikbaarheid en kwaliteit ervan zijn een vanzelfsprekendheid³. Ouders hebben vaak nauwelijks weet van wat hun kinderen allemaal kunnen en doen met alle media die ze tot hun beschikking hebben. Jongeren staan voortdurend in contact met leeftijdsgenoten ver weg en dichtbij. Niet langer spreken ze elkaar alleen op school of op de (sport)club. Ieder moment van de dag houden ze elkaar op de hoogte van waar ze mee bezig zijn. Is het niet via hun mobiel, dan wel via internet. In dit hoofdstuk komen de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van media aan de orde: netwerksites, mobiele telefonie en de manier waarop jongeren informatie verzamelen op internet.

Opkomst van sociale netwerksites

De belangrijkste sociale netwerksites zijn Hyves en Facebook. Op Hyves kun je contact onderhouden met huidige vrienden/kennissen, maar ook contacten met mensen van vroeger nieuw leven inblazen. Hyves heeft momenteel (april 2010) 9,8 miljoen leden, van wie 8,3 miljoen uit Nederland. De gemiddelde leeftijd is 29 jaar, met gemiddeld 97 vrienden⁴. Naast de standaardinformatie over waar ze op school zitten, wat hun hobby's zijn en wie hun helden, laten jongeren in hun WieWatWaar weten waar ze op dit moment mee bezig zijn. Ook besteden ze veel tijd aan het bezoeken van profielen van anderen, waar ze kunnen reageren op berichtjes en foto's. Door de komst van internet hebben jongeren veel meer contact met elkaar dan vroeger het geval was. Ze zien en spreken hun vrienden misschien maar één keer in de week in het echt, maar tussendoor spreken ze elkaar ook nog regelmatig digitaal. Met vakantievrienden is het gemakkelijk om contact te blijven houden, net als met familie aan de andere kant van het land. *Communicatie en vriendschap* worden als de belangrijkste redenen genoemd waarom jongeren gebruik maken van Hyves, gevolgd door *Nieuwsgierigheid*, *Entertainment* en *Netwerken*.⁵ Facebook werkt ongeveer volgens hetzelfde principe als Hyves, alleen dan internationaal. Ook zijn de gebruikers van Facebook gemiddeld wat ouder dan die van Hyves. Een veelgehoorde klacht is dat jongeren door de komst van de computer weinig echte contacten meer hebben. Het grootste deel van de jongeren ziet internet echter als verlengstuk van hun sociale leven, niet zozeer als vervanging daarvan.

Mobiele telefonie

Jongeren houden op internet contact met grote groepen bekenden en daarnaast maken ze ook volop gebruik van hun mobiele telefoon. Ongeveer 98 procent van de jongeren tussen de 10 en 25 jaar

¹ Wilcke, M., 2002

² Haan, J. de e.a., *Tijdsverschijnselen, impressies van de vrije tijd*. (Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau, 2003)

³ Stoep, J. van der (red.), *Alles wat je hart begeert? Christelijke oriëntatie in een op beleving gerichte cultuur* (Amsterdam: Buijten en Schipperheijn, 2007)

⁴ <http://www.hyves.nl/about/facts/>, geraadpleegd op 21 april 2010

⁵ <http://www.scribd.com/doc/325550/Hyves-het-communicatiemiddel-van-NU>, geraadpleegd op 15 april 2010

heeft een mobiel, 85 procent heeft de mobiel altijd binnen handbereik, en bij 67 procent van hen staat de mobiel nooit uit.¹ Hoewel telefoons steeds meer mogelijkheden krijgen, zoals internetten, muziek luisteren, foto's/video's doorsturen, blijven sms'en en bellen de meest gebruikte functies. Sms'en heeft in de meeste gevallen de voorkeur boven bellen, het heeft een lage drempel en een rol van sociale coördinatie: je kunt anderen snel laten weten waar je bent of dat je iets later bent. Sms'en is onder jongeren een populaire manier om te flirten, en maken of afzeggen van een afspraak is zo gebeurd.² Jongeren zijn hierdoor veel vrijer in het plannen van afspraken en hebben zo de regie over hun eigen vrijetijdsindeling.³

Op zoek naar informatie

Naast communicatie zijn jongeren ook veel bezig met informatie. Waar ouderen zich overvallen kunnen voelen door de hoeveelheid informatie die op internet te vinden is, pikken jongeren er moeiteloos tussenuit wat hen (gevoelsmatig) bevalt. De wereld ligt voor hen open, informatie komt hen van alle kanten tegemoet. Een veelgehoorde term is dat jongeren *mediawijs* zijn. Maar of dat ook daadwerkelijk zo is, is nog maar de vraag. De definitie van de Raad voor Cultuur voor mediawijsheid luidt als volgt: *'Mediawijsheid staat voor 'het geheel van kennis, vaardigheden en mentaliteit waarmee burgers zich bewust, kritisch en actief kunnen bewegen in een complexe, veranderlijke en fundamenteel gemedialiseerde wereld'*.⁴ De vaardigheden om met de media om te gaan bezitten jongeren wel. Ze moeten echter ook leren om er op een veilige en kritische manier mee om te gaan. Jongeren leren naarmate ze ouder worden steeds meer over welke informatie wel of niet betrouwbaar is en welke privé-informatie ze beter niet op hun profiel kunnen plaatsen. Jongeren nemen snel kennis van nieuwe producten en kunnen die ook goed beoordelen. Dit doen ze vooral door elkaar op de hoogte te houden, productbeoordelingen en ervaringen worden in rap tempo met elkaar gedeeld. De uitdaging voor de commercie is dan ook om producten zó op de markt te brengen, dat jongeren er enthousiast over gaan spreken op het internet: mond-tot-mondreclame via de digitale weg.

Internetfora

Naast het zoeken van informatie op allerlei (nieuws)sites, maken jongeren ook veel gebruik van internetfora. Hier bespreken ze met leeftijdsgenoten hun interesses of problemen. Marokkaanse jongeren weten elkaar te vinden op fora als forum.maroc.nl, en ook christelijke jongeren bespreken allerlei onderwerpen op bijvoorbeeld forum.refoweb.nl of forum.credible.nl. De openheid op zulke fora is groot, vooral omdat het anoniem is. Met vreemden worden intieme zaken besproken, terwijl jongeren met bekenden weinig spreken wordt over wat hen echt bezighoudt.⁵

Vrijetijdsinvulling

Een gevolg van de nieuwe media is dat bepaalde vormen van vrijetijdsinvulling onder druk komen te staan. Vrijwilligerswerk, beweging, lezen en sociale contacten zijn dingen waar steeds minder tijd voor vrijgemaakt wordt. Dit soort activiteiten worden niet meer gedaan, of worden op een andere manier ingevuld. Sociale contacten ontstaan via het werk, vrijwilligerswerk wordt vervangen door donaties aan professionele organisaties. De krant wordt gelezen op internet en games als de Wii Fit moeten zorgen voor voldoende lichaamsbeweging. Het is afwachten hoe de invulling van vrije tijd er in de toekomst uit zal gaan zien.⁶

¹ <http://memo2.nl/www/scripts/actueel.php?newsid=33>, geraadpleegd op 15 april 2010

² http://www.marketingfacts.nl/berichten/20071022_gebruik_mobiele_telefoons_onder_jongeren/, geraadpleegd op 15 april 2010

³ Heimgartner, R., *Actie = Reactie? Een aanpak in overheidscommunicatie gericht op jongeren in de 21e eeuw*. (HBO-Kennisbank, 2008)

⁴ <http://www.cultuur.nl/files/pdf/advies/200507140938420.med-2005.02498-1.pdf>, Raad voor Cultuur

⁵ Dijk, E. van, 2002, 'Het Basisjaar in een keuzecultuur'. In: *Raakvlak*, Evangelische Hogeschool, Amersfoort

⁶ Breedveld, K. & Broek, A. van den (red.), *Trends in de tijd Een schets van recente ontwikkelingen in tijdsbesteding en tijdsordening* (Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau, 2001), p. 129

Gevolgen medialisering voor het maken van keuzes

Een van de eerste gevolgen voor jongeren met betrekking tot keuzes maken is dat er door de medialisering simpelweg veel meer te kiezen valt dan voorheen. Doordat de wereld voor hen open ligt, wordt het aantal keuzemogelijkheden aanzienlijk uitgebreid. Waar jongeren vroeger moesten kiezen uit twee of misschien drie opties, zijn nu veel meer dingen mogelijk.

Jongeren van nu bedienen zich van alle zijden van advies. Eerst vormden familie en vriendenkring het referentiekader voor het maken van keuzes. De mening van een klein aantal mensen was belangrijk. Jongeren hebben nu echter toegang tot informatie van buiten hun eigen (sub)cultuur, de vanzelfsprekendheid van het volgen van de gebaande paden is voorbij. Je kunt zien hoe het er bij anderen ver weg en dichtbij aan toegaat. Bovendien zijn ze niet meer afhankelijk van de mening van mensen in hun directe omgeving, maar kunnen ze kijken naar de overwegingen en keuzes van leeftijdsgenoten elders ter wereld. Jongeren laten zich bewust en onbewust beïnvloeden door de mening van anderen. Door de netwerksites zijn ze op de hoogte van de interesses van hun vrienden. Op internet kunnen ze specifieke informatie en ervaringen vinden over de nieuwste producten.

Dat jongeren voornamelijk kijken naar leeftijdsgenoten heeft ook gevolgen voor de keuzes die ze maken. Ze hebben dankzij de media de mogelijkheid om zich volledig terug te trekken in een wereld waar zich alleen jongeren bevinden. Ze luisteren naar hun eigen muziek, kijken naar hun eigen tv-programma's. Ze houden elkaar op de hoogte en geven elkaar adviezen, oudere generaties hebben geen invloed. Jongeren zijn echter nog niet volledig in staat om de gevolgen van hun keuzes te kunnen overzien. Totdat jongeren volwassen zijn worden ze door schade en schande wijs en ontwikkelen ze een steeds kritischere blik en nemen niet alles meer aan als zijnde waarheid.¹

De invloed van de media is misschien wel het sterkst te zien in de invulling van de vrije tijd. Jongeren hebben hobby's die 20 jaar geleden nog niet eens bestonden, het leven speelt zich steeds meer binnenshuis af. De keuzes die jongeren maken op het gebied van vrijetijdsinvulling worden voor een groot deel ook bepaald door de media. Het lezen van je e-mail, je profiel up-to-date houden, jezelf op de hoogte houden van de nieuwste gadgets, anderen voortdurend laten weten waar je bent en wat je doet: het kost allemaal tijd. Maar kun je er als jongere voor kiezen om er niet aan mee te doen? Veel jongeren zullen deze vraag met nee beantwoorden, want als je niet meedoet hoor je er toch niet echt bij.

5.3 Als je maar gewoon jezelf bent!

Over de opkomst van het individualisme

Van collectivisme naar individualisme

Onze samenleving draait steeds meer om het individu, iedereen wordt steeds zelfstandiger ten opzichte van elkaar. Vroeger stond het belang van de groep voorop, nu de mening van ieder individu. Iedere persoon wordt verantwoordelijk gehouden voor zijn eigen doen en laten en het is niet langer mogelijk om je keuzes te verantwoorden aan de hand van wat anderen doen. Je bent verantwoordelijk voor je eigen geluk. De maakbaarheid van de eigen persoon is letterlijk een levenswerk geworden.² Het individualisme kent vier uitgangspunten³, die niet alleen een feit zijn, maar ook steeds meer als norm gaan gelden in onze samenleving:

1. Erkenning van de waarde en de waardigheid van de mens, ieder mens is uniek en belangrijk. De mens als individu is belangrijker dan de mens als groep.
2. Erkenning van de autonomie van het individu, van zijn mogelijkheden tot zelfbepaling en van zijn persoonlijke verantwoordelijkheid. Ieder mens is verantwoordelijk voor zijn of haar eigen handelen, mensen moeten terughoudend zijn in het bepalen van de levens van anderen.

¹ Heimgartner, R. *Actie = Reactie? Een aanpak in overheidscommunicatie gericht op jongeren in de 21e eeuw*. (HBO-Kennisbank, 2008)

² Schnabel, P. (red.), *Individualisering en sociale integratie* (Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau, 2004)

³ Ramaker, T. *Vrij om te kiezen. Keuzes maken in een mediacultuur* (Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum, 2009), p. 149

3. Erkenning van de waarde van het onderscheid tussen het openbare en het private leven. Ieder mens heeft recht op een privéleven waar hij ongestoord zijn gang kan gaan, zonder bekeken of beoordeeld te worden door anderen.
4. Erkenning van de waarde van de zelfontplooiing en de zelfverwerkelijking van het individu. Zelfontplooiing leidt tot geluk, een mens heeft veel talenten die hij volop in moet zetten om het leven mooier en prettiger te maken.

Bricolage

Onder jongeren is de individualisering terug te zien in een proces dat door pedagoog Hans Malschaert in het boek 'Werkboek Jeugdcultuur'¹ bricolage genoemd wordt. Bricolage betekent zoveel als 'knutselaar', en wil zeggen dat jongeren hun eigen identiteit samenstellen. Vroeger behoorden jongeren duidelijk tot één bepaalde groep waar ze hun kleding- en muziekstijl aan aanpasten, net als hun gedrag en hun houding tegenover anderen in de samenleving. Je was punker, scheurde je kleren, verfde je haar, luisterde naar de 'Sex Pistols' en was tegen alle gezag; of je was gabber, droeg Nikes, scheerde je hoofd kaal en liep alle housefeesten af. Deze verschillende subgroepen binnen de jeugdcultuur beginnen echter steeds meer te verdwijnen. Onder jongeren heerst de opvatting dat het het meest belangrijk is dat je 'jezelf bent'. Authenticiteit is de maatstaf, iedereen probeert uniek te zijn. Dit heeft tot gevolg dat jongeren hun eigen stijl bij elkaar zoeken; een voorkeur voor een bepaald muziekgenre heeft niet direct een bepaalde kledingkeuze tot gevolg. Jongeren zijn steeds meer in staat om hun eigen identiteit te construeren.²

Pluralisme

Vroeger was er sprake van pluraliteit in de samenleving, verschillende opvattingen bestonden naast elkaar, niet iedereen had dezelfde idealen. Wel was het zo dat de meeste mensen hun eigen opvattingen de beste vonden. Dit is in de huidige cultuur niet langer meer het geval, pluralisme is het nieuwe ideaal, zowel onder jongeren als ook onder ouderen. Dit betekent dat het niet langer een feitelijk gegeven is dat er een grote diversiteit aan opvattingen, maar dat het een ideaal is dat nagestreefd moet worden. Iedereen hoort zijn of haar eigen mening te hebben en zijn eigen doelen na te streven. Jouw opvattingen hoeven niet met de opvattingen van anderen overeen te komen, iedereen heeft zijn eigen waarheid, en dat is goed.³ Het zal duidelijk zijn dat dit ook invloed heeft op het christelijk geloof: dit is niet langer de enige waarheid. Als iemand iets wil geloven is dat prima, het is immers je eigen keuze. Maar je moet vooral niet proberen om anderen te bekeren, iedereen mag tenslotte zelf bepalen wat hij gelooft.

Deelwerelden

Een ander verschijnsel in onze samenleving zijn de zogenaamde verschillende deelwerelden waarin mensen leven⁴. Werk, kerk, school, sport, privé: het zijn allemaal gebieden die niet veel meer met elkaar te maken (hoeven te) hebben. Waar men vroeger bij deze verschillende activiteiten steeds dezelfde mensen tegenkwam, is dat nu verre van vanzelfsprekend. Dit biedt mensen dan ook de mogelijkheid om in iedere deelwereld een ander deel van zichzelf te laten zien, een soort 'deelidentiteit'. Dit zorgt ervoor dat mensen zichzelf als het ware kwijtraken, niet meer weten wie ze zijn. Juist voor jongeren geven de verschillende deelwerelden een extra onzekerheid, omdat ze sowieso al op zoek zijn naar wie ze zijn. In iedere deelwereld moeten ze zichzelf een houding aanmeten die bij die wereld past. In de ene wereld maken ze soms heel andere keuzes dan in de andere. Als twee deelwerelden elkaar raken kan dit problemen opleveren. Als ze op de sportclub

¹ Malschaert, H. en Traas, M. *Werkboek Jeugdcultuur* (Baarn: HB Uitgevers, 2002)

² De Kock, A. *Religieuze identiteitsontwikkeling en – vorming van christenjongeren in een moderne context* (Utrecht: 2008)

³ Stoep, J. van der (red.), *Alles wat je hart begeert? Christelijke oriëntatie in een op beleving gerichte cultuur* (Amsterdam: Buijten en Schipperheijn, 2007)

⁴ De Kock, A. *Religieuze identiteitsontwikkeling en – vorming van christenjongeren in een moderne context* (Utrecht: 2008)

opeens een leidinggevende uit de kerk tegenkomen weten ze zichzelf geen houding te geven, omdat ze zich in het bijzijn van ploeggenoten heel anders gedragen dan bij de jeugdvereniging.

Kortlopende projecten

Jongeren leven niet alleen in verschillende deelwerelden, maar vullen hun leven ook met verschillende, elkaar opvolgende projecten. Dat mensen 30 jaar bij hetzelfde bedrijf blijven werken komt nog maar zelden voor. Steeds wordt er gezocht naar nieuwe uitdagingen, nieuwe mensen en nieuwe mogelijkheden om te groeien. We leven van het ene project naar het andere, en de uitspraak 'You are as good as your last project' geeft aan wat de invloed hiervan is op ons sociale leven. Wie je bent gaat volledig afhangen van waar je mee bezig bent. Socioloog Zygmunt Bauman merkt hierbij op dat ons geheugen ook alleen nog kortstondig werkt, dus het succes van je laatste project wordt door je omgeving niet lang herinnerd. Steeds nieuwe uitdagingen zijn nodig om een gevoel van eigenwaarde te verkrijgen of te behouden.

In dit meervoudige bestaan met zijn vele rollen blijven veel mensen met de vraag rondlopen wie ze ten diepste werkelijk zijn. Deze vraag wordt veelal benaderd vanuit het idee dat iedereen authentiek, uniek en origineel moet zijn. Het hoogste doel is om helemaal 'jezelf te zijn', de opdracht aan jongeren is om uit te vinden wie ze zijn. Juist het gegeven dat jongeren in zichzelf op zoek moeten naar wie ze zijn, levert problemen op. Jongeren mogen hun identiteit niet langer bepalen aan de hand van iets dat buiten hen zelf ligt. Zonder hulp van anderen moeten ze alles uit zichzelf halen. Voor de geloofsbeleving betekent dit dat 'zelfacceptatie', 'identiteit', 'zelfbeeld' en 'zelfwaarde' thema's zijn die bij jongeren centraal staan.¹ Ook in het geloof draait het steeds meer om de jongere als individu, de gemeenschap raakt steeds meer op de achtergrond.

De-institutionalisering van het geloof

Er is een de-institutionalisering van het geloof gaande, jongeren relativeren steeds meer de betekenis van het instituut. Er is weinig traditiebesef, wat wil zeggen dat nog maar jongeren beseffen dat het christelijk geloof een lange traditie heeft die ook vandaag de dag nog iets te zeggen heeft. Het geloof is voor jongeren niet logischerwijs verbonden met een instituut, voor hen is het geloof enkel persoonlijk van karakter. De kerk wordt voor jongeren steeds meer iets uit het verleden waar ze niets mee kunnen, de tradities zijn voor hen zonder inhoud, de taal die in de kerk gesproken wordt onbegrijpelijk. Een woord als 'genade' wordt opgevat als acceptatie, 'verzoening' betekent voor hen zoveel als zelfaanvaarding. Juist door middel van de traditie kan duidelijk worden dat deze woorden veel meer betekenen en daarmee veel rijker zijn.

Fateful moments

Mensen krijgen steeds meer het idee dat ze ook in het geloof persoonlijke keuzes moeten maken. De kerk is niet langer een kader waaraan je je vast kunt houden. Er is geen algemene geldende visie meer die aangeeft wat de juiste keuzes zijn. Dit maakt het lastig om keuzes te maken, want een mens heeft juist een kader nodig om een goede beslissing te kunnen maken. De Britse socioloog Giddens gebruikt in dit kader het begrip 'fateful moments', waarmee hij momenten aan wil duiden waarop het individu het gevoel heeft op een kruispunt van zijn leven te staan. Zoals bijvoorbeeld het keuzemoment om te trouwen, een studie te kiezen of van baan te veranderen. Ook kunnen dit soort beslissende momenten dingen zijn als ziekte of een plotselinge confrontatie met geweld. Het zijn momenten die vragen stellen bij de bestaanszekerheid van mensen², ze stellen het individu de vraag wat ze willen met hun leven, wat het doel is. Een gevolg van het individualisme is dat mensen op

¹ Vos, P., *De vanzelfsprekendheid voorbij. Geloofsopvoeding na de triangel*. (Lezing op een conferentie van het Gomar College / Menzo Alting te Groningen, 10 April 2007)

² Holsteijn, J., *De paradox van de moderne keuzevrijheid. Keuzevrijheid versus psychisch welbevinden bij werkende vrouwen* (Scriptie Master Sociologie, 2010)

deze 'fateful moments' in een persoonlijke crisis terechtkomen en niet meer weten wat ze moeten doen.

De invloed van de individualisering op het maken van keuzes

De westerse samenleving wordt steeds sterker individualistisch. Dit heeft gevolgen voor de manier waarop jongeren (en ook ouderen) hun leven vormgeven. Gezamenlijk belang gaat niet langer boven individueel belang. Wat de gemeenschap wenste ging vroeger principieel vooraf aan de vraag wat de individuele leden vonden. Nu zijn de rollen omgedraaid. Niets of niemand heeft meer automatisch gezag, gezag moet je verwerven. Dit geldt ook voor Bijbel, ambt, belijdenis.¹

Bricolage is ook terug te vinden in de manier waarop jongeren met hun geloof omgaan. Ze stellen hun geloof steeds meer samen uit diverse netwerken. Klassiek gereformeerde elementen worden moeiteloos gecombineerd met charismatische ideeën. Jongeren beseffen het zelf vaak niet, maar de eigen samenstelling die jongeren van het geloof maken, bevat in de achterliggende gedachten en theologieën vaak tegenstellingen. Door contacten over kerkmuren heen leren jongeren de exclusiviteit van hun eigen kerk te relativiseren. Dit is te zien aan de manier waarop jongeren belijdenis doen: ze verbinden zich aan Jezus, niet aan een kerk. In korte tijd lijken de geloofsopvattingen van orthodox-christelijke jongeren veranderd. Dit gaat samen met een grotere openheid voor de wereld buiten de eigen subcultuur. Op creatieve wijze combineren ze in hun eigen opvattingen verschillende, soms tegenstrijdige elementen.²

In de verschillende deelwerelden 'zijn' jongeren iemand anders. Dit levert soms problemen op als twee leefwerelden elkaar raken, omdat ze in de ene leefwereld soms heel andere keuzes maken dan in de andere. Bijvoorbeeld als iemand uit hun vriendenkring dezelfde baan krijgt en jongeren naast vrienden opeens ook collega's worden, weten ze zich geen houding meer te geven, omdat ze iemand op een heel andere manier moeten leren kennen.

Bij het maken van keuzes hoeven mensen geen rekening meer te houden met anderen. Dit betekent dat de gemeenschap van de kerk steeds minder belangrijk wordt voor mensen. Ook in het geloof moet iedereen vooral 'zijn eigen ding' doen, zonder iets aan een ander op te leggen.

5.4 Als het maar goed voelt...

De invloed van een op beleving gerichte maatschappij op de keuzes die jongeren maken

Leuk, lekker en fijn: drie woorden die iets weergeven van een bepaalde beleving of ervaring. Ze klinken vaak in gesprekken en laten daarmee iets zien van de cultuur waarin wij leven: een cultuur die gericht is op beleving. Ook wel 'belevingscultuur' genoemd. De term wordt gebruikt om diverse verschijnselen in de hedendaagse cultuur aan te duiden die op een of andere wijze met beleving te maken hebben. Hieronder zullen een aantal belangrijke verschijnselen beschreven worden.

Grote nadruk op gevoel en beleving

Jongeren van deze tijd hechten veel waarde aan wat hun gevoel 'zegt'. Waar vroeger voor mensen de nadruk lag op de ratio (met je verstand alles logisch beredeneren), ligt nu de nadruk op gevoel. Het bewuste denken is gedegradeerd, het gevoel voert de boventoon.³ De vraag is niet meer of iets 'waar' is, maar of iets 'goed voelt'. En als het goed voelt, dan is het goed.

De eigen beleving van de jongere heeft steeds meer richting aan de keuzes die jongeren maken, de dingen die ze wel en niet doen. Wat een jongere individueel beleeft of zou willen beleven wordt normatief. Volgens Ramaker (docent media-ethiek, filosofie en religie) wordt hierin zichtbaar wat mensen tegenwoordig belangrijk vinden: beleving van vrijheid ('kunnen doen waar je zin in hebt'),

¹ Heitink, G. *Een kerk met karakter. Tijd voor heroriëntatie* (Kampen: Kok, 2007)

² Vos, P., 2007

³ Stoep, J. van der, Kuiper, R. & Ramaker, T. (red), *Alles wat je hart begeert?* (Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 2007), p. 59

zelfontplooiing ('iets doen waar je goed in bent') en authenticiteit ('je niet anders voordoen dan je bent').¹

Deze behoefte aan beleving is ook terug te vinden in de kerk. Hoe kerkmensen hun geloof beleven is voor jongeren veel belangrijker dan leerstellingen. Ze willen het geloof graag ervaren, merken dat het geloof werkelijkheid is. Dat is bijvoorbeeld terug te zien in de wens van jongeren om belangrijke gebeurtenissen in hun leven te markeren met rituelen zoals geloofsdoop of belijdenis doen.² Ook blijkt uit een enquête van godsdienstsocioloog Hijme Stoffels dat er de afgelopen jaren een wending heeft plaats gevonden van een dogmatisch belijnd geloof, sterk verbonden aan afzonderlijke kerkgenootschappen, naar een meer gevoelsmatig, subjectief, op persoonlijke ervaring gericht geloof. Deze wending ging volgens Stoffels gepaard met een meer belevingsgeoriënteerde inslag, waarbij kerkgrenzen er minder toe doen. Dat betekent echter niet dat tegelijk afscheid is genomen van fundamentele geloofswaarheden. Die bleven bestaan.³

Het einde van de grote verhalen en ideologieën

Grote verhalen en idealistische denkbeelden: in de huidige cultuur wordt daar weinig waarde meer aan gehecht. Allesomvattende ideologieën die eerst breed gedragen werden, doen er nu niet meer toe. Dé waarheid die voor iedereen geldend is, lijkt niet meer te bestaan. De vraag is niet meer of iets 'waar' is, maar of iets 'goed voelt'.⁴ Het geloof in één waarheid wordt sterkt gerelativeerd: iedereen heeft zijn eigen waarheid en 'als het goed voelt, is het ook goed'.⁵

In tegenstelling tot de grote verhalen, zijn jongeren wel geïnteresseerd in persoonlijke verhalen van anderen. Waarom leef jij je leven op deze manier? En wat betekent het voor je als je dit of dat zegt? Dát zijn vragen waar jongeren graag een antwoord op krijgen. Dogmatische leerstellingen zijn voor hen niet belangrijk. Persoonlijke verhalen wel, want die geven jongeren de mogelijkheid om zich met een ander te identificeren.⁶

Grote nadruk op genieten

Gestimuleerd door de media die de samenleving voorziet van talloze beelden en ideeën en die de nadruk legt op de zintuigen, willen jongeren meer en meer genieten van het leven. Alles moet 'lekker', 'leuk' en 'fijn' zijn. Daaronder vallen dus ook dagelijkse bezigheden als naar school gaan of werken. Is het werk niet meer leuk? Dan is het hoog tijd om op zoek te gaan naar een andere baan die wel leuk is.⁷

Het leven moet mooi, leuk, interessant en geslaagd zijn. Of dat ook werkelijk zo is, dat hangt ervan af of iemand dat ook zo beleeft. Volgens Ramaker is er een sterke oriëntatie op het innerlijk. Je bepaalt zelf hoe je het leven beleeft en bent er verantwoordelijk voor dat die beleving positief is. Dat kan tot onzekerheid en teleurstelling leiden wanneer je het je niet lukt om een leven te leiden waarin je volop geniet.⁸

Vrijheid en vrijblijvendheid

Het gevoel van vrijheid lijkt in deze samenleving gezien te worden als het hoogste ideaal. Jongeren willen vrij zijn, niet vast zitten aan allerlei verplichtingen. De dingen die gedaan worden, worden met een zekere vrijblijvendheid gedaan.⁹ Vaak wordt een slag om de arm gehouden om te voorkomen dat je ergens echt aan vast zit. Er moet ruimte overblijven om je eigen beslissingen te maken en je eigen dingen te doen op het moment dat jij dat het liefste wilt doen. Jongeren geven zelfs aan dat zij geld

¹ Ramaker, T. *Vrij om te kiezen. Keuzes maken in een mediacultuur* (Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum, 2009), p. 17

² Overdoop, Nederlands Dagblad 12 december 2009

³ Stoffels, H.C., 1997, 'Standvastig, maar niet onbewogen'. In: Knevel, A.G. (red), *De boodschap en de kloof. Communicatie van het Evangelie in een postmoderne tijd*. Evangelische Omroep, Hilversum

⁴ Kooi, M. van der & Horst, W. ter, *Als kinderen andere wegen gaan* (Heerenveen: Filippus, 2009), p. 157

⁵ Idem, p. 147

⁶ Kooi, M. van der & Horst, W. ter, *Als kinderen andere wegen gaan* (Heerenveen: Filippus, 2009), p. 148

⁷ Stoep, J. van der, Kuiper, R. & Ramaker, T. (red), *Alles wat je hart begeert?* (Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 2007), p. 28

⁸ Idem, p. 38

⁹ Dijk, E. van, 2002, 'Het Basisjaar in een keuzecultuur'. In: *Raakvlak*, Evangelische Hogeschool, Amersfoort

in zouden willen leveren om meer vrije tijd te hebben. Ze voelen zich vaak gehaast en geven aan te weinig tijd te hebben om te kunnen doen wat ze leuk vinden.¹

Het vrijheidsideaal zorgt in onze samenleving voor een gebrek aan toewijding. Jongeren willen zich niet meer voor langere tijd ergens aan vastleggen en er helemaal voor gaan. Dat brengt namelijk verplichtingen en een gevoel van gebondenheid met zich mee. Als jongeren zich nog ergens aan binden, dan is het hooguit voor een korte periode van één of twee jaar. Kortere periodes zijn namelijk nog enigszins te overzien. Radicale toewijding aan een bepaald doel of levensovertuiging voor het leven, lijkt een zeldzaamheid te worden.

Opvallend is de opvatting van filosoof Verbrugge over de vrijheid van mensen in deze belevingscultuur. Hij stelt dat mensen in hun rusteloze zucht naar beleving, hun vrijheid juist verloren hebben. De zoektocht naar steeds meer prikkels en steeds meer belevingen, maakt hen daaraan gebonden.²

Hang naar extreme en excessieve dingen

Een toename van de keuzemogelijkheden in deze tijd, maakt dat jongeren steeds meer op zichzelf gericht raken en hoe langer hoe meer uit zijn op behoeftebevrediging. Er ontstaat een hang naar steeds intensievere en steeds meer belevingen.³ Telkens weer wordt gezocht naar nieuwe belevingen, omdat de huidige belevingen na een tijdje gewoon worden en als beleving uitslijten.⁴ Ruim vier op de tien jongeren uit de grenzeloze generatie zegt dingen te doen die tegen de regels zijn omdat ze spannend zijn, en de helft doet van tijd tot tijd graag dingen die risicovol zijn. Er wordt gezocht naar *kicks* en *thrills*. Met een expliciete hang naar hardheid, snelheid, actie, spanning en directe bevrediging lijkt dit volgens Spangenberg en Lampert geen generatie met het geduld om veel tijd en aandacht te steken in het ontwikkelen en tot wasdom laten komen van iets wat ze belangrijk vindt.⁵ Ook orthopedagoog Van Dijk geeft aan dat deze ontwikkeling wijst op een bepaalde oppervlakkigheid bij jongeren. Zij mist in deze cultuur de bevinding, die volgens haar te maken heeft met innerlijke doorleving en verwerking. Zonder verinnerlijking hebben jongeren steeds meer kicks nodig. Alles lijkt mogelijk te zijn. Alles is te beleven en je moet het dan ook beleefd hebben.⁶

De waarde van de argumentatie

Hoewel in de belevingscultuur de nadruk op gevoel gelegd wordt, wordt er anderzijds grote waarde gehecht aan argumenten en redenen achter een bepaald standpunt of genomen beslissing. Jongeren willen weten waarom je iets wel of niet doet. Zeker wanneer van hen verwacht wordt dat zij een ander zullen volgen in dat standpunt. Zo worden regels die ouders hun jongeren opleggen, pas geaccepteerd wanneer zij de waarde van die regel in zien. Nietszeggende antwoorden als 'je doet het omdat ik dat zeg' of 'je doet dat omdat het zo hoort' worden door jongeren keihard onderuit gehaald.

Ditzelfde geldt m.b.t. het geloof. Jongeren gaan niet wekelijks naar de kerk omdat hun familie dat al generaties lang doet en omdat het dus zo hoort. Ze blijven alleen naar de kerk gaan wanneer ze zien dat dat waardevol is. Van groot belang is dat de jongeren de ruimte krijgen om hun vragen te stellen én dat zij merken dat er oprecht gezocht wordt naar een afdoend antwoord op die vragen.

Confronterend, maar ook sterk illustrerend is het voorbeeld dat Van der Kooi aanhaalt in haar boek *Als kinderen andere wegen gaan*: "Een kritische dertiger zei eens tegen me: 'Ik heb het gevoel dat al generaties lang een mooi pakje met een grote strik werd doorgegeven in onze familie. Iedereen zei dat wat er in dat pakje zat erg belangrijk was, maar het is nooit door iemand uitgepakt. Toen ik dat

¹ Spangenberg, F. & Lampert, M. *De grenzeloze generatie en de eeuwige jeugd van hun opvoeders* (Amsterdam: Nieuw Amsterdam Uitgevers, 2009, 3^e druk) p. 59

² Verbrugge, Ad, 2004. *Tijd van onbehagen. Filosofische essays over een cultuur*. SUN, Amsterdam.

³ Stoep, J. van der, Kuiper, R. & Ramaker, T. (red), 2007, p. 12

⁴ Stoep, J. van der, Kuiper, R. & Ramaker, T. (red), 2007, p. 39

⁵ Spangenberg, F. & Lampert, M. *De grenzeloze generatie en de eeuwige jeugd van hun opvoeders* (Amsterdam: Nieuw Amsterdam Uitgevers, 2009, 3^e druk) p. 72

⁶ Dijk, E. van, 2002, 'Het Basisjaar in een keuzecultuur'. In: *Raakvlak*, Evangelische Hogeschool, Amersfoort

ging doen door mijn vragen erop los te laten, bleek niemand nagedacht te hebben over wat hij nou echt met de inhoud van dat pakje kon. Ik ben dus opgehouden om het aan te pakken, laat staan dat ik het ga doorgeven en opleggen aan mijn kinderen.”¹

De invloed van een op belevinggerichte cultuur op het maken van keuzes

In een cultuur waarin het gevoel en de beleving de boventoon voert, worden keuzes vooral op gevoel gemaakt. Het is lang niet altijd verstandelijk te beredeneren waarom iemand een bepaalde keuze maakt. De optie die goed voelt, die optie wordt vooral gekozen. Ook de kerk heeft met deze verandering te maken. Het gezag van de dogmatische leerstellingen heeft afgenomen. Keuzes m.b.t. het geloof en de kerk worden eerder vanuit de persoonlijke beleving gemaakt.

Genieten is in onze samenleving heel belangrijk geworden. Omdat er tegenwoordig een overdaad aan keuzes is waar men uit kan kiezen en er zoveel te genieten valt, weet men uiteindelijk niet meer wat men moet kiezen. Op de duur gaat het bij het maken van een keuze dan niet meer om wat je hebt of wat je weet, maar om hoeveel je kunt beleven.² Daardoor worden keuzes ook steeds extremer en excessiever.

Aangezien je zelf bepaalt wat je wilt beleven en waarvan je wilt genieten, moet je er zelf ook voor zorgen dat de beleving positief is. Lukt dat niet, dan kan dat tot teleurstelling en onzekerheid leiden. Blijkbaar heb je dan (ondanks al je inspanningen) verkeerde keuzes gemaakt. En dat is dan je eigen ‘schuld’.

De beleving van vrijheid, zelfontplooiing en authenticiteit is in de belevingscultuur van invloed in het maken van een keuze. Vooral de beleving van vrijheid heeft grote gevolgen voor het keuzeproces. Het maken van een bepaalde keuze is niet vrijblijvend. Het betekent dat je andere opties uitsluit of je ergens (voor een bepaalde tijd) aan bindt. Deze gebondenheid gaat lijnrecht in tegen het vrijheidsideaal van deze tijd. Dit maakt het voor jongeren ook heel lastig om keuzes te maken. Het maken van een keuze houdt dikwijls een commitment in. Als er al een commitment gemaakt wordt, dan is het vaak voor een kortere tijd, zodat de gevolgen van de gemaakte keuze nog te overzien zijn. Je kunt dan vooruit zien naar een moment dat je niet meer gebonden bent aan de verplichting. Het maken van een definitieve keuzes kan jongeren angstig maken. Wanneer je een verkeerde definitieve keuze maakt, zul je daar ook de gevolgen van moeten dragen. En dat is niet fijn.

Hoewel jongeren vooral hun keuzes maken op gevoel, blijken argumenten toch ook een rol te spelen in het keuzeproces. Jongeren willen graag weten waarom iemand een bepaalde keuze maakt, zeker als verwacht wordt dat zij diezelfde keuze maken (of dezelfde standpunten in zullen nemen). Wie jongeren ervan wil overtuigen dat het goed is om voor een bepaalde optie te kiezen, moet uit kunnen leggen waarom dat waardevol is. Dan zullen jongeren dit meenemen in het maken van een beslissing.

5.5 Leven in een consumptiemaatschappij

Over kiezen in een maatschappij waarin alles mogelijk is, als je maar de juiste keuzes maakt...

Consumeren, consumeren, consumeren...

Technologische ontwikkelingen en economische vooruitgang in de afgelopen jaren zorgden voor het ontstaan van een consumptiemaatschappij.³ Er zijn vandaag de dag ontzettend veel producten en diensten te koop in allerlei soorten en maten. Zolang je maar genoeg geld hebt, kun je eindeloos consumeren op een manier die jou het meest aanstaat en op een tijdstip dat jou het beste uitkomt. De wereld wordt steeds meer gezien als een vat vol onbegrensde mogelijkheden van waaruit

¹ Kooi, M. van der & Horst, W. ter, *Als kinderen andere wegen gaan* (Heerenveen: Filippus, 2009), p. 146

² Dijk, E. van, 2002

³ Zie het hoofdstuk ‘Keuzes maken: een ontwikkeling van de laatste jaren?’

jongeren in principe zelf kunnen en moeten kiezen wat ze willen.¹ Jongeren zijn dan ook erg materieel ingesteld. En wat zij kopen moet vooral kwalitatief goed en functioneel zijn.²

Volgens Wilcke zijn jongeren vaak gericht op het hier en nu, op de onmiddellijke bevrediging van de 'korte-termijn-behoeften'. Alles wat gedaan wordt, moet ook vooral leuk zijn. Over het algemeen heerst er in de samenleving het idee dat je, als je maar hard genoeg wilt, maar positief genoeg denkt, een leven 'zonder zorgen' kunt bereiken.³ Het leven lijkt maakbaar te zijn: als je uit alle mogelijkheden maar de goede dingen kiest, kun je bereiken wat je wilt. Het maken van de juiste keuzes, dáár komt het op aan.⁴

Een keerzijde van een consumptiemaatschappij waarin alles te kiezen en te combineren valt, is volgens Spangenberg dat jongeren vooral verleid worden om meer activiteiten te ontplooiën. Meer keuze betekent bovenal meer doen. Ook al is de hoeveelheid vrije tijd afgenomen, er wordt toch meer ondernomen en meer geld uit gegeven.⁵

Ook in de kerk is de invloed van de consumptiemaatschappij merkbaar. De kerk wordt 'behoeftevervullend' gebruikt. De kerk probeert haar aanbod steeds meer af te stemmen op de behoefte van haar gemeenteleden en veel jongeren consumeren wat hen aanstaat.⁶ Waar mensen vroeger loyaal waren aan het kerkgenootschap waarin ze opgegroeid waren, is nu een groeiende mobiliteit tussen de kerken waarneembaar. Tegenwoordig is het haast vanzelfsprekend om op een gegeven moment zelf een bewuste keuze te maken voor een bepaald en evengoed ander kerkgenootschap. Critici noemen het shoppen; anderen waarderen de pluriformiteit aan stijlen van samenkomst en eredienst.⁷

Vanzelfsprekend en niet vanzelfsprekend

De jongeren van tegenwoordig groeien op in een wereld waarin de welvaart vanzelfsprekend is. De beschikbaarheid van zoveel producten en diensten is voor hen niet meer dan normaal. Via de media krijgen ze van jongs af aan al het beeld mee dat er van alles verkrijgbaar is op allerlei manieren en in alle mogelijke combinaties. Ouders zorgen ervoor dat jongeren in materieel opzicht niets tekort komen. En als jongeren toch meer willen, dan krijgen ze dat vaak met geld van hun goedverdienende bijbaantjes wel voor elkaar.

Tegelijkertijd zit er aan een consumptiemaatschappij waarin alles beschikbaar is ook een andere kant: je kunt niet alleen van alles kiezen, je móet ook een keuze maken. Er zijn namelijk teveel mogelijkheden om alles te kunnen consumeren. En niemand beslist meer voor jou wat je wel of niet consumeert. Dat beslis je als jongere zelf. Jongeren kunnen zich dus niet meer verschuilen achter vanzelfsprekendheden. Aan de eigen verantwoordelijkheid om zelf een keuze te maken valt niet te ontkomen.⁸ En wie daarin faalt, kan de schuld niet meer afschuiven op anderen of ongrijpbare grootheden als voorbestemming of 'het systeem', maar moet daarover met zichzelf in het reine zien te komen. Je draagt er zelf de verantwoordelijkheid voor dat je blijkbaar niet de juiste keuze hebt gemaakt. Waar iets te kiezen valt, worden volgens socioloog Bocock zowel de gemaakte keuze als de beweegredenen daarachter belangrijker. Waarom kies je wel voor het ene product en niet voor het andere product? De keuze zelf en de beweegredenen erachter laten iets zien van iemands zelfgekozen identiteit of leefstijl. Je bent wat je kiest te zijn.⁹

¹ Breedveld, K. & Broek, A. van der, *De meerkeuzemaatschappij: Facetten van de temporale organisatie van verplichtingen en voorzieningen* (Den Haag: SCP, 2003)

² Spangenberg, F. & Lampert, M. *De grenzeloze generatie en de eeuwige jeugd van hun opvoeders* (Amsterdam: Nieuw Amsterdam Uitgevers, 2009, 3^e druk), p. 59

³ Wilcke, M., 2002, 'De dwang van de keuzevrijheid'. In: *Raakvlak*, Evangelische Hogeschool, Amersfoort

⁴ Ramaker, T. *Vrij om te kiezen. Keuzes maken in een mediacultuur* (Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum, 2009), p. 13

⁵ Spangenberg, F. & Lampert, M., 2009, p. 109

⁶ Kock, A. de, 2008, 'Religieuze identiteitsontwikkeling en vorming van christenjongeren in een moderne context'

⁷ Stoep, J. van der, Kuiper, R. & Ramaker, T. (red), *Alles wat je hart begeert?* (Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 2007), p. 28

⁸ Wilcke, M., 2002, 'De dwang van de keuzevrijheid'. In: *Raakvlak*, Evangelische Hogeschool, Amersfoort

⁹ Bocock, R. *Consumption* (London: Routledge, 1993)

De consumptiemaatschappij als veeleisende samenleving

De meerkeuzemaatschappij waarin we leven, is volgens Ramaker een veeleisende samenleving. Als er van alles kan, dan wil je dat ook meemaken. Jongeren hebben niet alleen de vrijheid om hun eigen keuzes te maken, ze willen ook meer en ondernemen dus ook meer. Meer keuze betekent bovenal meer doen. Het leven wordt intensiever.¹

Het voorrecht om eigen keuzes te maken, gaat impliciet ook samen met de plicht om te kiezen. De keuzevrijheid is keuzedwang geworden. Waar alles kan, wordt ook veel verwacht.² Er is een grotere druk bij jongeren om de juiste informatie in te winnen en alternatieven af te wegen om een goede keuze te maken.³ Daardoor kost het jongeren ook veel tijd en energie om hun leven vorm te geven.

Een overvloed aan mogelijkheden: aantrekkelijk of verwarrend?

Hoe aantrekkelijk is het voor jongeren om in een consumptiemaatschappij te leven waarin zoveel te kiezen valt? De Amerikaanse bedrijfskundige Sheena Iyengar en psycholoog Mark Lepper hebben onderzoek gedaan naar de effecten van toenemende keuzemogelijkheden op het keuzegedrag van het individu. Het onderzoek toont aan dat een groter aantal keuzemogelijkheden enerzijds als aantrekkelijk wordt ervaren door de consument, omdat het de kans om een product naar wens te vinden, vergroot. Anderzijds heeft een groter aantal keuzemogelijkheden als negatieve consequentie dat het leidt tot verwarring bij de consument. De grotere complexiteit van het assortiment vereist van de consument meer inspanning. Het kost meer moeite en er is meer tijd nodig om alle keuzemogelijkheden te kunnen beoordelen.⁴ Vooral bij meer gecompliceerde producten, waar bijvoorbeeld meerdere aspecten moeten worden vergeleken om een keuze te kunnen maken, vindt men het keuzeaanbod (veel) te groot. Veel keuzemogelijkheden maakt het kiezen onoverzichtelijk.⁵ Psycholoog Schwartz beschrijft in zijn boek *The paradox of choice* zijn theorie over de groeiende keuzevrijheid in relatie tot het welzijn van het individu. Hij spreekt daarbij over de 'wet van de afnemende meeropbrengsten': iedere nieuwe extra keuzemogelijkheid heeft minder toegevoegde waarde voor het welzijn van de consument dan de voorgaande keuzemogelijkheid. Wanneer er weinig keuzemogelijkheden zijn, dan vinden mensen het vaak prettiger als er een extra keuzemogelijkheid ontstaat. Maar wanneer er al heel veel mogelijkheden zijn waaruit je kunt kiezen, dan heeft een extra keuzemogelijkheid voor mensen weinig meerwaarde.

Er is zelfs sprake van een kritisch punt, waarna elke nieuwe keuzemogelijkheid zorgt voor afname in het welzijn van de consument. Volgens Schwartz hangt dat samen met de psychologische kosten (o.a. investering van tijd, emoties als spanning en onrust, hoge verwachtingen en eigen verwijt bij verkeerd gebleken keuzes) die verbonden zijn aan het keuzeproces. Er is een stijging van de psychologische kosten naarmate het aantal keuzemogelijkheden groter wordt.⁶

Je leven leefbaar houden

Hoe meer keuzemogelijkheden consumenten hebben, hoe ongelukkiger ze worden stelt Schwartz in *The paradox of choice*. De hoeveelheid keuzes die er telkens weer zijn, leidt tot keuzestress. Om het leven leefbaar te houden en niet te verdrinken in alle keuzemogelijkheden, gebruiken jongeren volgens een onderzoek door Van Doorn, De Koster en Verheul, drie strategieën om de keuzestress te beperken of zelfs te voorkomen.⁷ Zo worden keuzes die men als oninteressant en onbelangrijk ervaart, ontweken. Ook houden jongeren vast aan de structuur van hun individuele leefstijl. Daardoor is er minder onzekerheid en is de keuze eenvoudiger, omdat de persoonlijke leefstijl veel

¹ Ramaker, T. *Vrij om te kiezen. Keuzes maken in een mediacultuur* (Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum, 2009), p. 13

² Idem, p. 13

³ Breedveld, K. & Broek, A. van der, *De meerkeuzemaatschappij: Facetten van de temporale organisatie van verplichtingen en voorzieningen* (Den Haag: SCP, 2003), p. 41

⁴ Iyengar, S. & Lepper, M., 2000, 'When choice is demotivating: can one desire too much of a good thing?' In: *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 79, no.6.

⁵ <http://www.marketresearch.nl/index.asp?id=20&nieuwsid=16>, geraadpleegd 15 april 2010

⁶ Schwartz, B. *The paradox of choice, Why more is less* (New York: Harper & Collins, 2004)

⁷ Doorn, S. van, Koster, W. de & Verheul, J., 2007, 'Keuzestress: De sociale inbedding van individuele keuzes' In: *Sociologie*, vol. 3.

keuzes al bij voorbaat uitsluit. Tenslotte wordt er door jongeren ondersteuning gezocht in hun sociale netwerk. Met name bij praktische keuzes wordt er veel waarde gehecht aan het advies van familie en vrienden. Zij kunnen de jongere helpen om de keuze eenvoudiger te maken.¹

Volgens filosoof Elster gaat het beeld van een wikkende en wegende consument overigens niet geheel op. De consument wordt soms door de aanbieder van het product of de dienst geholpen bij het maken van een keuze. Wanneer bijvoorbeeld een auto gekocht wordt, liggen veel keuzes gedeeltelijk al vast in een scherp geprijsd aanbiedingspakket. Er wordt niet in volledige vrijheid op een heel rationele wijze uit een aantal opties gekozen. Zeker niet wanneer men onverschillig staat tegenover mogelijke alternatieven, wanneer de keuze weinig voorkomt, wanneer er veel toekomstige onbeïnvloedbare onzekerheden in het spel zijn, wanneer doelen onderling strijdig zijn en wanneer de kosten van informatie niet opwegen tegen het belang van de zaak.²

De invloed van de consumptiemaatschappij op het maken van keuzes

Dat het leven in een consumptiemaatschappij het maken van keuzes met zich meebrengt, blijkt wel uit de bovenstaande beschrijving van de consumptiecultuur. In een consumptiemaatschappij waarin zoveel te kiezen valt, draait het om het maken van de juiste keuzes. Er heerst het idee dat één keuze het allerbeste is, en als je telkens de goede keuzes maakt, dan kunt je bereiken wat je wilt.

De veelheid aan keuzemogelijkheden, betekent ook dat er keuzes gemaakt moeten worden. Je kunt niet alles doen en je kunt niet alles kopen. Men heeft de plicht om te kiezen. Dit wordt ook wel *keuzedwang* genoemd. Jongeren vinden het vaak lastig om hier goed mee om te gaan. Omdat ze niet goed weten wat ze moeten kiezen, maken ze soms heel impulsief een keuze. Zo kunnen ze aan een bepaalde studie beginnen omdat hun vriend die studie ook doet, of omdat ze hun leraar zo bewonderden. Pas als ze ontdekken dat ze op de verkeerde plek zitten, maken ze de keuze om iets anders te gaan doen. Aan de andere kant zijn er ook jongeren die té lang nadenken, wikken en wegen en niet tot een keuze kunnen komen, omdat alles met alles samenhangt. Aan elke keuze zitten 'ja maars' en niets lijkt de beste keuze. Ze durven niet het risico te nemen om een keuze te maken, bang voor de gevolgen die niet van tevoren te overzien zijn.³

Aan de ene kant vinden jongeren het prettig dat ze hun eigen keuzes kunnen maken, omdat ze zo een product of dienst af kunnen stemmen op hun persoonlijke smaak of leefstijl. Tegelijkertijd betekent dat ook dat ze meer moeite moeten doen om informatie over verschillende keuzemogelijkheden in te zamelen en alternatieven tegen elkaar af te wegen.⁴ Jongeren hanteren daarom diverse strategieën om keuzestress te voorkomen. Keuzemogelijkheden worden beperkt om het leven leefbaar te houden.

5.6 Samenvatting

Verschillende aspecten uit de cultuur

Het eerste aspect van de cultuur dat we behandeld hebben is de *rol van het gezin*. In hoofdstuk 5.1 is te lezen wat het betekent om op te groeien in de samenleving van 2010. Steeds meer groeien jongeren op in onderhandelingshuishoudens, waar hun ouders weinig ingrijpen, ze weinig grenzen gesteld krijgen en waarin ze vrijwel geen normen opgelegd krijgen.

In hoofdstuk 5.2 is te lezen hoe jongeren omgaan met de media. Ze zijn vertrouwd met de informatie- en communicatietechnologie en maken veelvuldig gebruik van netwerksites en mobiele telefonie om hun sociale contacten te onderhouden. Voor informatie zijn jongeren niet langer afhankelijk van hun eigen kleine kring van familie en vrienden, de hele wereld heeft hen nu iets te vertellen en jongeren luisteren daar dan ook graag naar.

¹ Doorn, S. van, Koster, W. de & Verheul, J., 2007, 'Keuzestress: De sociale inbedding van individuele keuzes' In: *Sociologie*, vol. 3

² Elster, J. (1990). 'When Rationality Fails', In: Cook, K. & Levi, M. (red.), *The Limits of Rationality*, Chicago: University of Chicago Press.

³ Wilcke, M., 2002, 'De dwang van de keuzevrijheid'. In: *Raakvlak*, Evangelische Hogeschool, Amersfoort

⁴ Breedveld, K. & Broek, A. van der, *De meerkeuzemaatschappij: Facetten van de temporale organisatie van verplichtingen en voorzieningen* (Den Haag: SCP, 2003), p. 41

Ook het proces van individualisering dat in hoofdstuk 5.3 beschreven wordt, is duidelijk terug te zien bij jongeren. De mening van het individu wordt steeds belangrijker en iedere persoon is verantwoordelijk voor zijn eigen doen en laten. Jongeren stellen hun eigen identiteit samen (bricolage) en pluraliteit wordt steeds meer als ideaal gezien.

Hoofdstuk 5.4 gaat in op de grote nadruk op gevoel en beleving in onze maatschappij. Er is een relativering van dé waarheid, er ligt een grote nadruk op zoveel mogelijk genieten, er is veel vrijheid en een grote vrijblijvendheid en een hang naar extreme en excessieve dingen. Tegelijkertijd is de argumentatie van een bepaald standpunt belangrijk.

Tot slot in hoofdstuk 5.5, is te lezen wat het betekent om in een consumptiemaatschappij te leven. Er zijn eindeloos veel mogelijkheden zijn om te consumeren wat je het meest aanstaat. Het leven lijkt hierdoor maakbaar te zijn: je kunt alles bereiken wat je wilt als je maar de juiste keuzes maakt.

Hoofdstuk 6 – De literatuur over keuzes maken

We hebben gekeken naar wat voor beschrijving de literatuur geeft over de huidige cultuur, en de invloed van die cultuur op de keuzes die jongeren maken. Naast beschrijvingen geven veel auteurs ook een indruk van hoe je het beste met deze cultuur om kunt gaan. Wat hebben jongeren nodig om op een juiste manier keuzes te kunnen maken? Wat staat er zoal in de literatuur over hoe je jongeren hierbij het beste kunt begeleiden? Ouders en ouderen in het algemeen hebben een grote taak, zowel binnen als buiten de kerk. In dit hoofdstuk willen we een korte beschrijving geven van de belangrijkste punten die in de literatuur genoemd zijn als het gaat om het begeleiden van jongeren bij het maken van keuzes.

Zelfkennis

‘Kiezen is een vaardigheid. Het vereist inzicht in jezelf en in de wereld.’

Om goed te kunnen kiezen is het belangrijk dat je weet wat je wilt, en weten wat je wilt begint bij weten wie je bent. Veel jongeren van nu hebben een zogenaamde ‘grenzeloze opvoeding’ gehad, en zijn opgegroeid in een situatie waarin ze alles mochten en alles konden doen wat ze wilden. Deze grenzeloosheid zorgt er helaas vaak voor dat jongeren, als ze volwassen worden, helemaal niet meer weten welke kant ze op willen. Ze hebben geen richtlijnen om hun leven op in te richten, en raken moedeloos bij het zien van alle keuzemogelijkheden. Hoewel ze het zelf niet snel toe zullen geven, stellen ze het op prijs als ze uitgedaagd worden en doorleefde identiteiten en zienswijzen aangereikt krijgen die afwijken van wat ze gewend zijn.¹ Juist mensen uit één stuk, die ergens voor staan en daar hun leven naar inrichten, die maken indruk en zijn een voorbeeld voor jongeren.²

Commitment

‘Kiezen is in de eerste plaats ‘ja’ zeggen’

Juist omdat de jongeren opgroeien in een wereld waarin de mogelijkheden eindeloos zijn, moeten ze leren dat ze ook ‘nee’ mogen zeggen. Niet alles wat kan, moet ook. Kiezen is niet alle opties wegstrepen tot er één overblijft, maar juist ‘ja’ zeggen tegen één optie, en je daarvoor inzetten. Het leven van jongeren bestaat uit allerlei opeenvolgende kortdurende projecten, waarin weinig sprake is van commitment. Jongeren moeten leren wat de waarde is van langdurige betrokkenheid en continuïteit. Steeds op zoek gaan naar een nieuwe kick geeft geen voldoening, maar juist ervaring en verdieping zorgen hier wel voor. Leven in vrijheid is juist mogelijk binnen grenzen, de Bijbelse decaloog kan hierbij een richtlijn zijn.³ Jongeren moeten leren de verantwoordelijkheid voor hun leven op zich te nemen. Dat vraagt zelfvertrouwen, de noodzaak van een overtuiging en doorzettingsvermogen: niet gauw ontmoedigt raken of opgeven bij moeilijkheden. Jongeren moeten een sterke identiteit leren ontwikkelen, waarin ze niet snel van hun stuk gebracht worden. Jongeren worden geholpen als ze inzicht krijgen in zichzelf. Zo moeten ze bijvoorbeeld ontdekken welke rol emoties spelen bij het maken van keuzes: dat emoties vaak een grotere rol spelen bij het kiezen dan verstandelijke argumenten.⁴

Identificatiefiguren

‘De kracht van volwassenen ligt niet in hun gezag, maar in hun wijsheid.’

Om op te kunnen groeien tot evenwichtige volwassenen, tot mensen ‘uit één stuk’, hebben jongeren identiteitsfiguren nodig, rolmodellen. Hierin ligt de taak voor de volwassen generatie. Jongeren hebben relaties met ouderen nodig, omdat ze zelf nog geen levenservaring hebben. De kracht van volwassenen ligt niet in hun gezag, maar in hun wijsheid, hun authenticiteit, hun capaciteiten om

¹ Spangenberg, F. & Lampert, M., *De grenzeloze generatie en de eeuwige jeugd van hun opvoeders* (Nieuw Amsterdam, 2009), p. 26-27

² Dijk, E. van, 2002, ‘Het Basisjaar in een keuzecultuur’. In: *Raakvlak*, Evangelische Hogeschool, Amersfoort

³ Ramaker, T., *Vrijom te kiezen, keuzes maken in een mediacultuur* (Boekencentrum B.V., 2009), p. 32

⁴ Wilcke, M., *Raakvlak, de dwang van de keuzevrijheid* (Amersfoort: Jubileumbundel Evangelische Hogeschool, 2002)

kritisch en relativerend te zijn.¹ Volwassenen weten dat 'een goed gevoel' niet altijd standhoudt, dat je überhaupt niet altijd iets hoeft te voelen bij het geloof. Ouders hebben besef van gebrokenheid, kwaad en zonde, situaties waarin geloven pijn doet. Het is belangrijk deze elementen over te dragen aan jongeren.²

Geloofsgesprek

'Met hun vrije benadering leveren jongeren nieuwe gezichtspunten voor hun ouders.'

De manier om deze levenswijsheid te delen is het (geloofs)gesprek. Jongeren zitten niet meer te wachten op leerstellingen, maar hebben behoefte aan ervaringsverhalen.³ Ouderen en jongeren moeten leren luisteren naar elkaar en hun ervaringen delen.⁴ Dit betekent dat ouderen moeten leren hun geloof en gevoel te verwoorden naar de jongeren toe. Dit is voor ouderen een uitdaging die om oefening vraagt, omdat ze vanuit hun eigen opvoeding niet gewend zijn om over hun ervaringen te spreken. Zij zijn opgegroeid in een situatie waarin het geloof nog iets vanzelfsprekends was, en waarin je ouders en de dominee het voor het zeggen hadden. Dit betekent dat ouders van nu antwoord moeten geven op vragen die ze zelf nooit gesteld hebben. Jongeren moeten de ruimte krijgen om hun verhalen te delen, zonder het gevoel te krijgen dat hun ervaringen niet goed zijn. Veel ouders houden hun hart vast als ze kijken naar de bezigheden van hun kinderen, terwijl kinderen juist gebaad zijn bij een niet-angstige houding, waarin hun leefwereld serieus genomen wordt. Volwassenen kunnen op die manier een stukje meelopen met jongeren, met respect voor hun zelfstandigheid, zodat jongeren niet het gevoel krijgen dat ze alleen staan.⁵

In de kerk moet aandacht zijn voor de kleine verhalen van jongeren. Narratieve theologie speelt hierbij een belangrijke rol. Jongeren van nu zijn niet meer geïnteresseerd in feitenkennis, maar zijn voortdurend op zoek naar de betekenis van de dingen om hen heen voor hun leven. Juist verhalen uit de Bijbel en levensverhalen van gelovigen kunnen impact hebben op jongeren, omdat ze door de verhaalvorm de mogelijkheid krijgen om zich te identificeren.⁶ De Bijbel biedt verhalen en vormen van gedrag om over na te denken, om na te volgen als de zin ervan door de jongere wordt ervaren. Het geloof wordt echter pas echt zinvol als een jongere ontdekt dat nieuwe inzichten iets betekenen voor zijn persoonlijk leven.⁷ Juist als jongeren en ouderen samen gaan kijken naar de Bijbel, leren ze er de meeste dingen uit. De volwassenen hebben vaak een beter overzicht van de hele geschiedenis, zij kunnen de jongeren vertellen wat er aan een verhaal voorafgegaan is, en wat er nog komen gaat. De jongeren zijn vrijer in hun associaties bij het lezen van een Bijbelverhaal, en leggen gemakkelijker verbinding met hun eigen leven. Door met elkaar in gesprek te gaan, kunnen jong en oud tot allerlei ontdekkingen en nieuwe gezichtspunten komen.⁸

Aansluiting bij de leefwereld van jongeren

'Soms moet je een perspectief openen dat groter is dan de wereld van de jongere.'

Volwassenen moeten jongeren aanspreken in hun wereld, en laten zien wat de relevantie van dingen buiten die leefwereld is voor de jongeren. Pas als jongeren de relevantie ergens van inzien, zullen ze het aannemen en er iets mee doen. Dat jongeren in hun eigen leefwereld aangesproken moeten worden, betekent echter niet dat die leefwereld ook maatgevend moet zijn. Soms moeten ouderen

¹ Roebben, B., 1997, Shaping a playground for transcendence: postmodern youth ministry as a radical challenge. In: *Religious Education*, vol. 92, no. 3.

² Vos, P., *De vanzelfsprekendheid voorbij. Geloofsopvoeding na de triangel*. (Lezing op een conferentie van het Gomar College / Menzo Alting te Groningen, 10 April 2007)

³ Kooi, M. van der & Horst, W. ter, *Als kinderen andere wegen gaan* (Heerenveen, Filippus, 2009), p. 148

⁴ Lanser-van der Velde, A.M. *Geloven leren, serieus én leuk* (Kampen: Kok, Ouderlingenblad: maandblad voor pastoraat en gemeenteopbouw, jrg 78, nr. 905, 2001), p. 5-9

⁵ Vos, P., 2007

⁶ Kooi, M. van der & Horst, W. ter, 2009, p. 148

⁷ Hacking, J. *Zingeving en religie bij jongeren* <http://internetspiritualiteit.ning.com/profiles/blogs/zingeving-en-religie-bij>, geraadpleegd op 6 mei 2010

⁸ Lanser-van der Velde, A.M. 2001, p. 5-9

juist een perspectief openen dat groter is dan de wereld van de jongeren. Dit moet echter wel gebeuren vanuit de leefwereld van de jongere, zodat hij het kan begrijpen, en zijn wereld als het ware stapje voor stapje vergroot wordt. Een voorbeeld hierbij is 'geloofstaal', dit is een taal die ver van jongeren afstaat, ze kunnen weinig met woorden als 'zonde' en 'genade'. Toch kunnen deze woorden van grote betekenis worden in het leven van de jongeren, juist als ze leren begrijpen dat 'genade' veel meer inhoudt dan alleen dat 'je er mag zijn'.¹

De kerk, plaats voor ontmoeting met identificatiefiguren

'De kerk is bij uitstek een plaats waar je mensen 'uit één stuk' kunt ontmoeten.'

De kerk kan wel degelijk een rol spelen in het leven van jongeren, zij het dat deze rol een stuk kleiner is dan een aantal decennia geleden. De kerk moet het idee loslaten dat ze het monopolie hebben op een eindidentiteit, jongeren laten zich tegenwoordig nu eenmaal door veel meer beïnvloeden dan alleen door de kerk. De uitdaging voor de kerk is dat zij een waardevolle bijdrage leveren aan het vormingsproces van jongeren. Dat de kerk niet langer de bepalende factor voor de levensloop van jongeren is, betekent dat de kerk haar best moet doen om aanknopingspunten te vinden om invloed te kunnen hebben op jongeren.² Deze aanknopingspunten zijn voornamelijk te vinden op het gebied van relaties. Eerder hebben we gezien dat volwassenen een belangrijke rol spelen in het begeleiden van jongeren. De kerk is bij uitstek een plaats waar jongeren mensen 'uit één stuk' kunnen ontmoeten. Ouderen moeten in woord en daad laten zien hoe je als christen kunt leven en hoe het geloof houvast biedt in het leven. Authenticiteit is hierbij het sleutelwoord; jongeren zijn steeds op zoek naar wie echt en betrouwbaar is, door onechtheid en onoprechtheid prikken ze feilloos heen. De kerk moet een plaats zijn waar jongeren oudere, volwassen gelovigen tegenkomen en ze met elkaar in gesprek kunnen gaan.

De kerk in de cultuur

Religie functioneert als betekenisgevend systeem, dat wil zeggen dat het geloof zin geeft aan het leven, dit is mogelijk omdat het geloof impact heeft op alle aspecten van het leven.³ De kerk kan tegenwicht bieden tegen de gefragmenteerde samenleving waar jongeren in opgroeien.⁴ Waar de wereld van jongeren in iedere situatie een andere houding verwacht, kan juist de kerk laten zien dat het mogelijk is om in elke situatie dezelfde te zijn. Volwassenen in de gemeente moeten dit voorleven aan de jongeren. Zij kunnen laten zien dat het geloof concreet is, op alle gebieden van de samenleving, dat het relevant is voor het leven van alledag, in alle situaties. Daarbij kan de kerk aansluiten bij de behoefte aan zingeving die in de samenleving te vinden is, het geloof geeft immers zin en houvast aan het leven.⁵

¹ Vos, P., *De vanzelfsprekendheid voorbij. Geloofsopvoeding na de triangel*. (Lezing op een conferentie van het Gomar College / Menzo Alting te Groningen, 10 April 2007)

² De Kock, A. *Religieuze identiteitsontwikkeling en -vorming van christenjongeren in een moderne context* (Universiteit Utrecht: 2008), p. 44

³ Idem, p. 42

⁴ Vos, P., 2007

⁵ Heitink, G., *Een kerk met karakter* (Kampen: Kok, 2007)

Hoofdstuk 7 - Reflectie op de hedendaagse cultuur

De jongeren van onze doelgroep leven in de hedendaagse cultuur en maken deel uit van deze cultuur. Dat is een gegeven. Je kunt daar niet onderuit. Maar dat wil niet zeggen dat deze jongeren gewoon klakkeloos mee moeten gaan met het gedachtegoed van deze cultuur en het gedrag dat hieruit voortvloeit. Vanuit christelijk oogpunt zijn hier namelijk enkele kritische noten bij te plaatsen. In ons afstudeerproject zoeken we de aansluiting bij de cultuur en belevingswereld waarin de doelgroep leeft. Tegelijkertijd is deze cultuur niet normatief voor het benaderen van onze doelgroep. Daar waar de cultuur botst met de Bijbelse visie op God, de wereld en de jongere, zullen andere keuzes gemaakt worden. In dit hoofdstuk daarom enkele theologische reflecties op de cultuur die in het vorige hoofdstuk beschreven is.

Het leven is niet maakbaar

In een wereld waarin pluraliteit en individualiteit als ideaal nagestreefd worden, wordt het maken van persoonlijke keuzes als groot goed gezien. De invulling van het leven wordt niet meer grotendeels bepaald door dingen die we doen 'omdat het zo hoort' of 'omdat anderen zeggen dat je dat moet doen', maar door eigen, onafhankelijke keuzes. Dat niks meer vanzelfsprekend is wordt enerzijds gezien als een groot goed, anderzijds kan het ook keuzedwang, verwarring en stress opleveren. Wanneer niemand voor jou bepaalt wat je moet doen, moet je dus zelf je leven maken. En als je dan maar de juiste keuzes maakt, kun je een succesvol leven leiden. Die gedachte heerst in de hedendaagse cultuur.

Maar... Het leven in deze wereld is niet maakbaar. God heeft de wereld gemaakt. Wij zijn slechts een onderdeel van deze wereld. God heeft ons leven gegeven en Hij is ook degene die dit leven leidt.¹ Wij weten niet altijd wat de beste keuzes zijn en moeten soms leven met de gevolgen van fout gemaakte keuzes. Dat is realiteit. Niemand is in staat om steeds opnieuw keuzes te maken die uiteindelijk leiden naar het perfecte leven.

Tegelijkertijd is de wetenschap dat God ons leven leidt een grote bemoediging. Onze keuzes doen er wel toe, maar we hoeven niet krampachtig te zijn wanneer we keuzes moeten maken. Keuzestress of keuzeverlamming is niet nodig. Gods wegen zijn recht en betrouwbaar (Deut. 32:4, Mark.12:14). We kunnen er van op aan dat Hij ons de goede richting wijst.²

Overwaardering van het individu

Dat God de wereld gemaakt heeft en ons leven leidt, betekent ook dat niet de mens het middelpunt van deze aarde is, maar God. Helaas is dit besef anno 2010 haast helemaal weg. Het individualisme en de vrijheid om eigen keuzes te maken, wordt teveel als ideaal nagestreefd. Jongeren denken zelf het middelpunt van hun eigen leven te zijn. Dit werkt shoppen in de hand: ze gaan op zoek naar allerlei personen, producten, ervaringen en gebeurtenissen die hun behoeften kunnen vervullen. Met God en Zijn geboden wordt vrijwel geen rekening meer gehouden.

Als christen gaan we niet (volledig) mee in de individualistische gerichtheid van de jongere. Ja, jongeren moeten soms persoonlijke keuzes maken in het leven. Enerzijds mag dat gewaardeerd worden. We hoeven niet zomaar iets te doen omdat bijv. onze ouders dat ook altijd deden. Maar in de persoonlijke keuzes moeten wij niet vergeten dat God deze aarde gemaakt heeft en regeert. Dat betekent dat we met de keuzes die we maken respect tonen voor God en Hem eer geven. Het draait uiteindelijk niet om ons, maar om Hem.

¹ Ramaker, T. *Vrij om te kiezen. Keuzes maken in een mediacultuur* (Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum, 2009), p. 32

² Idem, p. 40

Beleving ≠ waarheid

In samenhang met de overwaardering van het individu staat de overwaardering van de beleving. Jongeren zoeken naar steeds meer en steeds extremere belevingen om hun behoeften te vervullen. Tegelijkertijd wordt o.a. door invloed van de media steeds belangrijker wát en hóe jongeren het leven beleven. Waar vroeger veel met het verstand beredeneerd werd, worden nu alle zintuigen aan gesproken om het leven echt te beleven. Ook wordt de beleving steeds meer de maatstaf voor het handelen. Iets is waar wanneer het goed voelt of wanneer het als fijn ervaren wordt. De waarheid wordt daardoor een subjectief begrip, waar iedereen zijn eigen invulling aan geeft.

Op zich mogen we er waardering voor hebben dat de zintuigen in deze tijd meer aangesproken worden. God heeft de mens daar immers mee geschapen en zij bieden mogelijkheden tot genieten en beleven. Echter, onze beleving moet wel in de juiste positie geplaatst worden. In deze wereld krijgen de ervaringen en belevingen een veel te hoge status als indicatoren van waarheid en moraliteit. Maar wat wij beleven is niet altijd waar, en wat goed 'voelt' is niet altijd goed.

De ervaringen en gevoelens die we hebben, is een onderdeel van ons bestaan. De mens wordt door God opgeroepen Hem te dienen met heel zijn verstand, met heel zijn ziel en met al zijn kracht. We kunnen dus niet alleen op ons gevoel ons leven leiden.¹

Geschapen in relaties

Een ander gevolg van het individualisme is dat er minder oog is voor het leven in relaties. En dat, terwijl God juist de mens gemaakt heeft om te leven in relaties. Allereerst in een relatie met Hem, maar daarnaast ook in relatie met anderen. God heeft de mens naar Zijn beeld gemaakt met als doel dat de mens Hem zou kennen en verheerlijken (een relatie met Hem zou hebben). Daardoor zijn relaties tussen mensen ook heel waardevol en kostbaar. Door relaties met elkaar, mogen (moeten) mensen in hun relaties iets laten zien van God Zelf.²

Hoewel het individu van grote waarde is, leeft hij in relatie met anderen en in verbanden zoals familie en volk.³ Dat betekent bijv. dat we rekening moeten houden met de mensen waarmee we op een of andere wijze een relatie hebben. Op die manier laten we iets zien van God Zelf. Dat God ons in relaties geschapen heeft, betekent daarnaast ook dat we anderen nodig hebben. Hun ervaring, hun visie en inzicht, hun afstand t.o.v. ons leven en hun betrokkenheid bij ons leven.

Wij staan niet centraal in deze wereld. Het is belangrijk te beseffen dat in de keuzes die we maken onze blik beperkt is. Anderen kunnen naar ons luisteren en feedback geven.⁴ Het is dus niet altijd goed om helemaal onafhankelijk van anderen bepaalde keuzes te maken.

Leven door grenzen

In onze cultuur lijkt vaak het idee te zijn dat echte vrijheid niet beperkt wordt door regels en door wat anderen zeggen. Wanneer iets of iemand je vertelt wat je wel of niet moet doen, dan wordt het als beperkend ervaren. Grenzen worden vaker overschreden en geboden of verboden worden aan de laars gelapt.

En ja, het is waar dat grenzen de keuzeopties verminderen, maar dat hoeft niet altijd negatief te zijn. Zo is bijv. in het scheppingsverhaal terug te zien dat God juist iets nieuws schiep door te begrenzen en te kiezen. Goede grenzen en goede keuzes maken iets mogelijk. Gods goede grenzen (Zijn geboden) en Zijn leiding maakt écht leven mogelijk. Dat betekent soms niet meegaan in het vrijheidsideaal van deze wereld...⁵

¹ Stoep, J. van der, Kuiper, R. & Ramaker, T. (red), *Alles wat je hart begeert?* (Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 2007), p. 67

² Verbondenheid als sleutel voor het jongerenwerk (visiedocument HGJB)

³ Ramaker, T. *Vrij om te kiezen. Keuzes maken in een mediacultuur* (Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum, 2009), p. 40

⁴ Idem, p. 75

⁵ Idem, p. 40

Verantwoordelijkheid nemen

Niet altijd meegaan in het vrijheidsideaal van deze wereld, dat vraagt om jongeren met lef! Jongeren die durven kiezen voor het goede. Jongeren die ergens voor gaan, desnoods tegen de heersende cultuurin.

Sowieso is het in de huidige cultuur de tendens om het maken van keuzes uit te stellen. Ook commitments worden nauwelijks gemaakt. Je ergens aan toewijden en daar helemaal voor gaan, betekent namelijk dat je andere opties naast je neer moet leggen. Je kunt immers niet overal tegelijk voor gaan?

Maar juist in deze wereld waarin keuzes moeilijk gemaakt worden, is het belangrijk dat christen jongeren hun verantwoordelijkheid in deze samenleving nemen, de goede keuzes maken en juiste commitments aangaan. Een commitment is geen beperking, maar de enige weg om werkelijk ergens voor te gaan en te laten zien wat het betekent om als christen te leven in deze cultuur!¹

¹ Ramaker, T. *Vrij om te kiezen. Keuzes maken in een mediacultuur* (Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum, 2009), p. 32

Hoofdstuk 8 - Kort verslag van de resultaten van de enquête

In opdracht van het Studiecentrum hebben we in het begin van 2010 het onderzoek 'Make your choice – over jongeren en geloofskeuzes' uitgevoerd. Door middel van dit onderzoek wilden we te weten komen op welke manier jongeren geloofskeuzes maken, en op welke manier ze geholpen kunnen worden bij het maken van die keuzes. Hierbij richtten we ons specifiek op de keuze voor een kerkelijke gemeente, en de keuze om het geloof te belijden. We hebben een enquête gehouden onder jongeren tussen de 16 en 23 jaar. De enquête is verspreid via de HGJB-link, de website van de HGJB, de BIJ (digitale nieuwsbrief van de Christelijke Hogeschool Ede), studentenverenigingen Alpha en via ons eigen netwerk (jongerenwerkers HGJB, vriendenkring). We hebben gekeken naar de redenen waarom jongeren bepaalde keuzes uitstellen, welke vragen jongeren hebben als ze nadenken over deze keuzes en wat hen geholpen heeft bij het maken van deze keuzes.

Algemeen

387 jongeren tussen de 16-23 jaar hebben de enquête ingevuld. Van deze respondenten:

- behoort 70,0% tot de HGJB-achterban
- is 74,4% vrouw
- is de gemiddelde leeftijd 19,6 jaar
- is 83,5% hoogopgeleid (HAVO/VWO, HBO/WO)
- gaat 62,1% al zijn of haar hele leven naar dezelfde kerk
- voelt 86,0% zich helemaal of een beetje thuis in de gemeente
- heeft 53,2% op één of andere wijze het geloof beleden

Voel je thuis

In de enquête hebben we de jongeren gevraagd of ze zich thuis voelen in hun gemeente, en om welke redenen dit zo is. Hieronder is te zien wat de belangrijkste redenen van jongeren zijn om zich thuis te voelen in hun gemeente

Top 5 Ik voel me thuis omdat...	
... ik het eens ben met de geloofsopvattingen van deze gemeente	67,2%
... ik al jaren naar deze gemeente ga	59,2%
... ik het goed kan vinden met verschillende gemeenteleden	53,4%
... mijn ouders/familieleden ook naar deze gemeente gaan	53,1%
... mijn vrienden ook naar deze gemeente gaan	46,3%

Van de jongeren die zich thuis voelen in hun gemeente, heeft iets meer dan de helft er wel eens over nagedacht om eventueel van gemeente te veranderen. 26,9% van de jongeren die zich thuis voelen in hun gemeente, denkt regelmatig na over de vraag 'Zal ik in deze gemeente blijven of zal ik naar een andere gemeente gaan?'. Jongeren die nadenken over deze keuze, hebben voornamelijk de volgende vragen:

- Welke gemeente sluit het beste aan bij mijn geloofsopvattingen? (58,5%)
- In welke gemeente zou ik mij het meeste thuis voelen? (57,7%)
- Waarom zou ik wel/niet in deze gemeente blijven? (57,3%)
- Wat wil God dat ik doe? (57,3%)

Top 5 Ik voel me niet thuis omdat...	
... de invulling van de eredienst me niet aanspreekt	62,3%
... ik weinig contact heb met gemeenteleden	50,9%
... ik het niet (helemaal) eens ben met de leer in de gemeente	37,7%

... ik geen vrienden heb in de gemeente	30,2%
... er weinig/geen rekening gehouden wordt met jongeren in de gemeente	28,3%

Kerkkeuze

Van de jongeren die zich niet thuis voelen in hun gemeente, denkt 88,7% er regelmatig of vaak over na om eventueel van gemeente te veranderen. Vragen die hen vooral bezighouden zijn:

- In welke gemeente zou ik mij het meeste thuis voelen? (63,8%)
- Wat wil God dat ik doe? (61,7%)
- Waarom zou ik wel/niet in deze gemeente blijven? (57,4%)
- In welke gemeente kan ik het meeste groeien in mijn geloof? (55,3%)

De resultaten van de enquête onderstrepen hoe belangrijk het is dat jongeren zich thuis voelen in hun gemeente. Dit is goed te zien als je kijkt naar de invloed van het 'thuisgevoel' op de geloofskeuzes die jongeren maken.

'Ik voel me (niet) thuis in mijn gemeente' in relatie tot 'kerkkeuze'

Jongeren die zich niet thuis voelen in hun gemeente:

- denken meer na over de vraag 'Naar welke kerk zal ik in de toekomst gaan?' dan jongeren die zich wel thuis voelen (88,7% vs. 26,9%).
- voelen stellen de keuze voor het maken van een gemeente meer uit dan jongeren die zich wel thuis voelen (73,6% vs. 29,4%).
- zijn vaker bang dat ze een verkeerde kerkkeuze zullen maken dan jongeren die zich wel thuis voelen (28,3% vs. 12,9%).
- maken de keuze voor een gemeente meer op hun gevoel dan jongeren die zich wel thuis voelen (50,9% vs. 31,6%).
- geven vaker aan dat ze zich niet serieus genomen voelen als ze in de gemeente vragen stellen over het onderwerp 'kerkkeuze' dan jongeren die zich wel thuis voelen (30,2% vs. 8,9%). Bovendien is het opvallend dat 54,7% van de jongeren die zich niet thuis voelen aangeeft dat ze niet weten of ze serieus genomen worden. Van de jongeren die zich wel thuis voelen is dit 36,8%.

We hebben de jongeren gevraagd wat hen geholpen heeft bij het maken van een kerkkeuze. Aan de jongeren die nog geen kerkkeuze hebben gemaakt, hebben we gevraagd wat ze verwachten dat hen zou kunnen helpen. Vervolgens hebben we doorgevraagd op het gesprek. De antwoorden van de jongeren zijn in de tabel hieronder te zien, de genoemde percentages geven aan hoeveel procent van de jongeren deze optie aangevinkt heeft.

Top 5 Wat heeft je geholpen bij deze keuze?	Terugblik	Verwachting*
Gesprekken met vrienden/ gesprekken met ouders	38,7%/25,0%	51,7%/40,7%
Gebied en Bijbellezen	36,9%	37,2%
Meer inzicht in de leer van de kerk	32,7%	27,9%
Verschillende kerken bezocht en vergeleken	31,5%	52,3%
Voor- en tegenargumenten op een rijtje	26,8%	32,6%

Top 5 Op welke manier heeft een gesprek jou geholpen?	Terugblik	Verwachting*
Doordat de ander mij een luisterend oor bood, kon ik mijn	42,7%	45,9%

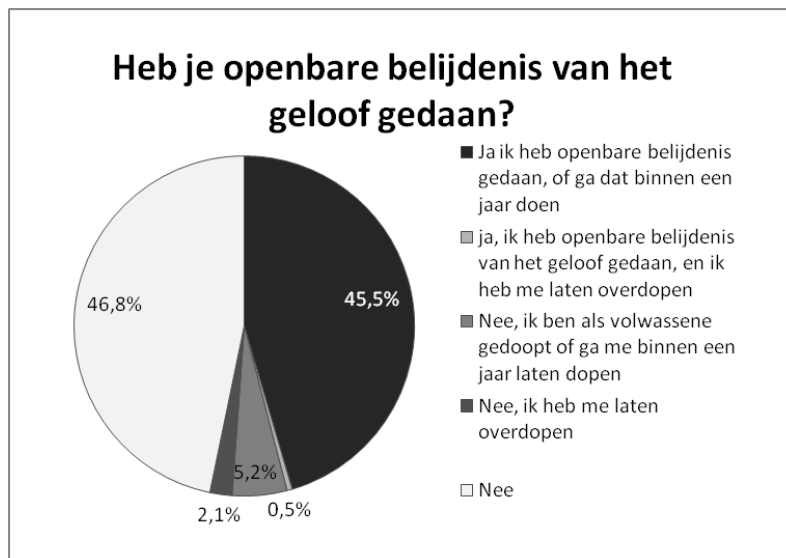
* De antwoordmogelijkheden bij de vraag naar de verwachting kwamen niet volledig overeen met de antwoordmogelijkheden bij de vraag naar de terugblik. De hier weergegeven procenten zijn die van het antwoord dat het meest overeenkomt met de gegeven opties bij de terugblik.

gedachten op een rijtje zette		
Door het gesprek kwam ik te weten wat de voor- en nadelen zijn om wel/niet in mijn gemeente te blijven	36,5%	49,2%
Door het gesprek heb ik meer inzicht gekregen in de leer van de kerk	36,5%	-
De mening van de ander over dit onderwerp hielp mij om een keuze te maken	36,5%	54,1%
Ik ontdekte dat ik niet de enige was die met vragen over dit onderwerp rondliep	32,3%	14,8%

Keuze voor het geloof belijden

Na het onderwerp 'kerkkeuze' kwam het onderwerp 'het geloof belijden' in de enquête aan de orde. We vroegen de jongeren of ze hun geloof hebben beleden en, als ze dat nog niet gedaan hadden, of ze dat binnen vijf jaar van plan waren. Zie ook het cirkeldiagram hiernaast. Ook vroegen we de jongeren die het geloof beleden hebben, wat hen geholpen heeft bij het maken van een keuze.

De gemiddelde leeftijd waarop jongeren openbare belijdenis van het geloof doen is 18,5 jaar. Bij volwassendoop is dit 16,1 jaar.

76,2% van de jongeren die openbare belijdenis heeft gedaan, vond deze keuze (heel) gemakkelijk of neutraal. Hieronder zijn de belangrijkste redenen te zien waardoor ze deze keuze zo ervaren hebben. De percentages geven aan hoeveel procent van de jongeren deze optie aangevinkt heeft.

Top 5 Ik vond de keuze om openbare belijdenis te gaan doen (heel) gemakkelijk of neutraal omdat...	
... ik met mijn belijdenis antwoord wilde geven op mijn doop	70,9%
... ik zie mijn belijdenis vooral als een keuze zie om God te volgen, niet als een keuze voor een bepaalde kerk	70,1%
... ik graag aan mijn omgeving wilde laten zien dat ik in God geloof	67,2%
... ik op een gegeven moment gewoon zeker wist dat ik belijdenis wilde doen	57,5%
... ik belijdend lid wilde worden om deel te mogen nemen aan het avondmaal	56,7%

23,8% van de jongeren die openbare belijdenis heeft gedaan, vond deze keuze (een beetje) moeilijk. Op de volgende bladzijde zijn de belangrijkste redenen te zien waardoor ze deze keuze zo ervaren hebben. De percentages geven aan hoeveel procent van de jongeren deze optie aangevinkt heeft.

Top 5 Ik vond de keuze om openbare belijdenis te gaan doen (een beetje) moeilijk omdat...	
... ik me afvroeg of ik wel goed genoeg geloofde / voldoende zeker was van mijn geloof	64,3%
... ik wist niet of ik altijd in de gemeente wilde blijven waar ik belijdenis zou doen	35,7%
... ik één van de weinigen in mijn omgeving was die belijdenis wilde doen	14,3%
... er andere dingen in mijn leven waren die veel aandacht vroegen	14,3%
... ik niet wist in welke gemeente ik belijdenis wilde doen	11,9%
... ik het een erg definitieve keuze vond	11,9%

We vroegen de jongeren die het geloof nog niet beleden hebben of zij van plan zijn om binnen vijf jaar hun geloof te gaan belijden. 66,9% van deze jongeren geeft aan dit van plan te zijn. 86,0% van deze jongeren wil het geloof gaan belijden via openbare geloofsbelijdenis, de overige 14,0% weet nog niet op welke manier zij hun geloof willen belijden, of willen dit doen via overdoop of volwassendoop. Hieronder is te zien wat de belangrijkste redenen voor jongeren zijn waarom ze hun geloof nu nog niet beleden hebben.

Top 5 Ik heb mijn geloof nog niet beleden omdat...	
... ik er nog niet aan toe ben	48,8%
... ik nog niet weet ik in welke gemeente ik belijdenis wil doen / me wil laten (over)dopen	33,9%
... het in mijn gemeente niet gebruikelijk is om op mijn leeftijd al belijdenis te doen / me te laten (over)dopen	26,4%
... ik nog niet zeker ben van mijn geloof	24,8%
... ik het in de toekomst samen met mijn vriend/vriendin wil doen	21,5%

Ook bij het onderwerp 'het geloof belijden' hebben we gekeken naar het verband tussen het 'thuisgevoel' en de geloofskeuzes die jongeren maken. De meest opvallende punten hebben we op een rijtje gezet.

'Ik voel me (niet) thuis in mijn gemeente' in relatie tot 'het geloof belijden'

Jongeren die zich niet thuis voelen in hun gemeente:

- hebben hun geloof minder vaak beleden dan jongeren die zich wel thuis voelen (20,8% vs. 59,2%).
- geven vaker de reden *'Ik weet nog niet in welke gemeente ik mijn geloof wil belijden'* waarom ze hun geloof nog niet beleden hebben dan jongeren die zich wel thuis voelen (65,2% vs. 26,4%).
- denken vaker na over de vraag *'Ga ik belijdenis doen of laat ik me (over)dopen?'* dan jongeren die zich thuis voelen (28,3% vs. 12,9%).
- geven vaker aan dat ze zich niet serieus genomen voelen als ze vragen stellen over de keuze tussen belijdenis doen / (over)doop dan jongeren die zich wel thuis voelen (68,4% vs. 37,7%).
- voelen in hun gemeente verwachten minder dat gemeenteleden hen kunnen helpen bij het maken van een keuze tussen belijdenis doen / (over)doop dan jongeren die zich wel thuis voelen (40,0% vs. 61,9%).
- verwachten meer dat gesprekken met vrienden hen kunnen helpen bij het maken van een keuze tussen belijdenis doen / (over)doop dan jongeren die zich wel thuis voelen (60,0% vs. 52,4%). Ook verwachten jongeren die zich niet thuis voelen meer van gebed en Bijbellezen dan jongeren die zich wel thuis voelen (93,3% vs. 71,4%).

Belijdenis doen of overdoen

Aan alle jongeren (m.u.v. de jongeren die reeds gekozen hebben voor de volwassendoop) hebben we gevraagd in hoeverre zij nagedacht hebben over de vraag 'Ga ik belijdenis doen of laat ik me overdoen?'. Bijna de helft van de jongeren geeft aan hier wel eens of vaak over nagedacht te hebben. 16,6% van de jongeren denkt nog steeds veel over deze vraag na en heeft nog geen keuze kunnen maken.

We hebben de jongeren die een keuze gemaakt hebben tussen belijdenis doen en overdoen gevraagd wat hen geholpen heeft bij het maken van die keuze. Aan de jongeren die nog geen keuze hebben gemaakt, hebben we gevraagd wat ze verwachten dat hen zou kunnen helpen. Vervolgens hebben we doorgevraagd op het gesprek. De antwoorden van de jongeren zijn in onderstaande tabel te zien, de genoemde percentages geven aan hoeveel procent van de jongeren deze optie aangevinkt heeft.

Top 5 Wat heeft je geholpen bij deze keuze?	Terugblik	Verwachting*
Inzicht in de betekenis van de kinderdoop en belijdenis doen	50,4%	41,0%
Gesprek(ken) met vrienden	49,6%	50,8%
Gebed en Bijbel lezen	47,0%	72,1%
Gesprek(ken) met gemeenteleden	35,9%	52,5%
Boeken/artikelen over dit onderwerp	29,1%	41,0%

Top 5 Op welke manier heeft een gesprek jou geholpen?	Terugblik	Verwachting*
Door het gesprek ben ik de betekenis van de kinderdoop en belijdenis doen meer gaan begrijpen	68,4%	74,4%
Ik kreeg Bijbelse richtlijnen te horen die mij hielpen om een keuze te maken	51,9%	58,1%
Door een luisterend oor kon ik mijn gedachten op een rijtje zetten	32,9%	41,9%
De mening van de ander hielp mij om een keuze te maken	27,8%	32,6%
Ik ontdekte dat ik niet de enige was die met deze vraag rondliep	26,6%	34,9%

Stellingen

We hebben de jongeren in de enquête elf stellingen voorgelegd. Eerst hebben ze deze stellingen gekregen met als onderwerp kerkkeuze. Later hebben ze dezelfde stellingen gekregen, maar dan over het onderwerp belijdenis doen/(over)doen. Als jongeren de cultuur zouden volgen zouden ze het voor het grootste deel 'eens' moeten zijn met deze stellingen. Door deze stellingen te geven met betrekking tot geloofskeuzes, kunnen we erachter komen in hoeverre de cultuur jongeren beïnvloedt bij het maken van deze geloofskeuzes.

Stellingen waarbij jongeren met de cultuur mee lijken te gaan:

In de tabel op de volgende bladzijde is te zien hoeveel procent van de jongeren het eens is met de genoemde stellingen.

* De antwoordmogelijkheden bij de vraag naar de verwachting kwamen niet volledig overeen met de antwoordmogelijkheden bij de vraag naar de terugblik. De hier weergegeven procenten zijn die van het antwoord dat het meest overeenkomt met de gegeven opties bij de terugblik.

Stelling	Kerkkeuze	keuze belijdenis/ (over)doop
Ik vind dat iedereen hier zijn eigen keuze moet maken, daar hebben anderen niets over te zeggen	63,0%	63,8%
Ik heb het idee dat ik een keuze móet maken	35,9%	48,3%
Ik wil graag weten waarom anderen bepaalde keuzes maken	74,7%	83,2%

Stellingen waarbij jongeren tegen de cultuur in lijken te gaan:

In onderstaande tabel is te zien hoeveel procent van de jongeren het eens is met de genoemde stellingen.

Stelling	Kerkkeuze	keuze belijdenis/ (over)doop
Mijn ouders hebben invloed op de keuze die ik maak*	54,8%	53,7%
Ik kan hierin geen keuze maken, overal zitten voor- en nadelen aan	28,9%	10,3%
Ik ben bang dat ik de verkeerde keuze zal maken / gemaakt heb	15,0%	8,0%
Ik stel het maken van deze keuze uit	35,6%	17,8%

Stellingen waarbij jongeren soms met de cultuur mee, soms tegen de cultuur in lijken te gaan:

In onderstaande tabel is te zien hoeveel procent van de jongeren het eens is met de genoemde stellingen.

Stelling	Kerkkeuze	keuze belijdenis/ (over)doop
Mijn keuze is nog niet definitief, ik kan later nog voor iets anders kiezen	62,3%	13,7%
Bij deze keuze is één optie de beste	24,3%	47,3%
Ik maak deze keuze vooral op mijn gevoel	33,6%	30,5%

De volgende stelling komt niet voort uit de cultuur, maar vraagt naar het gevoel dat jongeren hebben als ze in de gemeente vragen stellen over deze geloofkeuzes:

Stelling	Kerkkeuze	keuze belijdenis/ (over)doop
Ik word serieus genomen wanneer ik in de gemeente vragen over deze keuze stel.	47,8%	62,8%

* Als jongeren de cultuur zouden volgen, zou het grootste deel van hen het oneens zijn met deze stelling.

Verschillende selecties

Tijdens de verwerking van de enquête hebben we verschillende groepen binnen de respondenten met elkaar vergeleken. Dit hebben we gedaan omdat deze verschillende groepen op bepaalde punten andere manieren van begeleiding willen bij het maken van geloofskeuzes. Door differentiaties te maken worden er verschillen zichtbaar.

Jongeren die tot de HGJB-achterban behoren...

- ... zijn meer actief betrokken bij (activiteiten van) de gemeente, hierdoor voelen zij zich ook meer thuis. Als het gaat om kerkkeuze kijken zij ook meer voor welke kerk zij zich in willen zetten dan jongeren van buiten de HGJB-achterban.
- ... vonden de keuze om het geloof te belijden gemakkelijk omdat zij deel wilden nemen aan het Avondmaal. Jongeren van buiten de HGJB-achterban noemen dit minder vaak als reden.
- ... zijn iets minder stellig in hun mening dan jongeren buiten de HGJB-achterban, ze zien één optie minder vaak als de beste.
- ... maken iets minder vaak een bewuste keuze voor een gemeente, ze gaan vaker naar een gemeente omdat ze er in opgegroeid zijn dan jongeren van buiten de HGJB-achterban.
- ... vinden bij kerkkeuze de mening van andere betrokkenen (familie/ vrienden/ gemeenteleden) belangrijker dan jongeren van buiten de HGJB-achterban, die kijken meer naar welke gemeente bij hen past.

Jongens...

- ... maken iets sneller geloofskeuzes dan meisjes, ze twijfelen minder lang voor ze een keuze maken. Wel zien zij hun gemaakte keuze minder vaak als definitief dan meisjes.
- ... maken iets meer hun eigen keuzes, terwijl meisjes zich iets meer laten leiden door gewoontes en ander mensen in hun omgeving, zoals bv. de ouders.
- ... zijn iets stelliger in hun mening dan meisjes, die geven vaker 'ik weet niet' aan bij de stellingen.
- ... gebruiken een gesprek vooral om hun mening te vormen, meisjes gebruiken een gesprek meer om hun mening te bevestigen.
- ... willen meer dan meisjes weten wie er met dezelfde vragen rondlopen en het gevoel krijgen dat ze gewoon vragen mogen stellen zonder veroordeeld te worden.
- ... hebben vaker dan meisjes het gevoel dat ze serieus genomen worden wanneer ze in de gemeente vragen over geloofskeuzes stellen.
- ... maken geloofskeuzes minder op het gevoel dan meisjes.

Oudere jongeren(20+)...

- ... willen meer dan jongere jongeren (17-20) meningen en argumenten horen om een bepaalde keuze te kunnen maken. Tegelijkertijd zijn zij in een gesprek meer dan jongere jongeren op zoek naar een luisterend oor.
- ... hebben vaker hun geloof nog niet beleden vanwege twijfel tussen openbare belijdenis of overdoop.
- ... worden bij het maken van een keuze minder beïnvloed door hun ouders dan jongere jongeren. Ze hechten echter wel weer waarde aan het gesprek met gemeenteleden.
- ... zijn iets minder individualistisch ingesteld, jongere jongeren vinden meer dat iedereen zijn eigen keuzes moet maken.

Laagopgeleide jongeren...

- ... maken iets meer een keuze op hun gevoel. Zij geven bijvoorbeeld vaker dan hoogopgeleide jongeren aan dat ze op een gegeven moment gewoon wisten dat ze belijdenis willen doen.

... geven meer 'traditionele antwoorden'. Zij geven ook vaker dan hoogopgeleide jongeren aan dat ze door vrienden en uit gewoonte naar een bepaalde kerk gaan.

... denken minder na over verandering van gemeente, hoogopgeleide jongeren vragen zich vaker af naar welke kerk ze in de toekomst zullen gaan.

... vinden ook vaker dat één optie de beste is dan hoogopgeleide jongeren. Dit is vooral terug te zien bij de keuze om het geloof te belijden, maar ook bij kerkkeuze.

Hoofdstuk 9 - Vergelijking literatuurstudie en praktijkonderzoek

In dit hoofdstuk wordt een vergelijking gemaakt tussen de informatie uit de literatuurstudie en de informatie uit de enquête. Welke culturele aspecten worden zichtbaar bij de geloofkeuzes die jongeren maken? De overeenkomsten en verschillen worden op een rijtje gezegd. Daarnaast wordt aandacht besteed aan enkele elementen uit de cultuur, die deels overeenstemmen en deels verschillen met de uitkomsten van de enquête.

Overeenkomsten tussen de literatuurstudie en praktijkonderzoek

Er worden diverse overeenkomsten zichtbaar tussen literatuurstudie en de uitkomsten van de enquête. Ze worden hieronder beschreven.

Overvloed aan keuzemogelijkheden

In de literatuur wordt aangegeven dat er vandaag de dag een overvloed aan keuzemogelijkheden is. Er valt veel meer dan vroeger te kiezen en dat maakt het ook lastiger om keuzes te maken.

M.b.t. de keuze voor belijdenis doen / (over)dopen en de keuze voor een bepaalde gemeente zijn er door de jaren heen niet veel keuzemogelijkheden bij gekomen. Er zijn niet meer vormen om je geloof te belijden ontstaan. Ook zijn er niet heel veel nieuwe kerken bijgekomen. Toch lijkt het wel alsof er meer keuzemogelijkheden zijn dan vroeger. Waar het vroeger haast vanzelfsprekend was dat je dezelfde keuzes maakte als je ouders, is dat nu niet meer zo vanzelfsprekend. Daardoor hebben jongeren het gevoel dat er meer te kiezen valt.

Zo heeft 81,4% van de jongeren zich wel eens afgevraagd of ze in hun huidige gemeente zullen blijven of naar een andere gemeente zullen gaan. 51,2% van de jongeren heeft wel eens nagedacht over de keuze tussen belijdenis doen of (over)dopen.

Gezag is niet meer vanzelfsprekend

Uit de enquête blijkt dat ouders en predikanten niet meer vanzelfsprekend het gezag hebben om iets te zeggen over de geloofskeuzes die jongeren maken. Jongeren zoeken zelf mensen uit van wie ze vinden dat zij het gezag hebben om iets over geloofskeuzes te zeggen. Dit komt overeen met de literatuur die aangeeft dat het gezag van anderen niet vanzelfsprekend is, maar verdiend moet worden.

Een deel van de ouders oefent nog wel invloed uit op de geloofskeuzes van jongeren: 55,9% van de jongeren vindt dat hun ouders invloed hebben op hun keuze voor een gemeente en 53,7% van de jongeren zegt dit over de keuze tussen belijdenis doen of (over)dopen.

Toch krijgen vrienden van de jongeren meer gezag toegekend dan ouders, familie en gemeenteleden. Jongeren geven het meest aan dat gesprekken vrienden geholpen hebben of zouden kunnen helpen bij het maken van geloofskeuzes (resp. 38,7% en 52,6% bij de keuze voor een gemeente en resp. 49,6% en 50,8% bij de keuze belijdenis doen / (over)dopen). Op de tweede en derde plaats komen gesprekken met gemeenteleden en ouders. Vooral bij de keuze tussen belijdenis doen / (over)dopen wordt meer waarde gehecht aan een gesprek met gemeenteleden dan met ouders. Jongeren geven aan dat gemeenteleden meer dan ouders kunnen helpen om een keuze te maken (52,9% vs. 37,7%) of geholpen hebben om een keuze te maken (35,9% vs. 32,5%). Deze cijfers bevestigen de literatuur waarin aangegeven wordt dat ouders tegenwoordig minder gezag over hun kinderen hebben dan vroeger.

Bij de keuze voor een gemeente scoort de hulp van ouders iets hoger dan gemeenteleden: 25,0% van de jongeren geeft aan dat gesprekken met ouders geholpen hebben bij het maken van een keuze voor een gemeente, terwijl 22,0% van de jongeren geholpen is door gesprekken met gemeenteleden. Bij de jongeren die nog geen keuze voor een gemeente gemaakt hebben, verwacht 38,3% van de jongeren dat gesprekken met ouders zullen helpen en 37,8% van de jongeren verwacht dat een gesprek met gemeenteleden helpend kan zijn.

Jongeren geven ook veel aan dat zij uiteindelijk zelf een keuze willen maken, daar hebben anderen niets over te zeggen (zie ook onderdeel 'Individualisering' hieronder). Jongeren hechten wel waarde aan adviezen en meningen van anderen, maar deze adviezen en meningen krijgen geen gezag boven de eigen mening van de jongere.

Experimenteren en uitproberen

Dat jongeren in de hedendaagse cultuur willen experimenteren en uitproberen, is bij de keuze voor een gemeente terug te zien. Voordat er een gemeente gekozen wordt, willen veel jongeren eerst andere gemeentes bezoeken en met elkaar vergelijken. 31,5% van de jongeren die een keuze voor een gemeente gemaakt heeft, geeft aan dat ze geholpen zijn door andere gemeentes te bezoeken en met elkaar te vergelijken. In de top 5 van dingen die jongeren geholpen heeft bij het maken van een keuze, staat het bezoeken van andere gemeentes op de 3^e plaats.

Jongeren die nog geen keuze voor een gemeente gemaakt hebben, verwachten zelfs dat het bezoeken en vergelijken van andere gemeentes hen het meeste kan helpen om een keuze voor een gemeente te maken (56,4%).

Argumenten

Volgens de literatuur willen jongeren van anderen meningen en argumenten horen. Dat helpt hen om een bepaalde keuze te maken. In de enquête is dit duidelijk terug te zien.

Bij de keuze voor een gemeente wil 74,4% van de jongeren graag weten waarom anderen een bepaalde keuze maken. Bij de keuze tussen belijdenis doen / (over)doop wil zelfs 83,2% van de jongeren weten waarom anderen een bepaalde keuze maken.

Wanneer jongeren nadenken of nagedacht hebben over de keuze voor een bepaalde gemeente, dan is één van de vragen die hen het meeste bezighoudt: *'Waarom zou ik wel/niet in deze gemeente blijven?'* 69,0% van de jongeren die inmiddels een keuze voor een gemeente gemaakt hebben, geeft aan over deze vraag nagedacht te hebben. 56,4% van de jongeren die nog geen keuze voor een gemeente gemaakt heeft, denkt er nu over na.

Daarbij geven jongeren ook vaak aan dat ze geholpen worden bij het maken van geloofskeuzes wanneer ze voor- en nadelen van een bepaalde keuze horen, inzicht in de betekenis van de leer van de kerk en de leer over de kinderdoop / belijdenis doen / volwassendoop krijgen, de mening van de ander horen en Bijbelse richtlijnen krijgen.

Individualisme

Dat jongeren individualistisch ingesteld zijn, is terug te zien in de antwoorden die jongeren aanvinken in de enquête. Wanneer jongeren in de enquête gevraagd wordt welke vragen hen bezighouden bij het nadenken over de keuze voor een gemeente, scoren individuele vragen het hoogst: *'Waar voel ik me thuis?'*, *'Waar kan ik groeien?'*, *'Waar ben ik het eens met de geloofsopvattingen?'* en *'Waarom zou ik wel/niet blijven?'*. De enige niet-individualistische vraag die hierbij hoog scoort is *'Wat wil God dat ik doe?'*. Jongeren vinden veelal dat iedereen zelf een geloofskeuze mag en moet maken, daar hebben anderen niets over te zeggen (64,4% van de jongeren vindt dit van de keuze voor een bepaalde gemeente en 63,8% voor de keuze tussen belijdenis doen en (over)dopen).

De mogelijkheid om eigen keuzes te kunnen maken, wordt door sommige jongeren ook als keuzedwang ervaren: 35,9% van de jongeren heeft het idee dat ze een keuze voor een gemeente móeten maken en 48,3% denkt dit van de keuzes tussen belijdenis doen en (over)dopen.

Relativering van kerk als instituut

Jongeren hechten veel waarde aan een gemeente waar ze het eens zijn met de geloofsopvattingen. Wanneer nagedacht wordt over de keuze voor een gemeente, dan houdt de vraag 'Waar ben ik het eens met de geloofsopvattingen?' meer dan 60% van de jongeren bezig.

Toch zeggen zij niet snel dat één kerk het beste is. Slechts 23,8% van de jongeren denkt dat bij de keuze voor een gemeente één optie de beste is.

Ook verbinden jongeren zich minder aan een bepaalde kerk. Jongeren zien bijv. de keuze om belijdenis te doen vooral als een keuze om God te volgen, niet als een keuze voor een bepaalde kerk 70,1% van de jongeren die belijdenis gedaan hebben gaf dit als reden om de keuze voor openbare belijdenis als (een beetje) gemakkelijk te ervaren.

Keuzes van anderen volgen

In de literatuur wordt door Ramaker (docent media-ethiek, filosofie en religie) de kritische opmerking gemaakt dat mensen vaak denken dat ze een eigen keuze maken, maar in werkelijkheid toch (weliswaar onbewust) in hun keuzes het collectief volgen.

Dit is terug te zien in de uitkomsten van de enquête. Jongeren maken bij de geloofskeuzes vaak dezelfde keuzes als vele andere jongeren. Hoewel veel jongeren bijvoorbeeld nadenken over verandering van gemeente, kiest uiteindelijk slechts 5,2% voor een andere gemeente. Ook heeft maar 2,6% van de jongeren voor overdoop gekozen, terwijl meer dan 50% van de jongeren hier over nagedacht heeft.

Ook blijkt uit de enquête dat veel jongeren dingen uit gewoonte doen. Zo gaat 67,4% van de jongeren naar een bepaalde kerk omdat zij daarin opgegroeid zijn. 37,0% gaat naar een bepaalde gemeente, omdat hun familie er ook heen gaat. En 31,3% zegt naar hun gemeente te gaan om dat vrienden er ook heen gaan.

Strategieën om keuzestress te voorkomen

In de literatuur worden drie strategieën genoemd om keuzestress te voorkomen: 1) het vermijden van onbelangrijke keuzes, 2) beperking van keuzes door vast te houden aan een bepaalde structuur en 3) het zoeken van ondersteuning in het sociale netwerk. In de enquête is te zien dat jongeren deze strategieën in meer of mindere mate toepassen bij het maken van geloofskeuzes (met name bij de keuze belijdenis doen / (over)dopen). Zo geven enkele jongeren aan dat ze geen keuze maken tussen belijdenis en (over)doop omdat ze het niet belangrijk vinden om hun geloof openbaar te belijden. Ook zijn er meerdere jongeren die aangeven bij de keuze tussen belijdenis doen en (over)doop de gewoontes van hun gemeente te volgen.

Ten slotte wordt bij beide geloofskeuzes door de jongeren aangegeven dat met name vrienden, ouders en gemeenteleden (kunnen) helpen bij het maken van een geloofskeuze.

Mogelijke hulp voor jongeren volgens de literatuur

In het hoofdstuk 'Wat zegt de literatuur?' wordt beschreven op welke manier jongeren begeleid kunnen worden bij het maken van keuzes. Diverse pedagogen geven aan dat de mening van anderen op prijs gesteld wordt bij het maken van een keuze. Niet alleen de mening van ouders, maar ook de mening van leeftijdsgenoten en andere mensen uit de omgeving is voor jongeren belangrijk. Jongeren willen graag weten waarom anderen bepaalde keuzes zouden maken.

Tegelijkertijd geven opvoedingsdeskundigen aan dat jongeren in gesprek met ouders en andere volwassenen geen mening opgedrongen willen krijgen, maar graag een luisterend oor ontvangen. Ook willen jongeren graag dat er in een gesprek de ruimte is om hun vragen te kunnen stellen zonder dat ze daarom veroordeeld worden.

De mening van anderen kan voor jongeren dus wel helpend zijn, maar vooral wanneer deze op een adviserende en niet op een voorschrijvende manier gegeven wordt.

Dit alles is ook terug te vinden in de enquête. Op de vraag hoe jongeren geholpen zijn of geholpen zouden kunnen worden bij het maken van een geloofskeuze geven veel jongeren aan dat een

gesprek met ouders, vrienden of gemeenteleden helpend is of zou kunnen zijn (deze gesprekken staan altijd in de top-5 van de (gewenste) hulpmiddelen). Bij gesprekken over de keuze voor een gemeente willen jongeren enerzijds vooral de mening van de ander horen en meer inzicht in de voor- en nadelen van een bepaalde keuze krijgen. Tegelijkertijd willen zij graag een luisterend oor ontvangen om hun gedachten op een rijtje te zetten en merken dat ze gewoon hun vragen mogen stellen zonder veroordeeld te worden (deze punten staan op wisselende volgorde in de top-3 van manieren waarop een gesprek over de kerkkeuze helpend was).

Bij de geloofskeuze belijdenis doen / (over)doop geven jongeren in de enquête vooral aan dat meer inzicht in de betekenis van kinderdoop / belijdenis doen / volwassendoop en het ontvangen van Bijbelse richtlijnen helpend kan zijn in een gesprek. Daarnaast scoort ook hier het luisterend oor hoog (staat op de 3^e plaats van de hulpmiddelen).

Tevens is in de enquête terug te zien dat veel jongeren uiteindelijk zelf hun eigen keuzes willen maken. Ongeveer 63% van de jongeren antwoordt bevestigend op de stelling *'Ik vind dat iedereen hierin zijn eigen keuze moet maken, daar hebben anderen niets over te zeggen'*. Jongeren willen dus wel de mening van de ander horen en advies ontvangen, maar uiteindelijk zelf een keuze maken.

Overeenkomsten en verschillen literatuur en onderzoek

Hieronder worden enkele aspecten uit de hedendaagse cultuur beschreven die voor een deel overeenkomen met de uitkomsten van de enquête en voor een deel ook verschillen. Aangegeven wordt op welke punten de enquête de informatie uit de literatuur bevestigt en op welke punten de enquête de informatie uit de literatuur tegensprekt.

Uitstellen van keuzes

In de literatuur staat beschreven dat jongeren keuzes vaak uitstellen en eenmaal gemaakte keuzes vaak als voorlopige keuzes zien. Veel jongeren zeggen echter dat zij de keuze voor een gemeente en de keuze tussen belijdenis doen / (over)dopen niet uitstellen. 35,6% van de jongeren zegt de keuze voor een gemeente uit te stellen, 17,8% van de jongeren geeft aan de keuze tussen belijdenis doen / (over)dopen uit te stellen.

Uit de enquête blijkt echter wel dat beide geloofskeuzes meer uitgesteld worden door jongeren die zich niet (zo) thuis voelen in de gemeente. 73,6% van de jongeren die zich niet (zo) thuis voelen in de gemeente, stellen de keuze voor een gemeente uit en 37,7% van deze jongeren stelt de keuze tussen belijdenis doen en (over)dopen uit.

Soms wordt de keuze voor een vorm van geloof belijden uitgesteld omdat jongeren nog niet weten in welke gemeente ze hun geloof willen belijden. Zij willen eerst een keuze voor een gemeente maken en dan pas een keuze m.b.t. het belijden van het geloof. Dit wordt o.a. zichtbaar in de enquête doordat jongeren als tweede reden om hun geloof nog niet te belijden de optie *'Ik wil eerst een keuze voor een gemeente maken voor ik het geloof belijd'* aanvinken.

Jongeren stellen hun geloof samen uit diverse netwerken

Het netwerk van jongeren bestaat uit contacten met mensen uit verschillende kerken. Daardoor komen ze ook in aanraking met verschillende theologische ideeën. Volgens De Vos¹ worden klassiek gereformeerde elementen moeiteloos gecombineerd met charismatische ideeën.

Dat jongeren een groot netwerk hebben waar ze hun informatie voor het maken van geloofskeuzes vandaan halen, blijkt wel uit de enquête. Ouders, familieleden, vrienden, gemeenteleden en diverse boeken, artikelen en internetsites kunnen jongeren van informatie voorzien. Jongeren geven aan dat het hen helpt om een keuze te maken. Hun netwerk heeft dus invloed op hun geloofskeuzes. Dat het netwerk van jongeren niet bestaat uit mensen met dezelfde theologische ideeën, blijkt wel uit de beantwoording van de vraag *'Denk je wel eens na of heb je wel eens nagedacht over de vraag 'Zal ik belijdenis doen of laat ik me (over)dopen?''*: bijna 50% van de jongeren uit de HGJB-achterban heeft

¹ Zie hoofdstuk 5.3 'Als je maar gewoon jezelf bent', p. 27

wel eens nagedacht over overdoop, terwijl zij lid zijn van een gemeente waar men ervoor kiest om het geloof via openbare belijdenis te belijden.

Echter, dat jongeren een divers, theologisch netwerk hebben betekent lang niet altijd dat gereformeerde elementen met charismatische ideeën gecombineerd worden. De keuze voor een bepaalde gemeente houdt vaak indirect ook een keuze voor een vorm van geloof belijden in. Lid zijn van een traditionele gemeente, betekent dat je in de gemeente alleen je geloof kunt belijden via openbare belijdenis. Enkele jongeren geven aan bij de vraag '*Zal ik belijdenis doen of laat ik me (over)dopen?*' dat ze de gewoontes van hun gemeente volgen en dus mee gaan in de visie van de kerk waarvan ze lid zijn.

Anderzijds zijn er ook jongeren die aangeven dat hun keuze voor openbare belijdenis een eventuele latere keuze voor overdoop niet uitsluit (3,4% van de jongeren die openbare belijdenis gedaan hebben) of zeggen dat hun keuze voor de vorm van belijden niet definitief is (13,7% van de jongeren).

De invloed van de belevingscultuur

Er zijn verschillende overeenkomsten waar te nemen tussen wat de literatuur over de huidige belevingscultuur zegt en de informatie uit de enquête. Voor een deel heeft de belevingscultuur invloed op de manier waarop jongeren keuze maken. Zo zegt bijvoorbeeld 33,6% van de jongeren de keuze voor een gemeente vooral op hun gevoel te maken. 30,5% van de jongeren maakt de keuze tussen belijdenis doen en (over)dopen vooral op gevoel.

Van de jongeren die nadenken of nagedacht hebben over verandering van gemeente, vroeg ongeveer 45% zich af welke gemeente het beste aansluit bij de beleving van hun geloof. Bij het maken van een keuze voor een gemeente willen jongeren niet alleen informatie ontvangen over de verschillen tussen gemeentes, ze willen ook andere gemeentes bezoeken (en zo zelf ervaren wat de verschillen zijn).

Daarnaast is de grootste reden die jongeren noemen om zich niet thuis te voelen in een gemeente dat de invulling van de eredienst hen niet aanspreekt (62,3% van de jongeren die zich niet (zo) thuis voelen, vinkte deze reden aan). Dit geeft iets weer van de manier waarop de eredienst beleefd wordt.

Ook komt de hang naar beleving naar voren in de redenen die genoemd wordt in de keuze om openbare belijdenis te doen. 56,7% van de jongeren die aangeeft dat de keuze voor openbare belijdenis (heel) gemakkelijk of neutraal was, gaf hiervoor als reden dat ze belijdend lid wilden worden om deel te mogen nemen aan het avondmaal.

Tegelijkertijd zijn er ook enkele verschillen te vinden tussen de beschrijving van de belevingscultuur en de informatie uit de enquête. In de literatuur wordt gezegd dat het bij het maken van keuzes niet meer gaat om wat 'waar' is, maar of een bepaalde keuze goed 'voelt'. Dat komt niet overeen met de afwegingen die jongeren maken wanneer ze bezig zijn met geloofskeuzes. Uit de enquête komt naar voren dat jongeren graag willen weten wat waar is. Goede argumenten zijn belangrijk. Bij de keuze voor een gemeente vraagt 66,3% zich af wat God wil dat ze zullen doen en 62,8% houdt zich bezig met de vraag welke gemeente het beste aansluit bij hun geloofsopvattingen. Bij de keuze tussen belijdenis doen en (over)dopen is inzicht in de betekenis van kinderdoop / belijdenis doen / volwassendoop erg belangrijk, jongeren verwachten dat inzicht hen kan helpen om te ontdekken welke vorm van belijden de goede vorm is.

Keuzes zijn voorlopig

De literatuur geeft aan dat jongeren tegenwoordig veel keuzes uitstellen of gemaakte keuzes als voorlopige keuzes zien. Of jongeren een gemaakte geloofskeuze als definitief zien, verschilt per geloofskeuze. Bij de keuze voor een gemeente wordt de stelling 'Mijn keuze is niet definitief, ik kan later nog iets anders kiezen' door 62,3% van de jongeren bevestigend beantwoord. 21,7% van de jongeren ziet de keuze voor een gemeente wel als definitief en 14,0% weet niet of de keuze definitief is. Bij de keuze tussen belijdenis doen en (over)dopen wordt dezelfde stelling door 13,7% van de

jongeren bevestigend beantwoord. 80,1% van de jongeren vindt dat deze keuze wel definitief is en 14,0% weet niet of de keuze definitief is.

Jongeren leven in eigen wereld met leeftijdsgenoten

Jongeren hebben dankzij de media de mogelijkheid om zich volledig terug te trekken in een wereld waar zich alleen jongeren bevinden, volgens de literatuur. Leeftijdsgenoten geven elkaar informatie en adviezen, oudere generaties hebben geen invloed.

Het klopt vanuit de enquête dat bij het maken van geloofskeuzes het meeste waarde gehecht wordt aan gesprekken met vrienden. Wanneer jongeren aan kunnen vinken welke hulpmiddelen hen kunnen helpen bij het maken van een geloofskeuze, dan scoren de gesprekken met vrienden altijd ruim 10% hoger dan gesprekken met ouders of gemeenteleden. Maar dit geeft tegelijkertijd aan dat oudere generaties jongeren nog wel kunnen helpen bij het maken van geloofskeuzes (al is dat in iets mindere mate dan dat vrienden helpend zijn). Ook blijkt bij de stelling '*Mijn ouders hebben invloed op de keuze die ik maak*' dat wel degelijk ouders invloed hebben op jongeren: 54,8% van de jongeren beantwoordt wordt deze stelling bevestigend wanneer het gaat over een keuze voor een gemeente en 53,7% antwoordt bevestigend bij de keuze tussen belijdenis doen en (over)dopen.

Verschillen literatuur en onderzoek

Er zijn ook enkele verschillen waar te nemen tussen de beschreven cultuur en de uitkomsten van de enquête. Deze zijn hieronder te lezen.

Informatie via diverse middelen

De literatuur geeft aan dat jongeren tegenwoordig op allerlei manieren advies verzamelen. Waar eerst familie en vrienden het belangrijkste referentiekader waren voor informatie en advies, hebben jongeren nu ook toegang tot informatie van buiten hun subcultuur via internet, boeken en artikelen. Toch blijkt uit de enquête dat internet, boeken en artikelen jongeren weinig helpen bij het maken van een geloofskeuze. Slechts 4,2% van de jongeren geeft aan dat internet en fora hen geholpen heeft om een keuze voor een gemeente te maken en 10,3% van de jongeren zegt dit over de keuze tussen belijdenis doen en (over)dopen. Bij de keuze voor een gemeente geeft 11,9% van de jongeren die al een keuze gemaakt hebben aan dat het lezen van boeken en artikelen hen geholpen heeft om een keuze en 24,4% van de jongeren die nog geen keuze gemaakt hebben, verwacht dat zij door deze middelen geholpen kunnen worden. Bij de keuze tussen belijdenis doen en (over)dopen zegt 29,1% van de jongeren die een keuze gemaakt hebben dat het lezen van boeken en artikelen helpend was. 41,0% van de jongeren die nog geen keuze gemaakt hebben, verwacht dat deze middelen zouden kunnen helpen.

Juiste keuzes maken

In de literatuur wordt gezegd dat jongeren bang zijn om de verkeerde keuzes te maken. Vaak zien zij zoveel voor- en nadelen van een bepaalde keuze, dat zij helemaal niet tot een keuze kunnen komen. De informatie uit de enquête spreekt deze uitspraken tegen wanneer het om geloofskeuzes gaat. Slechts 15,0% van de jongeren is bang een verkeerde keuze voor een gemeente te maken en 8,0% van de jongeren is bang dat ze bij de keuze tussen belijdenis doen en (over)doop verkeerd zullen kiezen.

Ook zeggen weinig jongeren dat zij geen keuze voor een gemeente of een keuze tussen belijdenis doen en (over)doop kunnen maken omdat aan elke keuze voor- en nadelen aanzitten. Bij de keuze voor een gemeente, beantwoordt 28,9% de stelling '*Ik kan hierin geen keuze maken, overal zitten voor- en nadelen aan*' bevestigend. Bij dezelfde stelling over de keuze tussen belijdenis doen en (over)doop geeft 10,3% een bevestigend antwoord op de stelling.

Hoofdstuk 10 Tien adviezen voor de gemeente om jongeren te helpen bij het maken van geloofskeuzes

N.a.v. de uitkomsten van de enquête zijn tien adviezen geformuleerd die we via de HGJB graag door willen geven aan de kring van verbondenheid. Ze zijn hieronder te lezen.

Thuis voelen

Wie zich thuis voelt in de gemeente, maakt sneller de keuze om het geloof te belijden. Jongeren die zich niet thuis voelen denken meer na over geloofskeuzes als *‘Naar welke kerk zal ik in de toekomst gaan?’* en *‘Zal ik belijdenis doen of laat ik me overdopen?’* Hieruit volgen de volgende adviezen:

- 1. Ga met jongeren in gesprek over de invulling van de eredienst. Leg hen enerzijds uit waarom de eredienst op de huidige manier wordt ingevuld en zoek anderzijds met elkaar naar mogelijkheden om de eredienst zo vorm te geven dat het ook de jongeren aanspreekt.**
 - ➔ De grootste reden voor jongeren om zich niet thuis te voelen, is dat de eredienst hen niet aanspreekt
- 2. Stimuleer contacten tussen jongeren en andere gemeenteleden. Organiseer laagdrempelige momenten van ontmoeting waar jongeren gemakkelijk andere gemeenteleden leren kennen en/of laat hen samenwerken bij de organisatie van kerkelijke activiteiten.**
 - ➔ De tweede reden waarom jongeren zich niet thuis voelen is dat ze weinig contact met andere gemeenteleden hebben.
- 3. Verwoord en onderbouw de geloofsopvattingen van je gemeente op een duidelijke en aansprekende manier naar je jongeren. Ga hierover met hen in gesprek en bied hen de ruimte om hun gedachten hierover te verwoorden, zonder dat ze zich veroordeeld voelen.**
 - ➔ De belangrijkste reden die jongeren noemen om zich thuis te voelen in een gemeente is dat zij het eens zijn met de geloofsopvattingen van de gemeente.

Begeleiding in de keuze voor een gemeente

Een bewuste keuze voor een gemeente vergemakkelijkt de keuze om het geloof te belijden. De belangrijkste reden om het geloof (nog) niet te belijden is namelijk dat jongeren nog niet weten in welke gemeente zij hun geloof willen belijden.

- 4. Rust jongeren die al een keuze voor een gemeente gemaakt hebben toe om hun vrienden te helpen bij het maken van een keuze. Moedig deze jongeren aan om een luisterend oor te bieden aan hun vrienden en help hen om te verwoorden waarom ze een bepaalde keuze gemaakt hebben.**
 - ➔ Jongeren geven aan dat gesprekken met vrienden het meest helpend zijn om een keuze voor een gemeente te maken.
- 5. Bezoek met jongeren een andere gemeente en laat de jongeren zelf ontdekken welke verschillen er tussen de gemeentes zijn.**
 - ➔ Jongeren die al een keuze voor een gemeente gemaakt hebben, geven relatief vaak aan dat het bezoeken van andere gemeentes helpend was bij het maken van een keuze. Jongeren die nog geen keuze gemaakt hebben verwachten zelfs dat het

bezoeken en vergelijken van andere gemeentes hen het meeste zou kunnen helpen bij de keuze voor een gemeente.

- ➔ Het idee dat jongeren door het bezoeken van andere kerken ook daadwerkelijk meer van kerk veranderen, wordt door de enquête niet echt bevestigd. 22,6% van de jongeren die andere kerken bezocht en met elkaar vergeleken hebben, is van gemeente veranderd. Van deze 22,6% is slechts een enkeling van een traditionele gemeente naar een evangelische gemeente over gegaan.

Gesprekken met vrienden / ouders / gemeenteleden

Met name gesprekken met vrienden, maar ook gesprekken met ouders en gemeenteleden scoren hoog wanneer gevraagd wordt wat jongeren geholpen heeft of kan helpen bij het maken van geloofskeuzes. Vanuit de enquêtevraag op welke manier een gesprek het beste kan helpen, volgen de volgende adviezen:

6. Bied jongeren in gesprekken een luisterend oor, zodat ze hun gedachten op een rijtje kunnen zetten en uiteindelijk zelf de geloofskeuzes kunnen maken.

- ➔ Bij de keuze voor een gemeente staat een luisterend oor op nr. 1 van de manieren waarop een gesprek geholpen heeft. Bij de keuze tussen belijdenis doen en (over)dopen staat dit op nr. 3.

7. Verwoord je eigen mening persoonlijk en met onderbouwde argumenten. Laat jongeren weten waarom je bepaalde keuzes maakt / zou maken, zonder jouw mening aan de jongeren op te dringen.

- ➔ Jongeren willen in een gesprek graag de mening van de ander weten. Tegelijkertijd willen ze zelf een keuze maken. Jongeren willen wel geadviseerd worden bij het maken van geloofskeuzes, maar niet dat een bepaalde keuze hen voorgeschreven wordt.

8. Laat jongeren in een gesprek over de keuze voor een gemeente zien wat voor- en nadelen zijn om wel of niet in de huidige gemeente te blijven. Geef jongeren inzicht in de gevolgen van verandering van gemeente.

- ➔ Het horen van voor- en nadelen om wel of niet in de gemeente te blijven, staat op de 2^e plaats van manieren die kunnen helpen om een keuze voor een gemeente te maken.

9. Geef jongeren in een gesprek over de keuze tussen belijdenis doen en (over)dopen inzicht in de betekenis van belijdenis doen en (over)doop.

- ➔ Inzicht in de betekenis van belijdenis doen en (over)doop staat met stip op nr. 1 wanneer gevraagd wordt op welke manier een gesprek het meest helpend was.

De Bijbel als hulpmiddel

Gebod en Bijbel lezen, twee hulpmiddelen die hoog scoren wanneer het gaat om het maken van geloofskeuzes. Tegelijkertijd komt in de enquête naar voren dat jongeren wél willen ontdekken wat God wil, maar veel minder willen weten wat de Bijbel over het onderwerp zegt. Blijkbaar is het voor jongeren niet vanzelfsprekend om de Bijbel te lezen om te ontdekken wat God wil. Daarom het volgende advies:

10. Laat jongeren zien hoe Bijbel lezen hen kan helpen bij het maken van geloofskeuzes. Help hen om zelf de Bijbel te lezen.

- ➔ Jongeren willen graag weten wat God wil in de keuzes die ze maken en in een gesprek Bijbelse richtlijnen ontvangen. Toch verwachten zij niet automatisch dat ze kunnen ontdekken wat God wil door zelf in de Bijbel te lezen.

Tips voor de kring van verbondenheid

Hieronder zijn nog enkele specifieke tips voor de kring van verbondenheid te vinden.

Themapreken met preekbespreking

Houd themapreken waarin de keuze voor een gemeente en de keuze voor belijdenis doen / (over)dopen aan bod komen. Geef in de preek Bijbelse richtlijnen om met deze keuze om te gaan. Ga ook in op eventuele vragen die mogelijk rondom deze onderwerpen leven.

Wees ervan bewust dat het voor jongeren niet altijd vanzelfsprekend is om dezelfde keuzes als hun ouders of gemeenteleden te maken.

Sluit elke themapreek af met een preekbespreking (en evt. een maaltijd) voor jongeren. Stimuleer jongeren om door te praten over het onderwerp en bied hen de ruimte om hun vragen te stellen.

Tip: vraag leidinggevers in het jeugdwerk, gemeenteleden, catecheten e.d. om als gespreksleiding aanwezig te zijn bij de preekbespreking. Zo wordt op een heel natuurlijke manier door jong en oud doorgepraat over het onderwerp.

Begeleid bezoeken van andere gemeentes

Help jongeren een bewuste keuze voor een gemeente te maken door met de catechesegroep andere gemeentes te bezoeken. Bedenk voorafgaand met je catechisanten wat belangrijke aspecten van een gemeente zijn. Ofwel: waar moet een goede gemeente aan 'voldoen'? Let erop dat je zelf niet alvast een oordeel geeft over andere gemeentes, maar laat jongeren zelf ontdekken hoe het er in andere gemeentes aan toe gaat. Praat na afloop van het bezoek door over de ervaringen van de jongeren.

Stimuleer van jongs af aan deelname aan kerkelijke activiteiten

Stimuleer als ouders je kind van jongs af aan om deel te nemen aan activiteiten in de gemeente. Denk aan de kinderclub, kinderkamp, zondagsschool, gemeenteweekenden, enz. Door deelname aan activiteiten neemt de betrokkenheid bij de gemeente toe en zijn er veel mogelijkheden om contacten met gemeenteleden op te bouwen. Belangrijk, want voor jongeren is contacten met andere gemeenteleden een van de grootste redenen om zich thuis te voelen in de gemeente.

Hoofdstuk 11 - Beantwoording van de onderzoeksvraag

In dit laatste hoofdstuk komen we terug op onze onderzoeksvraag. Na het doen van een uitgebreide literatuurstudie en een praktijkonderzoek, hebben we een antwoord gevonden op onze onderzoeksvraag. Wat er in dit hoofdstuk gezegd wordt is een korte samenvatting van alle informatie die we gevonden hebben, toch geeft het een goed beeld van de invloed van de cultuur op de keuzes die jongeren maken.

Centraal in dit onderzoeksverslag stond de volgende onderzoeksvraag:

Hoe kunnen jongeren uit de HGJB-achterban geholpen worden bij het maken van geloofskeuzes en welke culturele aspecten zijn bij deze geloofskeuzes terug te zien?

Bij dit onderzoek was ook een doelstelling geformuleerd. Aan het eind van dit onderzoek is het de bedoeling dat de volgende doelstelling behaald is:

De HGJB ontdekt hoe jongeren uit de HGJB-achterban geholpen kunnen worden bij het maken van geloofskeuzes en welke culturele aspecten bij deze geloofskeuzes terug te zien zijn.

Deze onderzoeksvraag beantwoorden we door hem op te splitsen in drie delen:

Hoe maken jongeren geloofskeuzes?

Uit de enquête is gebleken dat jongeren hun geloofskeuzes op verschillende dingen baseren. Deels maken jongeren hun keuzes op basis van wat ze gewend zijn. Ze volgen de traditie waarin ze opgegroeid zijn en maken zo dezelfde keuzes als hun ouders. Dit doen zij echter niet zonder meer, ze willen weten waarom anderen bepaalde dingen doen. Bovendien volgen jongeren eerder de tradities van bijvoorbeeld hun gemeente wanneer zij zich thuis voelen in hun gemeente.

Als jongeren zich niet thuis voelen in hun gemeente zijn ze minder geneigd om op basis van gewoontes hun keuzes te maken. Bij het maken van een keuze voor een gemeente laten ze zich enerzijds leiden door hun gevoel door verschillende gemeentes te bezoeken en te kijken welke gemeente het beste bij hen past. Tegelijkertijd kijken ze ook naar de geloofsopvattingen van de verschillende gemeentes, en willen ze zich aansluiten bij een gemeente waar ze het eens zijn met de geloofsopvattingen. Argumenten zijn voor deze jongeren dan ook belangrijk bij het maken van een keuze voor een gemeente. Ze willen horen wat redenen zijn om in een bepaalde gemeente te blijven of weg te gaan.

Jongeren hebben allerlei manieren om aan informatie en argumenten te komen, maar ze doen dit voornamelijk door middel van een gesprek (bij voorkeur met vrienden, daarna met ouders en/of gemeenteleden). De gesprekspartner fungeert als luisterend oor, waar de jongere zijn verhaal kwijt kan. Ook is de gesprekspartner een bron van informatie, die (vanuit de Bijbel) een mening en argumenten mag geven. Naar aanleiding van gesprekken maakt de jongere uiteindelijk zelfstandig een keuze.

Wat betreft de keuze voor 'het geloof belijden', hebben jongeren grotendeels dezelfde overwegingen. Wel willen jongeren bij deze keuze meer inhoudelijke argumenten horen. Ze willen inzicht in de leer van de kinderdoop/belijdenis doen/volwassendoop. Ook willen ze meer Bijbelse argumenten horen om tot een keuze te kunnen komen. De beleving van de jongeren lijkt bij deze keuze een iets minder grote rol te spelen dan bij de keuze voor een gemeente. Wel is de beleving (of het gebrek daaraan) voor veel jongeren een reden om het geloof (nog) niet te belijden. Ook bij het maken van een keuze voor belijdenis of (over)doop is het gesprek voor veel jongeren belangrijk om tot een keuze te kunnen komen.

Samengevat kunnen we stellen dat jongeren geloofskeuzes maken op basis van een combinatie van hun gevoel, argumenten en de mening van anderen. Zij luisteren wel naar anderen, maar ze kiezen uiteindelijk wat hen zelf het beste lijkt.

Welke aspecten van de cultuur zijn terug te zien bij de geloofskeuzes van jongeren?

Als we kijken naar de antwoorden die de jongeren in de enquête gegeven hebben, zijn er zeker aspecten van de hedendaagse cultuur terug te zien bij de geloofskeuzes van jongeren. Verschillende punten uit onze literatuurstudie naar de cultuur worden bevestigd door de respondenten. Toch zijn lang niet alle aspecten van de cultuur die we in de literatuur besproken hebben terug te zien.

De volgende aspecten van de cultuur zijn wel zichtbaar bij de geloofskeuzes die jongeren maken:

- In de huidige cultuur valt er steeds meer te kiezen, en jongeren lijken dit ook op het gebied van geloofskeuzes te beseffen. Jongeren weten dat het er bij andere kerkstromingen anders aan toe gaat en ervaren vaak ook de vrijheid om de keuze te maken om naar andere gemeentes te gaan. Jongeren maken daarbij gebruik van moderne technische middelen om erachter te komen wat anderen vinden en wat de geloofsopvattingen van verschillende kerkstromingen zijn. Ze zijn niet langer afhankelijk van hun eigen kleine sociale netwerk (ouders en vriendenkring) om aan informatie te komen. De vanzelfsprekendheid om dezelfde keuzes te maken als hun ouders is dan ook voorbij.
- Een ander belangrijk verschijnsel in de huidige cultuur is de steeds verdergaande individualisering. Dit is ook terug te zien in de geloofskeuzes die jongeren maken. Niet alleen zijn jongeren erg gericht op hun eigen ervaring, wat ze zelf vinden en wat ze als prettig ervaren, ze zijn ook van mening dat iedereen zijn eigen keuzes moet maken. Er is niet lange één waarheid die voor iedereen geldig is, iedereen mag en moet op zoek gaan naar zijn eigen waarheid, en voor zichzelf bepalen wat het beste is. Als je je keuzes voor jezelf kunt verantwoorden is het goed, je bent anderen geen verantwoording schuldig.
- In de huidige cultuur ligt er een sterke nadruk op beleving; de dingen die je doet moeten goed en prettig voelen, als iets niet goed voelt moet je er mee stoppen. Duidelijk is dat jongeren hun beleving zeker mee laten spelen als het gaat om kerkkeuze. De belangrijkste reden dat jongeren nadenken over eventuele verandering van gemeente is dat ze zich niet thuis voelen in hun huidige gemeente. Ook als jongeren op zoek gaan naar een andere gemeente, is één van de voornaamste vragen waar ze zich mee bezighouden: *'In welke gemeente zou ik mij het meeste thuis voelen?'*, ze kiezen voor de gemeente die het beste aansluit bij hun beleving.

De volgende aspecten van de cultuur zijn niet of minder zichtbaar bij de geloofskeuzes die jongeren maken:

- Een onderdeel van de individualisering is de zogenaamde bricolage, wat betekent dat jongeren steeds meer hun eigen identiteit samenstellen uit verschillende stromingen/opvattingen uit de samenleving. Toch blijkt uit onze enquête dat jongeren dit op het gebied van geloofskeuzes niet veel doen. Met name als het gaat om de keuze voor belijdenis doen of (over)doop, blijkt dat jongeren vaak de gewoonte van de gemeente overnemen waar ze zich bij aan willen sluiten. Vanuit de literatuur zou je misschien verwachten dat jongeren zich bijvoorbeeld als volwassene laten dopen, maar vervolgens op zondag wel naar een traditionele gemeente gaan. In werkelijkheid zijn er maar een paar jongeren die inderdaad naar twee of meer totaal verschillende gemeentes gaan, zonder dat ze uiteindelijk een keuze voor één van beide maken.
- Zoals eerder geschreven heeft de belevingscultuur zeker invloed op jongeren, toch gaat deze invloed maar tot een bepaalde hoogte. Veel jongeren die zich wel thuis voelen in hun gemeente, geven alsnog aan dat de invulling van de eredienst hen niet aanspreekt. Toch is dit voor hen geen reden om hun gemeente te verlaten. Juist als het om geloofszaken gaat beseffen jongeren dat er geen enkele gemeente is die perfect is, en verschillende jongeren geven aan dat ze zich hierbij neergelegd hebben.

- In de huidige cultuur is gezag steeds minder vanzelfsprekend, met name het gezag van ouders is de afgelopen decennia aanzienlijk afgenomen. In veel gezinnen is sprake van een onderhandelingscultuur, waarin jongeren veel zelf mogen bepalen. Toch blijken jongeren de mening van hun ouders bij het maken van geloofskeuzes nog erg belangrijk te vinden. Meer dan de helft van de jongeren geeft aan dat hun ouders invloed hebben. Ook geeft een aanzienlijk deel van de jongeren aan dat ze graag een gesprek met hun ouders willen bij het maken van geloofskeuzes. Ouders hebben dus wel degelijk wat te zeggen, al is de wil van de ouders niet meer de regel die zonder vragen opgevolgd moet worden. De jongeren willen met hun ouders praten en daarbij serieus genomen worden. Of er echt sprake is van onderhandeling is moeilijk te zeggen, misschien is het beter te spreken van een 'overlegcultuur' als het gaat om geloofskeuzes.

Op welke manier kunnen jongeren geholpen worden bij het maken van geloofskeuzes?

De punten die in de literatuur genoemd worden voor het begeleiden van jongeren, komen grotendeels overeen met wat de jongeren in de enquête aangeven dat hen helpt bij het maken van keuzes.

Ten eerste is het belangrijk dat jongeren serieus genomen worden. Jongeren willen dat er naar ze geluisterd wordt zonder dat ze veroordeeld worden. Ze willen ruimte ervaren om hun vragen te stellen. Gesprekken met vrienden/ouders/andere volwassenen zijn voor jongeren erg belangrijk, mits deze gesprekken op de juiste manier vorm gegeven worden. Er mogen adviezen en meningen gegeven worden, maar deze moeten niet opgedrongen worden aan de jongere. Jongeren zullen adviezen alleen aannemen als ze er zelf de waarde van in gaan zien.

Belangrijk is hierbij te beseffen dat jongeren zich serieus genomen voelen op het moment dat ze zich thuis voelen in hun gemeente. Hoewel dit geen gemakkelijke opgave is, is het toch goed als volwassenen zich hier voor in proberen te zetten. Hierbij moet er rekening mee gehouden worden dat hier ook sprake is van een wisselwerking: jongeren voelen zich thuis omdat ze serieus genomen worden en ze voelen zich serieus genomen omdat ze zich thuis voelen. Het sleutelwoord hierbij is het gesprek, steeds moet er aan jongeren uitgelegd worden waarom er voor bepaalde dingen gekozen wordt en jongeren moeten de ruimte krijgen om kritische vragen te stellen. Sociale contacten met leeftijdsgenoten, maar niet minder met andere gemeenteleden moeten dan ook gestimuleerd worden.

Ten tweede zijn argumenten voor jongeren erg belangrijk. Jongeren willen weten waarom anderen bepaalde keuzes maken. Ook willen ze horen waarom anderen vinden dat ze bepaalde dingen wel of niet moeten doen. Dit betekent dat jongeren er bij gebaat zijn als ouders en andere volwassenen in staat zijn om hun mening op een heldere manier te verwoorden en te beargumenteren. Dit vergt voor veel volwassenen de nodige oefening, omdat zij dit vanuit zichzelf niet gewend zijn. Toch is het belangrijk dat volwassenen dit proberen te leren, zodat ze iets van hun eigen opvattingen over kunnen dragen op jongeren.

Ten derde zijn veel jongeren bezig met de vraag wat God wil dat ze doen. Jongeren moet dan ook geholpen worden bij het vinden van manieren om hier achter te komen. Samen met jongeren moet er op zoek gegaan worden naar antwoorden in de Bijbel. Jongeren moeten gaan zien dat Bijbellezen hen kan helpen om een keuze te maken. Uit de enquête blijkt dat jongeren niet vanzelfsprekend de Bijbel erbij pakken als ze op zoek zijn naar Gods wil.

Andere manieren waarop jongeren geholpen kunnen worden bij het maken van geloofskeuzes zijn te vinden in hoofdstuk 10 van het onderzoeksverslag.

Bijlagen

Make your choice

Over jongeren en geloofskeuzes maken

**Boomstructuur enquête
Enquêtevragen
Rapportage Make your choice**

Bijlage: Boomstructuur enquête

Deel 1

A1. Ik ben in
aanraking gekomen
met deze enquête via

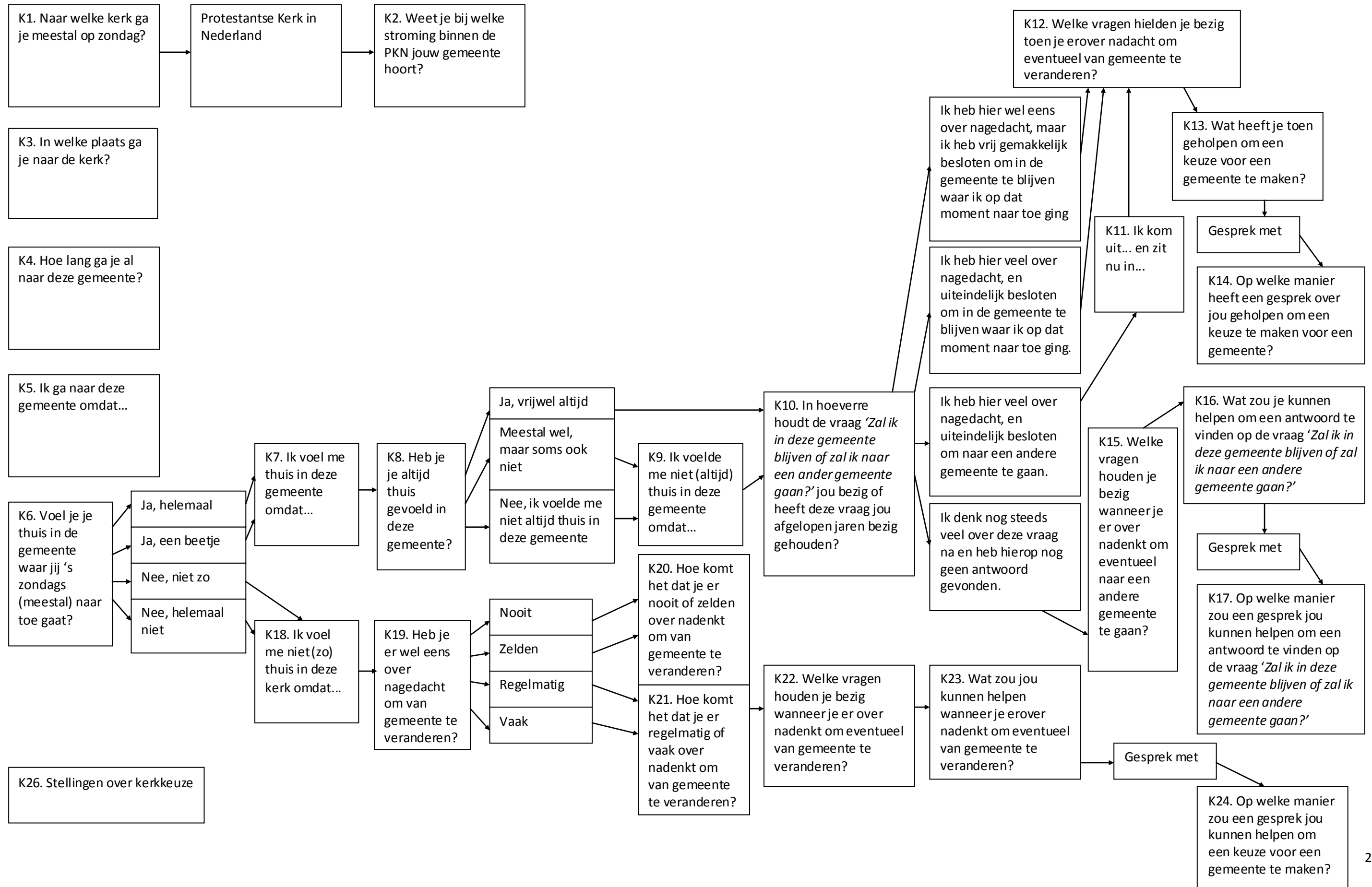
A2. Ik ben een

A3. Hoe oud ben je?

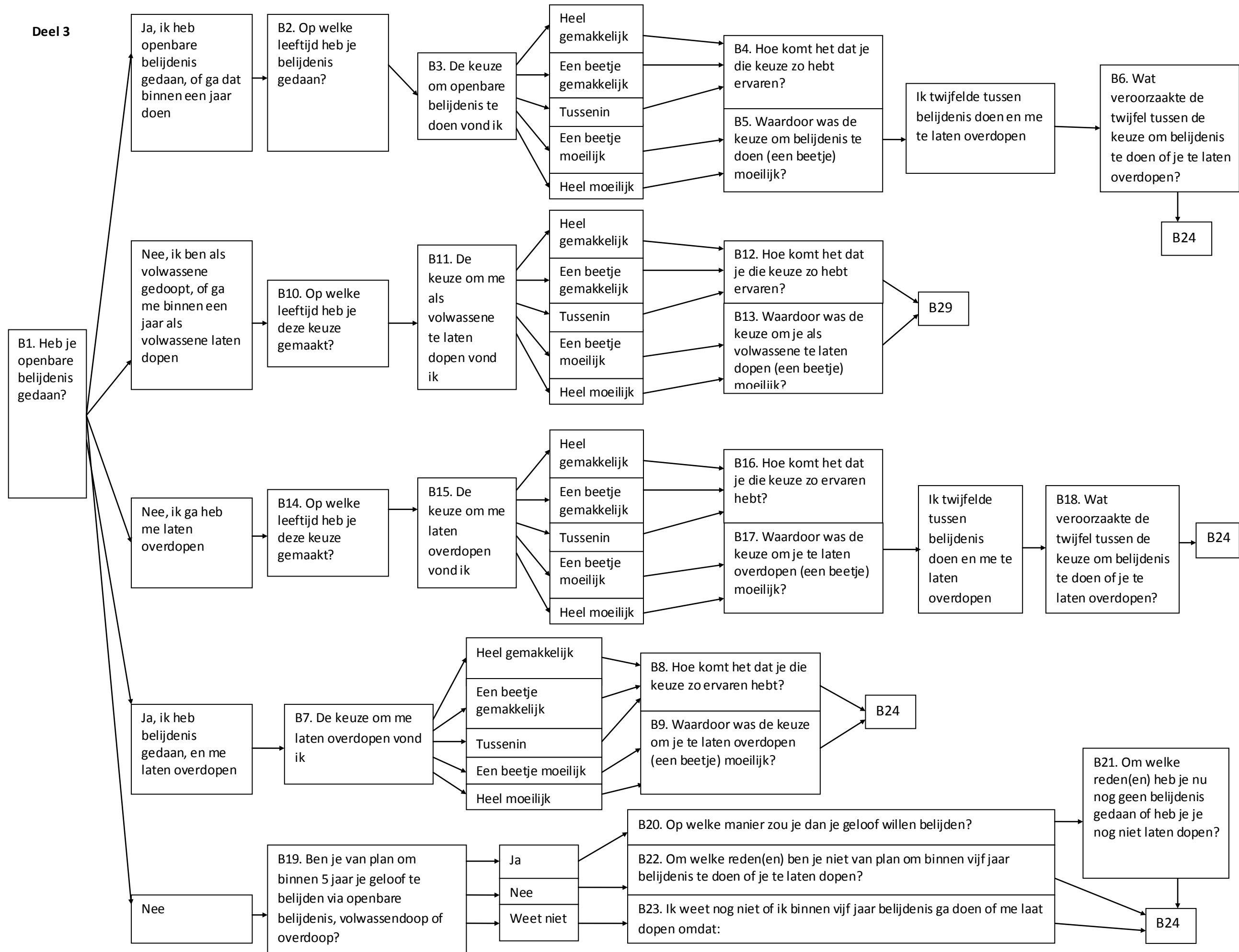
A4. In mijn dagelijks
leven...

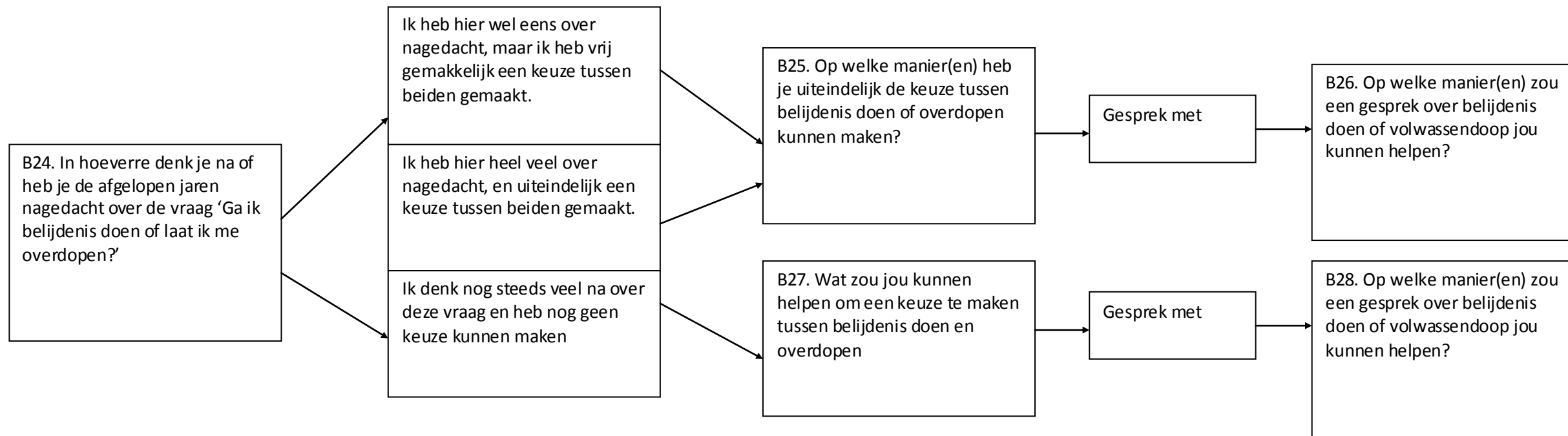
A5. Mijn huidige of
laatst afgeronde
opleiding is...

Deel 2

Deel 3

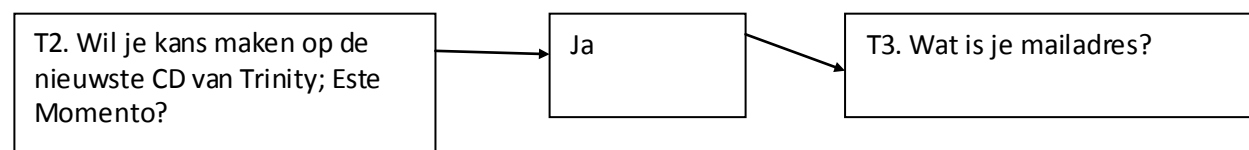

B29. Stellingen over belijdenis/(over)doop

Deel 4

T1. Vragen/opmerkingen over de enquête

Bijlage: Enquêtevragen

Bijlage: Enquêtevragen

Make your choice – Enquête over jongeren en geloofskeuzes maken

Algemeen

A1. Ik ben in aanraking gekomen met deze enquête via → A2

- a. HGJB-Link
- b. Website HGJB
- c. BIJ, het informatieblad van de CHE
- d. Studentenvereniging Alpha
- e. Ik ben door iemand op deze enquête gewezen

A2. Ik ben een → A3

- a. Jongen
- b. Meisje

A3. Hoe oud ben je? → A4

- a. 16
- b. 17
- c. 18
- d. 19
- e. 20
- f. 21
- g. 22
- h. 23
- i. Anders...

A4. In mijn dagelijks leven → A5

- a. Ga ik naar school
- b. Werk ik
- c. Anders...

A5. Mijn huidige of laatst afgeronde opleiding is → K1

- a. Praktijkonderwijs
- b. VMBO-beroepsgerichte leerweg
- c. VMBO-theoretische leerweg / MAVO
- d. HAVO
- e. VWO
- f. MBO
- g. HBO
- h. Universiteit
- i. Anders...

Jij en je gemeente

K1. Naar welke kerk ga je meestal op zondag?

- a. Protestantse Kerk in Nederland → K2
- b. Hersteld Hervormde Kerk → K3
- c. Gereformeerde Gemeente → K3

- d. Christelijke Gereformeerde Kerk → K3
- e. Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt → K3
- f. Nederlands Gereformeerde Kerk → K3
- g. Evangelische Gemeente → K3
- h. Baptistengemeente → K3
- i. Ik weet het niet → K3
- j. Anders... → K3
- k. Ik ga niet naar de kerk → einde enquête

K2. Weet je bij welke stroming binnen de PKN jouw gemeente hoort? → K3

- a. Gereformeerde Bond
- b. Confessionele Vereniging
- c. Evangelisch Werkverband
- d. Confessioneel Gereformeerd Beraad
- e. Ik weet het niet

K3. In welke plaats ga je naar de kerk? → K4

OPEN VRAAG

K4. Hoe lang ga je al naar deze gemeente? → K5

- a. Mijn hele leven
- b. Minder dan een jaar
- c. Eén tot drie jaar
- d. Drie tot vijf jaar
- e. Vijf tot tien jaar
- f. Tien jaar of langer

K5. Ik ga naar deze gemeente omdat.. (meerdere antwoorden mogelijk) → K6

- a. Ik in deze gemeente opgegroeid ben
- b. Het moet van mijn ouders
- c. Mijn vriend/vriendin naar deze gemeente gaat
- d. Ik bewust voor deze gemeente gekozen heb
- e. Ik verplichtingen heb in deze gemeente (verantwoordelijke taken, deelname activiteiten)
- f. Mijn vrienden ook naar deze gemeente gaan
- g. Ik het in deze gemeente naar mijn zin heb
- h. Er geen andere gemeente in de omgeving is
- i. Ik via deze gemeente tot geloof gekomen ben (door mensen/kerkelijke activiteiten)
- j. Anders...

K6. Voel je je thuis in de gemeente waar jij zondags (meestal) naar toe gaat?

- a. Ja, helemaal → K7
- b. Ja, een beetje → K7
- c. Nee, niet zo → K18
- d. Nee, absoluut niet → K18

K7. Ik voel me thuis in deze gemeente omdat... (meerdere antwoorden mogelijk) → K8

- a. Ik al jaren naar deze gemeente ga
- b. Ik het goed kan vinden met verschillende gemeenteleden
- c. Mijn vrienden ook naar deze gemeente gaan
- d. Mijn ouders / familieleden ook naar deze gemeente gaan

- e. Ik het eens ben met de geloofsopvattingen van deze gemeente
- f. De manier waarop de zondagse eredienst ingevuld wordt me aanspreekt
- g. Er veel rekening gehouden wordt met de jongeren in de gemeente
- h. Er veel activiteiten georganiseerd worden
- i. Ik een positieve sfeer ervaar in deze gemeente
- j. Anders...

K8. Heb je je altijd thuis gevoeld in deze gemeente?

- a. Ja, vrijwel altijd → K10
- b. Meestal wel, maar soms ook niet → K9
- c. Nee, ik voelde me niet altijd thuis in deze gemeente → K9

K9. Ik voelde me niet (altijd) thuis in deze gemeente omdat... (meerdere antwoorden mogelijk)
→ K10

- a. Ik geen vrienden had in deze gemeente
- b. Ik weinig contact had met gemeenteleden
- c. De invulling van de eredienst me niet aansprak
- d. Ik het niet (helemaal) eens was met de leer in de gemeente
- e. Er weinig/geen rekening gehouden werd met de jongeren in de gemeente
- f. Ik een meningsverschil/ruzie had met (één van de) gemeenteleden
- g. Ik me niet gewaardeerd voelde in de gemeente
- h. Ik geen taken had in de gemeente / niet deelnam aan activiteiten van de gemeente
- i. Ik het gevoel had dat ik niet welkom was in de gemeente
- j. Ik niet geloofde
- k. Anders...

K10. In hoeverre denk je na, of heb je de afgelopen jaren nagedacht, over de vraag 'Zal ik in deze gemeente blijven of zal ik naar een andere gemeente gaan?'

- a. Ik heb nooit over deze vraag nagedacht, voor mij is gewoon duidelijk dat ik in deze gemeente zal blijven
- b. Ik heb nooit over deze vraag nagedacht, omdat ik me thuis voel in deze gemeente
- c. Ik heb hier wel eens over nagedacht, maar ik heb vrij gemakkelijk besloten om in de gemeente te blijven waar ik op dat moment naar toe ging → K12
- d. Ik heb hier veel over nagedacht, en uiteindelijk besloten om in de gemeente te blijven waar ik op dat moment naar toe ging → K12
- e. Ik heb hier veel over nagedacht, en uiteindelijk besloten om naar een andere gemeente te gaan → K11
- f. Ik denk nog steeds veel over deze vraag na en heb hierop nog geen antwoord gevonden → K15

K11. Ik kom uit... (invullen oorspronkelijke kerk) en zit nu in... (invullen huidige kerk) → K12

K12. Welke vragen hielden je bezig toen je er over na dacht om eventueel van gemeente te veranderen? (meerdere antwoorden mogelijk) → K13

- a. Wat zegt de Bijbel over dit onderwerp?
- b. Wat wil God dat ik doe?
- c. Wat zijn de gevolgen wanneer ik van gemeente verander?
- d. Waarom zou ik wel/niet in deze gemeente blijven?
- e. Hoe zou mijn omgeving (ouders/vrienden/gemeenteleden) het vinden wanneer ik naar een andere gemeente ga?

- f. Voor welke gemeente zou ik me in de toekomst in willen zetten?
- g. In welke gemeente zou ik mij het meeste thuis voelen?
- h. In welke gemeente kan ik het meeste groeien in mijn geloof?
- i. Welke gemeente sluit het beste aan bij mijn geloofsopvattingen (inhoud van het geloof)?
- j. Welke gemeente sluit het beste aan bij de beleving van mijn geloof?
- k. Welke gemeente past het beste bij mij en mijn vriend(in)?

K13. Wat heeft je geholpen om een keuze voor een gemeente te maken? (meerdere antwoorden mogelijk)

- a. Gesprek(ken) met vrienden → K14
- b. Gesprek(ken) met mijn ouders → K14
- c. Gesprek(ken) met familie → K14
- d. Gesprek(ken) met gemeenteleden zoals de predikant, een leidinggevende van de jeugdvereniging/club of een catecheet → K14
- e. Een clubavond of catechisatie-uur waar dit onderwerp aan de orde kwam → K25
- f. Ik heb meer inzicht gekregen in de leer van de kerk → K25
- g. Ik heb boeken/artikelen gelezen over het onderwerp → K25
- h. Ik heb op internet informatie over dit onderwerp gelezen en/of er over gepraat op een forum → K25
- i. Ik heb de voor- en tegenargumenten voor beide keuzes op een rijtje gezet → K25
- j. Gebed en Bijbellesen → K25
- k. Ik heb verschillende kerken bezocht (en met elkaar vergeleken) → K25
- l. Weet ik niet, ik heb op mijn gevoel gekozen → K25
- m. Niks, ik heb de meest makkelijke optie gekozen → K25
- n. Anders... → K25

K14. Op welke manier heeft een gesprek jou geholpen om een keuze te maken voor een gemeente? (meerdere antwoorden mogelijk) → K25

- a. Door het gesprek kwam ik te weten wat voor- en nadelen zijn om wel of niet in mijn oorspronkelijke gemeente te blijven
- b. Door het gesprek heb ik meer inzicht gekregen in de leer van de kerk
- c. De mening van de ander over dit onderwerp hielp mij om een keuze te maken
- d. Er werd mij verteld welke keuze ik het beste kon maken
- e. Ik kreeg Bijbelse richtlijnen te horen die mij hielpen om een keuze te maken
- f. Doordat de ander mij een luisterend oor bood, kon ik mijn gedachten op een rijtje zetten en een keuze maken
- g. Samen met de ander ben ik in gesprek gegaan over de vragen die ik had m.b.t. dit onderwerp en hebben we gezocht naar antwoorden op mijn vragen
- h. Ik ontdekte dat ik niet de enige was die rondliep met de vraag of ik in mijn oorspronkelijke gemeente zou blijven of van gemeente zou veranderen
- i. Anders...

K15. Welke vragen houden je bezig wanneer je er over na denkt om eventueel naar een andere gemeente te gaan? (meerdere antwoorden mogelijk) → K16

- a. Wat zegt de Bijbel over dit onderwerp?
- b. Wat wil God dat ik doe?
- c. Wat zijn de gevolgen wanneer ik van gemeente verander?
- d. Waarom zou ik wel/niet in deze gemeente blijven?
- e. Hoe zou mijn omgeving (ouders/vrienden/gemeenteleden) het vinden wanneer ik naar andere gemeente ga?

- f. Voor welke gemeente zou ik me in de toekomst in willen zetten?
- g. In welke gemeente zou ik mij het meeste thuis voelen?
- h. In welke gemeente kan ik het meeste groeien in mijn geloof?
- i. Welke gemeente sluit het beste aan bij mijn geloofsopvattingen (inhoud van het geloof)?
- j. Welke gemeente sluit het beste aan bij de beleving van mijn geloof?
- k. Welke gemeente past het beste bij mij en mijn vriend(in)?

K16. Wat zou je kunnen helpen om een antwoord te vinden op de vraag 'Zal ik in deze gemeente blijven of zal ik naar een andere gemeente gaan?' (meerdere antwoorden mogelijk)

- a. Gesprek(ken) met vrienden → K17
- b. Gesprek(ken) met mijn ouders → K17
- c. Gesprek(ken) met familie → K17
- d. Gesprek(ken) met gemeenteleden zoals de predikant, een leidinggevende van de jeugdvereniging/club of een catecheet → K17
- e. Meer ruimte in de gemeente om over dit onderwerp te praten → K25
- f. Een clubavond of catechisatie-uur waar dit onderwerp aan de orde komt → K25
- g. Ik zou willen weten wat de Bijbel over dit onderwerp zegt → K25
- h. Inzicht in de gevolgen van de verschillende keuzes, zodat ik kan inschatten welke keuze het beste is → K25
- i. Een overzicht van de verschillende gemeentes, zodat de belangrijkste verschillen en overeenkomsten helder worden → K25
- j. Boeken of artikelen lezen over dit onderwerp → K25
- k. Op internet over dit onderwerp lezen of op een forum erover praten → K25
- l. Andere gemeentes bezoeken (en ze vergelijken) → K25
- m. Ik heb geen hulp nodig → K25
- n. Anders... → K25

K17. Op welke manier zou een gesprek jou kunnen helpen om een antwoord te vinden op de vraag 'Zal ik in deze gemeente blijven of zal ik naar een andere gemeente gaan?' (meerdere antwoorden mogelijk) → K25

- a. Ik wil graag horen wat verschillende voor- en nadelen zijn om wel of niet in mijn oorspronkelijke gemeente te blijven
- b. Ik wil graag de mening van de ander weten
- c. Ik graag van de ander weten wat hij/zij vindt dat ik moet doen
- d. Ik wil graag dat de ander vanuit de Bijbel aangeeft wat ik moet doen
- e. Ik zou vooral een luisterend oor willen hebben, door erover te praten kan ik mijn gedachten op een rijtje zetten
- f. Ik zou willen merken dat ik over dit onderwerp gewoon vragen mag stellen, zonder veroordeeld te worden
- g. Ik zou willen weten wie er nog meer met deze vraag rondlopen
- h. Anders...

K18. Ik voel me niet (zo) thuis in deze gemeente omdat... → K19

- a. Ik geen vrienden heb in de gemeente
- b. De invulling van de eredienst me niet aanspreekt
- c. Ik het niet (helemaal) eens ben met de leer in de gemeente
- d. Er weinig/geen rekening gehouden wordt met de jongeren in de gemeente
- e. Ik weinig contact heb met gemeenteleden
- f. Ik een meningsverschil/ruzie heb met (één van de) gemeenteleden
- g. Ik me niet gewaardeerd voel in de gemeente

- h. Ik geen taken in de gemeente heb / niet deelneem aan activiteiten van de gemeente
- i. Ik het gevoel heb dat ik niet welkom ben in de gemeente
- j. Ik niet geloof
- k. Anders...

K19. Denk je er wel eens over na, of heb je er wel eens over nagedacht om van gemeente te veranderen?

- a. Nooit → K20
- b. Zelden → K20
- c. Regelmatig → K21
- d. Vaak → K21

K20. Hoe komt het dat je er nooit of zelden over nadenkt om van gemeente te veranderen?

(meerdere antwoorden mogelijk) → K25

- a. Het is voor mij vanzelfsprekend dat ik in deze gemeente blijf
- b. Ik mag van mijn ouders niet naar een andere gemeente
- c. Mijn omgeving (gemeenteleden/familie/vrienden) zouden het niet accepteren wanneer ik naar een andere gemeente ga
- d. Ik geloof dat het goed is om te blijven in de gemeente waar ik geboren ben (m.u.v. verhuizing naar een andere plaats)
- e. Het onderwerp is nooit ter sprake gekomen in mijn omgeving
- f. Ik wil meewerken aan de opbouw van de gemeente waar ik nu in zit
- g. Mijn vrienden zitten in deze gemeente
- h. Ik ben het eens met de leer van de gemeente
- i. Weet ik niet
- j. Anders...

K21. Hoe komt het dat je er regelmatig of vaak over nadenkt om eventueel van gemeente te veranderen? (meerdere antwoorden mogelijk) → K22

- a. Na bezoek aan een andere gemeente ben ik hier over na gaan denken
- b. Ik heb vrienden die naar een andere gemeente gaan
- c. Ik heb een relatie met iemand uit een andere gemeente
- d. Ik heb veel familieleden die naar een andere gemeente gaan
- e. Een andere gemeente in mijn omgeving past beter bij me/sprekt me meer aan
- f. Ik ben ontevreden over de invulling van de eredienst in mijn gemeente
- g. Op de jeugdvereniging/catechisatie hebben we het hier over gehad
- h. Ik heb moeite met / ben het niet eens met geloofsopvattingen van deze gemeente
- i. Er is weinig / geen jeugd in de gemeente waar ik nu zit
- j. Anders...

K22. Welke vragen houden je bezig wanneer je er over nadenkt om eventueel van gemeente te veranderen? (meerdere antwoorden mogelijk) → K23

- a. Wat zegt de Bijbel over dit onderwerp?
- b. Wat wil God dat ik doe?
- c. Wat zijn de gevolgen wanneer ik van gemeente verander?
- d. Waarom zou ik wel/niet in deze gemeente blijven?
- e. Hoe zou mijn omgeving (ouders/vrienden/gemeenteleden) het vinden wanneer ik naar andere gemeente ga?
- f. Voor welke gemeente zou ik me in de toekomst in willen zetten?
- g. In welke gemeente zou ik mij het meeste thuis voelen?

- h. In welke gemeente kan ik het meeste groeien in mijn geloof?
- i. Welke gemeente sluit het beste aan bij mijn geloofsopvattingen (inhoud van het geloof)?
- j. Welke gemeente sluit het beste aan bij de beleving van mijn geloof?
- k. Welke gemeente past het beste bij mij en mijn vriend(in)?

K23. Wat zou jou kunnen helpen wanneer je erover nadenkt om van gemeente te veranderen? (meerdere antwoorden mogelijk)

- a. Gesprek(ken) met vrienden → K24
- b. Gesprek(ken) met mijn ouders → K24
- c. Gesprek(ken) met familie → K24
- d. Gesprek(ken) met gemeenteleden zoals de predikant, een leidinggevende van de jeugdvereniging/club of een catecheet → K24
- e. Meer ruimte in de gemeente om over dit onderwerp te praten → K25
- f. Een clubavond of catechisatie-uur waar dit onderwerp aan de orde komt → K25
- g. Ik zou willen weten wat de Bijbel over dit onderwerp zegt → K25
- h. Een overzicht van de verschillende gemeentes, zodat de belangrijkste verschillen en overeenkomsten helder worden → K25
- i. Inzicht in de gevolgen van de verschillende keuzes, zodat ik kan inschatten welke keuze het beste is → K25
- j. Boeken of artikelen over dit onderwerp → K25
- k. Op internet over dit onderwerp lezen / op een forum erover praten → K25
- l. Andere gemeentes bezoeken (en ze vergelijken) → K25
- m. Ik heb geen hulp nodig → K25
- n. Anders... → K25

K24. Op welke manier zou een gesprek jou kunnen helpen om een keuze voor een gemeente te maken? (meerdere antwoorden mogelijk) → K25

- a. Ik wil graag horen wat verschillende voor- en nadelen zijn om wel of niet in mijn oorspronkelijke gemeente te blijven
- b. Ik wil graag de mening van de ander weten
- c. Ik graag van de ander weten wat hij/zij vindt dat ik moet doen
- d. Ik wil graag dat de ander vanuit de Bijbel aangeeft wat ik moet doen
- e. Ik zou vooral een luisterend oor willen hebben, door erover te praten kan ik mijn gedachten op een rijtje zetten
- f. Ik zou willen merken dat ik over dit onderwerp gewoon vragen mag stellen, zonder veroordeeld te worden
- g. Ik zou willen weten wie er nog meer met vragen over de keuze voor een gemeente rondlopen
- h. Anders...

K26. Hieronder vind je een aantal stellingen m.b.t. *de keuze om in dezelfde gemeente te blijven of naar een andere gemeente te gaan*. Geef aan in hoeverre je het met deze stellingen eens bent (eens/oneens/weet niet)

- a. Ik ben bang dat ik de verkeerde keuze zal maken/gemaakt heb
- b. Ik kan geen keuze maken, overal zitten voor- en nadelen aan
- l. Bij deze keuze is één optie het beste
- m. Ik stel het maken van deze keuze uit
- n. Ik heb het idee dat ik een keuze móet maken
- o. Ik vind dat iedereen zijn eigen keuze moet maken, daar hebben anderen niets over te zeggen
- p. Ik maak mijn keuze vooral op gevoel

- q. Ik wil graag weten waarom anderen bepaalde keuzes maken
- r. Mijn keuze is niet definitief, ik kan later nog voor iets anders kiezen
- s. Mijn ouders hebben invloed op de keuze die ik maak
- t. Ik word serieus genomen wanneer ik in de gemeente vragen over deze keuze stel

Je geloof belijden

B1. Heb je openbare belijdenis van het geloof gedaan?

- a. Ja, ik heb openbare belijdenis gedaan, of ga dat binnen een jaar doen → B2
- b. Ja, ik heb openbare belijdenis gedaan en ik heb me laten overdoopen → B7
- c. Nee, ik ben als volwassene gedoopt of ga dat binnen een jaar doen → B10
- d. Nee, ik heb me laten overdoopen → B14
- e. Nee → B19

B2. Op welke leeftijd heb je deze keuze gemaakt? → B3

- a. 16 jaar
- b. 17 jaar
- c. 18 jaar
- d. 19 jaar
- e. 20 jaar
- f. 21 jaar
- g. 22 jaar
- h. 23 jaar

B3. De keuze om openbare belijdenis te (gaan) doen vond ik

- a. Heel gemakkelijk → B4
- b. Een beetje gemakkelijk → B4
- c. Niet heel gemakkelijk, maar ook niet echt moeilijk → B4
- d. Een beetje moeilijk → B5
- e. Heel moeilijk → B5

B4. Hoe komt het dat je die keuze zo hebt ervaren? (meerdere antwoorden mogelijk) → B24

- a. Ik wilde graag aan mijn omgeving (ouders, vrienden, gemeente) laten zien dat ik in God geloof
- b. Belijdenis doen zie ik als dé Bijbelse manier om aan God en mijn omgeving te laten zien dat ik geloof
- c. Het is in onze gemeente de gewoonte dat je na een aantal jaar catechisatie belijdenis gaat doen
- d. Ik zie mijn belijdenis vooral als een keuze om God te volgen, niet als een keuze voor een bepaalde kerk
- e. Mijn vrienden gingen ook belijdenis doen
- f. Ik wilde met mijn belijdenis antwoord geven op mijn doop
- g. Omdat ik als kind gedoopt ben, koos ik ervoor om belijdenis te doen (i.p.v. overdoop)
- h. Ik wilde lid van deze gemeente blijven
- i. Ik wilde belijdend lid worden om deel te mogen nemen aan het avondmaal
- j. Door gesprekken met anderen heb ik de beslissing kunnen nemen om belijdenis te doen
- k. Op een gegeven moment wist ik gewoon zeker dat ik belijdenis wilde doen
- l. Mijn belijdenis sluit een (eventuele) latere keuze voor overdoop niet uit
- m. Anders...

B5. Waardoor was de keuze om belijdenis te doen (redelijk) moeilijk? (meerdere antwoorden mogelijk)

- a. Ik twijfelde tussen belijdenis doen of me te laten overdopen → B6
- b. Ik vroeg me af of ik wel goed genoeg geloofde / voldoende zeker was van mijn geloof → B24
- c. Ik wist niet of ik altijd in de gemeente wilde blijven waar ik belijdenis zou doen → B24
- d. Ik wist niet in welke gemeente ik belijdenis wilde doen → B24
- e. Ik zie belijdenis doen niet als de juiste manier om mijn geloof te belijden, maar ik wilde bij deze gemeente blijven → B24
- f. Mijn ouders waren het er niet mee eens dat ik belijdenis wilde doen → B24
- g. Mijn vriend/vriendin was het er niet mee eens dat ik belijdenis wilde doen → B24
- h. Ik zag op tegen de verplichtingen die belijdenis doen met zich meebrengt → B24
- i. Ik was één van de weinigen in mijn omgeving die belijdenis wilde doen → B24
- j. Er waren andere dingen in mijn leven die veel aandacht vroegen → B24
- k. Ik vond het een erg definitieve keuze → B24
- l. Anders... → B24

B6. Wat veroorzaakte de twijfel tussen de keuze om belijdenis te doen of je te laten overdopen? (meerdere antwoorden mogelijk) → B24

- a. Ik wist niet welke van de twee de meest Bijbelse manier was/is om te laten zien dat ik geloof
- b. Ik ben al als kind gedoopt en ik twijfelde eraan of het goed was om me dan te laten overdopen
- c. Ik wilde me eigenlijk laten overdopen, maar mensen in mijn omgeving (ouders, vrienden, gemeente) waren het daar niet mee eens
- d. Ik wilde belijdenis doen, maar mensen in mijn omgeving (ouders, vrienden, gemeente) waren het daar niet mee eens
- e. Wanneer ik ervoor zou kiezen om me te laten overdopen, dan zou dat grote gevolgen hebben voor mijn leven (bijv. wisselen van gemeente, contacten met ouders/vrienden)
- f. Wanneer ik ervoor zou kiezen om belijdenis te doen, dan zou dat grote gevolgen hebben voor mijn leven (bijv. wisselen van gemeente, contacten met ouders/vrienden)
- g. Mensen in mijn omgeving gaven tegenstrijdige adviezen
- h. Anders...

B7. De keuze om me te laten overdopen vond ik:

- a. Heel gemakkelijk → B8
- b. Een beetje gemakkelijk → B8
- c. Niet heel gemakkelijk, maar ook niet echt moeilijk → B8
- d. Een beetje moeilijk → B9
- e. Heel moeilijk → B9

B8. Hoe komt het dat je deze keuze zo ervaren hebt? → B24

- a. Ik wilde graag aan mijn omgeving (ouders, vrienden, gemeente) laten zien dat ik persoonlijk in God geloof
- b. Ik deed openbare belijdenis uit gewoonte, met mijn overdoop wil ik laten zien dat ik persoonlijk in God geloof
- c. Ik zie volwassendoop als dé Bijbelse manier om aan God en mijn omgeving te laten zien dat ik geloof
- d. Mijn vrienden lieten zich ook overdopen
- e. Ik wilde me aansluiten bij een kerk waar volwassendoop gebruikelijk is
- f. Door gesprekken met anderen raakte ik ervan overtuigd dat het goed is om mij te laten overdopen

- g. Op een gegeven moment wist ik gewoon zeker dat ik me moest over laten dopen
- h. Mijn kinderdoop zag ik niet (meer) als een geldige doop, ik vind dat ik nu als volwassene voor het eerst gedoopt ben
- i. Anders...

B9. Waardoor was de keuze om je te laten overdopen (redelijk) moeilijk? (meerdere antwoorden mogelijk) → B24

- a. Ik heb al belijdenis gedaan en daarom twijfelde ik of het goed was om me dan als volwassene te laten dopen
- b. Ik ben als kind al gedoopt en vroeg me af of het goed was om me als volwassene te laten dopen
- c. Ik vroeg me af of ik wel goed genoeg geloofde / voldoende zeker was van mijn geloof
- d. Ik wist niet of ik altijd in de gemeente wilde blijven waar ik me zou laten overdopen
- e. Ik wist niet in welke gemeente ik me wilde laten overdopen
- f. Mijn ouders waren het er niet mee eens dat ik me wilde laten overdopen
- g. Mijn vriend/vriendin was het er niet mee eens dat ik me wilde laten overdopen
- h. Ik was één van de weinigen in mijn omgeving die zich wilde laten overdopen
- i. Ik zag op tegen de verplichtingen die de overdoop met zich meebrengt
- j. Ik vond het een erg definitieve keuze
- k. Anders...

B10. Op welke leeftijd heb je de die keuze gemaakt? → B11

- a. 16 jaar of jonger
- b. 17 jaar
- c. 18 jaar
- d. 19 jaar
- e. 20 jaar
- f. 21 jaar
- g. 22 jaar
- h. 23 jaar

B11. De keuze om me als volwassene te laten dopen vond ik

- a. Heel gemakkelijk → B12
- b. Een beetje gemakkelijk → B12
- c. Niet heel gemakkelijk, maar ook niet echt moeilijk → B12
- d. Een beetje moeilijk → B13
- e. Heel moeilijk → B13

B12. Hoe komt het dat je deze keuze zo ervaren hebt? → B29

- a. Ik wilde aan God laten zien dat ik Hem wil volgen
- b. Ik wilde graag aan mijn omgeving (ouders, vrienden, gemeente) laten zien dat ik in God geloof
- c. Ik voelde mij door God geroepen om mij te laten dopen
- d. Het is in onze gemeente de gewoonte dat je je op een gegeven moment laat dopen
- e. Ik zie volwassendoop als een Bijbelse manier om aan God en mijn omgeving te laten zien dat ik geloof
- f. Ik wilde me aansluiten bij een kerk waar volwassendoop gebruikelijk is
- g. Op een gegeven moment wist ik gewoon zeker dat ik me wilde laten dopen
- h. Door gesprekken met anderen heb ik de beslissing kunnen nemen om me te laten dopen
- i. Mijn vrienden lieten zich ook dopen

j. Anders...

B13. Hoe komt het dat je deze keuze als (een beetje) moeilijk ervaren hebt? → B29

- a. Ik vroeg me af of ik wel goed genoeg geloofde / voldoende zeker was van mijn geloof
- b. Ik was één van de weinigen in mijn omgeving die zich wilde laten dopen
- c. Mijn ouders waren het er niet mee eens dat ik me wilde laten dopen
- d. Mijn vriend/vriendin was het er niet mee eens dat ik me wilde laten dopen
- e. Ik wist niet of ik altijd in de gemeente wilde blijven waar ik me zou laten dopen
- f. Ik wist niet in welke gemeente ik me wilde laten dopen
- g. Ik wist niet of ik me aan wilde sluiten bij een traditionele gemeente of bij een evangelische gemeente
- h. Ik zag op tegen de verplichtingen die de volwassendoop met zich mee brengt
- i. Ik vond het een erg definitieve keuze
- j. Er waren andere dingen in mijn leven die veel aandacht vroegen
- k. Anders...

B14. Op welke leeftijd heb je deze keuze gemaakt? → B15

- a. 16 jaar
- b. 17 jaar
- c. 18 jaar
- d. 19 jaar
- e. 20 jaar
- f. 21 jaar
- g. 22 jaar
- h. 23 jaar

B15. De keuze om me te laten overdopen vond ik:

- a. Heel gemakkelijk → B16
- b. Een beetje gemakkelijk → B16
- c. Niet heel gemakkelijk, maar ook niet echt moeilijk → B16
- d. Een beetje moeilijk → B17
- e. Heel moeilijk → B17

B16. Hoe komt het dat je deze keuze zo ervaren hebt? → B24

- a. Ik wilde graag aan mijn omgeving (ouders, vrienden, gemeente) laten zien dat ik in God geloof
- b. Ik zie volwassendoop als dé Bijbelse manier om aan God en mijn omgeving te laten zien dat ik geloof
- c. Mijn vrienden lieten zich ook overdopen
- d. Ik zie mijn overdoop als een persoonlijke keuze om God te willen volgen
- e. Ik wilde me aansluiten bij een kerk waar volwassendoop gebruikelijk is
- f. Door gesprekken met anderen raakte ik ervan overtuigd dat het goed is om mij te laten overdopen
- g. Op een gegeven moment wist ik gewoon zeker dat ik me moest laten overdopen
- h. Mijn kinderdoop zag ik niet (meer) als een geldige doop, ik vind dat ik nu als volwassene voor het eerst gedoopt ben
- i. Anders...

B17. Waardoor was de keuze om je te laten overdopen (redelijk) moeilijk? (meerdere antwoorden mogelijk)

- a. Ik twijfelde tussen belijdenis doen en me te laten overdopen → B18
- b. Ik ben als kind al gedoopt en vroeg me af of het goed was om me als volwassene te laten overdopen → B24
- c. Ik vroeg me af of ik wel goed genoeg geloofde / voldoende zeker was van mijn geloof → B24
- d. Ik wist niet of ik altijd in de gemeente wilde blijven waar ik me zou laten overdopen → B24
- e. Ik wist niet in welke gemeente ik me wilde laten overdopen → B24
- f. Mijn ouders waren het er niet mee eens dat ik me wilde laten overdopen → B24
- g. Mijn vriend/vriendin was het er niet mee eens dat ik me wilde laten overdopen → B24
- h. Ik zag op tegen de verplichtingen die de overdoop met zich meebrengt → B24
- i. Er waren andere dingen in mijn leven die veel aandacht vroegen → B24
- j. Ik vond het een erg definitieve keuze → B24
- k. Anders... → B24

B18. Wat veroorzaakte de twijfel tussen de keuze om belijdenis te doen of je te laten overdopen? (meerdere antwoorden mogelijk) → B24

- a. Ik wist niet welke van de twee de meest Bijbelse manier was/is om te laten zien dat ik geloof
- b. Ik ben al als kind gedoopt en ik twijfelde of het goed was om me dan te laten overdopen
- c. Ik wilde me laten overdopen, maar mensen in mijn omgeving (ouders, vrienden, gemeenteleden) waren het daar niet mee eens
- d. Ik wilde eigenlijk belijdenis doen, maar mensen in mijn omgeving (ouders, vrienden, gemeenteleden) waren het daar niet mee eens
- e. Wanneer ik ervoor zou kiezen om me te laten overdopen, dan zou dat grote gevolgen hebben voor mijn leven (bijv. wisselen van gemeente, contacten met ouders/vrienden)
- f. Wanneer ik ervoor zou kiezen om belijdenis te doen, dan zou dat grote gevolgen hebben voor mijn leven (bijv. wisselen van gemeente, contacten met ouders/vrienden)
- g. Mensen in mijn omgeving gaven tegenstrijdige adviezen
- h. Anders...

B19. Ben je van plan om binnen vijf jaar je geloof te belijden via openbare belijdenis, volwassendoop of overdoop?

- a. Ja → B20
- b. Nee → B22
- c. Weet ik niet → B23

B20. Op welke manier zou je dan je geloof willen belijden? → B21

- a. Ik zou openbare belijdenis willen doen
- b. Ik zou me als volwassene willen laten dopen
- c. Ik zou me willen laten overdopen
- d. Ik weet nog niet op welke manier ik mijn geloof wil gaan belijden

B21. Om welke reden(en) heb je nu nog geen belijdenis gedaan of heb je je nog niet laten (over)dopen? (meerdere antwoorden mogelijk) → B22

- a. Ik ben er nog niet aan toe
- b. Ik ben nog niet zeker van mijn geloof
- c. Ik wil het in de toekomst samen met mijn vriend(in) doen
- d. Ik weet nog niet in welke gemeente ik belijdenis wil doen / me laten (over)dopen
- e. Ik heb nog geen keuze gemaakt tussen belijdenis doen of me te laten (over)dopen
- f. Ik heb geen tijd om belijdeniscatechisatie / dooponderwijs te volgen
- g. Het is in mijn gemeente niet gebruikelijk om op mijn deze leeftijd al belijdenis te doen / me te laten dopen

h. Anders...

B22. Om welke redenen ben je niet van plan om binnen vijf jaar belijdenis te doen of je te laten (over)dopen? (meerdere antwoorden mogelijk) → B24

- a. Ik ben er nog niet aan toe
- b. Ik vind het niet belangrijk om belijdenis te doen of me te laten (over)dopen
- c. Ik heb nog een heleboel vragen over het geloof en ben nog niet overtuigd christen
- d. Ik vind het een moeilijke keuze die ik graag nog even uit wil stellen
- e. Ik weet nog niet in welke gemeente ik belijdenis wil doen / me wil laten (over)dopen
- f. Ik heb nog geen keuze gemaakt tussen belijdenis doen of me te laten (over)dopen
- g. Ik heb geen tijd/mogelijkheid om belijdeniscatechisatie / dooponderwijs te volgen
- h. Ik geloof niet
- i. Anders...

B23. Ik weet nog niet of ik binnen vijf jaar belijdenis ga doen of me laat (over)dopen omdat ik: (meerdere antwoorden mogelijk) → B24

- a. nog niet zeker ben van mijn geloof
- b. nog teveel vragen heb over het geloof
- c. nog niet weet of ik in deze kerk wil blijven
- d. niet weet of ik me wil laten (over)dopen of belijdenis wil doen
- e. niet weet of ik de komende jaren tijd/mogelijkheid heb om belijdeniscatechisatie / dooponderwijs te volgen
- f. nog niet zover vooruit kan/wil denken
- g. Anders...

B24. In hoeverre denk je na of heb je de afgelopen jaren nagedacht over de vraag 'Ga ik belijdenis doen of laat ik me overdopen'?

- a. Ik heb nooit over deze vraag nagedacht, voor mij was meteen duidelijk dat ik belijdenis zou gaan doen → B29
- b. Ik heb nooit over deze vraag nagedacht, voor mij was meteen duidelijk dat ik me zou laten overdopen → B29
- c. Ik heb hier wel eens over nagedacht, maar ik heb vrij gemakkelijk een keuze tussen beiden gemaakt → B25
- d. Ik heb hier veel over nagedacht, en uiteindelijk een keuze tussen beiden gemaakt → B25
- e. Ik denk nog steeds veel over deze vraag na en heb nog geen keuze kunnen maken → B27

B25. Wat heeft je geholpen om uiteindelijk de keuze te maken tussen belijdenis doen of overdoop? (meerdere antwoorden mogelijk)

- a. Gesprek(ken) met mijn ouders → B26
- b. Gesprek(ken) met vrienden → B26
- c. Gesprek(ken) met mijn familie → B26
- d. Gesprek(ken) met gemeenteleden zoals de predikant, een leidinggevende van de jeugdvereniging of een catecheet → B26
- e. Ik heb boeken en/of artikelen over het onderwerp gelezen → B29
- f. Ik heb op internet informatie over dit onderwerp gelezen en/of op een forum hierover gepraat → B29
- g. Ik heb argumenten voor beide keuzes op een rijtje gezet en deze argumenten tegen elkaar afgewogen → B29
- h. Inzicht in de betekenis van de kinderdoop en belijdenis doen → B29
- i. Inzicht in de betekenis van de doop op volwassen leeftijd → B29

- j. Gebed en Bijbellezen → B29
- k. Niks, ik heb op mijn gevoel gekozen → B29
- l. Niks, ik heb de meest makkelijke optie gekozen → B29
- m. Anders... → B29

B26. Op welke manier heeft een gesprek over belijdenis doen of overdoop jou geholpen om een keuze te maken? (meerdere antwoorden mogelijk) → B29

- a. Door het gesprek kwam ik te weten wat de gevolgen zouden zijn van de keuze om belijdenis doen of me over te laten dopen
- b. Door het gesprek ben ik de betekenis van de kinderdoop en belijdenis doen meer gaan begrijpen
- c. Door het gesprek ben ik de betekenis van de doop op volwassen leeftijd meer gaan begrijpen
- d. De mening van de ander over dit onderwerp hielp mij om een keuze te maken
- e. Er werd mij verteld welke keuze ik het beste kon maken
- f. Ik kreeg Bijbelse richtlijnen te horen die mij hielpen om een keuze te maken
- g. Doordat de ander mij een luisterend oor bood, kon ik mijn gedachten op een rijtje zetten en een keuze maken
- h. Samen met de ander ben ik in gesprek gegaan over de vragen die ik had m.b.t. dit onderwerp en hebben we gezocht naar antwoorden op mijn vragen
- i. Ik ontdekte dat ik niet de enige was die rondliep met de vraag of ik belijdenis zou doen of me over zou laten dopen
- j. Anders...

B27. Wat zou jou kunnen helpen om een keuze te kunnen maken tussen belijdenis doen en overdoop? (meerdere antwoorden mogelijk)

- a. Gesprek(ken) met mijn ouders → B28
- b. Gesprek(ken) met mijn vrienden → B28
- c. Gesprek(ken) met mijn familie → B28
- d. Gesprek(ken) met de dominee/ouderling/leidinggevende → B28
- e. Meer ruimte in de gemeente om over dit onderwerp te praten → B28
- f. Een clubavond of catechisatie-uur waar dit onderwerp aan de orde komt → B29
- g. Boeken of artikelen lezen over dit onderwerp → B29
- h. Op internet over dit onderwerp lezen / op een forum erover praten → B29
- i. Een overzicht van argumenten voor beide keuzes, zodat ik deze argumenten tegen elkaar af kan wegen → B29
- j. Inzicht in de gevolgen van de verschillende keuzes, zodat ik kan inschatten welke keuze het beste is → B29
- k. Meer inzicht in de betekenis van de kinderdoop en belijdenis doen → B29
- l. Meer inzicht in de betekenis van de doop op volwassen leeftijd → B29
- m. Gebed en Bijbellezen → B29
- n. Ik heb geen hulp nodig → B29
- o. Anders... → B29

B28. Op welke manier zou een gesprek over belijdenis doen of overdoop jou kunnen helpen? (meerdere antwoorden mogelijk) → B29

- a. Ik wil graag de mening van de ander weten
- b. Ik wil graag verschillende gevolgen van belijdenis doen / overdoop horen
- c. Ik wil informatie over de betekenis van de belijdenis doen en de doop op volwassen leeftijd ontvangen
- d. Ik zou willen weten waarom ik me niet mag laten overdopen

- e. Ik wil graag dat de ander vanuit de Bijbel aangeeft wat ik moet doen
- f. Ik zou vooral een luisterend oor willen hebben, door erover te praten kan ik mijn gedachten op een rijtje zetten
- g. Ik zou willen merken dat ik over dit onderwerp gewoon vragen mag stellen, zonder veroordeeld te worden
- h. Ik zou willen weten wie er nog meer met vragen over belijdenis doen / overdoop rondlopen
- i. Anders...

B29. Hieronder vind je een aantal stellingen m.b.t. *de keuze om belijdenis te doen of je te laten (over)dopen*. Geef aan in hoeverre je het met deze stellingen eens bent (eens/oneens/weet niet) →

T1

- a. Ik ben bang dat ik de verkeerde keuze zal maken/gemaakt heb
- b. Ik kan geen keuze maken, overal zitten voor- en nadelen aan
- d. Bij deze keuze is één optie het beste
- e. Ik stel het maken van deze keuze uit
- f. Ik heb het idee dat ik een keuze móet maken
- g. Ik vind dat iedereen zijn eigen keuze moet maken, daar hebben anderen niets over te zeggen
- h. Ik maak mijn keuze vooral op gevoel
- i. Ik wil graag weten waarom anderen bepaalde keuzes maken
- j. Mijn keuze is niet definitief, ik kan later nog voor iets anders kiezen
- k. Mijn ouders hebben invloed op de keuze die ik maak
- l. Ik word serieus genomen wanneer ik in de gemeente vragen over deze keuze stel

Ter afsluiting

T1. Heb je nog vragen of opmerkingen n.a.v. de enquête? → T2

T2. Wil jij kans maken op de nieuwste CD van Trinity; 'Este Momento'?

- a. Ja → T3
- b. Nee → Einde enquête

T3. Vul hier je emailadres in, als je gewonnen hebt nemen we vóór 30 april contact met je op. →
Einde enquête

Bijlage: Rapportage Make your choice

Rapportage

Make your choice

-

Enquête over jongeren en geloofskeuzes maken

Onderzoek van:

Kelly de Hoop en Nelleke van Vliet

In opdracht van:

HGJB

Inhoud

Inleiding	3
Algemeen	
Hoofdstuk 1 - Wie heeft de enquête ingevuld?	4
Deel 1	
Hoofdstuk 2 - Jongeren en kerkkeuze	5
Hoofdstuk 3 - Ik voel me thuis	7
Hoofdstuk 4 - Ik voel me niet (zo) thuis	15
Deel 2	
Hoofdstuk 5 - Jongeren en het geloof belijden.....	19
Hoofdstuk 6 - Wie het geloof (nog) niet beleden heeft... ..	25
Hoofdstuk 7 - Jongeren vs. belijdenis doen of (over)dopen.....	30
Deel 3	
Hoofdstuk 8 - Stellingen	36
Deel 4	
Hoofdstuk 9 - Mogelijke verbanden tussen de twee geloofskeuzes	42

Inleiding

In het voorjaar van 2010 is in opdracht van de HGJB een onderzoek uitgevoerd onder een grote groep christelijke jongeren. D.m.v. dit onderzoek wilden we ontdekken of en hoe jongeren geloofskeuzes zoals belijdenis doen / (over)doop en lidmaatschap van een kerkelijke gemeente maken. Daarnaast wilden we ontdekken op welke manier en in welke mate jongeren bij het maken van hun geloofskeuzes beïnvloed worden door de hedendaagse cultuur.

In het eerste deel van dit onderzoeksverslag kun je lezen over de mate waarin jongeren zich thuis voelen in hun huidige gemeente. Beschreven wordt welke redenen jongeren geven om zich wel of niet thuis te voelen in hun gemeente. Vervolgens is te lezen in hoeverre jongeren nadenken / nagedacht hebben over verandering van kerkelijke gemeente en welke vragen er spelen wanneer nagedacht wordt over verandering van gemeente. Daarna is te lezen hoe jongeren geholpen zijn bij het maken van een kerkkeuze en hoe jongeren die nog geen keuze voor een gemeente gemaakt hebben, denken geholpen te kunnen worden bij het maken van een keuze.

Het tweede deel van het onderzoeksverslag gaat over de keuze om het geloof al dan niet te belijden. Allereerst wordt beschreven of jongeren hun geloof beleden hebben en voor welke vorm van belijden zij dan gekozen hebben. Daarna wordt beschreven hoe zij de keuze om het geloof te belijden ervaren hebben en waarom zij hun keuze op die manier ervaren hebben.

Vervolgens is te lezen of jongeren die nog niet hun geloof beleden hebben, van plan zijn om in de toekomst hun geloof te belijden. Er wordt beschreven om welke redenen het geloof (nog) niet beleden wordt.

Ten slotte wordt in dit gedeelte verder ingezoomd op de keuze '*Ga ik belijdenis doen of laat ik me (over)dopen?*'. Beschreven wordt in hoeverre jongeren bewust over deze vraag nagedacht hebben en wat hen geholpen heeft of zou kunnen helpen om een keuze te maken tussen belijdenis doen of (over)doop.

Deel drie gaat in op enkele invloeden van de cultuur op de geloofskeuzes die jongeren maken. Daarbij zijn ook de verschillen te lezen tussen de invloed van de cultuur op de keuze voor belijdenis doen/ (over)doop en keuze voor een bepaalde gemeente.

Ten slotte worden in het laatste deel van het onderzoeksverslag nog enkele opvallendheden genoemd, wanneer de informatie over de keuze voor een kerkelijke gemeente vergeleken wordt met de informatie over de keuze belijdenis doen / (over)dopen.

De resultaten en adviezen n.a.v. dit onderzoek zijn naar de medewerkers van de HGJB gecommuniceerd. Zij zullen deze informatie meenemen en inzetten in hun werkzaamheden in de gemeente en onder jongeren.

Voor vragen over dit onderzoek kan er contact opgenomen worden met de HGJB: studiecentrum@hgjb.nl

Hoofdstuk 1 - Wie heeft de enquête ingevuld?

Informatie over de respondenten

In contact met de enquête

De jongeren konden op vijf verschillende manieren in aanraking komen met de enquête:

- Website van de HGJB
- HGJB-Link, de digitale nieuwsbrief van de HGJB
- BIJ, de digitale nieuwsbrief van de Christelijke Hogeschool Ede
- Mailing door studentenvereniging Alpha
- Iemand anders die hen op de enquête heeft gewezen (o.a. HGJB-jongerenwerkers, vrienden)

387 jongeren tussen de 16-23 jaar hebben de enquête ingevuld. Van deze jongeren kwam 6,7% in aanraking met de enquête via de HGJB-website, 22,7% via de HGJB-Link, 23,3% via de BIJ, 12,9% via de studentenvereniging Alpha en 34,4% via anderen.

Geslacht en leeftijd

De enquête is door meer meisjes (74,4%) dan jongens (25,3%) ingevuld. De gemiddelde leeftijd van de jongeren die de enquête invulden, is 19,6 jaar. Daarbij gaven de meeste jongeren aan dat zij 20 jaar zijn (18,1%) en de minste jongeren dat zij 16 jaar zijn (5,2%).

Woonplaats

We hebben de jongeren gevraagd om in te vullen waar ze naar de kerk gaan, voor het grootste deel van hen zal dit ook hun woonplaats zijn. De meeste respondenten komen uit: Hardinxveld-Giessendam (30x), Rijssen (23x), Voorthuizen (17x), Veenendaal (11x), Ede (9x), Zwolle (9x), Barneveld (7x), Reeuwijk (7x), Nijkerk (7x). Net als vele andere plaatsen die de respondenten genoemd hebben, liggen deze plaatsen in de zogenaamde bible belt.

Opleiding en/of werk

De meeste jongeren gaan in het dagelijks leven naar school (82,4%). 8,5% van de jongeren geeft aan dat ze werken. De overige 9,0% vulde de optie 'Anders' in. Daarbij gaven veel jongeren dat ze een combinatie doen van werken en studeren.

Het opleidingsniveau van de jongeren ligt hoog. 54,8% van de jongeren vulde HBO als huidige of laatstgenoten opleiding in. Ook VWO en universiteit scoorden hoog, resp. 9,3% en 12,9%. Dit hoge opleidingsniveau wordt voornamelijk veroorzaakt door de jongeren die via de BIJ of studentenvereniging Alpha de enquête invulden.

Slechts 3,1% van de jongeren gaf aan dat VMBO de huidige of laatstgenoten opleiding is. 13,4% van de jongeren heeft een opleiding op MBO niveau gedaan of is daar op dit moment mee bezig.

In de rapportage wordt soms onderscheid gemaakt tussen hoogopgeleide en laagopgeleide jongeren. Tot de hoogopgeleide jongeren rekenen we jongeren die bij de vraag over het opleidingsniveau 'HAVO', 'VWO', 'HBO' of 'Universiteit' invulden. Jongeren met een ander opleidingsniveau worden tot de laagopgeleide jongeren gerekend.

HGJB-achterban

Voor het onderzoek is een selectie gemaakt van de jongeren die tot de HGJB-achterban behoren. Onder de HGJB-achterban vallen alle jongeren die lid zijn van de PKN en/of via de HGJB-Link of website van de HGJB in aanraking met deze enquête zijn gekomen. 70,0% van de jongeren die de enquête ingevuld heeft, behoort tot de HGJB-achterban.

Hoofdstuk 2 - Jongeren en kerkkeuze

Over jongeren en het kiezen voor een gemeente

Omdat de enquête niet alleen onder de achterban van de HGJB gehouden is, vroegen we de jongeren naar hun kerkelijke achtergrond. De vraag naar welke kerk de jongeren meestal gaan, werd als volgt beantwoord:

Naar welke kerk ga je meestal op zondag?	
Protestantse Kerk in Nederland	64,1%
Christelijk Gereformeerde Kerk	7,5%
Hersteld Hervormde Kerk	4,1%
Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt	4,1%
Evangelische Gemeente	4,1%
Baptistengemeente	3,4%
Ik ga niet naar de kerk	2,1%
Nederlands Gereformeerde Kerk	1,0%
Anders...	4,9%

Bij de optie 'anders' werden een aantal kerkgenootschappen genoemd die niet als optie aangegeven stonden. Meerdere keren wordt de Gereformeerde Gemeente in Nederland genoemd, ook geven een aantal jongeren aan verschillende gemeentes regelmatig te bezoeken, of op zoek te zijn naar een gemeente. Eén jongere geeft aan niet naar de kerk te gaan, maar doordeweeks een Bijbelkring te bezoeken.

Protestantse Kerk in Nederland

De jongeren die aangaven in de Protestantse Kerk in Nederland te zitten, vroegen we of ze wisten tot welke stroming ze behoren.

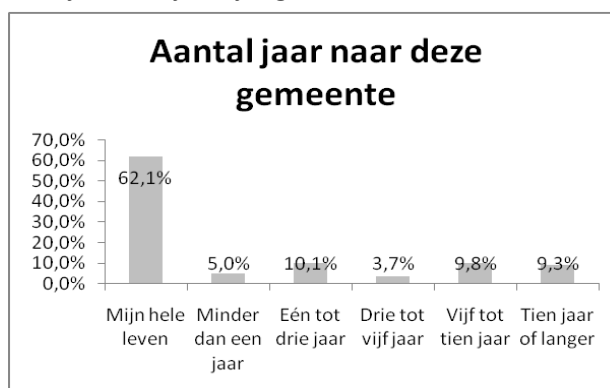
Weet je bij welke stroming binnen de PKN jouw gemeente hoort?	
Gereformeerde Bond	77,0%
Confessionele Vereniging	2,4%
Evangelisch Werkverband	1,6%
Confessioneel Gereformeerd Beraad	0,0%
Ik weet het niet	19,0%

Wat hierbij opvalt, is dat 19,0% aangeeft niet te weten bij welke stroming ze horen. Hierbij moet opgemerkt worden het mogelijk is dat sommige jongeren de benaming van hun eigen stroming niet herkend hebben, dit blijkt uit de opmerking van een jongere dat zijn kerk, de gereformeerde kerk, er niet als optie bijstond, terwijl dit officieel 'Confessioneel Gereformeerd Beraad' heet. De officiële namen van de verschillende stromingen binnen de PKN zijn niet bij alle jongeren bekend.

Aantal jaar

Op de vraag hoe lang jongeren al naar hun gemeente gaan, geeft 62,1% aan dat ze hun hele leven naar dezelfde kerk gaan.

De overige 37,9% gaat nog niet zijn of haar hele leven naar dezelfde kerk.

Van de jongeren uit de HGJB-achterban gaat 67,8% zijn of haar hele leven naar dezelfde gemeente. Van jongeren buiten de HGJB-achterban is dit 46,8%.

Redenen betrokkenheid bij gemeente

De respondenten mochten meerdere redenen aangeven waarom ze naar hun gemeente gaan. De belangrijkste reden is: 'omdat ik in deze gemeente opgegroeid ben'. Iets meer dan de helft geeft aan naar hun gemeente te gaan omdat ze het er naar hun zin hebben. Daarna volgen familie en vrienden als belangrijkste redenen.

Ik ga naar deze gemeente omdat...	
Ik in deze gemeente opgegroeid ben	67,4%
Ik het in deze gemeente naar mijn zin heb	49,6%
Mijn familie er ook heen gaat	37,0%
Mijn vrienden ook naar deze gemeente gaan	31,3%
Ik bewust voor deze gemeente gekozen heb	30,7%
Ik verplichtingen heb in deze gemeente (verantwoordelijke taken, deelname activiteiten)	30,7%
Deze gemeente het meest dichtbij is	14,2%
Ik via deze gemeente tot geloof gekomen ben (Door mensen/kerkelijke activiteiten)	10,3%
Het moet van mijn ouders	9,0%
Mijn vriend/vriendin naar deze gemeente gaat	8,5%
Er geen andere gemeente in mijn omgeving is	1,3%
Anders...	6,2%

Bij de optie 'anders' worden o.a. de volgende punten genoemd:

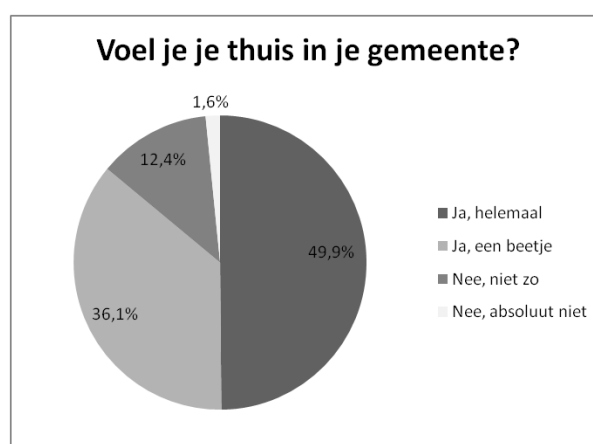
- Ik heb het niet altijd naar mijn zin, maar ik wil een bijdrage leveren aan de opbouw van de gemeente (4x)
- Voor nu is dit een geschikte gemeente, later (na mijn studententijd) ga ik op zoek naar een definitiever gemeente (4x)
- Ik heb er belijdenis gedaan (1x) / ik ben er getrouwd (1x) / ik loop er stage (1x) / goede preken en Bijbelgetrouwheid (1x)

Thuis voelen in je gemeente

De helft van de respondenten geeft aan zich helemaal thuis te voelen in de gemeente. 36,1% voelt zich een beetje thuis, 12,4% van de jongeren geeft aan zich niet (zo) thuis te voelen.

Jongens voelen zich iets vaker helemaal thuis dan meisjes (56,8% tegenover 47,5%). 15,8% van de meisjes geeft aan zich niet zo of absoluut niet thuis te voelen. Van de jongens zegt 8,4% zich niet zo thuis te voelen en er is geen enkele jongen die zich absoluut niet thuis voelt in zijn gemeente.

Jongeren uit de HGJB-achterban voelen zich iets vaker helemaal thuis dan jongeren van buiten de HGJB-achterban (50,7% tegenover 47,7%). Hier tegenover staat dat ze ook iets vaker aangeven zich niet (zo) thuis te voelen in hun gemeente (14,8% tegenover 11,8%).

Hoofdstuk 3 - Ik voel me thuis

Hoe jongeren die zich thuis voelen in hun gemeente denken over kerkverandering

In de enquête hebben we onderscheid gemaakt tussen de jongeren die zich (een beetje) thuis voelen en de jongeren die zich niet (zo) thuis voelen in hun gemeente. In dit hoofdstuk kijken we naar degenen die zich helemaal of een beetje thuis voelen. 86,0% van de respondenten voelt zich helemaal thuis in zijn of haar gemeente, dit is een groep van 326 jongeren.

Waarom jongeren zich thuis voelen in hun gemeente

In de enquête vroegen we naar de redenen waarom jongeren zich thuis voelen in hun gemeente. Ze mochten hierbij meerdere opties aanvinken. In onderstaande tabel is te zien welke redenen voor jongeren het belangrijkste zijn om zich thuis te voelen.

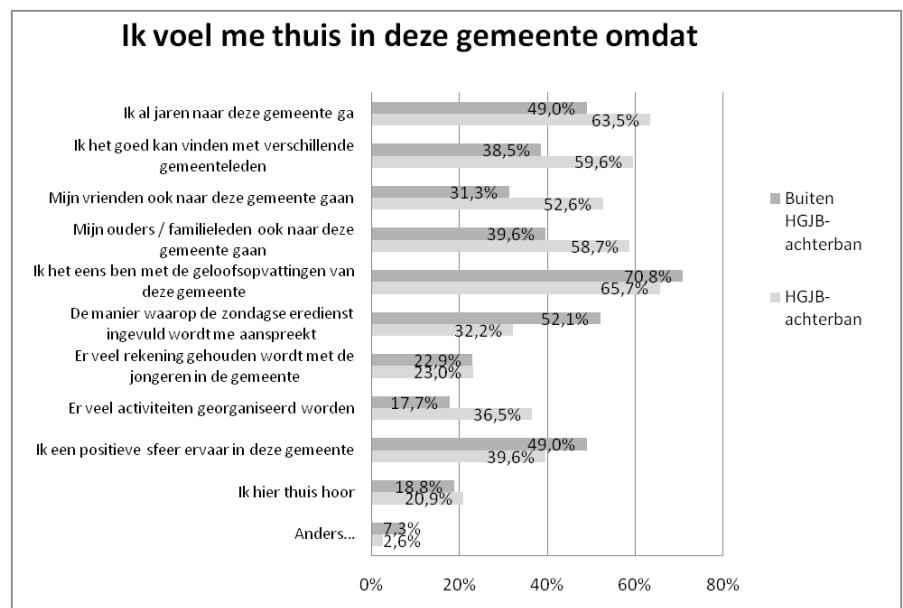
Ik voel me thuis in deze gemeente omdat...	
Ik het eens ben met de geloofsopvattingen van deze gemeente	67,2%
Ik al jaren naar deze gemeente ga	59,2%
Ik het goed kan vinden met verschillende gemeenteleden	53,4%
Mijn ouders/familieleden ook naar deze gemeente gaan	53,1%
Mijn vrienden ook naar deze gemeente gaan	46,3%
Ik een positieve sfeer ervaar in deze gemeente	42,3%
De manier waarop de zondagse eredienst ingevuld wordt me aanspreekt	38,0%
Er veel activiteiten georganiseerd worden	31,0%
Er veel rekening gehouden wordt met de jongeren in de gemeente	23,0%
Ik hier thuis hoor	20,2%
Anders...	4,0%

Het antwoord 'omdat ik het eens ben met de geloofsopvattingen van deze gemeente' wordt het vaakst aangevinkt als reden om je thuis te voelen. De geloofsopvattingen van de gemeente moeten blijkbaar overeen komen met de opvattingen van de jongere, wil een jongere zich thuis voelen in een gemeente. Na dit inhoudelijke argument scoren allerlei sociale redenen het hoogst.

Onderstaande grafiek laat de verschillen van redenen om je thuis te voelen zien tussen de HGJB-achterban en de jongeren buiten de HGJB-achterban.

De geloofsopvattingen van de gemeente scoren bij beide groepen het hoogst, de andere factoren laten meer verschillen zien.

Voor de activiteiten en andere gemeenteleden spelen een grote rol bij de jongeren uit de HGJB-achterban voor de mate waarin ze zich thuis voelen. Voor jongeren buiten de HGJB-achterban zijn de eredienst en de sfeer in de gemeente belangrijkere

factoren om zich thuis te voelen.

Meisjes geven vaker dan jongens aan dat 'omdat ik al jaren naar deze gemeente ga' en 'omdat mijn ouders/familieleden ook naar deze gemeente gaan' redenen zijn om zich thuis te voelen in hun gemeente. Alle andere opties worden juist vaker door jongens dan door meisjes aangevinkt.

Hoogopgeleide jongeren geven iets vaker aan dat de invulling van de eredienst en de geloofsopvattingen van de gemeente belangrijke redenen zijn om zich thuis te voelen. De andere redenen worden vaker door laagopgeleiden genoemd. Vooral vrienden en andere gemeenteleden noemen zij als redenen waarom ze zich thuis voelen.

Terugblik van jongeren die zich op dit moment thuis voelen in hun gemeente

Van de jongeren die zich op dit moment thuis voelen in hun gemeente, is dit bij meer dan de helft niet altijd zo geweest.

- 45,7% voelde zich vrijwel altijd thuis in de gemeente
- 44,8% voelde zich meestal wel, maar soms ook niet thuis in de gemeente
- 9,5% voelde zich niet altijd thuis in de gemeente

Waarom jongeren zich niet altijd thuis voelden in hun gemeente

In onderstaande tabel is te zien wat de redenen waren dat jongeren zich vroeger niet (altijd) thuis voelden in hun gemeente.

Ik voelde me niet (altijd) thuis in de gemeente omdat...	
De invulling van de eredienst me niet aansprak	54,2%
Ik weinig contact had met gemeenteleden	37,9%
Er weinig/geen rekening gehouden werd met de jongeren in de gemeente	28,8%
Ik het niet (helemaal) eens was met de leer in de gemeente	25,4%
Ik geen vrienden had in deze gemeente	20,9%
Ik geen taken had in de gemeente / niet deelnam aan activiteiten van de gemeente	16,9%
Ik me niet gewaardeerd voelde in de gemeente	12,4%
Ik een meningsverschil/ruzie had met (één van de) gemeenteleden	4,0%
Ik niet geloofde	4,0%
Ik het gevoel had dat ik niet welkom was in de gemeente	3,4%
Anders...	10,7%

De grootste verschillen tussen jongeren binnen en buiten de HGJB-achterban zijn te zien op de volgende punten:

- Weinig contact met gemeenteleden (HGJB-achterban: 31,8%, buiten HGJB-achterban: 54,2%)
- Geen vrienden in de gemeente (HGJB-achterban: 17,8%, buiten HGJB-achterban: 29,2%)
- De invulling van de eredienst (HGJB-achterban: 58,1%, buiten HGJB-achterban: 43,8%)
- Geen/weinig rekening met jongeren (HGJB-achterban: 31,8%, buiten HGJB-achterban: 20,8%)

Jongeren in de HGJB-achterban lijken meer sociale contacten te hebben in hun gemeente. Ook waren ze vaker ontevreden over de eredienst dan leeftijdsgenoten buiten de HGJB-achterban.

Meisjes geven vaker dan jongens aan dat de invulling van de eredienst een reden was om zich niet thuis te voelen (26,3% tegenover 20,4%). Jongens geven vaker aan dan jongens dat het gegeven dat ze geen taken hadden / niet deelnamen aan activiteiten van de gemeente een reden was om zich niet thuis te voelen (12,2% tegenover 6,2%).

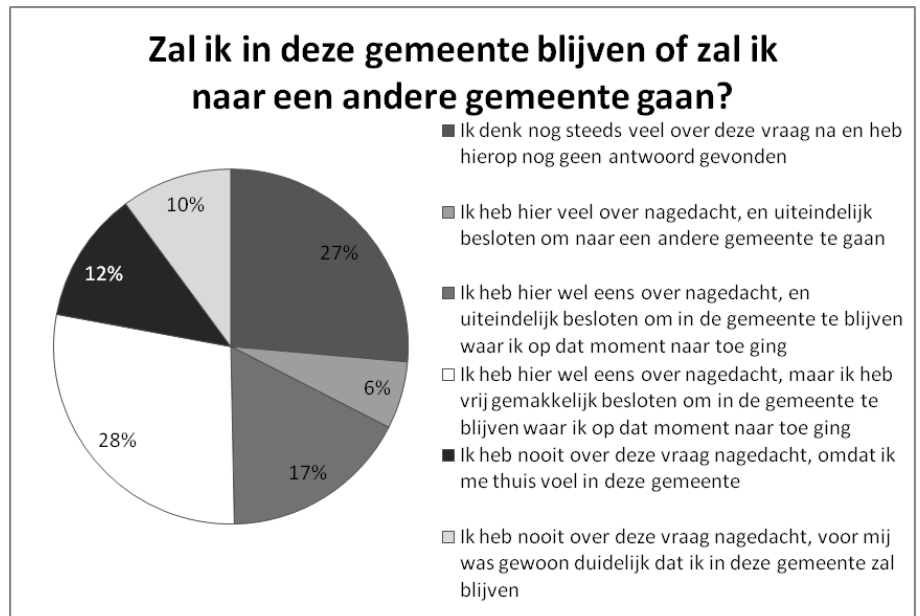
Nadenken over kerkverandering

We hebben de jongeren die zich thuis voelen in hun gemeente gevraagd of ze er wel eens over gedacht hebben om eventueel van kerk te veranderen. Vervolgens hebben we gekeken naar jongeren die al een keuze gemaakt hebben, en jongeren die nog geen keuze gemaakt hebben.

In het cirkeldiagram rechts is te zien wat de jongeren geantwoord hebben op de vraag *'In hoeverre houdt de vraag 'zal ik in deze gemeente blijven of zal ik naar een andere gemeente gaan?' jou bezig, of heeft deze vraag jou de afgelopen jaren beziggehouden?'*

Van de jongeren die zich thuis voelen in hun gemeente heeft 77,9% er wel eens over nagedacht om eventueel van gemeente te veranderen. 6,1% van hen heeft dit ook daadwerkelijk gedaan. Meer dan een kwart van de jongeren loopt op dit moment met deze vraag rond, en heeft nog geen antwoord gevonden.

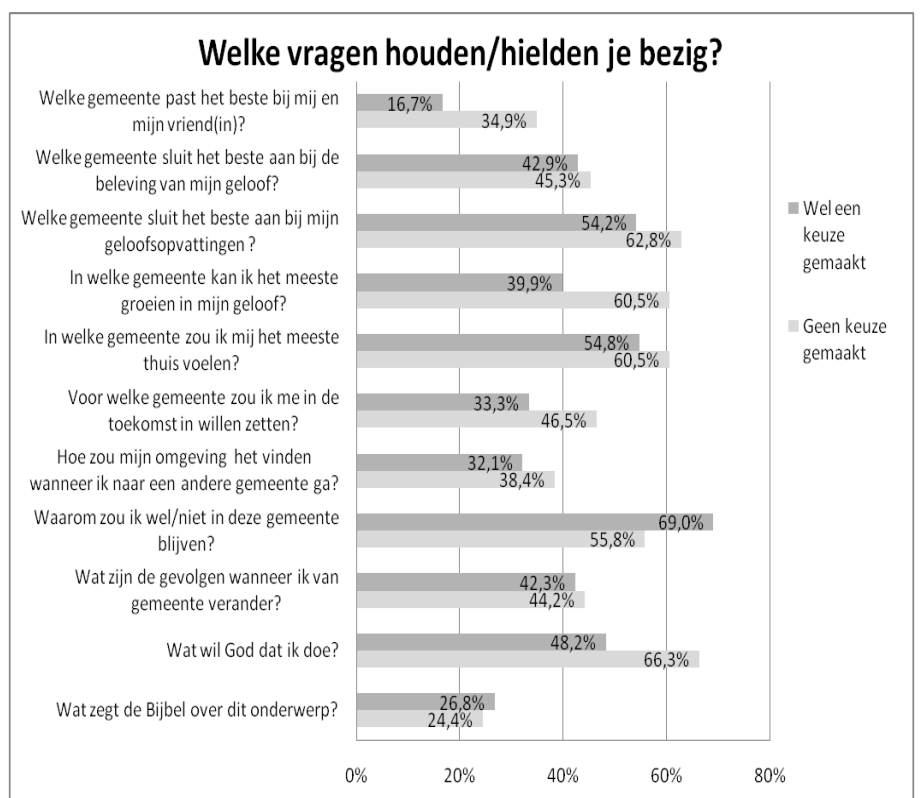
Van de jongeren die zich thuis voelen denkt 22,1% er nooit over na om van gemeente te veranderen. Meisjes denken vaker dan jongens na over eventuele kerkverandering (68,5% tegenover 57,1%), hoewel er procentueel meer jongens zijn die aangeven dat ze besloten hebben ook echt naar een andere gemeente te gaan.

Welke vragen hebben jongeren?

We hebben de jongeren gevraagd welke vragen hen bezighouden als ze nadenken over kerkverandering. In onderstaande grafiek zijn de verschillen te zien tussen jongeren die al wel een keuze gemaakt hebben en jongeren die nog geen keuze gemaakt hebben.

Duidelijk wordt dat jongeren die nog geen keuze gemaakt hebben zich meer bezighouden met de vraag *'Welke gemeente past het beste bij mij en mijn vriend(in)?'*. Ook zijn zij meer bezig met de vraag wat God wil dat zij doen.

Jongeren die een keuze gemaakt hebben

We hebben de jongeren die een keuze voor een gemeente gemaakt hebben gevraagd wat hen geholpen heeft bij het maken van die keuze.

In de grafiek hiernaast is te zien wat de jongeren geholpen heeft bij het maken van een keuze voor een gemeente. Leeftijdsgenoten zijn de belangrijkste factor om tot een keuze te komen, gevolgd door gebed en Bijbellezen. Ook het bezoeken en vergelijken van de verschillende kerken wordt door veel jongeren gedaan.

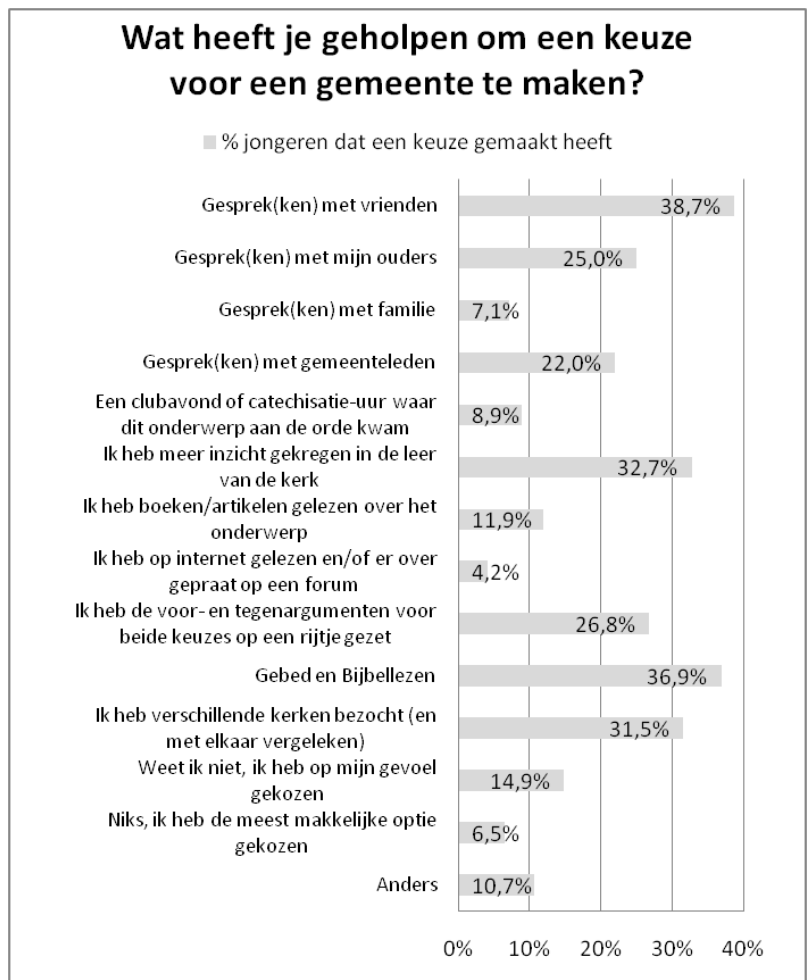
Bij deze vraag is relatief veel gebruik gemaakt van de optie 'anders', verschillende dingen worden hier genoemd:

- HGJB-Scholierenweekend
- Evangelische Hogeschool
- Op dit moment blijf ik in deze kerk (om praktische redenen), maar de kans is groot dat ik in de toekomst (na mijn studie) naar een andere kerk ga (5x)
- Gods leiding / gemeente is Bijbelgetrouw (5x)
- Inzicht dat geen enkele kerk perfect is (3x)

Jongens geven vaker aan dan meisjes dat een gesprek met hun ouders hen geholpen heeft (23,4% tegenover 30,0%). Voor meisjes is inzicht in de leer van de kerk belangrijker dan voor jongens (36,7% tegenover 20,0%).

- Gesprek met vrienden is voor ouderen belangrijker dan voor jongeren (45,9% tegenover 34,6%)
- Gesprek met gemeenteleden is voor ouderen belangrijker dan voor jongeren (27,9% tegenover 18,7%)
- Verschillende kerken bezoeken en vergelijken is voor ouderen belangrijker dan voor jongeren (39,3% tegenover 27,1%)
- Gesprek met ouders is voor jongere jongeren belangrijker dan voor oudere jongeren (27,1% tegenover 21,3%)
- Inzicht in de leer van de kerk is voor jongeren belangrijker dan voor ouderen (35,5% tegenover 27,9%)

Er is duidelijk te zien dat jongeren naarmate ze ouder worden minder bezig zijn met de mening van ouders, maar meer met de mening van leeftijdsgenoten en andere volwassenen, zoals gemeenteleden.

Inzoomen op het gesprek

De jongeren die aangaven dat een gesprek hen geholpen heeft bij het maken van een keuze, hebben we de vraag voorgelegd op wat voor manier dat gesprek hen geholpen heeft. In onderstaande tabel is te zien wat daarop geantwoord is.

Op welke manier heeft een gesprek jou geholpen om een keuze te maken voor een gemeente?	
Doordat de ander mij een luisterend oor bood, kon ik mijn gedachten op een rijtje zetten en een keuze maken	42,7%
Door het gesprek kwam ik te weten wat voor- en nadelen zijn om wel of niet in mijn oorspronkelijke gemeente te blijven	36,5%
Door het gesprek heb ik meer inzicht gekregen in de leer van de kerk	36,5%
De mening van de ander over dit onderwerp hielp mij om een keuze te maken	36,5%
Ik ontdekte dat ik niet de enige was die rondliep met de vraag of ik in mijn oorspronkelijke gemeente zou blijven of van gemeente zou veranderen	32,3%
Samen met de ander ben ik in gesprek gegaan over de vragen die ik had m.b.t. dit onderwerp en hebben we gezocht naar antwoorden op mijn vragen	24,0%
Ik kreeg Bijbelse richtlijnen te horen die mij hielpen om een keuze te maken	21,9%
Er werd mij verteld welke keuze ik het beste kon maken	0,0%
Anders...	6,3%

Een luisterend oor en erkenning zijn belangrijk voor de jongeren, samen met argumenten. Een combinatie van gehoord worden en advies krijgen. Dit is echter geen voorschrijvend advies, maar puur adviserend, de jongeren willen dat de uiteindelijke keuze bij hen blijft liggen.

Bij de optie 'anders' werden de volgende punten genoemd:

- In aanraking met mensen uit andere kerken merk je dat daar ook heel veel voor te zeggen is
- Ik kwam erachter dat geen enkele gemeente volmaakt is
- Door het gesprek kwam ik erachter dat er gewoon geen ideale kerk bestaat. En dat er best mensen zijn die aspecten van mij waarderen binnen deze gemeente
- Door mijzelf te betrekken bij activiteiten en vrijwilligerswerk voelde ik mij sneller thuis
- Samen met mijn vriend hebben we gekeken naar welke kerk we wilden gaan

Jongeren die behoren tot de HGJB-achterban geven meer manieren waarop een gesprek hen geholpen heeft dan jongeren van buiten de HGJB-achterban. Alleen de optie 'Doordat de ander mij een luisterend oor bood, kon ik mijn gedachten op een rijtje zetten en een keuze maken' wordt iets vaker genoemd door jongeren buiten de HGJB-achterban dan daarbinnen.

Meisjes geven vaker dan jongens aan dat een luisterend oor en de ontdekking dat ze niet de enige waren die met vragen rondom dit onderwerp rondliepen hen geholpen heeft bij het maken van een keuze.

Oudere jongeren zijn meer geïnteresseerd in de mening van de ander, inzicht in de leer van de gemeente en de voor- en nadelen van eventuele kerkverandering. Jongere jongeren hebben meer gehad aan Bijbelse richtlijnen die ze in het gesprek aangeboden kregen.

Jongeren die nog geen keuze gemaakt hebben

Aan de jongeren die eerst aangegeven hebben dat ze zich thuis voelen in hun gemeente en vervolgens ook dat ze nog geen keuze hebben gemaakt, hebben we gevraagd wat ze verwachten dat hen zou kunnen helpen bij het maken van een keuze.

Wat zou je kunnen helpen om een antwoord te vinden op de vraag 'Zal ik in deze gemeente blijven of zal ik naar een andere gemeente gaan?'	
Gesprek(ken) met vrienden	51,2%
Gesprek(ken) met mijn ouders	40,7%
Gesprek(ken) met familie	15,1%
Gesprek(ken) met gemeenteleden zoals de predikant, een leidinggevende van de jeugdvereniging/club of een catecheet	39,5%
Andere gemeentes bezoeken (en ze vergelijken)	52,3%
Ik zou willen weten wat de Bijbel over dit onderwerp zegt	37,2%
Inzicht in de gevolgen van de verschillende keuzes, zodat ik kan inschatten welke keuze het beste is	32,6%
Een overzicht van de verschillende gemeentes, zodat de belangrijkste verschillen en overeenkomsten helder worden	27,9%
Boeken of artikelen lezen over dit onderwerp	24,4%
Meer ruimte in de gemeente om over dit onderwerp te praten	17,4%
Een clubavond of catechisatie-uur waar dit onderwerp aan de orde komt	10,5%
Op internet over dit onderwerp lezen of op een forum erover praten	8,1%
Ik heb geen hulp nodig	7,0%
Anders...	7,0%

Wat opvalt, is dat de antwoorden van deze jongeren behoorlijk verschillen met de antwoorden van de jongeren die terugkijken op hun keuze.

Top 5 – Verwachting	
1 Andere gemeentes bezoeken en vergelijken	52,3%
2 Gesprek(ken) met vrienden	51,2%
3 Gesprek(ken) met ouders	40,7%
4 Gesprek(ken) met gemeenteleden	39,5%
5 Ik zou willen weten wat de Bijbel over dit onderwerp zegt	37,2%

Top 5 – Terugblik	
1 Gesprek(ken) met vrienden	38,7%
2 Gebed en Bijbel lezen	36,9%
3 Inzicht in de leer van de kerk	32,7%
4 Verschillende kerken bezocht en vergeleken	31,5%
5 Voor- en tegenargumenten	26,8%

In de top 5 is tussen jongeren binnen en buiten de HGJB-achterban geen verschil te zien. Wat wel opvalt, is dat de percentages bij de jongeren van buiten de HGJB-achterban hoger zijn dan die bij jongeren binnen de HGJB-achterban. Dit betekent dat de jongeren buiten de HGJB-achterban per persoon gemiddeld meer opties aangevinkt, wat inhoudt dat zij van meer dingen denken dat het hen kan helpen bij het vinden van antwoorden.

Laagopgeleiden verwachten vooral geholpen te worden door gesprekken met anderen. Voor hoogopgeleiden zijn gesprekken ook belangrijk, maar andere redenen, zoals inzicht in de gevolgen van de verschillende keuzes en een overzicht met de belangrijkste overeenkomsten en verschillen, scoren bij hen hoger dan bij de laagopgeleiden.

Inzoomen op het gesprek

De jongeren die aangaven dat ze verwachten dat een gesprek hen zal helpen bij het maken van een keuze, hebben we gevraagd op welke manier ze verwachten dat een gesprek hen zal helpen.

Op welke manier zou een gesprek jou kunnen helpen om een antwoord te vinden op de vraag 'Zal ik in deze gemeente blijven of zal ik naar een andere gemeente gaan?'	
Ik wil graag de mening van de ander weten	54,1%
Ik wil graag horen wat verschillende voor- en nadelen zijn om wel of niet in mijn oorspronkelijke gemeente te blijven	49,2%
Ik zou vooral een luisterend oor willen hebben, door erover te praten kan ik mijn gedachten op een rijtje zetten	45,9%
Ik zou willen merken dat ik over dit onderwerp gewoon vragen mag stellen, zonder veroordeeld te worden	44,3%
Ik wil graag dat de ander vanuit de Bijbel aangeeft wat ik moet doen	42,6%
Ik graag van de ander weten wat hij/zij vindt dat ik moet doen	23,0%
Ik zou willen weten wie er nog meer met deze vraag rondlopen	14,8%
Anders...	1,6%

De verwachtingen die deze jongeren aangeven, komen niet overeen met de redenen die de jongeren die terugkijken geven. Bij de jongeren die terugkijken op hun keuze is te zien dat het luisterend oor het belangrijkste voor hen was bij het maken van een keuze. Ook jongeren die vooruitkijken hopen dat een luisterend oor hen zal helpen, maar voor hen is dit niet het meest belangrijke. Ook willen ze graag de mening van de ander weten en argumenten horen.

Jongeren van buiten de HGJB-achterban geven over het algemeen meer antwoorden dan jongeren binnen de HGJB-achterban. Ze zijn vooral meer benieuwd naar de mening van de ander (15,5% tegenover 5,5%), ook zijn ze meer op zoek naar een luisterend oor dan jongeren van binnen de HGJB-achterban (14,7% tegenover 4,1%).

Meisjes geven iets vaker dan jongens aan dat ze verwachten dat een luisterend oor hen zal helpen, ook willen ze graag merken dat ze vragen mogen stellen over dit onderwerp, zonder veroordeeld te worden. Jongens daarentegen geven vaker aan dat ze Bijbelse richtlijnen willen horen.

Samenvatting

- Als redenen waarom jongeren zich thuis voelen worden zowel veel sociale redenen als inhoudelijke redenen genoemd.
- Iets meer dan de helft van de jongeren die zich op dit moment thuis voelen in de gemeente, heeft zich in het verleden niet (altijd) thuis gevoeld in de gemeente.
- De invulling van de eredienst en weinig contact met gemeenteleden zijn de belangrijkste redenen waarom jongeren zich in het verleden niet (altijd) thuis voelden in hun gemeente.
- Bijna 80% van de jongeren die zich thuis voelt in de gemeente heeft er wel eens over nagedacht om eventueel van kerk te veranderen. Iets meer dan een kwart van de jongeren die zich thuis voelt in de gemeente denkt er op dit moment over na om eventueel van kerk te veranderen.
- Jongeren die nadenken over kerkverandering zijn het meest met de volgende vragen bezig: 'Waarom zou ik wel/niet in deze gemeente blijven?', 'Welke gemeente sluit het beste aan bij mijn geloofsopvattingen?', 'In welke gemeente zou ik mij het meeste thuis voelen en Wat wil God dat ik doe?'.

- Jongeren die een keuze gemaakt hebben voor een gemeente geven aan dat gesprekken met vrienden, inzicht in de leer van de kerk en gebed en Bijbellezen hen het meest geholpen hebben bij het maken van een keuze.
- In een gesprek over eventuele kerkverandering zijn een luisterend oor en begrip voor de jongeren het belangrijkste, samen met inzicht in de leer van de kerk en argumenten.
- Jongeren die nog geen keuze hebben kunnen maken voor eventuele kerkverandering verwachten van de volgende dingen dat ze hen kunnen helpen bij het maken van een keuze: het bezoeken en vergelijken van verschillende gemeentes, en gesprekken met vrienden.
- Jongeren die nog geen keuze hebben kunnen maken verwachten dat een gesprek hen zal helpen doordat ze de mening van de ander te horen krijgen, en de verschillende voor- en nadelen om wel/niet in hun oorspronkelijke gemeente te blijven.

Hoofdstuk 4 - Ik voel me niet (zo) thuis

Hoe jongeren die zich niet thuis voelen in hun gemeente denken over kerkverandering

In dit hoofdstuk kijken we naar de jongeren die aangegeven hebben dat ze zich niet zo, of zelfs helemaal niet thuis voelen in hun gemeente. 14,0% van de jongeren voelt zich niet of niet helemaal thuis in zijn of haar gemeente, dit is een groep van 53 jongeren.

Waarom jongeren zich niet (zo) thuis voelen in hun gemeente

In de enquête vroegen we naar de redenen waarom jongeren zich niet (zo) thuis voelen in hun gemeente. Ze mochten hierbij meerdere opties aanvinken.

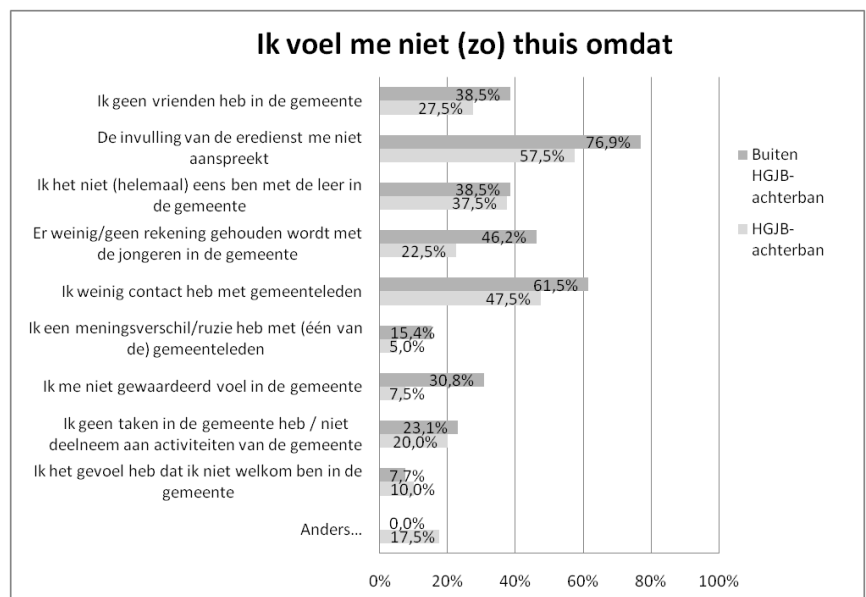
Ik voel me niet (zo) thuis in deze gemeente omdat...	
De invulling van de eredienst me niet aanspreekt	62,3%
Ik weinig contact heb met gemeenteleden	50,9%
Ik het niet (helemaal) eens ben met de leer in de gemeente	37,7%
Ik geen vrienden heb in de gemeente	30,2%
Er weinig/geen rekening gehouden wordt met de jongeren in de gemeente	28,3%
Ik geen taken in de gemeente heb / niet deelneem aan activiteiten van de gemeente	20,8%
Ik me niet gewaardeerd voel in de gemeente	13,2%
Ik het gevoel heb dat ik niet welkom ben in de gemeente	9,4%
Ik een meningsverschil/ruzie heb met (één van de) gemeenteleden	7,5%
Anders...	13,2%

De invulling van de eredienst is de belangrijkste reden dat jongeren zich niet thuis voelen in hun gemeente, gevolgd door weinig contact met gemeenteleden. Ook het verschil in mening over de leer wordt genoemd als reden om je niet thuis te voelen. Onderstaande grafiek laat de verschillen zien tussen jongeren uit de HGJB-achterban en jongeren van buiten de HGJB-achterban. Van de jongeren uit de HGJB-achterban voelt 14,9% zich niet (zo) thuis, van de jongeren buiten de HGJB-achterban is dat 11,9%.

Hoewel er meer jongeren uit de HGJB-achterban zijn die zich niet thuis voelen dan jongeren buiten de HGJB-achterban, worden er vanuit de HGJB-achterban minder redenen aangegeven. De optie 'anders' is alleen door jongeren uit de HGJB-achterban ingevuld.

Bij de optie 'anders' worden de volgende punten genoemd:

- Er worden leesdiensten gehouden
- Veel is onenigheid in de gemeente
- De gemeente is vrij

passief. Gevoel dat gemeenteleden vooral vanwege de sociale controle naar de kerk komen en niet omdat ze echt geloven. Betrokkenheid van de gemeenteleden met de kerk is niet heel sterk

- Diepgang wordt gemist, schijnheilig gedrag onder jongeren wordt getolereerd. 's Zondags en op de JV lijken ze vrome jongeren, maar doordeweeks is dit niet aan hun gedrag te zien
- De inhoud van de prediking is prima, de manier waarop het gebracht wordt is minder goed
- Ook is er sprake van krampachtigheid
- Het gemeente-zijn wordt gemist

Nadenken over kerkverandering

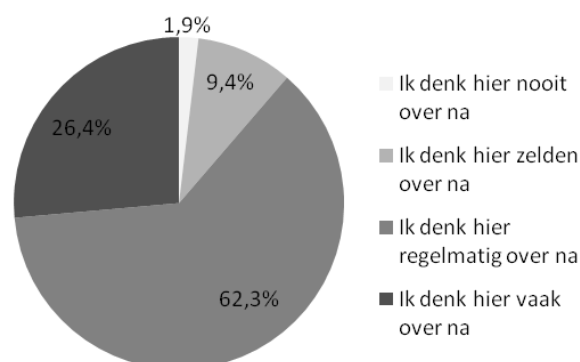
We hebben de jongeren die zich niet (zo) thuis voelen in hun gemeente ook gevraagd of ze er wel eens over gedacht hebben om eventueel van gemeente te veranderen. Vervolgens hebben we gekeken naar jongeren die al een keuze gemaakt hebben, en jongeren die nog geen keuze gemaakt hebben.

Van de jongeren die zich niet thuis voelen in hun gemeente denkt 88,7% er regelmatig of vaak over na om van gemeente te veranderen, zowel binnen de HGJB-achterban als daarbuiten.

De jongeren die er nooit over nadenken om eventueel van kerk te veranderen noemen hiervoor de volgende redenen:

- Ik wil meewerken aan de opbouw van de gemeente waar ik nu in zit
- Mijn vrienden zitten in deze gemeente
- Ik ben het eens met de leer van de gemeente
- Weet ik niet

Heb je er wel eens over nagedacht om van gemeente te veranderen?

De jongeren die er regelmatig of vaak over nadenken om van gemeente te veranderen noemen hiervoor de volgende redenen:

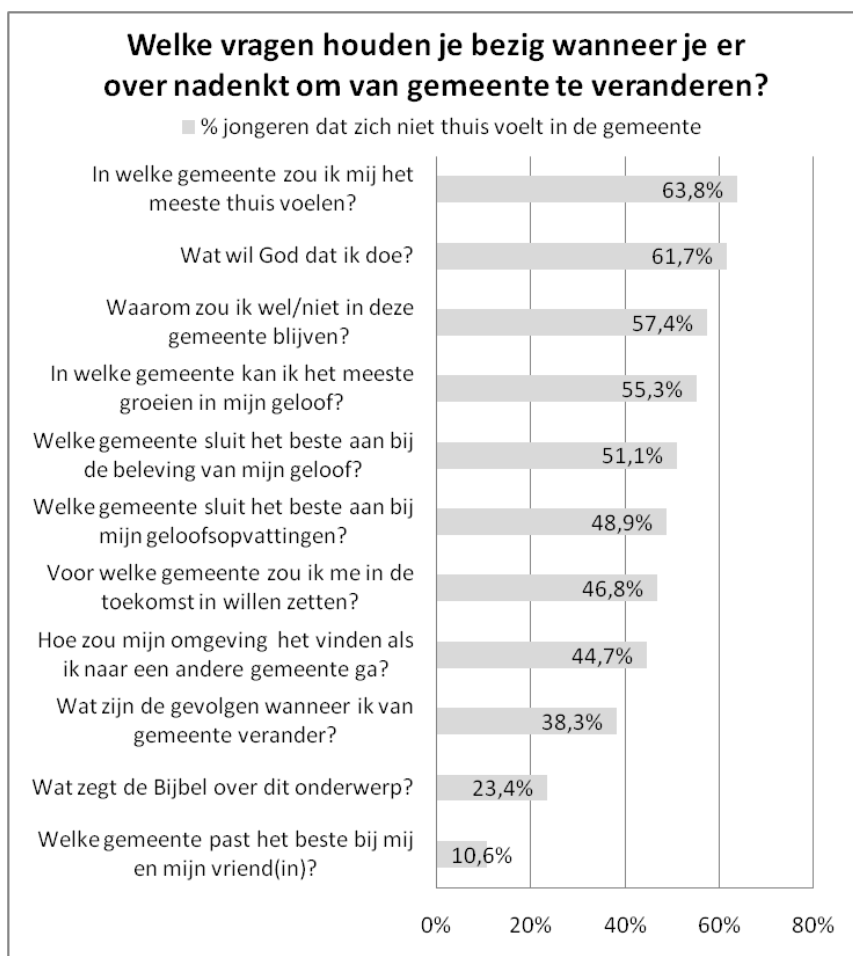
Hoe komt het dat je er regelmatig of vaak over nadenkt om van gemeente te veranderen?	
Een andere gemeente in mijn omgeving past beter bij me/sprekt me meer aan	46,8%
Ik ben ontevreden over de invulling van de eredienst in mijn gemeente	44,7%
Na bezoek aan een andere gemeente ben ik hier over na gaan denken	42,6%
Ik heb vrienden die naar een andere gemeente gaan	29,8%
Ik heb moeite met / ben het niet eens met geloofsopvattingen van deze gemeente	29,8%
Ik heb een relatie met iemand uit een andere gemeente	14,9%
Er is weinig / geen jeugd in de gemeente waar ik nu zit	10,6%
Ik heb veel familieleden die naar een andere gemeente gaan	8,5%
Op de jeugdvereniging/catechisatie hebben we het hier over gehad	0,0%
Anders...	12,8%

Zowel ontevredenheid over de eigen gemeente als tevredenheid over andere gemeentes zorgt ervoor dat jongeren erover na gaan denken om eventueel van kerk te veranderen. De vorm en de inhoud van de eredienst en gemeente spelen hierbij een rol.

Welke vragen spelen er?

De jongeren die aangaven dat ze er regelmatig of vaak over nadenken om eventueel van kerk te veranderen, hebben we de vraag gesteld met welke vragen ze zich vooral bezighouden als ze hier over nadenken.

Wat uit deze tabel duidelijk naar voren komt is dat jongeren met heel veel verschillende vragen bezig zijn. Gemiddeld zijn er door iedere jongere vier antwoorden aangevinkt. Over wat de Bijbel zegt over dit onderwerp wordt het minst nagedacht, evenals de vraag wat de eventuele gevolgen zouden zijn. Het thuisgevoel en de beleving van het geloof spelen een grote rol, dit komt overeen met de redenen die jongeren aangeven waarom ze zich op dit moment niet thuis voelen in hun gemeente.

Verwachting van jongeren die zich niet (zo) thuis voelen

We hebben de jongeren die regelmatig nadenken over eventuele kerkverandering gevraagd wat hen zou kunnen helpen bij het vinden van een gemeente.

Wat zou jou kunnen helpen wanneer je erover nadenkt om van gemeente te veranderen?	
Gesprek(ken) met vrienden	55,3%
Gesprek(ken) met mijn ouders	34,0%
Gesprek(ken) met familie	10,6%
Gesprek(ken) met gemeenteleden zoals de predikant, een leidinggevende van de jeugdvereniging/club of een catecheet	31,9%
Andere gemeentes bezoeken (en ze vergelijken)	63,8%
Ik zou willen weten wat de Bijbel over dit onderwerp zegt	44,7%
Een overzicht van de verschillende gemeentes, zodat de belangrijkste verschillen en overeenkomsten helder worden	31,9%
Meer ruimte in de gemeente om over dit onderwerp te praten	29,8%
Inzicht in de gevolgen van de verschillende keuzes, zodat ik kan inschatten welke keuze het beste is	19,1%
Boeken of artikelen lezen over dit onderwerp	12,8%
Op internet over dit onderwerp lezen of op een forum erover praten	10,6%
Ik heb geen hulp nodig	6,4%
Een clubavond of catechisatie-uur waar dit onderwerp aan de orde komt	4,3%
Anders...	6,4%

De jongeren die zich niet (zo) thuis voelen in hun gemeente geven het meest aan dat ze andere gemeentes willen bezoeken en vergelijken. Ze hebben minder behoefte aan een gesprek met ouders, familie of gemeenteleden dan hun leeftijdsgenoten die zich wel thuis voelen. De optie 'meer ruimte in de gemeente om over dit onderwerp te praten', wordt door deze jongeren vaker aangevinkt.

Inzoomen op het gesprek

De jongeren die aangaven dat ze verwachten dat een gesprek hen zal helpen bij het maken van een keuze, hebben we gevraagd op welke manier ze verwachten dat een gesprek hen zal helpen.

In de tabel hieronder zijn de antwoorden te zien die de jongeren op deze vraag gegeven hebben.

Op welke manier zou een gesprek jou kunnen helpen?	
Ik wil graag de mening van de ander weten	38,4%
Ik wil graag horen wat verschillende voor- en nadelen zijn om wel of niet in mijn oorspronkelijke gemeente te blijven	34,9%
Ik zou vooral een luisterend oor willen hebben, door erover te praten kan ik mijn gedachten op een rijtje zetten	32,6%
Ik zou willen merken dat ik over dit onderwerp gewoon vragen mag stellen, zonder veroordeeld te worden	31,4%
Ik wil graag dat de ander vanuit de Bijbel aangeeft wat ik moet doen	30,2%
Ik zou willen weten wie er nog meer met deze vraag rondlopen	10,5%
Anders...	1,2%

Bij de optie 'Anders' werden door jongeren die zich niet thuis voelen de volgende dingen genoemd:

- Ik zou willen weten hoe het in iedere gemeente er aan toe gaat, en daar naar toe gaan waar ik ook echt wat voel van het geloof
- Ik zou willen weten wat anderen drijft in hun keuze voor een gemeente

Samenvatting

- De invulling van de eredienst en weinig contact met de gemeenteleden zijn de belangrijkste redenen waarom jongeren zich niet thuis voelen in hun gemeente.
- Bijna 90% van de jongeren die zich niet thuis voelen in de gemeente denkt regelmatig of vaak na over eventuele kerkverandering.
- Als redenen waarom deze jongeren nadenken over kerkverandering noemen ze de volgende redenen: 'Een andere gemeente in mijn omgeving past beter bij me / spreekt me meer aan.', 'Ik ben ontevreden over de invulling van de eredienst in mijn gemeente' en 'Na bezoek aan een andere gemeente ben ik hierover na gaan denken.'
- Jongeren die zich niet thuis voelen in hun gemeente en nadenken over eventuele kerkverandering vragen zich vooral af in welke gemeente ze zich het meeste thuis zouden voelen, en wat God wil dat ze doen. Ook vragen ze zich af waarom ze wel/niet in hun gemeente zouden blijven.
- Jongeren geven aan dat ze verwachten dat het bezoeken en vergelijken van andere gemeenten en gesprekken met vrienden hen het meeste zullen helpen bij het maken van een keuze.
- In een gesprek zouden deze jongeren die zich niet thuis voelen in hun gemeente vooral willen weten wat de mening van de ander is, en wat de verschillende voor- en nadelen zijn om wel of niet in de gemeente te blijven.

Hoofdstuk 5 - Jongeren en het geloof belijden

Over de vorm en ervaringen om het geloof te belijden

Wie het geloof beleden heeft...

In de enquête stelden we de vraag wie openbare belijdenis van het geloof had afgelegd. Bij de antwoordmogelijkheden kon eventueel ook aangegeven worden wanneer jongeren voor een andere vorm van belijden hadden gekozen.

Aantal

Iets meer dan de helft van de jongeren geeft aan dat zij op één of andere wijze het geloof beleden heeft (53,2%).

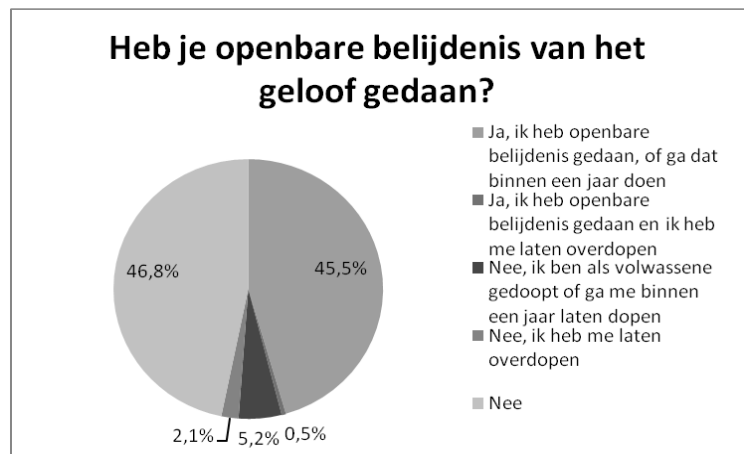
Uit diverse selecties blijkt dat procentueel het geloof beleden is door:

- Meer jongens dan meisjes (57,1% vs. 51,9%)
- Meer hoogopgeleide jongeren dan laagopgeleide jongeren (55,7% vs. 40,6%)
- Meer jongeren buiten dan binnen de HGJB-achterban (61,2% vs. 49,8%)
- Meer 21-23 jarigen dan 16-20 jarigen (75,6% vs. 42,3%)

Vorm van belijden

Bijna de helft van de jongeren (45,5%) geeft aan dat zij openbare belijdenis van het geloof heeft gedaan of dit binnen een jaar gaat doen. 5,2% van de jongeren heeft ervoor gekozen om zich als volwassene te laten dopen.

Slechts 2,6% van de jongeren heeft besloten zich over te laten dopen. Minder dan 1% heeft in eerste instantie openbare belijdenis gedaan en zich daarna nog laten overdopen.

Vrijwel alle jongeren die behoren tot de HGJB-achterban hebben ervoor gekozen om hun geloof te belijden via openbare belijdenis. Slechts 2,2% van de HGJB-achterban heeft het geloof beleden via overdoop of volwassendoop.

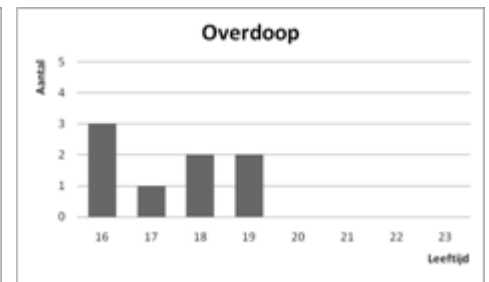
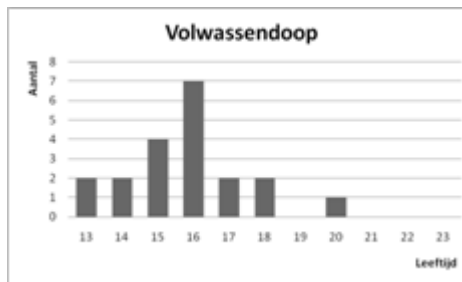
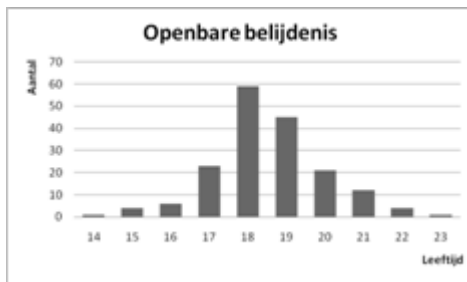
Ook laagopgeleide jongeren die al het besluit genomen hebben om hun geloof te belijden, doen dit vrijwel allemaal in de vorm van openbare belijdenis. Slechts 1,6% van de laagopgeleide jongeren koos voor overdoop of volwassendoop. Hoogopgeleide jongeren kiezen vaker voor een andere vorm dan openbare belijdenis om hun geloof te belijden: 3,1% van de hoogopgeleide jongeren heeft zich laten overdopen en daarnaast heeft 5,9% van de hoogopgeleide jongeren zich als volwassene laten dopen.

Daarnaast hebben jongeren van 21-23 jaar meer voor overdoop of volwassendoop gekozen dan jongeren van 16-20 jaar. 5,7% van de 16-20 jarigen is over gedoopt of heeft zich als volwassene laten dopen, terwijl 11,9% van de 21-23 jarigen hiervoor gekozen heeft.

Leeftijd om geloof te belijden

In de tabellen op de volgende pagina is te zien op welke leeftijd jongeren de keuze maken om hun geloof te belijden.

Opvallend is dat de meeste jongeren die openbare belijdenis gedaan hebben, deze keuze op hun 18^e of 19^e maakten (59,1%). De piek bij volwassendoop ligt op een lagere leeftijd: 55,0% van de jongeren die zich als volwassene hebben laten dopen, heeft deze keuze op 15 of 16 jarige leeftijd gemaakt.

M.b.t. de leeftijd om het geloof te belijden zijn er tussen jongens en meisjes enkele verschillen aan te wijzen. Meisjes maken vooral op 18 en 19 jarige leeftijd de keuze om hun geloof via openbare belijdenis te belijden. Bij jongens is er veel meer spreiding in de leeftijd waar te nemen: zij maken de keuze vooral tussen hun 17^e en 20^e jaar.

Ook de keuze voor volwassendoop wordt door meisjes eerder gemaakt. Alle meisjes die in de enquête invulden dat ze zich als volwassene hebben laten dopen, waren 13-16 jaar. Alle jongens die kozen voor volwassendoop, waren tussen de 16-18 jaar.

Jongeren uit de HGJB-achterban maken vooral op 18 en 19 jarige leeftijd de keuze om openbare belijdenis van hun geloof te doen. Bij de jongeren die niet tot de HGJB-achterban horen, is er meer leeftijdsspreiding: zij maken de keuze om belijdenis te doen vooral tussen de 17 en 20 jaar.

Hoe de keuze om het geloof te belijden ervaren wordt...

De keuze om het geloof te belijden wordt heel divers ervaren. Dit is te zien in onderstaande cirkeldiagrammen.

Openbare belijdenis

In de cirkeldiagram rechts is te zien hoe jongeren in het algemeen de keuze om openbare belijdenis te doen, ervaren hebben.

Van de jongeren die ervoor kozen om openbare belijdenis te doen, vonden jongens het over het algemeen gemakkelijker dan meisjes om een keuze te maken. 84,7% van de jongens geeft aan dat de keuze (heel) gemakkelijk of neutraal was. 73% van de meisjes geeft aan dat de keuze (heel) gemakkelijk of neutraal was.

7,7% van de meisjes laat weten dat de keuze om belijdenis te gaan doen heel moeilijk was. Geen enkele jongen vond de keuze om belijdenis te doen heel moeilijk. Zij gaven hooguit aan dat de keuze een beetje moeilijk was (15,2%).

Lager opgeleide jongeren die openbare belijdenis gedaan hebben, geven meer dan hoger opgeleiden jongeren aan dat ze de keuze heel gemakkelijk (32,0% vs. 22,5%) of neutraal vonden (36,0% vs. 25,2%). Hoger opgeleide jongeren vonden de keuze juist vaker dan laag opgeleide jongeren een beetje gemakkelijk (27,8% vs. 12,0%).

Volwassendoop

In de cirkeldiagram rechts is te zien hoe jongeren in het algemeen de keuze om zich als volwassene te laten dopen, ervaren hebben.

Ook bij de keuze voor volwassendoop vinden jongens het gemakkelijker dan meisjes om de keuze te maken. 100% van de jongens geeft aan dat de keuze (heel) gemakkelijk of neutraal was. 80% van de meisjes geeft aan dat de keuze (heel) gemakkelijk of neutraal was.

Overdoop

In de cirkeldiagram rechts is te zien hoe jongeren de keuze om zich te laten overdoopen, ervaren hebben.

NB. Hierbij moet wel mee genomen worden dat er relatief weinig jongeren die de enquête invulden, voor overdoop gekozen hebben. Deze uitkomsten kunnen enigszins afwijken van de werkelijkheid.

Redenen om keuze als gemakkelijk te ervaren

Aan de jongeren die antwoordden dat zij de keuze om het geloof te belijden als (heel) gemakkelijk of neutraal ervaren hebben, hebben we gevraagd waarom zij deze keuze zo ervaren hebben. Hieronder is te lezen welke antwoorden jongeren op deze vraag gegeven hebben. Achter de antwoorden in de tabellen staat vermeld welk percentage van de jongeren dit antwoord gaf.

Openbare belijdenis

Jongeren geven aan dat de keuze om belijdenis te doen om de volgende redenen (heel) gemakkelijk of neutraal was:

Hoe komt het dat je de keuze om openbare belijdenis te doen als (heel) gemakkelijk of neutraal ervaren hebt?	
Ik wilde met mijn belijdenis antwoord geven op mijn doop	70,9%
Ik zie mijn belijdenis vooral als een keuze om God te volgen, niet als een keuze voor een bepaalde kerk	70,1%
Ik wilde graag aan mijn omgeving (ouders, vrienden, gemeente) laten zien dat ik in God geloof	67,2%
Op een gegeven moment wist ik gewoon zeker dat ik belijdenis wilde doen	57,5%
Ik wilde belijdend lid worden om deel te mogen nemen aan het avondmaal	56,7%
Belijdenis doen zie ik als dé Bijbelse manier om aan God en mijn omgeving te laten zien dat ik geloof	39,6%
Omdat ik als kind gedoopt ben, koos ik ervoor om belijdenis te doen (i.p.v. overdoop)	23,9%
Door gesprekken met anderen heb ik de beslissing kunnen nemen om belijdenis te doen	20,1%
Ik wilde lid van deze gemeente blijven	9,0%
Mijn vrienden gingen ook belijdenis doen	5,2%
Mijn belijdenis sluit een (eventuele) latere keuze voor overdoop niet uit	4,5%
Het is in onze gemeente de gewoonte dat je na een aantal jaar catechisatie belijdenis gaat doen	3,7%
Anders...	3,7%

Wanneer er in de data selecties gemaakt worden m.b.t. geslacht, opleidingsniveau, leeftijd en wel/niet HGJB-achterban, dan zijn er diverse verschillen waar te nemen.

Zo geven meer meisjes dan jongens (70,5% vs. 59,0%), meer jongeren binnen dan buiten de HGJB-achterban (70,1% vs. 59,5%) en meer 16-20 jarigen dan 21-23 jarigen (71,2% vs. 62,3%) aan dat ze graag aan hun omgeving (ouders, vrienden, gemeente) wilden laten zien dat ze in God geloven.

Ook zien jongens meer dan meisjes (76,9% vs. 67,4%) en laagopgeleide jongeren meer dan hoogopgeleide jongeren (85,0% vs. 67,5%) de keuze om belijdenis te doen vooral als een keuze om God te willen volgen en niet als een keuze voor een bepaalde kerk.

Daarnaast wordt de reden *'Ik wilde belijdend lid worden om deel te mogen nemen aan het avondmaal'* aangevinkt door meer meisjes dan jongens (60,0% vs. 48,7%), meer jongeren binnen dan buiten de HGJB-achterban (64,9% vs. 35,1%) en meer hoogopgeleide jongeren dan laagopgeleide jongeren (58,8% vs. 45,0%).

Meer jongeren buiten dan binnen de HGJB-achterban (48,6% vs. 36,1%), meer laagopgeleide jongeren dan hoogopgeleide jongeren (55,0% vs. 36,8%) en meer 21-23 jarigen dan 16-20 jarigen (45,9% vs. 34,2%) zijn ervan overtuigd dat openbare belijdenis dé Bijbelse manier is om aan God en hun omgeving te laten zien dat zij geloven.

Jongens geven meer dan meisjes als reden dat ze belijdenis willen doen i.p.v. overdoop omdat ze als kind gedoopt zijn (33,3% vs. 20,0%). Jongeren buiten de HGJB-achterban geven deze reden vaker dan jongeren binnen de HGJB-achterban (29,7% vs. 21,6%).

Daarbij geven laag opgeleide jongeren meer dan hoog opgeleide jongeren aan dat ze met hun belijdenis antwoord wilden geven op hun doop (85,0% vs. 68,4%).

Ook op de antwoordmogelijkheid *'Op een gegeven moment wist ik gewoon zeker dat ik belijdenis wilde doen'* werd verschillend gereageerd. Meer meisjes dan jongens (61,1% vs. 48,7%), meer jongeren binnen dan buiten de HGJB-achterban (61,9% vs. 45,9%), meer laagopgeleide jongeren dan hoogopgeleide jongeren (61,1% vs. 48,7%) en meer 16-20 jarigen dan 21-23 jarigen (61,6% vs. 52,5%) gaven dit antwoord op de vraag waarom de keuze om belijdenis te doen (heel) gemakkelijk of neutraal ervaren werd.

Volwassendoop

De jongeren gaven aan dat de keuze om zich als volwassene te laten dopen om de volgende redenen (heel) gemakkelijk of neutraal was:

Hoe komt het dat je de keuze voor volwassendoop als (heel) gemakkelijk of neutraal ervaren hebt?	
Ik wilde aan God laten zien dat ik Hem wil volgen	76,5%
Ik wilde graag aan mijn omgeving (ouders, vrienden, gemeente) laten zien dat ik in God geloof	58,8%
Ik zie volwassendoop als een Bijbelse manier om aan God en mijn omgeving te laten zien dat ik geloof	52,9%
Ik voelde mij door God geroepen om mij te laten dopen	41,2%
Door gesprekken met anderen heb ik de beslissing kunnen nemen om me te laten dopen	23,5%
Mijn vrienden lieten zich ook dopen	17,6%
Het is in onze gemeente de gewoonte dat je je op een gegeven moment laat dopen	5,9%
Ik wilde me aansluiten bij een kerk waar volwassendoop gebruikelijk is	5,9%
Op een gegeven moment wist ik gewoon zeker dat ik me wilde laten dopen	5,9%
Anders...	11,8%

Hierbij geven jongeren in de leeftijd van 16-20 jaar meer dan jongeren van 21-23 jaar aan dat de keuze redelijk gemakkelijk was omdat ze zich door God geroepen voelden om zich te laten dopen (50,0% vs. 33,3%) en dat ze door gesprekken met anderen de beslissing hebben kunnen maken (37,5% vs. 11,1%).

Jongeren van 21-23 jaar geven juist weer meer aan dat de keuze gemakkelijk was omdat vrienden zich ook lieten dopen (33,3% vs. 0,0%).

Overdopen

De jongeren die ervoor gekozen hebben om zich over te laten dopen, gaven om de volgende redenen aan dat de keuze (heel) gemakkelijk of neutraal was:

Hoe komt het dat je de keuze voor overdoop als (heel) gemakkelijk of neutraal ervaren hebt?	
Ik zie mijn overdoop als een persoonlijke keuze om God te willen volgen	85,7%
Ik zie volwassendoop als dé Bijbelse manier om aan God en mijn omgeving te laten zien dat ik geloof	71,4%
Op een gegeven moment wist ik gewoon zeker dat ik me moest laten overdopen	71,4%
Ik wilde graag aan mijn omgeving (ouders, vrienden, gemeente) laten zien dat ik in God geloof	57,1%
Door gesprekken met anderen raakte ik ervan overtuigd dat het goed is om mij te laten overdopen	57,1%
Ik wilde me aansluiten bij een kerk waar volwassendoop gebruikelijk is	14,3%
Mijn kinderdoop zag ik niet (meer) als een geldige doop, ik vind dat ik nu als volwassene voor het eerst gedoopt ben	14,3%
Mijn vrienden lieten zich ook overdopen	0,0%
Anders...	28,6%

Aangezien relatief weinig jongeren de keuze voor overdoop gemaakt hebben, valt er verder weinig te zeggen over verschillen m.b.t. geslacht, leeftijd e.d.

Redenen om keuze als moeilijk te ervaren

Aan de jongeren die antwoordden dat zij de keuze om het geloof te belijden als (een beetje) moeilijk ervoeren, hebben we gevraagd waarom zij deze keuze zo ervaren hebben. Hieronder is te lezen welke antwoorden jongeren op deze vraag gegeven hebben. Achter de antwoorden in de tabellen staat vermeld welk percentage van de jongeren dit antwoord gaf.

Openbare belijdenis

In het algemeen gaven de jongeren vooral aan dat de keuze om belijdenis te doen om de volgende redenen (een beetje) moeilijk was:

Waarvoor was de keuze om openbare belijdenis te doen (een beetje) moeilijk?	
Ik vroeg me af of ik wel goed genoeg geloofde / voldoende zeker was van mijn geloof	64,3%
Ik wist niet of ik altijd in de gemeente wilde blijven waar ik belijdenis zou doen	35,7%
Ik was één van de weinigen in mijn omgeving die belijdenis wilde doen	14,3%
Er waren andere dingen in mijn leven die veel aandacht vroegen	14,3%
Ik wist niet in welke gemeente ik belijdenis wilde doen	11,9%
Ik vond het een erg definitieve keuze	11,9%
Ik twijfelde tussen belijdenis doen of me te laten overdopen	9,5%
Ik zag op tegen de verplichtingen die belijdenis doen met zich meebrengt	4,8%
Ik zie belijdenis doen niet als de juiste manier om mijn geloof te belijden, maar ik wilde bij deze gemeente blijven	2,4%
Mijn ouders waren het er niet mee eens dat ik belijdenis wilde doen	2,4%
Mijn vriend/vriendin was het er niet mee eens dat ik belijdenis wilde doen	0,0%
Anders...	19,0%

Daarbij geven meisjes meer dan jongens aan dat de keuze om belijdenis te doen (redelijk) moeilijk was omdat ze zich afvroegen of ze wel genoeg geloofden of voldoende zeker waren over hun geloof (68,6% vs. 42,9%). Jongens echter geven weer meer aan dat ze niet wisten of ze altijd in de gemeente wilden blijven waar ze belijdenis wilden doen (42,9% vs. 34,3%) of andere dingen in hun leven hadden die op dat moment veel aandacht vroegen (28,6% vs. 11,4%).

Enkele verschillen zijn ook waar te nemen in de leeftijd. Jongeren van 16-20 jaar geven meer dan jongeren van 21-23 jaar aan dat ze het moeilijk vonden om belijdenis te doen omdat ze zich afvroegen of ze wel goed genoeg geloofden (68,2% vs. 60,0%) en omdat ze één van de weinigen in hun omgeving waren die belijdenis gingen doen (18,2% vs. 10,0%).

Jongeren van 21-23 jaar gaven echter meer dan jongeren van 16-20 jaar aan dat twijfel tussen belijdenis doen of overdopen de keuze voor belijdenis doen (redelijk) lastig maakte (15,0% vs. 4,5%). Ook vonden zij de keuze voor belijdenis doen meer dan jongeren van 16-20 jaar een erg definitieve keuze (25,0% vs. 0,0%).

Volwassendoop en overdoop

Omdat weinig jongeren aangaven dat de keuze voor volwassendoop of overdoop (redelijk) moeilijk was, kan er niet veel gezegd worden over de redenen om deze keuze zo te ervaren.

Redenen die o.a. genoemd worden wanneer de keuze als moeilijk ervaren wordt, zijn:

- Ik wist niet of ik voldoende zeker was van mijn geloof
- Mijn ouders waren het er niet mee eens dat ik me liet (over)dopen
- Ik was één van de weinigen in mijn omgeving die zich liet (over)dopen
- Ik wist niet in welke gemeente ik me wilde laten (over)dopen
- Ik wist niet of ik altijd in deze gemeente wilde blijven

Samenvatting

- Iets meer dan de helft van de jongeren tussen de 16-23 jaar heeft inmiddels het geloof op één of andere wijze beleden. Jongens en hoogopgeleide jongeren hebben iets vaker het geloof beleden dan meisjes en laagopgeleide jongeren.
- Het grootste deel van de jongeren heeft ervoor gekozen om het geloof te belijden via openbare belijdenis. Een klein percentage koos voor volwassendoop en een enkeling heeft zich over laten dopen.
- De meeste jongeren maken op hun 18^e of 19^e de keuze om hun geloof te belijden. Wie voor volwassendoop kiest, maakt die keuze gemiddeld iets eerder.
- Jongeren die de keuze om openbaren belijdenis te doen als (heel) gemakkelijk ervaren, vinden dit vooral omdat zij via belijdenis antwoord willen geven op hun doop of omdat zij hun belijdenis vooral zien als keuze om God te volgen, niet als keuze voor een bepaalde kerk. Ook wilden veel jongeren belijdenis doen om deel te mogen nemen aan het avondmaal. En veel jongeren wisten op een gegeven moment gewoon zeker dat ze belijdenis wilden doen.
- Jongeren die de keuze voor volwassendoop als (heel) gemakkelijk ervaren, geven hiervoor met name als reden dat zij aan God en hun omgeving willen laten zien dat ze Hem willen volgen. Volwassendoop zien zij daarvoor als een Bijbelse manier.
- Jongeren die de keuze voor overdoop als (heel) gemakkelijk ervaren, zien overdoop vooral als een persoonlijke keuze om God te volgen en vinden doop op volwassen leeftijd dé Bijbelse manier om dit te laten zien. Ook wisten ze op een gegeven moment gewoon zeker dat ze zich moesten laten overdopen.
- Genoemde redenen om de keuze voor openbare belijdenis als moeilijk te ervaren zijn dat jongeren zich vooral afvroegen of ze wel genoeg geloofden / voldoende zeker waren van hun geloof en dat zij niet wisten of ze altijd in de kerk wilden blijven waar ze belijdenis deden.

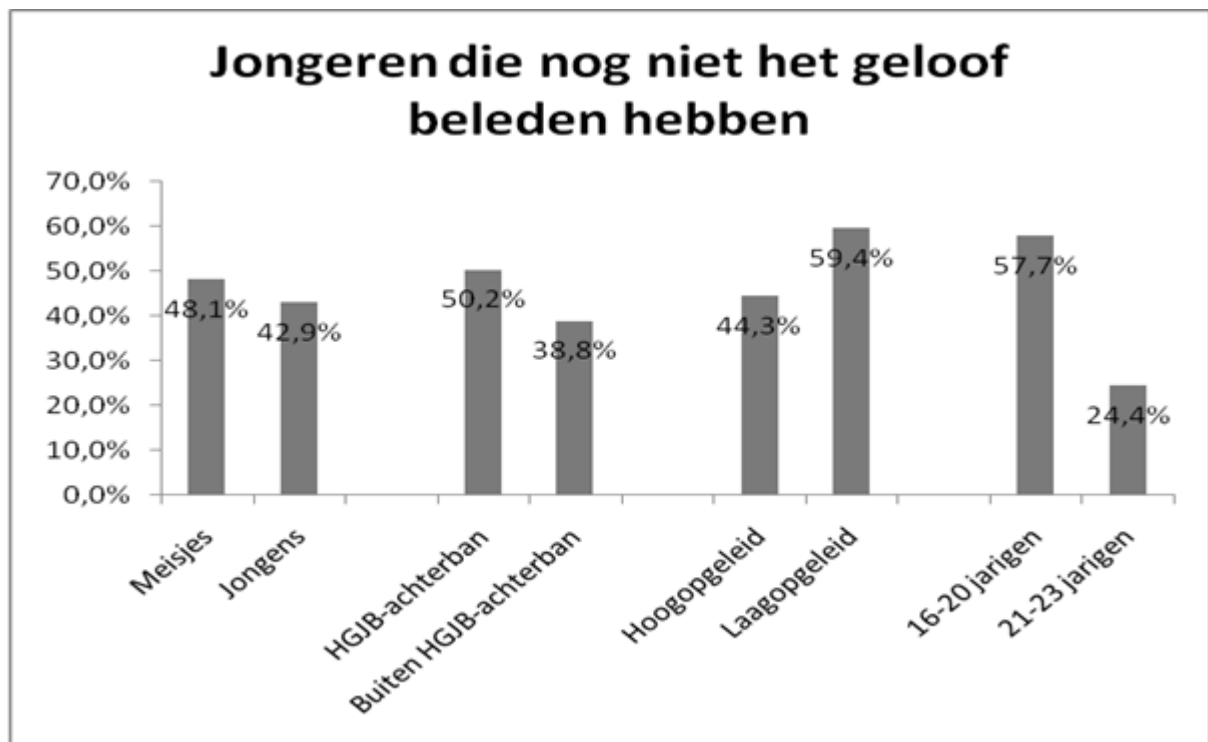
Hoofdstuk 6 - Wie het geloof (nog) niet beleden heeft...

Over de achtergrond en de toekomstplannen van jongeren die het geloof nog niet beleden hebben

Nog niet het geloof beleden

In de enquête werd de vraag gesteld of jongeren openbare belijdenis van het geloof gedaan hebben. 46,8% van de jongeren geeft aan dat zij het geloof nog niet op één of andere wijze beleden hebben.

Uit de jongeren die het geloof nog niet beleden hebben, zijn verschillende selecties gemaakt. In de onderstaande tabel zijn deze verschillende selecties te zien. Het gaat om een vergelijking in geslacht, opleidingsniveau, leeftijd en de vergelijking tussen jongeren die wel/niet tot de HGJB-achterban behoren.

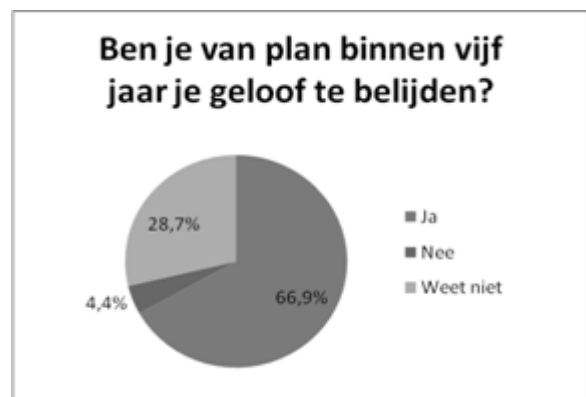

Meer meisjes dan jongens, meer jongeren binnen dan buiten de HGJB-achterban, meer laagopgeleide jongeren dan hoogopgeleide jongeren en meer 16-20 jarigen dan 21-23 jarigen hebben het geloof nog niet beleden.

Toekomstplannen

We vroegen de jongeren die het geloof nog niet beleden hebben of zij van plan zijn om binnen vijf jaar hun geloof te belijden. 66,9% van de jongeren geeft aan dit van plan te zijn.. 4,4% van de jongeren is niet van plan om het geloof binnen vijf jaar te belijden. 28,7% van de jongeren weet nog niet of zij binnen vijf jaar het geloof gaan belijden.

Van de jongeren die nog niet beleden hebben, geven meer jongens dan meisjes aan dat zij binnen vijf jaar van plan zijn om hun geloof te belijden

(76,2% vs. 64,0%). Het percentage meisjes dat nog niet weet of zij binnen vijf jaar hun geloof gaan belijden is groter dan het percentage jongens (31,7% vs. 19,0%).

Jongeren die behoren tot de HGJB-achterban zijn meer dan jongeren buiten de HGJB-achterban van plan om binnen vijf jaar hun geloof te belijden (69,9% vs. 57,8%). Jongeren buiten de HGJB-achterban zijn vaker van plan om hun geloof niet binnen vijf jaar te belijden (11,1% vs. 2,2%)

Bij vergelijkingen in het opleidingsniveau zijn vooral verschillen te vinden in de twijfel om binnen vijf jaar het geloof te belijden. 34,2% van de laagopgeleide jongeren weet nog niet of zij binnen vijf jaar het geloof gaan belijden, terwijl 27,3% van de hoogopgeleide jongeren dit nog niet weet.

Jongeren van 16-20 jaar zijn meer dan jongeren van 21-23 jaar nog van plan om in de toekomst hun geloof te gaan belijden (68,7% vs. 58,1%). Meer jongeren van 21-23 jaar geven echter aan dat zij niet van plan zijn om binnen vijf jaar het geloof te belijden (9,7% vs. 3,3%).

Vorm van geloof belijden

Aan de jongeren die aangaven dat ze van plan zijn om binnen vijf jaar het geloof te belijden werd gevraagd op welke manier zij hun geloof willen gaan belijden.

Veel jongeren willen in de toekomst openbare belijdenis van het geloof doen (86,0%). 9,1% weet nog niet op welke manier zij hun geloof willen belijden. De overige 5,0% is van plan om het geloof te belijden via overdoop of volwassendoop.

Meisjes kiezen er meer dan jongens voor om hun geloof via openbare belijdenis te belijden (88,8% vs. 78,1%). Meer jongens dan meisjes zijn van plan om zich in de toekomst over te laten dopen (9,4% vs. 1,1%).

De jongeren uit de HGJB-achterban kiezen er veelal voor om in de toekomst openbare belijdenis van hun geloof te doen (91,6%). Dit percentage is een stuk hoger dan de jongeren buiten de HGJB-achterban die openbare belijdenis van het geloof willen doen (65,4%). Geen enkele jongere uit de HGJB-achterban heeft gekozen om in de toekomst zich over te laten dopen of via volwassendoop het geloof te belijden. Wel is 8,5% van de jongeren uit de HGJB-achterban er nog niet uit op welke manier zij in de toekomst het geloof gaan belijden.

Jongeren buiten de HGJB-achterban zijn meer van plan om hun geloof via overdoop of volwassendoop te belijden (resp. 15,4% en 7,7%).

Jongeren van 16-20 jaar zijn meer dan jongeren van 21-23 jaar van plan om hun geloof te belijden via openbare belijdenis (88,3% vs. 72,2%). Jongeren van 21-23 jaar geven vaker aan dat zij nog niet weten op welke manier zij in de toekomst hun geloof willen belijden (22,2% vs. 6,8%).

Redenen voor twijfel om het geloof in de toekomst te belijden

In de tabel hieronder is te lezen wat jongeren voor redenen aangeven waarom ze nog niet weten of zij binnen vijf jaar hun geloof gaan belijden.

Ik weet nog niet of ik binnen vijf jaar belijdenis ga doen of me laat (over)dopen omdat ik...	
nog niet weet of ik in deze kerk wil blijven	50,0%

nog teveel vragen heb over het geloof	40,4%
niet weet of ik me wil laten (over)dopen of belijdenis wil doen	32,7%
nog niet zeker ben van mijn geloof	21,2%
nog niet zover vooruit kan/wil denken	9,6%
niet weet of ik de komende jaren tijd/mogelijkheid heb om belijdeniscatechisatie of dooponderwijs te volgen	7,7%
Anders...	13,5%

Enkele jongeren kozen bij deze vraag voor de optie 'Anders'. Een paar jongeren vroegen zich af of het wel zo zinvol is om het geloof te belijden via openbare belijdenis, volwassendoop of overdoop. Daarnaast waren er enkele jongeren die eerst een keuze voor een kerk wilden maken, voor ze hun geloof willen belijden.

Jongeren buiten de HGJB-achterban geven meer dan jongeren binnen de HGJB-achterban aan dat ze nog niet weten of ze binnen vijf jaar belijdenis gaan doen omdat ze nog niet zeker van hun geloof zijn (28,6% vs. 18,4%) of nog niet zover vooruit willen denken (35,7% vs. 0,0%).

Hoogopgeleide jongeren twijfelen meer dan laagopgeleide jongeren of zij binnen vijf jaar het geloof gaan belijden omdat ze nog niet weten of ze in hun huidige kerk willen blijven (56,4% vs. 30,8%). Laagopgeleide jongeren geven meer dan hoogopgeleide jongeren als reden dat ze nog niet zeker zijn van hun geloof (30,8% vs. 17,9%) of nog teveel vragen hebben over het geloof (53,8% vs. 35,9%).

Jongeren van 21-23 jaar geven meer dan jongeren van 16-20 jaar aan dat ze nog niet weten of ze binnen vijf jaar hun geloof gaan belijden omdat ze nog niet weten of ze zich willen laten (over)dopen of belijdenis willen doen (60,0% vs. 26,2%).

Redenen om het geloof in de toekomst niet te belijden

Slechts 4,4% van de jongeren is niet van plan om binnen vijf jaar het geloof te gaan belijden. Daarom zijn er niet veel gegevens beschikbaar over deze groep jongeren.

De jongeren die ingevuld hebben dat ze niet van plan zijn om hun geloof binnen vijf jaar te belijden geven als voornaamste redenen aan dat ze nog teveel vragen over het geloof hebben, niet gelovig zijn of er nog niet aan toe zijn.

Waarom het geloof nog niet beleiden is...

66,9% van de jongeren die op dit moment hun geloof nog niet beleiden hebben, zijn wel van plan om binnen vijf jaar op een of andere wijze hun geloof te belijden. We vroegen hen waarom zij hun geloof nu nog niet beleiden hebben.

Bij de optie 'Anders' werden o.a. de volgende redenen gegeven:

- Nog vrij jong om nu al het geloof te belijden
- Bang voor de gemeente die vindt dat de jongere nog niet genoeg kennis heeft en alleen belijdenis wil doen om erbij te horen
- Nog niet over nagedacht
- Ouders zouden overdoop nog niet accepteren
- Praktische redenen: geen mogelijkheid om catechisatie in thuisgemeente te volgen, samen met vriend(in) belijdenis willen doen, e.d.
- Oneens met het gebruik dat je na belijdenis doen pas deel mag nemen aan het avondmaal
- Belijdenis doen niet als toegevoegde waarde zien
- Te weinig geloofsgroei

In de gegeven antwoorden zijn enkele verschillen waar te nemen m.b.t. geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en jongeren die wel/niet tot de HGJB-achterban behoren.

Zo geven meer jongens dan meisjes (50,0% vs. 42,7%), meer jongeren buiten dan binnen de HGJB-achterban (57,7% vs. 46,3%) en meer 16-20 jarigen dan 21-23 jarigen aan dat ze er nog niet aan toe zijn om hun geloof te belijden (52,4% vs. 27,8%).

Daarnaast geven meer meisjes dan jongens (34,8% vs. 23,8%), meer hoogopgeleide dan laagopgeleide jongeren (37,1% vs. 20,8%) en meer 21-23 jarigen dan 16-20 jarigen (61,1% vs. 29,1%) aan dat ze nog niet weten in welke gemeente ze hun geloof willen belijden.

Ook bij het antwoord '*Het is in mijn gemeente niet gebruikelijk om op deze leeftijd mijn geloof te belijden*' zijn enkele verschillen te zien. Meer meisjes dan jongens (29,2% vs. 14,3%), meer laagopgeleide jongeren dan hoogopgeleide jongeren (33,3% vs. 24,7%), meer 16-20 jarigen dan 21-23 jarigen (31,1% vs. 0,0%) en meer jongeren binnen dan buiten de HGJB-achterban (29,5% vs. 15,4%) geven dit antwoord op de vraag waarom jongeren nog niet hun geloof beleden hebben.

Verder geven jongeren van 16-20 jaar meer dan jongeren van 21-23 jaar aan dat ze nog niet zeker zijn van hun geloof (27,2% vs. 11,1%).

Samenvatting

- Iets minder dan de helft van de jongeren heeft het geloof nog niet op een of andere wijze beleden.
- Bijna 70% is van plan om binnen vijf jaar het geloof te gaan belijden, een kleine 30% twijfelt daar nog over en ongeveer 5% is niet van plan om binnen vijf jaar het geloof te belijden.
- Ongeveer 85% van de jongeren die hun geloof nog niet beleden hebben, is van plan om in de toekomst via openbare belijdenis het geloof te belijden. Een kleine 10% weet nog niet op welke manier zij hun geloof gaan belijden. De overige 5% wil het geloof belijden via overdoop of volwassendoop.
- Wie nog niet weet of hij/zij binnen vijf jaar het geloof belijden geeft hiervoor vooral als reden dat zij nog niet weten of ze in hun huidige kerk willen blijven en/of teveel vragen hebben over het geloof. Op de derde plaats wordt genoemd dat ze nog niet weten of ze zich willen laten (over)dopen of openbare belijdenis willen doen.
- Wie niet van plan is om binnen vijf jaar het geloof te belijden geeft hiervoor vooral als reden dat ze nog teveel vragen over het geloof hebben, niet gelovig zijn of er nog niet aan toe zijn.
- Jongeren die wel van plan zijn om binnen vijf jaar het geloof te belijden, maar het nu nog niet gedaan hebben, geven daarvoor vooral als reden dat ze er nu nog niet aan toe zijn, nog niet

weten in welke gemeente ze hun geloof willen belijden of dat het in hun gemeente niet gebruikelijk is om op deze leeftijd al het geloof te belijden.

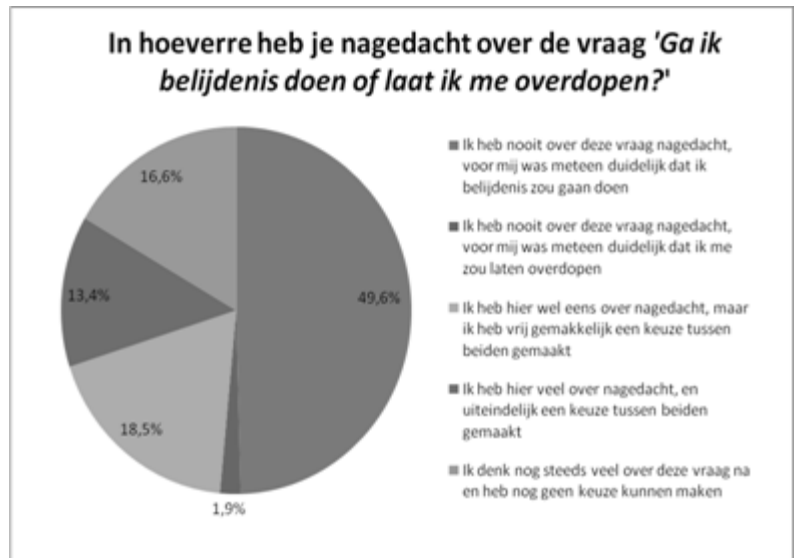
Hoofdstuk 7 - Jongeren vs. belijdenis doen of (over)dopen

Hoe jongeren aankijken tegen de geloofskeuze 'belijdenis doen of (over)dopen'

Geloofskeuze: belijdenis doen of overdopen

Aan alle jongeren (m.u.v. de jongeren die reeds gekozen hebben voor de volwassendoop) hebben we gevraagd in hoeverre zij nagedacht hebben over de vraag *'Ga ik belijdenis doen of laat ik me overdopen?'*

Bijna de helft van de jongeren (49,6%) geeft aan nooit over deze vraag nagedacht te hebben omdat het meteen duidelijk voor hen was dat ze openbare belijdenis zouden gaan doen. 1,9% van de jongeren heeft nooit over deze vraag nagedacht, omdat voor hen gelijk duidelijk was dat ze zich zouden laten overdopen. 31,9% heeft wel nagedacht over deze vraag, maar heeft wel een keuze kunnen maken tussen openbare belijdenis doen en overdoop. 16,6% van de jongeren denkt nog steeds over deze vraag na en heeft nog geen keuze kunnen maken.

Wanneer gekeken wordt naar verschillen tussen de jongeren binnen de HGJB-achterban en jongeren buiten de HGJB-achterban, dan kan gezegd worden dat jongeren binnen de HGJB-achterban iets meer aangaven nooit over deze vraag nagedacht te hebben omdat voor hen gelijk duidelijk was dat ze belijdenis zouden gaan doen (51,9% vs. 43,4%).

Het percentage jongeren binnen de HGJB-achterban dat nog over de genoemde vraag nadenkt, is kleiner dan de jongeren buiten de HGJB-achterban (20,2% vs. 15,3%).

Laagopgeleide jongeren geven meer dan hoogopgeleide jongeren aan dat ze nog steeds nadenken over de vraag *'Ga ik belijdenis doen of laat ik me overdopen?'* en dat ze nog geen keuze hebben kunnen maken (22,2% vs. 15,5%).

Ook wat leeftijd betreft zijn er verschillen waar te nemen. Jongeren tussen de 21-23 jaar geven meer dan jongeren tussen de 16-20 jaar aan dat ze over deze vraag nagedacht hebben, maar nu al een keuze gemaakt hebben (36,7% vs. 29,6%). 16-20 jarigen geven vaker dan 21-23 jarigen aan dat ze nog nadenken over deze vraag en nog geen keuze gemaakt hebben (18,8% vs. 12,0%).

Een keuze gemaakt: wat heeft jongeren hierbij geholpen?

De jongeren die aangaven dat ze nagedacht hebben over de vraag *'Ga ik belijdenis doen of laat ik me overdopen?'* werd gevraagd wat hen geholpen heeft om een keuze te maken.

Hulpmiddelen bij het maken van een keuze

Inzicht in de betekenis van de kinderdoop en belijdenis doen (50,4%), gesprekken met vrienden (49,6%) / gemeenteleden (35,9%) / ouders (32,5%), gebed en Bijbellezen (47,0%) hebben volgens jongeren het meest geholpen om een keuze te maken tussen belijdenis doen en overdoop. Dat is te zien in de staafdiagram op de volgende pagina.

Wanneer jongeren de optie 'Anders' aanvinkten op de vraag wat hen geholpen heeft om een keuze te maken tussen belijdenis doen en dopen, vulden ze in dat ze o.a. op de volgende manieren geholpen zijn:

- Gesprekken en onderwijs op de middelbare school of EH-Basisjaar
- Workshop op de Kerstconferentie
- Door het besluit om de gewoontes van de gemeente te volgen in de manier waarop het geloof beleden wordt

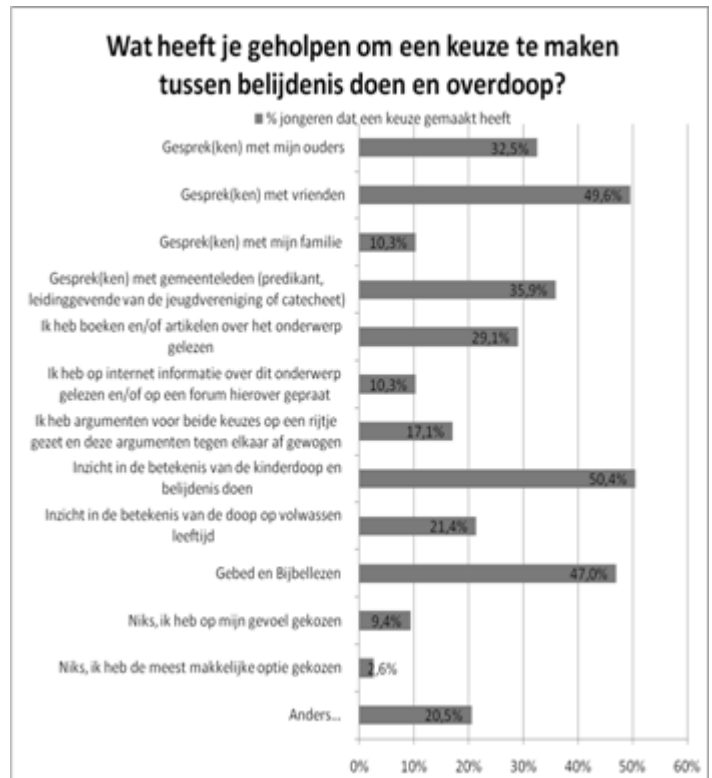
In de selecties m.b.t. geslacht, opleidingsniveau, leeftijd en jongeren die wel/niet behoren tot de HGJB-achterban zijn diverse verschillen te vinden.

Meisjes geven meer dan jongens aan dat ze geholpen zijn door gesprekken met gemeenteleden (39,1% vs. 26,7%), gesprekken met ouders (34,5% vs. 26,7%) of gesprekken met familie (12,6% vs. 3,3%). Ook hielp inzicht in de betekenis van de kinderdoop/belijdenis doen of volwassendoop hen meer dan jongens (resp. 57,5% vs. 30,0% en 23,0% vs. 16,7%). En terwijl geen enkele jongen zegt dat hij op zijn gevoel een keuze gemaakt heeft, geeft 12,6% van de meisjes aan deze keuze op hun gevoel gemaakt te hebben. Jongens zeggen echter weer meer dan meisjes dat zij geholpen zijn door informatie over het onderwerp te lezen op internet of op een forum erover te praten (16,7% vs. 8,0%).

Jongeren die tot de achterban van de HGJB gerekend worden, geven meer dan jongeren buiten de HGJB-achterban aan dat inzicht in de betekenis van de kinderdoop en belijdenis doen hen geholpen heeft (53,5% vs. 41,9%). Andersom geven de jongeren die niet tot de HGJB-achterban behoren meer aan dat zij geholpen zijn door inzicht in de betekenis van de volwassendoop (25,8% vs. 19,8%). Bij de volgende punten scoren jongen dit tot de HGJB-achterban behoren hoger dan jongeren buiten de HGJB-achterban: gesprekken met familie (16,1% vs. 8,1%), informatie via internet of gesprekken op een forum (16,1% vs. 8,1%) en gebed en Bijbellezen (54,8% vs. 44,2%).

Hoogopgeleide jongeren geven meer dan laagopgeleide jongeren aan dat ze geholpen zijn door boeken of artikelen over het onderwerp te lezen (31,0% vs. 17,6%) en door inzicht in de betekenis van de volwassendoop (23,0% vs. 11,8%). Laagopgeleide jongeren laten echter meer dan hoogopgeleide jongeren weten dat ze geholpen zijn door inzicht in de betekenis van de kinderdoop en belijdenis doen (58,5% vs. 49,0%). Ook werden laagopgeleide jongeren meer geholpen door gesprekken met ouders of gemeenteleden (resp. 41,2% vs. 31,0% en 41,2% vs. 35,0%), informatie via internet of gesprekken op een forum (17,6% vs. 9,0%) en gebed en Bijbellezen (58,8% vs. 45,0%).

Oudere jongeren (21-23 jaar) geven meer dan jongere jongeren (16-20 jaar) aan dat ze bij het maken van hun keuze geholpen zijn door gesprekken met vrienden of gemeenteleden (resp. 55,8% vs. 45,9% en 41,9% vs. 32,4%), informatie via internet of gesprekken op een forum (16,3% vs. 6,8%), door argumenten op een rijtje te zetten en tegen elkaar af te wegen (23,3% vs. 13,5%) en door inzicht in de betekenis van de volwassendoop (27,9% vs. 17,6%).

Jongeren van 16-20 jaar laten echter meer dan jongeren van 21-23 jaar weten dat zij geholpen zijn door gebed en Bijbellezten (50,0% vs. 41,9%).

Hoe een gesprek geholpen heeft een keuze te maken...

Wanneer jongeren aangaven dat een gesprek hen geholpen heeft om een keuze tussen belijdenis doen en overdoop te maken, werd hen vervolgens gevraagd op welke manier een gesprek hen geholpen heeft.

Jongeren geven vooral aan dat zij door een gesprek de betekenis van de kinderdoop en belijdenis doen meer zijn gaan begrijpen (68,4%) en dat Bijbelse richtlijnen hen geholpen hebben om een keuze te maken (51,9%). Een luisterend oor van de gesprekspartner komt op de derde plaats met 32,9%. Zie de staafdiagram rechts.

Ook hier zijn verschillen waar te nemen m.b.t. geslacht, opleidingsniveau, leeftijd en jongeren die wel/niet behoren tot de HGJB-achterban.

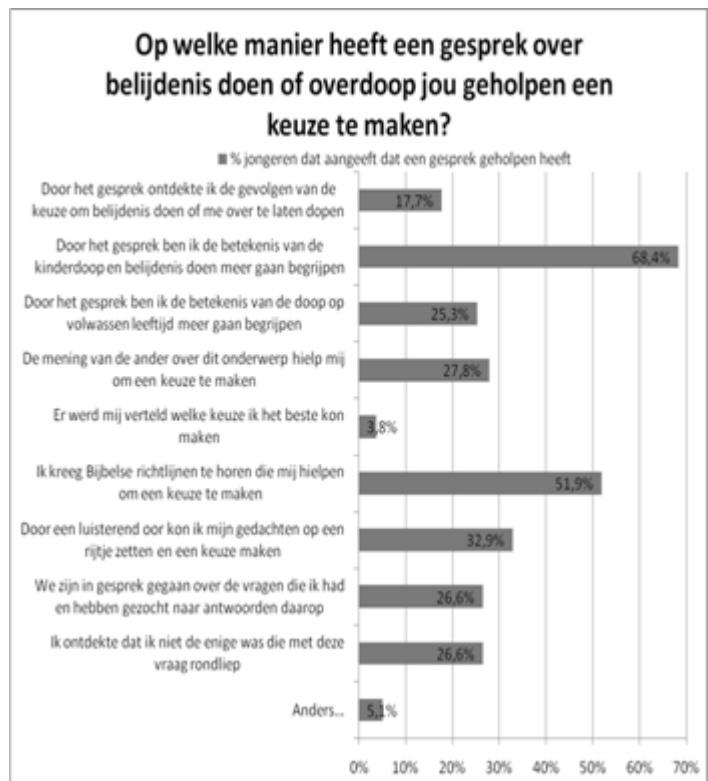
Jongens werden meer dan meisjes geholpen doordat ze in een gesprek ontdekten dat ze niet de enige waren die rondliep met de vraag 'Ga ik belijdenis doen of overdoopen?' (33,3% vs. 24,1%) en door inzicht in de betekenis van de doop op volwassen leeftijd (33,3% vs. 22,4%).

Meisjes werden juist meer geholpen door inzicht in de betekenis van de kinderdoop en belijdenis doen (74,1% vs. 52,4%), door Bijbelse richtlijnen die ze in het gesprek te horen kregen (58,6% vs. 33,3%) en door een luisterend oor, zodat ze hun gedachten op een rijtje konden zetten (36,2% vs. 23,8%).

Bij vergelijkingen tussen jongeren binnen en buiten de HGJB-achterban zijn de percentages bij de jongeren buiten de HGJB-achterban veel hoger dan bij de jongeren binnen de HGJB-achterban. Jongeren die niet tot de HGJB-achterban behoren, geven meer aan dat inzicht in de betekenis van de kinderdoop/ belijdenis doen en doop op volwassen leeftijd hen geholpen heeft in een gesprek (resp. 78,9% vs. 65,0% en 30,0% vs. 21,1%). Ook was een gesprek bij jongeren buiten de HGJB-achterban meer dan bij jongeren binnen de HGJB-achterban op de volgende manieren helpend: het bieden van een luisterend oor (42,1% vs. 30,0%), een gesprek over vragen die de jongeren m.b.t. het onderwerp hebben (36,8% vs. 23,3%) en de ontdekking in het gesprek dat ze niet de enige zijn die met deze vragen rondlopen (42,1% vs. 21,7%).

De enige manier waarop jongeren binnen de HGJB-achterban meer dan jongeren buiten de HGJB-achterban geholpen worden bij een gesprek is door de mening van de ander over het onderwerp te horen (30,0% vs. 21,1%).

Bij laagopgeleide jongeren heeft een gesprek waarin inzicht verkregen wordt in de betekenis van de doop op volwassen leeftijd meer geholpen dan bij hoogopgeleide jongeren (45,5% vs. 22,7%). Hoogopgeleide jongeren werden echter meer dan laagopgeleide jongeren geholpen wanneer in een gesprek inzicht in de betekenis van de kinderdoop en belijdenis doen verkregen werd en wanneer zij

inzicht kregen in de gevolgen van belijdenis doen of overdopen (resp. 72,7% vs. 54,5% en 19,7% vs. 9,1%). Daarnaast werden hoogopgeleide jongeren meer geholpen wanneer ze Bijbelse richtlijnen in het gesprek te horen kregen (56,1% vs. 36,4%).

Jongeren van 21-23 jaar geven meer dan jongeren van 16-20 jaar aan dat zij door een gesprek meer inzicht in de betekenis van de kinderdoop / belijdenis doen en van doop op volwassen leeftijd gekregen hebben (resp. 73,3% vs. 65,3% en 30,0% vs. 22,4%). Ook hielp een luisterend oor hen meer om hun gedachten op een rijtje te zetten (46,7% vs. 24,5%).

Een keuze maken: hoe denken jongeren hierbij geholpen te kunnen worden?

Hulpmiddelen waarvan jongeren denken dat ze helpend zijn om een keuze te maken

Aan de jongeren die aangaven dat ze nog steeds nadenken over de vraag of ze belijdenis zullen doen of zich laten overdopen, hebben we gevraagd hoe zij denken dat ze geholpen kunnen worden bij het maken van een keuze. Zie de grafiek rechts voor de antwoorden.

Gebed en Bijbellezen scoort het hoogst (72,1%), gevolgd door gesprekken met gemeenteleden (52,5%) en gesprekken met vrienden (50,8%).

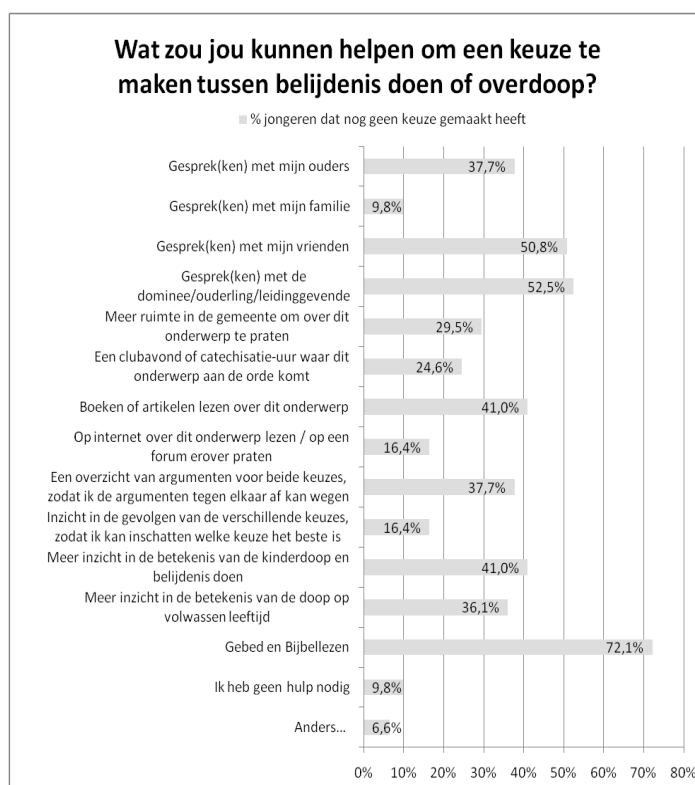
Daarnaast denkt ongeveer 40% van de jongeren dat ze geholpen kunnen worden door meer informatie over de betekenis van de kinderdoop/ belijdenis doen/ volwassendoop en argumenten voor beide keuzes.

Jongens denken meer dan meisjes dat een gesprek met gemeenteleden hen zou kunnen helpen om een keuze te maken tussen belijdenis doen of overdoop (64,3% vs. 48,9%). Daarnaast denken zij meer dat inzicht in de gevolgen van verschillende keuzes (35,7% vs. 10,6%), meer ruimte in de gemeente om over dit onderwerp te praten (35,7% vs. 27,7%) en het lezen van boeken of artikelen over dit onderwerp (57,1% vs. 36,2%) hen zou kunnen helpen bij het maken van een keuze.

Meisjes denken echter meer dan jongens dat meer inzicht in de betekenis van de kinderdoop/ belijdenis doen en volwassendoop hen kan helpen (resp. 44,7% vs. 28,6% en 38,3% vs. 28,6%). Ook verwachten meisjes meer dat zij door gebed en Bijbellezen een keuze kunnen maken (76,6% vs. 57,1%).

Jongeren die tot de HGJB-achterban behoren, denken meer dan jongeren buiten de HGJB-achterban dat ze geholpen kunnen worden door gesprekken met vrienden (56,1% vs. 40,0%), een clubavond of catechisatie-uur waar het onderwerp aan de orde komt (29,3% vs. 15,0%), een overzicht van argumenten voor beide keuzes (43,9% vs. 25,0%) en door gebed en Bijbellezen (75,6% vs. 65,0%).

Wie geen deel uitmaakt van de HGJB-achterban denkt weer vaker dat meer inzicht in de betekenis van de kinderdoop/belijdenis doen of volwassendoop hen kan helpen (resp. 45,0% vs. 39,0% en 45,0% vs. 31,7%).

Hoogopgeleide jongeren verwachten meer dan laagopgeleide jongeren dat ze door boeken of artikelen te lezen over het onderwerp (46,8% vs. 21,4%), een overzicht van argumenten voor beide keuzes (40,4% vs. 28,6%), meer inzicht in de betekenis van de kinderdoop/belijdenis doen of volwassendoop (resp. 46,8% vs. 21,4% en 38,3% vs. 28,6%) en gebed en Bijbellezen (76,6% vs. 57,1%) een keuze kunnen maken tussen belijdenis doen of overdoop.

Bij laagopgeleide jongeren scoort een clubavond of catechisatie-uur waar het onderwerp aan de orde komt weer hoger dan bij hoogopgeleide jongeren (42,9% vs. 19,1%).

Jongeren van 16-20 jaar geven relatief meer dan jongeren van 21-23 jaar aan op welke manieren zij geholpen zouden kunnen worden bij het maken van een keuze. 16-20 jarigen denken meer dan 21-23 jarigen dat een gesprek met ouders of vrienden hen zou kunnen helpen (resp. 44,7% vs. 14,3% en 55,3% vs. 35,7%). En hoewel oudere jongeren niet veel verwachten dat een gesprek met hun ouders zou kunnen helpen (slechts 14,3%), denken zij wel veel vaker dat een gesprek met gemeenteleden hen zou kunnen helpen (50,0%).

Andere hulpmiddelen die bij jongeren van 16-20 jaar hoger scoren zijn boeken of artikelen lezen over het onderwerp (42,6% vs. 35,7%), inzicht in de gevolgen van verschillende keuzes (19,1% vs. 7,1%) en gebed en Bijbellezen (74,5% vs. 64,3%).

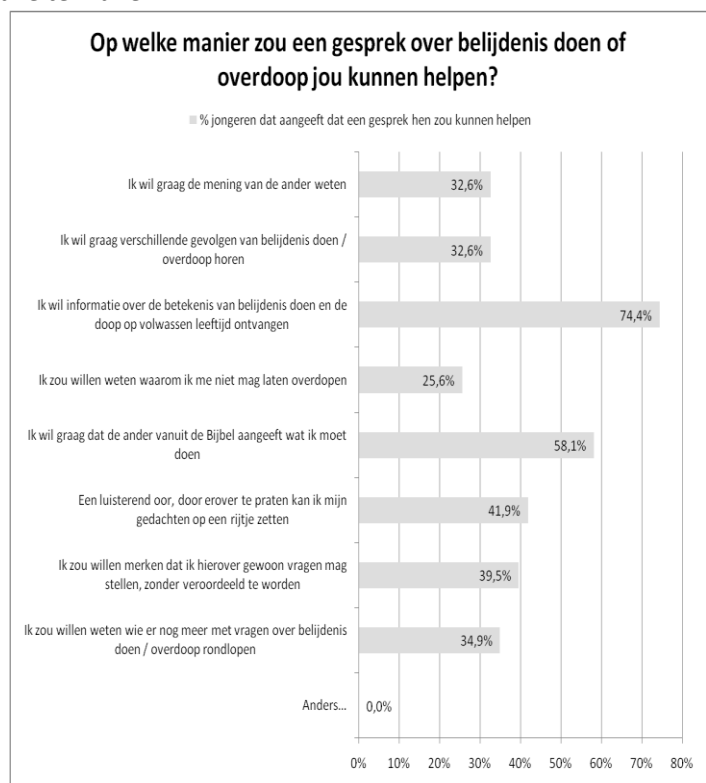
21-23 jarigen verwachten alleen meer dan 16-20 jarigen dat meer inzicht in de betekenis van de volwassendoop hen zouden kunnen helpen (50,0% vs. 31,9%).

Hoe een gesprek zou kunnen helpen om een keuze te maken...

Wie aangaf dat een gesprek zou kunnen helpen om een keuze te maken tussen belijdenis doen en overdoop, werd gevraagd op welke manier een gesprek zou kunnen helpen. Zie de staafdiagram hiernaast.

Meisjes willen meer dan jongens weten waarom ze zich niet mogen laten overdopen (28,1% vs. 18,2%).

Jongens willen in een gesprek juist meer dan meisjes horen wat de verschillende gevolgen van belijdenis doen / overdoop zijn (63,6% vs. 21,9%). Daarnaast willen zij meer dan meisjes te weten komen wat de mening van de ander is (54,5% vs. 25,0%), merken dat ze over het onderwerp gewoon vragen mogen stellen zonder veroordeeld te worden (45,5% vs. 37,5%) en ontdekken dat ze niet de enige zijn die rondlopen met de vraag 'Zal ik belijdenis doen of laat ik me overdopen?' (54,5% vs. 28,1%).

De jongeren uit de HGJB-achterban verwachten meer dan jongeren buiten de HGJB-achterban dat het hen kan helpen wanneer ze in een gesprek informatie ontvangen over de betekenis van belijdenis doen en doop op volwassen leeftijd (80,0% vs. 61,5%).

Wie niet tot de HGJB-achterban behoort, geeft meer aan dat ze denken dat ze door een gesprek geholpen kunnen worden wanneer ze vanuit de Bijbel te horen krijgen wat ze moeten doen (69,2% vs. 53,3%), er een luisterend oor aangeboden wordt, zodat ze hun gedachten op een rijtje kunnen

zetten (69,2% vs. 30,0%) en ontdekken dat ze niet de enige zijn die rondlopen met de vraag *'Zal ik belijdenis doen of laat ik me overdopen?'* (61,5% vs. 23,3%).

Laagopgeleide jongeren verwachten meer dan hoogopgeleide jongeren dat een gesprek helpend kan zijn wanneer ze in een gesprek te weten komen wat de mening van de ander is (55,6% vs. 26,5%), de verschillende gevolgen van belijdenis doen / overdoop horen (44,4% vs. 29,4%), een luisterend oor ontvangen (66,7% vs. 35,3%) en ontdekken dat ze niet de enige zijn die rondlopen met de vraag *'Zal ik belijdenis doen of laat ik me overdopen?'* (44,4% vs. 32,4%).

Hoogopgeleide jongeren denken echter meer dan laagopgeleide jongeren dat informatie over de betekenis van belijdenis doen / volwassendoop hen zal kunnen helpen in een gesprek (76,5% vs. 66,7%). Ook verwachten zij meer dat het hen kan helpen wanneer ze vanuit de Bijbel te horen krijgen wat ze moeten doen (61,8% vs. 44,4%).

Ook in een selectie op leeftijd zijn verschillen aan te wijzen. Jongeren van 16-20 jaar verwachten meer dan jongeren van 21-23 jaar dat het hen in een gesprek zal helpen om verschillende gevolgen van belijdenis doen / overdoop te horen (35,3% vs. 22,2%). De 21-23 jarigen denken echter weer meer dat een gesprek hen kan helpen wanneer ze te horen krijgen waarom ze zich niet mogen laten overdopen (44,4% vs. 35,3%), vanuit de Bijbel te horen krijgen wat ze moeten doen (77,8% vs. 52,9%) en ontdekken dat ze niet de enige zijn die rondlopen met de vraag *'Zal ik belijdenis doen of laat ik me overdopen?'* (44,4% vs. 32,4%).

Samenvatting

- Ongeveer de helft van de jongeren heeft nog nooit nagedacht over de vraag *'Ga ik belijdenis doen of laat ik me overdopen'*. Ruim 30% heeft hier wel eens over nagedacht, maar inmiddels een keuze tussen beiden gemaakt. Een kleine 20% van de jongeren denkt nog steeds over deze vraag na en heeft nog geen keuze gemaakt.
- Jongeren die inmiddels een keuze tussen openbare belijdenis en overdoop gemaakt hebben, geven vooral aan dat inzicht in de betekenis van de kinderdoop en belijdenis doen, gesprekken met vrienden / gemeenteleden / ouders en gebed en Bijbellezende hen het meest geholpen heeft om een keuze te kunnen maken.
- Wie aangeeft dat een gesprek geholpen heeft bij het maken van een keuze, zegt vooral dat ze door een gesprek de betekenis van de kinderdoop en belijdenis doen meer zijn gaan begrijpen en dat het horen van Bijbelse richtlijnen hen geholpen heeft. Daarnaast was een luisterend oor helpend.
- Jongeren die nog geen keuze tussen openbare belijdenis en overdoop gemaakt hebben, verwachten dat gebed en Bijbellezende, gesprekken met gemeenteleden / vrienden, meer informatie over de betekenis van de kinderdoop / belijdenis doen / volwassendoop en argumenten voor beide keuzes hen zou kunnen helpen om een keuze te maken.
- Wie verwacht dat een gesprek kan helpen om een keuze te maken, denkt dat informatie over de betekenis van belijdenis doen en volwassendoop, het horen van Bijbelse richtlijnen, een luisterend oor en de vrijheid om zonder veroordeling vragen te kunnen stellen over dit onderwerp, hen kan helpen om een keuze tussen beiden te maken.

Hoofdstuk 8 - Stellingen

We hebben de jongeren in de enquête elf stellingen voorgelegd. Eerst hebben ze stellingen gekregen met als onderwerp kerkkeuze. Later hebben ze dezelfde stellingen gekregen, maar dan over het onderwerp belijdenis doen of (over)dopen. In dit hoofdstuk zullen we de verschillende stellingen bekijken en de opvallende overeenkomsten en verschillen tussen de onderwerpen en doelgroepen benoemen.

Algemeen over de onderwerpen

Over het algemeen wordt bij de stellingen over gemeente keuze vaker de optie 'weet ik niet' aangevinkt, de jongeren zijn hierin minder zeker van hun antwoorden.

Jongeren van buiten de HGJB-achterban vinden vaker de optie 'weet ik niet' aan dan jongeren binnen de HGJB-achterban.

Jongere jongeren (16-20 jaar) vinden vaker de optie 'weet ik niet' aan dan oudere jongeren (21-23 jaar). Oudere jongeren lijken iets minder stellig in hun mening, ze antwoorden iets gematigder dan de jongere jongeren.

Dit is ook te zien als je kijkt naar de verschillen tussen jongens en meisjes. Meisjes vinden over het algemeen vaker de optie 'weet ik niet' aan dan jongens. Jongens lijken hierdoor meer zeker te zijn van hun mening.

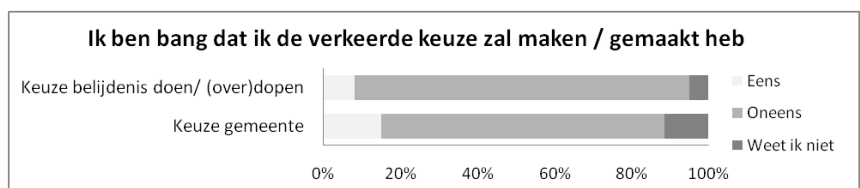
Binnen het onderwerp 'gemeentekeuze' zijn de verschillen tussen jongens en meisjes vrij groot, binnen het onderwerp 'belijdenis/(over)doop' komt hun mening veel meer met elkaar overeen.

Hoewel laagopgeleiden iets vaker dan hoogopgeleiden aangeven dat ze iets niet weten, lijken ze bij bepaalde stellingen weer veel stelliger te zijn dan hoogopgeleide jongeren. Laagopgeleide jongeren kunnen vaker geen keuze maken omdat ze overal voor- en nadelen aan zien. Ook vinden ze vaker dan hoogopgeleide jongeren dat één optie de beste is. Tegelijkertijd maken laagopgeleide jongeren hun keuze veel vaker op hun gevoel dan hoogopgeleide jongeren.

Stelling 1

Totaal

Niet veel jongeren zijn bang dat ze een verkeerde keuze zullen maken of gemaakt hebben (8,0% en 15,0%). Vooral over het doen van belijdenis of zich laten (over)dopen zijn ze behoorlijk zeker van hun zaak. Van de jongeren weet 11,3% niet of ze een verkeerde keuze gemaakt hebben of zullen maken wat betreft gemeente keuze.

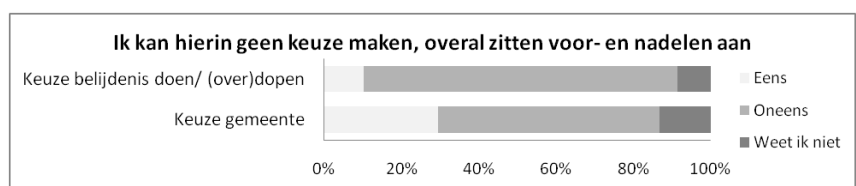
Verschillen jongens/meisjes

Meisjes zijn vaker bang dan jongens dat ze de verkeerde keuze zullen maken of gemaakt hebben. Dit geldt zowel voor gemeentekeuze (16,5% tegenover 10,5%) als voor de keuze voor belijdenis/(over)doop (9,3% tegenover 4,1%).

Stelling 2

Totaal

Jongeren zien meer voor- en nadelen bij gemeente keuze

dan bij belijdenis of (over)doop. Toch is het grootste deel van de jongeren het oneens met deze stelling. Of dit betekent dat ze niet overal voor- en nadelen aan zien, of dat deze voor- en nadelen geen invloed hebben op hun keuze, wordt uit deze grafiek niet duidelijk.

Verschillen jongens/meisjes

Als het gaat over gemeentekeuze zijn meisjes het vaker eens met deze stelling dan jongens (32,0% tegenover 22,1%).

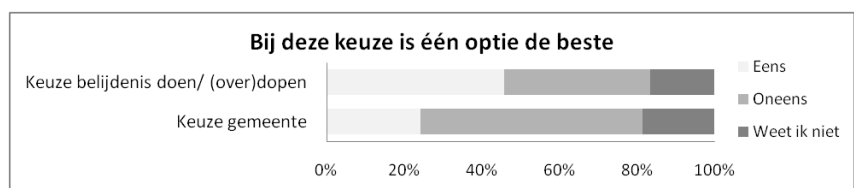
Verschillen hoogopgeleid/laagopgeleid

Bij het onderwerp gemeente keuze is 27,3% van de hoogopgeleide jongeren het met deze stelling eens, tegenover 40,6% van de laagopgeleide jongeren. Bij het onderwerp belijdenis/(over)doop is 9,0% van de hoogopgeleide jongeren het eens met de stelling, tegenover 17,2% van de laagopgeleiden.

Stelling 3

Totaal

47,3% van de jongeren is het eens met de stelling dat bij belijdenis doen / (over)dopen één optie de beste is. Dit staat tegenover 24,3% die dit van mening is bij gemeente keuze. Als het gaat om het geloof belijden hebben jongeren een sterkere mening dan wanneer het gaat om gemeente keuze.

Verschillen in leeftijd

Van alle jongeren is ongeveer 24% het eens met de stelling dat bij de keuze voor een gemeente één optie de beste is. Naarmate jongeren ouder worden geven ze echter vaker aan dat ze het oneens zijn met de stelling dat één optie de beste is (53,5% van de jongere jongeren vs. 65,0% van de oudere jongeren). Dit zou kunnen betekenen dat jongeren meer genuanceerd gaan denken over het onderwerp 'gemeentekeuze' naarmate ze ouder worden.

De verschillen tussen jongere jongeren en oudere jongeren zijn groter als het gaat om hun mening met betrekking tot belijdenis/(over)doop. 49,2% van de jongere jongeren is het eens met de stelling dat één optie de beste is, tegenover 38,6% van de oudere jongeren. 34,2% van de jongere jongeren is het oneens met de stelling, tegenover 44,9% van de oudere jongeren. Van beide groepen weet 16,5% niet of bij de keuze voor belijdenis/(over)doop één optie de beste is.

Verschillen jongens/meisjes

Als het gaat over gemeentekeuze zijn jongens het vaker eens met deze stelling dan meisjes (33,7% tegenover 21,1%). Meisjes geven bij gemeentekeuze vaker aan dan jongens dat ze niet weten of één optie de beste is (20,8% tegenover 11,6%).

Verschillen hoogopgeleid/laagopgeleid

Bij het onderwerp belijdenis/(over)doop is 67,2% van de laagopgeleide jongeren van mening dat één optie de beste is bij deze keuze, van de hoogopgeleide jongeren vindt 41,5% dit ook. 18,8% van de laagopgeleide jongeren is het oneens met deze stelling, terwijl van de hoogopgeleide jongeren 41,5% het oneens is met deze stelling.

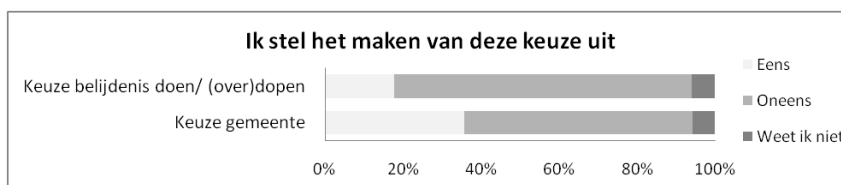
Bij het onderwerp gemeentekeuze zijn de verschillen tussen hoog- en laagopgeleide jongeren minder groot. Wat hier wel opvalt, is dat 29,7% niet weet of bij deze optie één keuze de beste is, van de hoogopgeleide jongeren weet 16,2% dit niet.

Stelling 4

Totaal

35,6% van de jongeren stelt het maken van een gemeente keuze uit, bij de keuze om het geloof te belijden is dit 17,8%.

Ongeveer 6% van de jongeren weet niet of ze deze keuzes uitstellen, dit zou erop kunnen wijzen dat deze jongeren niet bewust met deze vragen bezig zijn (geweest).

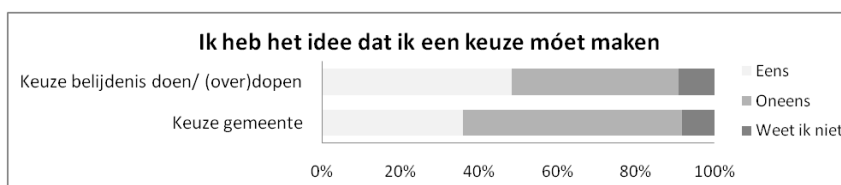
Verschillen hoogopgeleid/laagopgeleid

Bij het onderwerp kerkkeuze zijn de percentages bij hoog- en laagopgeleide jongeren nagenoeg hetzelfde, bij het onderwerp belijdenis/(over)doop zijn er echter wel wat verschillen te zien. 16,7% van de hoogopgeleide jongeren zegt deze keuze uit te stellen, tegenover 23,4% van de laagopgeleiden. Er zijn meer laagopgeleide dan hoogopgeleide jongeren die niet weten of ze deze keuze uitstellen (10,9% tegenover 5,0%).

Stelling 5

Totaal

Bijna de helft van de jongeren heeft het gevoel dat hij/zij een keuze moet maken om het geloof te belijden. Voor het maken van een keuze voor een gemeente ligt dit op 35,9%. Bij de keuze om het geloof te belijden hebben jongeren meer het idee dat ze een keuze móeten maken dan bij de keuze voor een gemeente.

Verschillen jongeren binnen / buiten HGJB-achterban

Jongeren uit de HGJB-achterban geven vaker aan dat ze het oneens zijn met deze stelling dan jongeren van buiten de HGJB-achterban. 58,1% van de jongeren uit de HGJB-achterban heeft niet het idee dat ze een keuze móeten maken. Van de jongeren van buiten de HGJB-achterban is dit 50,5%.

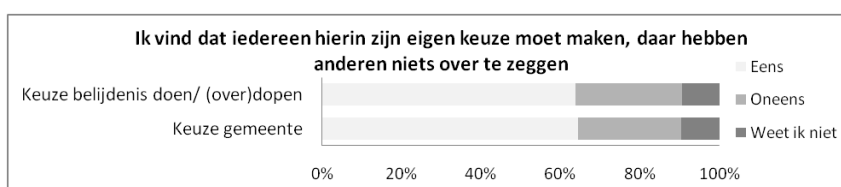
Verschillen hoogopgeleid/laagopgeleid

Van de hoogopgeleide jongeren heeft 38,1% het idee dat ze op het gebied van gemeentekeuze een Keuze móeten maken. Van de laagopgeleide jongeren heeft 25,0% dit idee.

Stelling 6

Totaal

Bij beide onderwerpen geeft ongeveer 63% van de jongeren aan het eens te zijn met deze stelling. Ongeveer 26% van de jongeren is het oneens met deze stelling, en vindt dat anderen wel iets te zeggen hebben over de keuzes die mensen maken. 9,3% van de jongeren heeft de optie 'weet ik niet' ingevuld.

Verschillen in leeftijd

Bij beide onderwerpen scoort de optie 'eens' bij de jongere jongeren ongeveer 10% hoger dan bij de oudere jongeren.

Verschillen jongens/meisjes

Als het gaat over gemeentekeuze zijn meer meisjes dan jongens het eens met deze stelling (66,9% tegenover 56,8%). Bij deze stelling geven jongens iets vaker dan meisjes aan dat ze het niet weten.

Verschillen hoogopgeleid/laagopgeleid

Bij het onderwerp gemeentekeuze is 62,9% van de hoogopgeleide jongeren het eens met deze stelling, tegenover 71,9% van de laagopgeleide jongeren. 10,5% van de hoogopgeleide jongeren vult hier 'weet ik niet' in, tegenover 4,7% van de laagopgeleide jongeren.

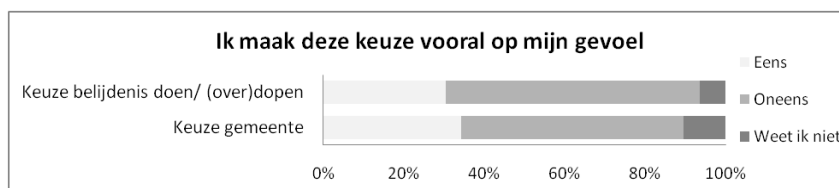
Bij het onderwerp belijdenis/(over)doop vindt 61,6% van de hoogopgeleide jongeren dat iedereen hierin zijn eigen keuze moet maken, tegenover 75,0% van de laagopgeleide jongeren.

Stelling 7

Totaal

De keuze voor belijdenis/(over)doop wordt meer op het gevoel gemaakt dan de keuze voor een gemeente. 33,6%

van de jongeren maakt de keuze voor een gemeente vooral op gevoel. Voor het kiezen voor belijdenis/(over)doop gaat 30,5% van de jongeren voornamelijk op hun gevoel af. Met betrekking tot keuze voor een gemeente is 53,0% het oneens met deze stelling. Met betrekking tot belijdenis/(over)doop is 63,0% het oneens met de stelling.

Verschillen in leeftijd

Jongere jongeren geven vaker aan dat ze de keuze voor belijdenis/(over)doop op hun gevoel maken dan oudere jongeren (33,8% tegenover 23,6%). Ook als het gaat om gemeentekeuze geven jonge jongeren vaker aan dat ze deze keuze op hun gevoel maken (36,6% tegenover 30,1%).

Verschillen jongens/meisjes

Meisjes zijn het vaker eens met deze stelling dan jongens. Bij gemeentekeuze is 39,1% van de meisjes het eens met deze stelling, tegenover 20,0% van de jongens. Bij de het onderwerp belijdenis/(over)doop is 31,8% van de meisjes het eens met deze stelling, tegenover 26,5% van de jongens. Meisjes maken de keuze voor een gemeente meer op hun gevoel dan de keuze voor belijdenis/(over)doop. Bij jongens ligt dit juist precies andersom.

Verschillen hoogopgeleid/laagopgeleid

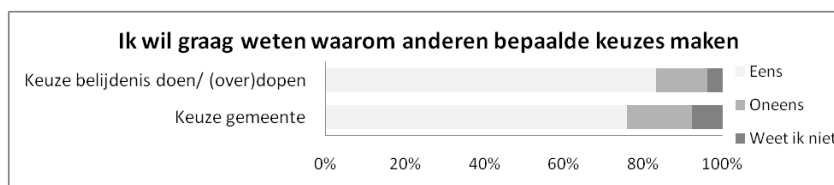
Laagopgeleide jongeren geven vaker aan hun keuze op hun gevoel te maken dan hoogopgeleide jongeren. Bij het onderwerp gemeentekeuze geeft 48,4% van de laagopgeleiden aan deze keuze op hun gevoel te maken, tegenover 31,4% van de hoogopgeleiden. Bij het onderwerp belijdenis/(over)doop is het verschil nog groter, hier geeft 53,1% van de laagopgeleiden aan deze keuze op hun gevoel te maken, tegenover 26,0% van de hoogopgeleiden.

Stelling 8

Totaal

Wat als eerste opvalt bij deze grafiek is het grote aantal jongeren dat het eens is met deze stelling, waaruit blijkt dat

de jongeren behoorlijk unaniem zijn in hun oordeel. Meer nog dan bij keuze voor een gemeente willen jongeren op het gebied van belijdenis/(over)doop van anderen weten waarom ze een bepaalde keuze maken (74,7% en 83,2%). 16,0% hoeft niet te weten waarom anderen bepaalde

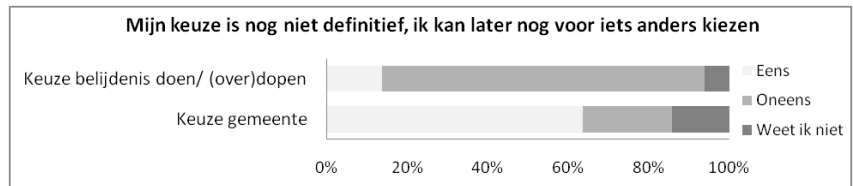

keuzes maken op het gebied van gemeentekeuze, 12,9% hoeft niet te weten waarom anderen bepaalde keuzes maken op het gebied van belijdenis/(over)doop.

Stelling 9

Totaal

Bij deze stelling is het grootste verschil te zien tussen de twee onderwerpen. 13,7% van de jongeren is het eens met de stelling dat de keuze voor belijdenis doen/(over)dopen niet definitief is, 80,1% is het oneens en 6,2% weet niet of zijn/haar keuze voor belijdenis/(over)doop definitief is. Voor de keuze voor een gemeente is 62,3% het eens met deze stelling, 21,7% is het oneens en 14,0% weet het niet.

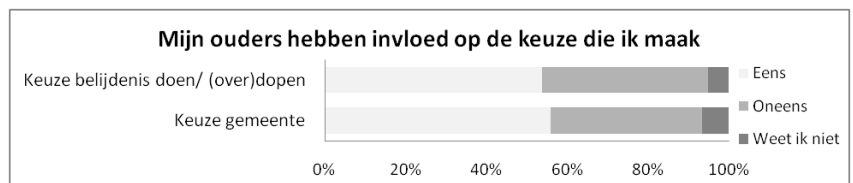
Verschillen jongens/meisjes

Als het gaat om belijdenis/(over)doop zijn jongens het vaker eens met deze stelling dan meisjes. 20,4% van de jongens ziet hun keuze niet als definitief, tegenover 11,4% van de meisjes.

Stelling 10

Totaal

Bij deze stelling is te zien dat ouders in meer dan de helft van de gevallen invloed hebben op de keuze die hun kinderen maken. Het gaat hier om invloed waar de jongeren zich bewust van zijn, ongeveer 5% van de jongeren geeft aan niet te weten of hun ouders invloed hebben op de keuze die ze maken.

Verschillen jongens/meisjes

Meisjes geven vaker aan dat hun ouders invloed hebben op de keuze die ze maken. Bij de keuze voor een gemeente zegt 58,8% van de meisjes aan het eens te zijn met deze stelling, tegenover 47,5% van de jongens. Bij de keuze voor belijdenis/(over)doop is 56,1% van de meisjes het eens tegenover 46,9% van de jongens.

Verschillen hoogopgeleid/laagopgeleid

Bij het onderwerp belijdenis/(over)doop zijn de antwoorden van de hoog- en laagopgeleide jongeren nagenoeg hetzelfde. Bij het onderwerp gemeentekeuze zijn wel duidelijke verschillen te zien. 58,1% van de hoogopgeleide jongeren geeft aan dat hun ouders invloed hebben op de keuze die ze maken, tegenover 45,3% van de laagopgeleide jongeren. 34,9% van de hoogopgeleiden is het oneens met de stelling, tegenover 50,0% van de laagopgeleiden.

Stelling 11

Totaal

62,8% van de jongeren is van mening dat ze serieus genomen worden wanneer ze in de gemeente vragen stellen over de keuze over belijdenis/(over)doop. Als het gaat om gemeentekeuze is 47,8% het eens met deze stelling. Ongeveer 10% van de jongeren vindt niet dat ze serieus genomen worden wanneer ze in de gemeente vragen stellen over deze onderwerpen. Wat opvalt, is het grote aantal jongeren dat niet weet of ze serieus genomen zullen worden (38,5% bij keuze gemeente, 27,1% bij keuze belijdenis/(over)doop).

Verschillen jongens/meisjes

Jongens geven vaker aan dan jongens dat ze serieus genomen worden in de gemeente als ze vragen stellen over dit onderwerp. Bij het onderwerp gemeentekruis voelt 61,1% van de jongens zich serieus genomen, tegenover 44,7% van de meisjes. Bij het onderwerp belijdenis/(over)doop voelt 66,3% van de jongens zich serieus genomen tegenover 61,6% van de meisjes.

Verschillen hoogopgeleid/laagopgeleid

Laagopgeleide jongeren geven meer aan dat ze serieus genomen worden in de gemeente wanneer ze vragen stellen over deze onderwerpen. Bij het onderwerp gemeentekruis zegt 56,3% van het eens te zijn met deze stelling, van de hoogopgeleide jongeren zegt 47,3% het eens te zijn. Bij het onderwerp belijdenis/(over)doop is 70,3% van de laagopgeleiden het eens, tegenover 61,3% van de hoogopgeleiden.

Hoofdstuk 9 - Mogelijke verbanden tussen de twee geloofskeuzes

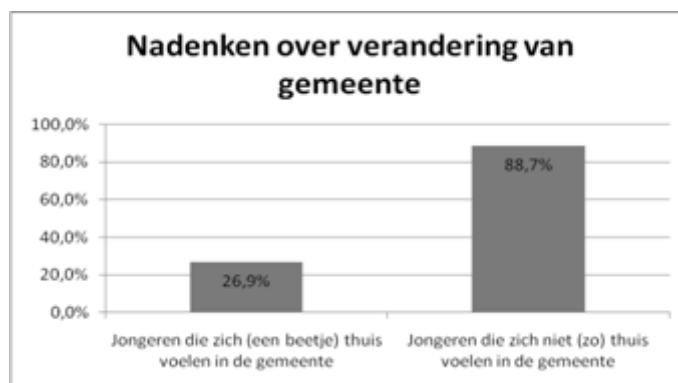
De invloed van thuis voelen bij het maken van geloofskeuzes

Er is gekeken welke invloed het wel of niet thuis voelen in een gemeente heeft op het maken van geloofskeuzes.

Keuze voor een gemeente

Jongeren die zich niet zo thuis voelen in de gemeente, denken er meer over na om van gemeente te veranderen, dan jongeren die zich wel thuis voelen in de gemeente.

26,9% van de jongeren die zich thuis voelen, denkt na over de vraag 'Naar welke gemeente zal ik in de toekomst gaan?'. 88,7% van de jongeren die zich niet (zo) thuis voelen, denkt over deze vraag na.

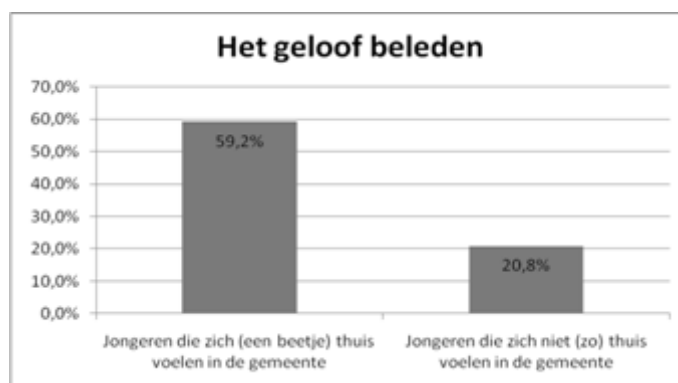
M.b.t. de keuze voor een gemeente zijn er tussen jongeren die zich wel thuis voelen en jongeren die zich niet thuis voelen nog enkelen verschillen op te merken. Jongeren die zich niet thuis voelen:

- Stellen vaker de keuze voor een gemeente uit (73,6% vs. 29,4%)
- Zijn bang om een verkeerde keuze te maken (28,3% vs. 12,9%)
- Maken de keuze voor een gemeente meer op hun gevoel (50,9% vs. 31,6%)
- Voelen zich minder serieus genomen wanneer ze vragen over deze keuze stellen (15,1% van de jongeren die zich niet thuis voelen, voelt zich serieus genomen vs. 54,3% van de jongeren die zich wel thuis voelen).

Keuze om het geloof te belijden

Jongeren die zich niet zo thuis voelen in de gemeente, hebben minder vaak hun geloof beleden dan jongeren die zich wel thuis voelen in de gemeente.

59,2% van de jongeren die zich thuis voelen, heeft het geloof op een of andere wijze beleden. 20,8% van de jongeren die zich niet (zo) thuis voelen, heeft dit gedaan.

Voor jongeren die zich niet zo thuis voelen in de gemeente is de grootste reden om (nog) niet hun geloof te belijden dat zij nog niet weten in welke gemeente zij hun geloof willen belijden. 65,2% van de jongeren die zich niet zo thuis voelen, geeft dit aan als reden waarom ze het geloof nog niet beleden hebben, terwijl 26,5% van de jongeren die zich wel thuis voelen deze reden geeft.

Ook als jongeren nog twijfelen of ze wel binnen vijf jaar hun geloof gaan belijden, noemen jongeren die zich niet zo thuis voelen meer dan jongeren die zich wel thuis voelen dat ze twijfelen omdat ze nog niet weten in welke gemeente ze het geloof willen belijden (63,2% vs. 43,8%).

M.b.t. de keuze voor belijdenis doen / (over)doop zijn er tussen jongeren die zich wel thuis voelen en jongeren die zich niet thuis voelen nog enkelen verschillen op te merken. Jongeren die zich niet thuis voelen:

- Denken vaker nog na over de keuze 'Ga ik belijdenis doen of laat ik me (over)dopen?' (28,3% vs. 12,9%)
- Willen graag meer ruimte in de gemeente om over deze keuze te praten (46,7% vs. 26,2%)
- Voelen zich minder serieus genomen wanneer ze vragen over deze keuze stellen (37,7% van de jongeren die zich niet thuis voelen, voelt zich serieus genomen vs. 68,4% van de jongeren die zich wel thuis voelen).
- Zoeken de hulp voor het maken van deze keuze meer bij zichzelf of hun eigen netwerk en minder bij gemeenteleden (61,9% van de jongeren die zich thuis voelen in de gemeente verwacht dat gesprekken met gemeenteleden kunnen helpen vs. 40,0% van de jongeren die zich niet zo thuis voelen. Jongeren die zich niet zo thuis voelen verwachten meer hulp door gesprekken met vrienden (60,0% vs. 52,4%) en gebed en Bijbel lezen (93,3% vs. 71,4%)).

'Ik voelde me vroeger niet thuis in de gemeente, maar nu wel (een beetje)'

54,3% van de jongeren die zich op dit moment (een beetje) thuis voelen in de gemeente, geeft aan dat ze zich niet altijd thuis gevoeld hebben in de gemeente.

Hoewel zij zich dus nu wel (een beetje) thuis voelen, denkt toch 33,9% van deze groep nog na over de vraag 'Naar welke gemeente zal ik in de toekomst gaan?'. De vraag 'Ga ik belijdenis doen of laat ik me (over)dopen?' speelt minder voor deze groep. 14,2% van de jongeren die zich nu (een beetje) thuis voelt, terwijl ze zich vroeger niet thuis voelden, denkt nog na over deze vraag. Zie onderstaande tabellen.

Nadenken over kerkkeuze = nadenken over vorm van geloof belijden?

Er is gekeken of jongeren die nadenken over de keuze voor een gemeente ook nadenken over de keuze voor belijdenis doen / (over)doop.

Nagedacht hebben over kerkkeuze

Wie aangeeft wel eens nagedacht te hebben over de vraag 'Zal ik in deze gemeente blijven of zal ik naar een andere gemeente gaan?', heeft lang niet altijd nagedacht over de keuze 'Ga ik belijdenis doen of laat ik me (over)dopen?'.

54,0% van de jongeren die wel eens nagedacht heeft over verandering van gemeente heeft helemaal nooit nagedacht over de keuze belijdenis doen of (over)dopen, voor hen was gelijk duidelijk dat ze belijdenis zouden doen. 0,6% zegt nooit over deze vraag nagedacht te hebben omdat voor hen gelijk duidelijk was dat ze zich zouden laten dopen. 22,4% van deze jongeren heeft er wel eens over nagedacht, maar vrij gemakkelijk een keuze tussen openbare belijdenis en (over)doop gemaakt. 13,7% van de jongeren heeft na veel nadenken over de keuze belijdenis doen of (over)dopen, een beslissing kunnen maken. 9,3% van de jongeren die nagedacht hebben over verandering van gemeente, heeft nog geen keuze kunnen maken tussen belijdenis doen of (over)dopen.

Nagedacht hebben over de keuze voor belijdenis doen / (over)dopen

Wie aangeeft wel eens nagedacht te hebben over de vraag 'Ga ik belijdenis doen of laat ik me (over)dopen?' heeft meestal ook wel nagedacht over de vraag 'Zal ik in deze gemeente blijven of zal ik naar een andere gemeente gaan?'.

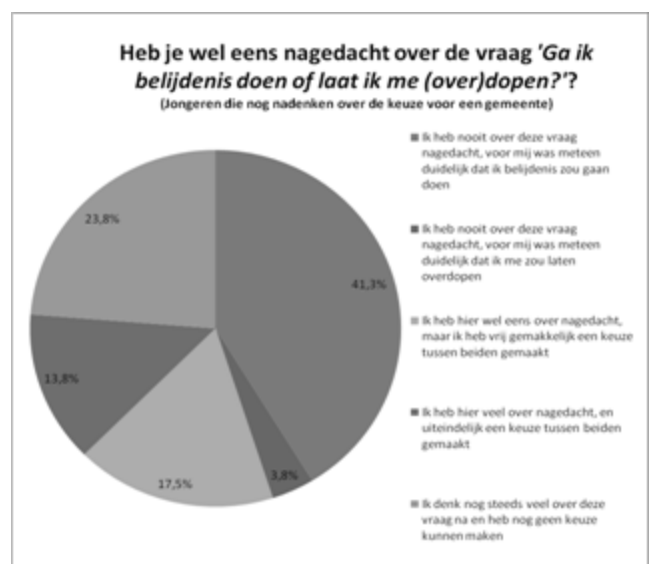
Slechts 5,3% van de jongeren heeft nooit over deze vraag nagedacht, omdat voor hen gelijk duidelijk was dat ze in hun gemeente zouden blijven. 6,4% van de jongeren heeft er nooit over nagedacht omdat ze zich thuis voelen in de gemeente. 29,8% heeft er wel eens over nagedacht, maar vrij gemakkelijk besloten om in de huidige gemeente te blijven. 21,3% van de jongeren heeft na lang nadenken een keuze voor de eigen gemeente kunnen maken. 10,6% van de jongeren heeft uiteindelijk besloten om naar een ander gemeente te gaan. En 26,6% van de jongeren die nagedacht heeft over de keuze tussen belijdenis doen en (over)dopen, denkt nu nog steeds na over verandering van gemeente.

Nog steeds nadenken over keuze voor een gemeente en vorm van geloof belijden

Jongeren die nog steeds nadenken over de vraag naar welke gemeente ze in de toekomst zullen gaan, denken echter ook vaker na of hebben vaker nagedacht over de keuze tussen belijdenis doen of (over)doop. Voor hen was het minder vanzelfsprekend om één van beide keuzes te maken.

41,3% van de jongeren die nog niet weten naar welke gemeente ze later zullen gaan, heeft nooit nagedacht over de vraag 'Ga ik belijdenis doen of laat ik me (over)dopen?' omdat gelijk duidelijk was dat ze belijdenis gingen doen. Voor 3,8% van deze jongeren was gelijk duidelijk dat ze zich wilden laten dopen. 17,5% van deze jongeren heeft wel hier wel eens over na gedacht, maar gemakkelijk een keuze tussen beiden kunnen maken. 13,8% van de jongeren heeft na veel nadenken een keuze tussen belijdenis doen of (over)dopen kunnen maken. 23,8% van de jongeren die nog niet weet naar welke gemeente ze in de toekomst zullen gaan, heeft ook nog geen keuze tussen belijdenis doen of (over)dopen kunnen maken.

Andersom geldt hetzelfde. Van de jongeren die nog steeds nadenken over de vraag 'Ga ik belijdenis doen of laat ik me (over)dopen?' heeft 9,5% zich nooit afgevraagd naar welke gemeente ze in de toekomst zullen gaan, voor hen was gewoon duidelijk dat ze in de gemeente zullen blijven. Eveneens 9,5% heeft zich nooit nagedacht over verandering van gemeente omdat zij zich thuis voelen in de gemeente. 14,3% heeft wel eens over deze vraag nagedacht, maar vrij gemakkelijk een keuze kunnen maken. 11,9% van de jongeren heeft na

lang nadenken een beslissing voor een gemeente kunnen maken. En 45,2% van de jongeren die nog geen keuze heeft gemaakt tussen belijdenis doen en (over)dopen heeft ook nog geen keuze voor een gemeente gemaakt.

Wat wil God dat ik doe? - De rol van Bijbel en gebed

Er is gekeken op welke manier de vraag 'Wat wil God dat ik doe?' in verband staat met de rol van Bijbel en gebed bij het maken van geloofskeuzes.

Jongeren die een keuze voor een gemeente gemaakt hebben

81 van de 168 jongeren (48,2%) die wel eens erover nagedacht hebben of ze van gemeente zullen veranderen, vroeg zich daarbij af wat God wilde dat ze zouden doen. Slechts 37,0% van de jongeren die zich afvroegen wat Gods wil was, dacht na over de vraag 'Wat zegt de Bijbel over het onderwerp?' Nadenken over de vraag wat God wil, betekent dus lang niet automatisch dat men ook nadenkt wat de Bijbel over deze geloofskeuze te vertellen heeft.

Wel geeft 61,7% van de jongeren die zich afvroeg wat God wil, aan dat Bijbel lezen en gebed hen geholpen heeft om een keuze voor een gemeente te maken.

Een groot percentage jongeren die de vraag stelden: 'Wat wil God dat ik doe?' toen nagedacht werd over een keuze voor een gemeente, heeft al besloten om het geloof te belijden, namelijk 70,4% van de jongeren.

56,7% van de jongeren die nagedacht heeft over de vraag '*Ga ik belijdenis doen of laat ik me (over)dopen?*' geeft aan dat Bijbel lezen en gebed hen geholpen heeft om een keuze te maken. 90,9% van de jongeren die nog nadenken over deze vraag, verwacht dat Bijbel lezen en gebed hen zou kunnen helpen om een antwoord op de vraag te vinden.

Jongeren die nog geen keuze voor een gemeente gemaakt hebben

57 van de 86 jongeren (66,2%) die nog geen keuze voor een gemeente gemaakt hebben, vragen zich af wat God wil dat ze zullen doen bij het maken van een keuze voor een gemeente. 35,1% van deze jongeren vraagt zich ook af wat de Bijbel zegt over dit onderwerp. Ook bij deze groep jongeren geldt dat nadenken over de vraag wat Gods wil hierin is, lang niet altijd automatisch betekent dat men ook nadenkt over wat de Bijbel over deze geloofskeuze zegt.

Toch verwacht 49,1% van de jongeren dat de Bijbel hen zou kunnen helpen om een keuze voor een gemeente te maken.

50,9% van de jongeren die zich nog afvragen wat God wil dat ze zullen doen m.b.t. de keuze voor een gemeente, heeft ook nog niet het geloof op een of andere wijze beleden.

50,0% van de jongeren die nagedacht heeft over de vraag '*Ga ik belijdenis doen of laat ik me (over)dopen?*' geeft aan dat Bijbel lezen en gebed hen geholpen heeft om een keuze te maken. 90,9% van de jongeren die nog nadenken over deze vraag, verwacht dat Bijbel lezen en gebed hen zou kunnen helpen om een antwoord op de vraag te vinden.

Samenvatting

- Jongeren die zich niet zo thuis voelen in de gemeente, denken er meer over na om van gemeente te veranderen, dan jongeren die zich wel thuis voelen in de gemeente.
- Jongeren die zich niet zo thuis voelen in de gemeente, stellen vaker de keuze voor een gemeente uit, zijn banger om een verkeerde keuze te maken, maken de keuze voor een gemeente meer op gevoel en voelen zich in de gemeente minder serieus genomen wanneer ze vragen over deze keuze stellen.
- Wie zich niet zo thuis voelt in de gemeente, heeft vaak ook nog niet het geloof belijden. Slechts zo'n 20% van de jongeren die zich niet zo thuis voelen, heeft het geloof beleden. De grootste

reden om het geloof nog niet te belijden is dat zij nog niet weten in welke gemeente zij hun geloof willen belijden. Dezelfde reden wordt genoemd door jongeren die nog niet weten of ze binnen vijf jaar hun geloof gaan belijden.

- Jongeren die zich vroeger niet thuis voelden in de gemeente maar zich nu wel (een beetje) thuis voelen, denken nog wel meer dan gemiddeld na over de vraag naar welke gemeente ze in de toekomst zullen gaan. Voor hen speelt de keuze tussen openbare belijdenis en overdoop echter minder.
- Wie nagedacht heeft over de vraag *'Naar welke gemeente zal ik in de toekomst gaan?'*, heeft lang niet altijd nagedacht over de vraag *'Ga ik belijdenis doen of laat ik me (over)dopen?'*. Andersom hebben de jongeren die nagedacht hebben over de keuze tussen openbare belijdenis en overdoop, vaak ook nagedacht over de keuze voor een gemeente.
- Jongeren die nog geen keuze voor een gemeente hebben gemaakt, denken vaker dan gemiddeld nog steeds na over de keuze tussen belijdenis doen en (over)doop. Dit geldt ook andersom.
- Wie bij een geloofskeuze zich afvraagt wat God wil, zoekt niet automatisch naar een antwoord in de Bijbel. Tegelijkertijd verwachten jongeren die nog geen geloofskeuze(s) gemaakt hebben, wel dat gebed en Bijbellezende hen kan helpen bij het maken van een keuze.